

กระบวนการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชน :
กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นางสาววัลยา มั่นเกษมสิริกุล

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROCESS OF EDUCATION MANAGEMENT FOR MIGRANT CHILDREN BY NGOS :
A CASE STUDY OF MAESOT DISTRICT, TAK PROVINCE

Miss Wanlaya Manutkasemsirikul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

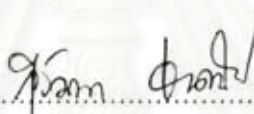
Copyright of Chulalongkorn University

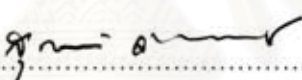
หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดย
องค์กรพัฒนาเอกชน: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
โดย นางสาววัลยา มนต์เกษมศิริกุล
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

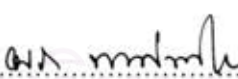

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรพจน์ เปี่ยมสมบุญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. นงราม เศรษฐพานิช)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

สถาบันพัฒนาเด็ก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัลยา มนัสเกษมสิริกุล: กระบวนการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชน: กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. (PROCESS OF EDUCATION MANAGEMENT FOR MIGRANT CHILDREN BY NGOS: A CASE STUDY OF MAESOT DISTRICT, TAK PROVINCE)

อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ.ดร.สุภาวดี จันทวานิช, 197 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) วิเคราะห์สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ 3) ศึกษากระบวนการการจัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชน 4) นำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย ในการศึกษาผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน และบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งได้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนซึ่งเป็นเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวน 20 คน

ผลการศึกษาพบว่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์ที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนไทย จึงพบว่า มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งทำให้อำเภอแม่สอดกลายเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยพบว่า มีศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมากถึง 47 แห่ง และมีนักเรียนศึกษาอยู่จำนวน 6,346 คน

สำหรับกระบวนการการจัดการศึกษาประกอบด้วย การส่งเสริมการศึกษาให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม และการบริการทางการศึกษา เช่น การงดเว้นค่าเล่าเรียน บริการรถรับส่ง การจัดที่พักและอาหารให้แก่นักเรียน เป็นต้น ทางด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ โดยครูจะทำหน้าที่วางแผนการสอน ให้ความรู้ ประเมินผล และพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในศูนย์การเรียนนั้นมีความหลากหลาย ทั้งหลักสูตรพม่า หลักสูตรกระเหรี่ยง หลักสูตรไทย และหลักสูตรอื่นๆ โดยครูจะเลือกเนื้อหาจากหลักสูตรต่างๆ ที่เหมาะสมกับพื้นฐานและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน สำหรับวิชาเรียนประกอบด้วย วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ในบางศูนย์การเรียนจะสอนวิชาอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ ภาษากระเหรี่ยง ประวัติศาสตร์กระเหรี่ยง คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และงานฝีมือต่างๆ ปัจจุบันพบว่า ศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะเปิดสอนในระดับอนุบาลและประถมศึกษา (grade1-grade4) ซึ่งถือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในหลายศูนย์การเรียนเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา (grade 5- grade 10) นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งศูนย์การเรียนที่เปิดสอนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา (post ten grade11-grade12)

ข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชน สามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา โดยสิ่งที่ศูนย์การเรียนต้องพัฒนาประการแรก คือ มาตรฐานทางการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้มีมาตรฐาน โดยคำนึงถึงพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน มีการอบรมครูทุกคนให้มีประสิทธิภาพในการสอน การปรับปรุงสถานที่เรียน รวมทั้งต้องส่งเสริมให้ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดศึกษา นอกจากนี้ นโยบายทางการศึกษายังต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคน และสุดท้ายรัฐบาลไทยควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้การศึกษานอกระบบสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีคุณภาพมากขึ้น

สาขาวิชา.....พัฒนามนุษย์และสังคม.....ลายมือชื่อนิติติ.....วัลยา มนัสเกษมสิริกุล.....

ปีการศึกษา.....2551.....ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4989180020: MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: EDUCATION / MIGRANT CHILDREN / NGOS / MAESOT

WANLAYA MANUTKASEMSIRIKUL: PROCESS OF EDUCATION MANAGEMENT FOR
MIGRANT CHILDREN BY NGOS: A CASE STUDY OF MAESOT DISTRICT, TAK PROVINCE.

THESIS PRINCIPAL ADVISOR: PROF. SUPANG CHANTAVANICH, Ph.D., 197 pp.

The objectives of this thesis are 1) To study the situation of migration and the education requirement of migrant children in Mae Sot district, Tak province. 2) To examine the rights and the accessibility to education of migrant children in Thailand. 3) To study the process of education management for migrant children provided by NGOs 4) To present methods of education management for migrant children provided by NGOs in Thailand. In this regard, the author applied the qualitative research method by collecting information from secondary sources and in-depth interviewing with non-governmental organizations, school officers and 20 migrant children who study in migrant schools.

The research found that in Mae Sot district, there are many migrant children who cannot access to formal education in Thai schools. From this situation, many non-governmental organizations set up schools to educate migrant children in various areas. Consequently, Mae Sot district has become the biggest education center for migrant children in Thailand with more than 47 migrant schools and 6,346 migrant students. The education management process consists of supporting migrant school by giving opportunity to access to education and other education services, such as free tuition, school bus, dormitory and food. In the education management, the research found that teachers are the most important part of education management in terms of planning learning methods, teaching, learning assessment and developing teaching and learning. Many curricula are used in schools, Burmese Curriculum, Karen Curriculum, Thai Curriculum and others. Teachers will design subjects according to students' background and students' learning ability. Burmese, English, Thai, Math, Science, History and Geography are taught in every school. Moreover, Karen, Karen History, Computer, Art, Music, Sport and etc. are taught in some schools. Most of schools consist of kindergarten and primary level (grade1-4) which are the basic education. Some open middle school (grade5-7) and high school (grade8-10). There is 1 school which opens higher education in post ten program (grade 11-12). From the study, education management should be developed. First of all, the education standard both curriculum and teaching should be developed with consideration on students' needs and background. Secondly, teaching seminar and encouraging participation of communities, parents and students should be included in education development. Moreover the education policy should be opened for every child to be able to access and consider more on students' background including their mother language and culture. Finally, Thai government should take part in developing migrant education to improve informal education to be more quality education for migrant children.

Field of study : Human and Social Development

Academic year : 2008

Student's signature.....*Wanlaya M*.....

Advisor's signature.....*Supang Chan*.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ดร.นงราม เศรษฐสุพานิช กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอก และ ศ.ดร.สุภางศ์ จันทวานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนการปรับแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณคุณปราโมทย์ เลิศชิวกานต์และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตาก เขต 2 ทุกท่านสำหรับความช่วยเหลือต่างๆและการดูแลตลอดเวลาที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่ ขอบพระคุณพี่เจน คุณปวีณา ปานยิ้ม ที่ช่วยดูแลผู้วิจัยเหมือนเป็นลูกสาวคนหนึ่ง ขอบคุณ Igor Michaleczek เพื่อนที่แสนดีสำหรับคำปรึกษา และความช่วยเหลือตลอดการทำวิจัย ขอบคุณ เจ้าหน้าที่องค์กร BMWEC, NCCM, KED, PPDD, มูลนิธิศุภนิมิต, HWF, World Education โรงเรียนบ้านท่าอาจ และศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ สำหรับการอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลที่มี ให้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่

กราบขอบพระคุณคุณครูและอาจารย์ทุกท่านสำหรับวิชาความรู้และความเมตตาที่มอบ ให้ ขอบพระคุณอาจารย์พรพิมล ตริโซติและอาจารย์เปรมใจ วงศิริไพศาลสำหรับคำแนะนำดีดีในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณพี่เล็ก สุคติดา และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยสังคมทุกท่านสำหรับการอำนวยความสะดวกตลอดการศึกษา ขอขอบคุณพี่ซี ARCM และพี่เหว่ย ศูนย์แม่โขงฯ สำหรับการมีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

กราบขอบพระคุณพ่อแม่สำหรับโอกาสทางการศึกษาและการสนับสนุนในทุกสิ่งที่คุณทำ เสมอมา ขอขอบคุณพี่สาวและพี่ชายที่คอยให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เด็กจนโต ขอขอบคุณพี่โอเล่สำหรับ กำลังใจ และการสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆพัฒนามนุษย์และสังคมนรุ่น 5 และรุ่นพี่ทุกคนสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆจนถึงวันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

ท้ายที่สุดขอขอบคุณเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่น่ารักทุกคน และขอบคุณคนข้ามชาติที่เปรียบเสมือนครูที่ให้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีอีกประสบการณ์หนึ่งในชีวิตของผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 คำถามการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	6
1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	7
1.6 วิธีการศึกษาวิจัย.....	8
1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	8
1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	9
1.6.3 การนำเสนอข้อมูล.....	9
1.7 นิยามศัพท์.....	9
1.8 รายการคำย่อ.....	10
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 การย้ายถิ่นข้ามชาติและผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	11
2.2 สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	15
2.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	22
2.4 บทบาทการทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน.....	24
2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	38

บทที่		หน้า
3	เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	40
	3.1 สถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด.....	40
	3.2 เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	45
	3.2.1 ประเภทของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	45
	3.2.2 ความเป็นอยู่ของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	49
	3.3 ความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	50
	3.4 สิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	51
	3.5 การเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.....	55
	3.5.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทย.....	57
	3.5.2 นโยบายเชิงชาติพันธุ์กับการเข้าถึงการศึกษา.....	59
	3.6 สถานการณ์ทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด.....	61
	3.6.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน.....	62
	3.6.2 หลักสูตรทวิภาษา: โรงเรียนบ้านท่าอาจ.....	64
	3.6.3 การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	66
4	กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนา เอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	73
	4.1 กระบวนการจัดการศึกษาขององค์กร BMWEC.....	77
	4.2 กระบวนการจัดการศึกษาขององค์กร NCCM.....	91
	4.3 กระบวนการจัดการศึกษาขององค์กร KED.....	97
	4.4 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรอื่นๆ... 4.4.1 มูลนิธิศุภนิมิต.....	101
	4.4.2 Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD).....	104
	4.4.3 ศูนย์การเรียนรู้อิสระ.....	108
5	กรณีศึกษา: นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน.....	117
	5.1 กรณีศึกษา: นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน	117
	5.2 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลทางการศึกษาของกรณีศึกษา.....	145

บทที่	หน้า
6	
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	152
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	152
6.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	157
6.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดย องค์กรพัฒนาเอกชน.....	167
6.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....	171
รายการอ้างอิง.....	173
ภาคผนวก.....	180
ก. ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์.....	181
ข. แผนที่ประเทศพม่า.....	184
ค. ตารางแสดงข้อมูลศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในจังหวัดตาก.....	185
ง. ภาพศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด.....	195
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	197

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนนักเรียนจำแนกตามสัญชาติในแต่ละช่วงชั้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	3
2	จำนวนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2.....	4
3	แบบรายงานการสำรวจชาติพันธุ์ของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน ประจำปี 2550, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2.....	56
4	รายงานการสำรวจชาติพันธุ์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 44 แห่งในอำเภอแม่สอด.....	63
5	จำนวนนักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนทั้ง 47 แห่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	67
6	สรุปข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานจัดการศึกษาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	112

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	39
2	โครงสร้างคณะกรรมการองค์กร BMWEC.....	78
3	หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและความช่วยเหลือต่างๆ และเครือข่ายในการทำงานขององค์กร BMWEC.....	83

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสังคมของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสังคมอย่างรอบด้าน เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งแรงงานข้ามชาติได้เข้ามามีบทบาทในภาคธุรกิจต่างๆ ทั้งการเป็นแรงงานในภาคเกษตรและประมง ภาคอุตสาหกรรม แรงงานก่อสร้าง แรงงานรับจ้างทั่วไป และคนรับใช้ในบ้าน ซึ่งโดยมากงานที่แรงงานข้ามชาติทำจะเป็นงานระดับล่างประเภท 3Ds ได้แก่ งานหนัก (Difficult) งานเสี่ยงอันตราย (Dangerous) และงานที่สกปรก (Dirty) นอกจากนี้กลุ่มผู้ประกอบการยังนิยมจ้างงานแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากสามารถให้ค่าแรงที่ต่ำกว่ามาตรฐาน แรงงานเหล่านี้ไม่เกี่ยงงาน และนายจ้างยังมีข้อต่อรองในการหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าแรง หรือการใช้นานล่วงเวลา โดยการข่มขู่ว่าจะส่งตัวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากหากนายจ้างไม่พาแรงงานไปจดทะเบียน แรงงานเหล่านี้ก็ถือเป็นแรงงานผิดกฎหมายสามารถถูกจับกุมได้ทันที แม้ว่าสังคมไทยจะทราบถึงความจำเป็นในการใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ที่ผ่านมาแรงงานเหล่านี้กลับไม่ได้รับการปฏิบัติที่ดีตามที่ควรจะเป็น จึงพบว่าแรงงานข้ามชาติประสบความยากลำบากอย่างมากในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ในประเทศไทย

จากสถิติจำนวนแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่จัดทำโดยสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน พบว่า ในปัจจุบันมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งสิ้น 586,945 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2551) ซึ่งสถิติที่ได้นี้้นับจากจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตในการทำงานตามเงื่อนไขของมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยแรงงาน 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา แต่ในความเป็นจริงพบว่า จำนวนแรงงานข้ามชาติมีมากกว่าสถิติดังกล่าว เนื่องจากสถิติของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่ได้นับรวมแรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียน และผู้ติดตามแรงงานเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็กลุ่มสมรสหรือบุตร โดยปัจจุบันมีการคาดการณ์จำนวนแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยว่าอาจมีมากถึง 1,500,000 คน (คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, 2550: 83) ในภาวะที่จำนวนแรงงานข้ามชาติเพิ่มมากขึ้นทุกวันเช่นนี้ ทำให้ต้องมองไปถึงอนาคตว่า ในเมื่อประเทศไทยต้องพึ่งพาแรงงานจากคนกลุ่มนี้ รัฐบาลจึงควรมีการจัดการทางด้านบริการขั้นพื้นฐานให้แก่แรงงานข้ามชาติอย่างทั่วถึง เพราะถึงแม้แรงงานข้ามชาติจะเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทย แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแรงงานเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นที่รัฐควรจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่แรงงานข้ามชาติรวมถึงบุตรของแรงงาน

ข้ามชาติด้วย กระทรวงแรงงานเคยจัดทำการศึกษาสำรวจจำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ พบว่า มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากถึง 93,082 คน (กระทรวงแรงงาน, 2547) ซึ่งในอนาคตเด็กกลุ่มนี้อาจเติบโตเป็นแรงงานที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากในอนาคตเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอาจอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป และอาจผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยก็เป็นได้

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยมีทั้งเด็กที่ติดตามพ่อแม่หรือญาติเข้ามาในประเทศไทย เด็กที่เดินทางมาโดยลำพัง เด็กที่เข้ามาโดยการนำพาของนายหน้าหรือขบวนการค้ามนุษย์ และเด็กที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติถือได้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ ปัญหาแรงงานเด็ก และยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน การป้องกันไม่ให้เกิดกลุ่มนี้กลายเป็นปัญหาของสังคมไทย จึงควรส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อเป็นการวางรากฐานความคิด ชีวิตความเป็นอยู่ และเพื่อป้องกันการเติบโตไปเป็นปัญหาของสังคมต่อไป ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาเด็ก ได้แก่ การให้การศึกษ (ศรีศักดิ์ ไทยอารี, 2542: 6)

ในประเด็นของการให้การศึกษแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ รัฐบาลไทยได้เปิดโอกาสให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีสิทธิเข้าเรียนในระบบโรงเรียนได้เท่าเทียมกับเด็กกลุ่มอื่นๆ ในประเทศตามพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” นอกจากนี้ในมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ก็ได้ประกาศเรื่อง “การจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย” โดยกำหนดให้เด็กในวัยเรียนทุกคนซึ่งครอบคลุมไปถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนมีสิทธิที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนได้โดยไม่เสียค่าเล่าเรียนและจะได้รับใบรับรองการสำเร็จการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กไทย

ถึงแม้รัฐบาลจะออกกฎหมายรับรองสิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทย แต่สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นพบว่า มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยเพียง 31,898 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, อ้างถึงในคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, 2550: 34) ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสถิติจำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติของกระทรวงแรงงานข้างต้นที่พบว่ามีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยจำนวน 93,082 คน จะพบว่า มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอีกจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาของไทย

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามสัญชาติในแต่ละช่วงชั้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สัญชาติ	อนุบาล	ช่วงชั้นที่ 1	ช่วงชั้นที่ 2	ช่วงชั้นที่ 3	ช่วงชั้นที่ 4	รวม
พม่า	6,544	11,767	6,750	2,247	110	27,418
ลาว	1,300	1,330	694	1,187	264	4,775
กัมพูชา	493	986	795	393	38	2,705
รวม	8,337	14,083	8,239	3,827	412	31,898

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีหลายประการด้วยกัน ทั้งปัญหาทางด้านการสื่อสารภาษาไทย ปัญหาทางด้านขีดจำกัดในการรับเด็กเข้าเรียนของโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมาก ปัญหาในเรื่องทัศนคติของคนส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมรับเด็กกลุ่มนี้ หรือแม้แต่ปัญหาทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งถึงแม้เด็กทุกคนจะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน แต่การเรียนในโรงเรียนนั้นยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายเพิ่มเติม เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งครอบครัวของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีเงินมากพอที่จะเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าว จากปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้เห็นถึงขีดจำกัดในการส่งเสริมการศึกษาภาคบังคับในระบบโรงเรียนของรัฐบาลไทย จึงเป็นที่มาของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย

ปัจจุบันพบว่า ในหลายพื้นที่ของประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่หนาแน่นได้มีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษา ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีการดำเนินงานที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น การให้ทุนการศึกษา การช่วยเหลือให้เด็กได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียนของไทย และการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งสำหรับการจัดตั้งสถานศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ได้ระบุถึงสิทธิของภาคส่วนอื่นๆ เช่น ครอบครัว องค์กรทางศาสนา และองค์กรพัฒนาเอกชนในการมีส่วนร่วมทางด้านการพัฒนาการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ระบุถึงสิทธิขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงพบว่า ในปัจจุบันองค์กรการกุศล มูลนิธิ องค์กรศาสนา หรือองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย

อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า และถือเป็นเมืองเศรษฐกิจชายแดนที่ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านการค้าและอุตสาหกรรมที่เจริญมากแห่งหนึ่งของประเทศ ด้วยเหตุนี้อำเภอแม่สอดจึงเป็นพื้นที่ที่มีประชากรจากประเทศพม่าเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานเป็นจำนวนมาก ในจำนวนนี้รวมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติด้วย คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2550: 40) คาดการณ์ว่า ในอำเภอแม่สอดน่าจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่ามากกว่า 10,000 คน

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2 (สำรวจ ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2550)

ชาติพันธุ์	จำนวนนักเรียน (คน)			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
กะเหรี่ยง	842	764	1,606	นับเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ไม่รวมถึงชาติพันธุ์ที่แยกย่อยออกไป
พม่า	484	424	908	
ม้ง	590	620	1,210	
ไทยใหญ่	37	34	71	
ไทยพลัดถิ่น	35	34	69	
ลีซอ	6	5	11	
ลาว	2	1	3	
เขมร	1	2	3	
อื่นๆ	520	426	946	นักเรียนที่ไม่สามารถระบุชาติพันธุ์ได้
รวม	2,515	2312	4,827	ร้อยละ 34.46 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในอำเภอแม่สอด (14,006 คน)

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2, กระทรวงศึกษาธิการ

ประเด็นทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2 ได้ทำการสำรวจนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งรวมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในแต่ละโรงเรียนพบว่า มีเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในระบบการศึกษาไทยจำนวน 4,827 คน จากการคาดประมาณจำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่น่าจะมีไม่ต่ำกว่า 10,000 คน ทำให้เห็นว่ามีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาในโรงเรียนไทย ซึ่งจากการที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนไทยได้ทั้งหมด องค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กร เช่น คณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า (Burmese Migrant Workers Education Committee-BMWEC) หรือคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน (National Catholic Commission on Migration-NCCM) จึงได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ โดยการทำงานของ

องค์กรพัฒนาเอกชนที่เห็นเป็นรูปธรรมได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบ ที่เรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ซึ่งจากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่าในอำเภอแม่สอดมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมากถึง 47 แห่ง จากสถานการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่า องค์กรพัฒนาเอกชนมีวิธีการทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างไร ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติซึ่งเกินกว่ากำลังของรัฐไทยจะสามารถดูแลได้ทั่วถึง รวมทั้งยังเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นส่วนที่รัฐควรเข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ยังอาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการคาดการณ์อนาคตของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดว่าจะได้รับการพัฒนาไปในทิศทางใดจากการให้การศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชน และรัฐบาลควรมีแนวทางอย่างไรต่อเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทั้งทางด้านส่งเสริมการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือสิทธิอื่นๆที่เด็กควรได้รับ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ อาจทำให้เห็นภาพการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน และผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้ อาจมีประโยชน์ต่อการวางแผนทางการพัฒนาเมืองแม่สอดที่มีความหลากหลายของผู้คนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. วิเคราะห์สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. ศึกษากระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. นำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย

1.3 คำถามการวิจัย

1. สถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

2. สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร
3. กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอย่างไร มีลักษณะและวิธีการดำเนินงานอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีกระแสการเดินทางเข้าประเทศของแรงงานจากประเทศพม่าอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในอำเภอแม่สอดยังมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากอีกด้วย ซึ่งเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียน องค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กรจึงได้จัดการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ในอำเภอแม่สอดมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมากถึง 47 แห่ง จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษากระบวนการจัดการศึกษา และผลที่เกิดขึ้นกับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ในการศึกษาคั้งนี้

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาคั้งนี้ได้ทำการศึกษาตั้งแต่สถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กที่ศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งศึกษากระบวนการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยอิงจากแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ Interagency Network for Education in Emergencies และนำข้อค้นพบที่ได้เสนอเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชน

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาคั้งนี้จะใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2551 และเนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นข้อมูลก่อนเดือนเมษายน พ.ศ. 2551

1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดหลายประการด้วยกัน เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการทำงานกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีอุปสรรคในการสื่อสาร และการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังไม่ได้รับการรับรองให้เป็นการศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมายไทย จึงมีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลบางส่วน ซึ่งข้อจำกัดต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.5.1 ข้อจำกัดทางด้านเวลา และการเดินทาง

เนื่องจากระยะเวลาที่จำกัดและความยากลำบากในการเข้าถึงสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียน ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลในศูนย์การเรียนทั้ง 47 แห่งได้ ดังนั้นข้อมูลในส่วนของศูนย์การเรียน จึงเป็นการยกตัวอย่างศูนย์การเรียนที่ผู้วิจัยเข้าถึงได้ และมีความน่าสนใจ สามารถเป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นภาพการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ดียิ่งขึ้น

1.5.2 ความสามารถทางด้านภาษาของผู้วิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถสื่อสารภาษาพม่าหรือภาษากะเหรี่ยงได้ จึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ไม่เข้าใจหนังสือเรียน เอกสารต่างๆขององค์กร หรือเอกสารภายในศูนย์การเรียน การทำความเข้าใจในส่วนดังกล่าวจึงมาจากการให้หัวหน้าที่สามารถสื่อสารภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษได้เป็นผู้ช่วยแปลอย่างคร่าวๆไปในขณะนั้น นอกจากนี้ในการสังเกตการเรียนการสอนหรือบรรยายภาคในศูนย์การเรียนยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทั้งหมดจะเป็นภาษาพม่าหรือภาษากะเหรี่ยง ผู้วิจัยจึงไม่เข้าใจการอธิบายเนื้อหาที่ครูสอน และการโต้ตอบกันระหว่างครูและนักเรียนได้ ดังนั้นข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในศูนย์การเรียนเกือบทั้งหมดจึงเป็นการสังเกตทางด้านพฤติกรรม นอกเสียจากว่าบางศูนย์การเรียนได้จัดเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้นำชมศูนย์การเรียนและตอบข้อซักถามของผู้วิจัย

นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรและแต่ละศูนย์การเรียน รวมทั้งการสัมภาษณ์นักเรียนจำเป็นต้องใช้ล่ามในการสื่อสาร นอกเหนือจากล่ามภาษาพม่าแล้ว ยังจำเป็นต้องใช้ล่ามภาษากะเหรี่ยง ซึ่งการใช้ล่ามในการเก็บข้อมูลนั้น อาจทำให้ไม่ได้ข้อมูลทั้งหมด หรือข้อมูลอาจคลาดเคลื่อนได้ ซึ่งผู้วิจัยพยายามตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่สัมภาษณ์ว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกันหรือไม่ และถามซ้ำเพื่อให้ได้ความแน่ชัดและความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด

1.5.3 ข้อจำกัดในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล

ความตั้งใจของผู้วิจัยในตอนแรกได้กำหนดให้ผู้ปกครองของนักเรียนในศูนย์การเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วย แต่เนื่องจากอุปสรรคในการติดตามเด็กไปยังที่พักอาศัยเพื่อขอสัมภาษณ์นั้นทำได้ยาก เพราะผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลเพียงคนเดียว จึงคิดว่าไม่ควรเสี่ยงเดินทางไปยัง

บ้านของเด็กตามลำพัง รวมทั้งการนัดผู้ปกครองมาสัมภาษณ์ในสถานที่นัดพบก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากว่าผู้ปกครองของเด็กก็มีเวลาทำงานไม่แน่นอน บางครั้งเมื่อผู้วิจัยทำการนัดสัมภาษณ์ ผู้ปกครองของเด็กกลับไม่มาตามที่นัดไว้ ทั้งนี้อาจมีเหตุผลจากความไม่ไว้วางใจในการให้สัมภาษณ์ หรือการติดภารกิจต่างๆที่ผู้วิจัยไม่อาจคาดเดาได้ จึงทำให้ข้อมูลในส่วนของผู้ปกครองของนักเรียนในศูนย์การเรียนสามารถเก็บข้อมูลได้บางส่วน ซึ่งไม่เป็นไปตามที่ได้ตั้งใจไว้

1.6 วิธีการศึกษาวิจัย

1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียน

1.6.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารทางราชการ เอกสารการสัมมนา วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

1.6.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) ใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย องค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee องค์กร National Catholic Commission on Migration องค์กร Karen Education Department องค์กร Peoples Partner for Development and Democracy และมูลนิธิศุภนิมิต

นอกจากนี้ยังได้สังเกตการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนต่างๆ 13 ศูนย์การเรียน ได้แก่ ศูนย์การเรียนซาทุเหล่ (Hsa Thoo Lei) ศูนย์การเรียนซอว์ (Saw School) ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว ศูนย์การเรียนอิรวดี (Irrawaddy) ศูนย์การเรียนแม่สอดแป้นติสท์ ศูนย์การเรียนห้วยกะโหลก (Kway Ka Loke) ศูนย์การเรียนตูแมคี (Thoo Mwe Kee) ศูนย์การเรียนมอตออุ (Maw Taw Lu) ศูนย์การเรียนอกาเป้ (AGAPE) ศูนย์การเรียนอาลินยง (A Linn Young) ศูนย์การเรียนบ้านทุ่ง ศูนย์การเรียนหนองบัวแดง (Noung Bo Deh) และศูนย์การเรียนพะยันดอว์ (P'Yan Daw)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์มีดังนี้

- เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2

- เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การเรียน บุคลากรในศูนย์การเรียน และครู
- องค์กรอื่นๆที่สนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ได้แก่ World Education องค์กร Burmese Migrant Teachers' Association หรือสมาคมครูผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า และ องค์กร Help Without Frontier
- นักเรียนที่กำลังศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนา

1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ และกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.6.3 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจะทำในรูปแบบการรายงานผลการศึกษาจากข้อมูลที่ค้นพบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7 นิยามศัพท์

กระบวนการจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติตั้งแต่ความเป็นมาและนโยบายในการจัดการศึกษา รวมถึงวิธีการต่างๆในการจัดการศึกษา

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรอิสระที่อยู่นอกระบบราชการซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ แม้จะมีสถานภาพทางกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคมโดยไม่แสวงหาผลกำไร และเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่คนในสังคม ในงานวิจัยชิ้นนี้ องค์กรพัฒนาเอกชน หมายถึง องค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งในที่นี้ไม่รวมองค์กรพัฒนาเอกชนในลักษณะองค์กรการกุศลที่บริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

ศูนย์การเรียนรัฐ หมายถึง สถานศึกษานอกระบบที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติซึ่งดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชน และมีสถานภาพเป็นสถานศึกษาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายไทย

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นบุคคลที่เดินทางมาจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือเป็นบุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่ย้ายถิ่นมาจาก

ประเทศพม่า ปัจจุบันพบคำเรียกบุคคลเหล่านี้หลายคำ เช่น เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กข้ามชาติ เด็กผู้อพยพ แรงงานเด็กข้ามชาติ ฯลฯ แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้คำว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เนื่องจากเป็นคำที่สื่อความหมายถึงบุคคลเหล่านี้ได้ดี และไม่มีความหมายเชิงลบที่สะท้อนถึงความอคติทางชาติพันธุ์

1.8 รายการคำย่อ

BMWEC หมายถึง Burmese Migrant Workers Education Committee หรือคณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า

NCCM หมายถึง National Catholic Commission on Migration หรือคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน

KED หมายถึง Karen Education Department หรือหน่วยงานการศึกษาแห่งสหภาพกะเหรี่ยง

PPDD หมายถึง องค์กร Peoples Partner for Development and Democracy

HWF หมายถึง องค์กร Help Without Frontier

BMTA หมายถึง Burmese Migrants Teachers' Association หรือสมาคมครูผู้อพยพชาวพม่า

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การย้ายถิ่นและความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. ทำให้ทราบถึงสิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. ทำให้เห็นกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. สามารถนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษากระบวนการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การย้ายถิ่นและผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ และบทบาทการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวนี้จะมีประโยชน์ในการศึกษาและการวิเคราะห์ผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 การย้ายถิ่นและผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ

International Organization for Migration: IOM ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ทำงานเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามชาติได้ให้ความหมายการย้ายถิ่นข้ามชาติว่า หมายถึง การเคลื่อนที่ข้ามพรมแดนของบุคคลหรือกลุ่มคนจากประเทศที่ตนเป็นพลเมืองหรือพำนักอยู่ไปยังประเทศอื่นเพื่อดำรงชีวิตเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการย้ายถิ่นเพื่อการทำงาน และมีจุดประสงค์เพื่อตั้งถิ่นฐานแบบถาวรหรือชั่วคราวในเมืองปลายทาง (International Organization for Migration, 2004: 6)

สำหรับบุคคลที่ย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ได้มีการให้ความหมายโดยใช้สองสิ่งต่อไปนี้ในการพิจารณา ได้แก่ เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ และการยอมรับจากประเทศปลายทางถึงการมีตัวตนอยู่ของบุคคลนั้น โดยใช้เกณฑ์ว่าบุคคลที่เกิดมาต้องมีสัญชาติ และการมีสัญชาตินั้นเป็นรากฐานของการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆในสังคม ดังนั้นผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ จึงหมายถึง บุคคลที่เดินทางข้ามพรมแดนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง และบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ไม่ได้ถือสัญชาติของประเทศปลายทาง และผู้ย้ายถิ่นจำนวนหนึ่งได้กลายเป็นผู้ตั้งถิ่นฐาน (Settler) ในประเทศนั้นอย่างถาวร (กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ, 2540: 11-13)

2.1.1 การตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่น

International Labour Office: ILO (1999: 24) ได้กล่าวถึง ความตั้งใจที่จะตั้งถิ่นฐานในประเทศปลายทางของผู้ย้ายถิ่นไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอกับการย้ายถิ่น โดยสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยถาวรในประเทศปลายทางนั้น มีเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจเป็นเหตุผลสำคัญ ซึ่งกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีแนวโน้มที่จะตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศปลายทางส่วนใหญ่จะได้แก่ แรงงานย้ายถิ่น นักเรียนต่างชาติ กลุ่มผู้ที่เดินทางไปสมทบกับครอบครัวที่อาศัยในประเทศนั้นอยู่ก่อน ผู้ลี้ภัยที่ต้องการหาดินแดนที่ปลอดภัย สำหรับปัจจัยในการตั้งถิ่นฐานนั้นมี

ปัจจัยอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประเทศต้นทาง และปัจจัยทางด้านประเทศผู้รับ ซึ่งทั้งนี้ การตั้งถิ่นฐานจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของการเดินทางย้ายออกจากประเทศต้นทาง และนโยบาย การเปิดรับผู้ย้ายถิ่นของประเทศปลายทาง รวมถึงช่องโหว่ของกฎหมายในการจัดการกับความ ตั้งใจในการตั้งถิ่นฐานถาวรของผู้ย้ายถิ่นด้วย

Castles และ Miller (1993: 111-113) ได้พิจารณาการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นพบว่า ผู้ ย้ายถิ่นแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือกลุ่มที่มีความยากลำบากในการดำรงชีวิตในประเทศ ปลายทาง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่มีฐานะยากจน ถูกแบ่งแยกออกจากประชากรส่วนใหญ่ ส่วน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และได้พัฒนารูปแบบการดำเนินชีวิตของตนให้ ใกล้เคียงกับประชากรในประเทศปลายทาง โดยกลุ่มนี้จะมีบทบาทในภาคธุรกิจภายในชุมชน เช่น การประกอบธุรกิจห้างร้าน ร้านอาหาร บริษัทที่รับดูแลผู้ที่ย้ายถิ่นมาใหม่หรือผู้ที่ต้องการความ ช่วยเหลือ เช่น การจัดหาที่พัก หรือการบริการส่งเงินให้แก่ครอบครัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศต้น ทาง เป็นต้น ซึ่งการให้บริการดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์โดยผ่านการทำ ธุรกิจและการให้บริการ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้มีการติดต่อพบปะกันอยู่เสมอในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งต่อมาอาจพัฒนาไปถึงขั้นมีการผลิตเครื่องมือในการแจ้งข่าวสารให้แก่กัน เช่น การออก หนังสือพิมพ์ในภาษาของตน หรือการจัดรายการวิทยุเพื่อกระจายข่าวสารภายในกลุ่ม เป็นต้น

การเกิดภาคธุรกิจในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นตามที่กล่าวมาข้างต้น มีผลต่อมาที่ทำให้เกิดบทบาท ของผู้นำกลุ่ม การก่อตั้งองค์กรหรือมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน ในประเทศปลายทาง การก่อตั้งชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่พบปะสังสรรค์ภายในกลุ่ม อาทิเช่น กรณีของ ชาวจีนที่ก่อตั้งชุมชนจีน (Chinatown) ในเกือบทุกเมืองใหญ่ทั่วโลก นอกจากนี้ยังพบว่ามี การจัดตั้งสมาคมในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นอีกด้วย ซึ่งสมาคมที่เกิดขึ้นจะมี 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ 1) สมาคม เพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งจะใช้ภาษาดั้งเดิมในการสื่อสาร และมีการรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ ประเพณีดั้งเดิมไว้ 2) สมาคมทางการเมือง ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการต่อสู้ทาง การเมือง และการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน และ 3) สมาคมทางศาสนา ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวม ของกลุ่ม เช่น ชาวยุโรปในประเทศเยอรมันหรือในประเทศออสเตรเลียจะใช้โบสถ์คาทอลิกเป็นที่ พบปะกัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่สร้างศาสนสถานตามความเชื่อของตนในบริเวณใกล้ ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เช่น กลุ่มชาวยุโรปตะวันออกที่ร่วมกัน ก่อสร้างโบสถ์ในนิกายออร์ทอดอกซ์ เพื่อเป็นศูนย์รวมของชุมชนทางศาสนา นอกจากนี้กลุ่ม ศาสนาอื่นๆ เช่น ชาวมุสลิม ชาวพุทธ ชาวฮินดูก็ยังก่อสร้างศาสนสถานตามความเชื่อของตนใน ประเทศปลายทาง

พัฒนาการของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นนำมาสู่การก่อสร้างชุมชนทางชาติพันธุ์ ซึ่งประเด็นที่พบ ต่อมาคือ การสร้างความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของเจ้าบ้านกับผู้ย้ายเข้ามาใหม่ ซึ่งการสร้าง

ชุมชนทางชาติพันธุ์เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาทางด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ความกลัวต่อการตั้งรกราก การให้กำเนิดบุตร การศึกษาของบุตรในประเทศปลายทาง และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย

2.1.2 ผลกระทบจากการย้ายถิ่น

แนวคิดเรื่องการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นนำไปสู่ประเด็นทางด้านการปรับตัว ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่การจัดการกับความยากลำบากในการอาศัยอยู่ในประเทศอื่นที่ไม่ใช่บ้านเกิดของตน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปกป้องตนเองจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ เพราะเมื่อผู้ย้ายถิ่นตัดสินใจปักหลักใช้ชีวิตในประเทศปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นทุกคนย่อมที่จะได้รับผลกระทบในการดำเนินชีวิตและโอกาสทางด้านต่างๆ สุภางค์ จันทวานิชและคณะ (2544: 19-20) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากผู้ย้ายถิ่นเริ่มต้นชีวิตของตนในประเทศปลายทางว่า ผลกระทบจากการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นแบ่งได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ
2. ผลกระทบทางด้านการเมือง
3. ผลกระทบทางด้านสังคม
4. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม
5. ผลกระทบทางด้านกฎหมาย

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการย้ายถิ่นนั้น เป็นผลกระทบในแง่บวก กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นจะได้งานและได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีเงินออมส่งกลับไปให้แก่ครอบครัวหรือญาติพี่น้องในประเทศต้นทาง ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นกลายเป็นเครือข่ายทางเศรษฐกิจที่รองรับซึ่งกันและกันระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง

ผลกระทบทางด้านการเมืองที่เกิดจากการย้ายถิ่นพบว่า นโยบายรัฐของประเทศปลายทางอาจปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความขาดแคลนแรงงาน บางครั้งรัฐอาจกำหนดนโยบายต้อนรับผู้ย้ายถิ่นให้เข้ามาทำงานในประเทศ แต่ในบางช่วงรัฐก็อาจปิดกั้นหรือทำการขับไล่แรงงานต่างชาติไม่ให้เข้าประเทศ ซึ่งผลกระทบทางด้านการเมืองที่สำคัญคือ ผลกระทบต่อสิทธิของผู้ย้ายถิ่น และการปฏิบัติของรัฐต่อผู้ย้ายถิ่น

ผลกระทบทางด้านสังคม การย้ายถิ่นส่งผลกระทบต่อระบบสังคมของประเทศปลายทางทำให้เกิดชุมชนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Enclave) ซึ่งเป็นชุมชนของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ใช้ภาษาพูดและมีขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน ชุมชนนี้จะสร้างกลไกเพื่อติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มและเพื่อขัดเกลาสมาชิกกรุ่นเยาว์ของกลุ่ม โดยมักจะจัดทำหนังสือพิมพ์ จดหมายบอกข่าว มีการจัดชั้นเรียนสอนภาษาของตน รวมทั้งมีสถานที่เพื่อปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและ

ประเพณี ซึ่งสิ่งต่าง ๆ นี้จะทำให้เกิดการสร้างเครือข่าย และเครือข่ายนี้จะทำให้การดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่นในต่างแดนมีความลงตัวมากขึ้น

ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ผลกระทบจากการย้ายถิ่นทางด้านวัฒนธรรมที่เกิดกับผู้ย้ายถิ่น ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของประเทศปลายทางและการรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน ทั้งสองประการนี้จะเกิดขึ้นพร้อมๆ กันหลังจากการเดินทางไปยังประเทศปลายทางสิ้นสุดลง ซึ่งการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในประเทศปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และมีงานทำในประเทศปลายทาง เช่น การเรียนรู้ภาษาของประเทศปลายทางเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้กฎระเบียบ การให้บริการสาธารณะ ตลอดจนการพัฒนาทักษะในการทำงาน ซึ่งในขณะเดียวกันผู้ย้ายถิ่นก็มีแนวโน้มที่จะยึดถือเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ ยิ่งหากมีการรวมตัวเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ก็จะทำให้การรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ง่ายและชัดเจนขึ้นกว่าการอยู่ตามลำพัง การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจน คือภาษาและอาหาร

ผลกระทบประการสุดท้ายคือผลกระทบทางด้านกฎหมาย สิ่งที่สำคัญสำหรับผู้ย้ายถิ่นคือกฎหมายของประเทศปลายทาง ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะระบุสถานภาพของผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนสวัสดิการสังคมที่ผู้ย้ายถิ่นจะได้รับ เช่น สิทธิในการรับบริการทางด้านสาธารณสุข สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการเข้าถึงข่าวสาร กฎหมายดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของรัฐที่มีต่อผู้ย้ายถิ่น กฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่สำคัญ คือ กฎหมายสัญชาติ การอนุญาตให้ผู้ย้ายถิ่นมีสิทธิโอนสัญชาติเป็นพลเมืองของประเทศนั้นมีผลต่อความคาดหวังในการตั้งถิ่นฐานถาวรของผู้ย้ายถิ่น

นอกจากนี้ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการย้ายถิ่น คือ ประเด็นครอบครัว ซึ่งประเด็นในเรื่องครอบครัวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผู้ย้ายถิ่นที่มีครอบครัวอยู่ก่อนแล้วในประเทศต้นทาง และผู้ย้ายถิ่นที่สร้างครอบครัวในประเทศปลายทาง

ในส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่มีครอบครัวอยู่ก่อนแล้วในประเทศต้นทาง แม้ว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ที่มีครอบครัวแล้วมักจะเดินทางไปยังประเทศปลายทางโดยลำพัง แต่ก็พบว่ามีผู้ย้ายถิ่นส่วนหนึ่งที่นำครอบครัวติดตามตนเองไปตั้งรกรากในประเทศปลายทางด้วย และอีกส่วนหนึ่งคือเมื่อเดินทางมาถึงประเทศปลายทางแล้วก็มีความต้องการที่จะรับครอบครัวมาอยู่ด้วยกับตนเอง เช่น กรณีของชาวปากีสถานที่ย้ายถิ่นเข้าไปเป็นแรงงานไร้ฝีมือในประเทศญี่ปุ่นช่วงศตวรรษ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเฟื่องฟู จากการศึกษาของ Igarashi (2002: 375-379) พบว่า ผู้ย้ายถิ่นชาวปากีสถานมีความต้องการ 2 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ นอกจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานแล้ว ผู้ย้ายถิ่นยังมีความปรารถนาที่จะตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่ทำที่ของรัฐบาลญี่ปุ่นกลับต้องการเพียงแค่งานชั่วคราวเท่านั้น แต่ด้วยเหตุผลทางด้านมนุษยชน ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องอนุญาตให้ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเป็นระยะเวลาอันยาวนานสามารถอยู่ในประเทศ

ญี่ปุ่นได้อย่างถูกกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการอนุญาตคู่สมรสและบุตรของผู้ย้ายถิ่นด้วย จากกรณีของประเทศญี่ปุ่นทำให้เห็นถึงความสำคัญของการตระหนักถึงประเด็นของการย้ายถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ติดตามด้วย ซึ่งการแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติจำเป็นต้องมองไปถึงครอบครัวของคนเหล่านั้นด้วย เพราะในความเป็นจริงมีสิ่งที่เกี่ยวข้องไปถึงครอบครัว และสิทธิของผู้ย้ายถิ่นในการอยู่ร่วมกับครอบครัวด้วย

สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่สร้างครอบครัวในประเทศปลายทางนั้น อาจกล่าวได้ว่าแม้บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาเมืองมา แต่ก็ไม่ควรถูกจำกัดสิทธิในการสร้างครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ซึ่งนอกจากการสร้างครอบครัวในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นด้วยกันแล้ว ยังมีการสร้างครอบครัวข้ามชาติ คือการแต่งงานกันระหว่างผู้ย้ายถิ่น และคนของประเทศปลายทาง Asis (2002: 267-268) ได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงจากประเทศฟิลิปปินส์และประเทศไทยที่ไปทำงานในสถานบันเทิงในประเทศญี่ปุ่น และภายหลังได้แต่งงานกับชาวญี่ปุ่น ทำให้เกิดการสร้างครอบครัวข้ามชาติ และผู้หญิงได้กลายเป็นผู้ย้ายถิ่นถาวรในประเทศนั้น ซึ่งในประเด็นนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งผลที่ตามมามีประเด็นที่น่าสนใจ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นในเรื่องบุตรที่เกิดจากผู้ย้ายถิ่น และประเด็นในเรื่องสิทธิพื้นฐานในประเทศปลายทาง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสนใจในยุคที่กระแสการย้ายถิ่นเกิดขึ้นในทุกประเทศอย่างในปัจจุบัน

2.2 สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

ผลกระทบจากการย้ายถิ่นนั้น นอกจากจะเกิดต่อประเทศปลายทางแล้ว ยังเกิดต่อผู้ย้ายถิ่นเองด้วย ซึ่งในประเด็นนี้รวมถึงบุตรหลานของผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับผลกระทบต่างๆจากการอยู่อาศัยในประเทศปลายทาง ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งเรื่องการปรับตัวในการดำรงชีวิต การดูแลตนเองให้พ้นจากความเสี่ยงและอันตรายทั้งหลาย ทั้งจากขบวนการค้ามนุษย์ การกระทำผิดกฎหมาย และผลกระทบอีกประการหนึ่งที่สำคัญได้แก่ การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ความหมายและประเภทของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 1 ขององค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามว่า เด็ก คือ บุคคลใดก็ตามที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งสอดคล้องกับในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ที่ให้คำนิยามคำว่า เด็ก หมายถึง บุคคลผู้ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ดังนั้นโดยสรุปแล้ว เด็กจึงหมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ มีชื่อเรียกที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น เด็กต่างชาติ เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ แรงงานเด็กข้ามชาติ แรงงานเด็กต่างด้าว หรือแรงงานเด็กต่างชาติ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เนื่องจากเป็นคำที่สามารถสื่อความหมายได้ตรงกับลักษณะของเด็กใน

งานวิจัย สำหรับความหมายของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ สุภาวิตา เขมาธนนันท์ (2547: 27-28) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพการณ์ของเด็กและเยาวชนไร้สัญชาติในประเทศไทยได้นิยามความหมายของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยว่า เด็กและเยาวชนไร้สัญชาติคือ บุตรของบุคคลต่างด้าวที่บิดามารดาอพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย และได้ให้กำเนิดบุตรโดยที่ 1) เด็กเกิดและเติบโตในประเทศไทย 2) เด็กไม่ได้รับการจดทะเบียนเป็นพลเมืองของประเทศต้นทางและประเทศไทย 3) เด็กตัดสินใจพำนักอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร

นอกจากนี้การให้นิยามแก่กลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังอาจนิยามได้จากลักษณะของเด็ก ซึ่งลักษณะของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย มณฑกานต์ ฉิมมามี (2548: 53-56) ได้ทำการสรุปไว้ ดังนี้

1. เด็กต่างชาติที่เดินทางเข้ามาด้วยตนเอง มากับเพื่อน หรือมาพร้อมกับคนรู้จัก เป็นกลุ่มเด็กต่างชาติที่สมัครใจเดินทางเข้ามาเสี่ยงโชคในประเทศไทยด้วยตนเอง โดยปัจจัยในการตัดสินใจอาจมาจากการชักชวนของเพื่อน หรือคนรู้จักที่เคยมาทำงานในประเทศไทย ซึ่งการเดินทางมาของเด็กกลุ่มนี้มีทั้งที่มาโดยการบอกกล่าวทางบ้านหรือทางบ้านสนับสนุนให้มา และการหนีมาโดยไม่บอกให้ทางบ้านรับรู้ เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีเครือข่ายหรือคนรู้จักอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมักจะได้รับการฝากให้ทำงาน และกลายเป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

2. เด็กต่างชาติที่ติดตามครอบครัวเข้ามาในประเทศไทย เด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่ติดตามพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเข้ามาทำงานเป็นแรงงานต่างชาติในประเทศไทย ซึ่งภายหลังเด็กกลุ่มนี้มักจะกลายเป็นแรงงานเด็กต่างชาติ เพื่อทำงานช่วยเหลือครอบครัว

3. เด็กต่างชาติที่เข้ามาประเทศไทยโดยการนำพาของกระบวนกรค้ามนุษย์ วิธีการเข้ามาประเทศไทยโดยกระบวนกรค้ามนุษย์ของเด็กต่างชาตินั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบโดนบังคับขู่เข็ญ ใช้เล่ห์เหลี่ยมล่อลวงให้มาเป็นแรงงาน และ 2) แบบเต็มใจ คือมีความตั้งใจที่จะเดินทางมาประเทศไทยอยู่แล้ว จึงใช้วิธีการของกระบวนกรค้ามนุษย์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มนายหน้าจะจัดการพาเด็กลักลอบข้ามแดน หรือปลอมเอกสารการเดินทาง เมื่อเด็กข้ามแดนได้แล้วก็จะนำเด็กไปพักอยู่ในพื้นที่ชายแดนเพื่อทำงาน หรือส่งต่อไปยังสถานที่ทำงาน

4. เด็กต่างชาติที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศไทย จำนวนเด็กที่เกิดจากกลุ่มแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยยังไม่มีการทำรายงานอัตราการเกิดที่เป็นระบบแน่นอน แต่ในงานวิจัยบางชิ้นได้ทำการสำรวจอัตราการเกิดของเด็กต่างชาติในประเทศไทยไว้ เช่น ในงานของกฤตยา อาชวนิจกุล (อ้างถึงใน มณฑกานต์ ฉิมมามี, 2548: 56) ที่ได้ทำการสำรวจสถิติเด็กที่เกิดขึ้นใหม่ในโรงพยาบาล 88 แห่ง ใน 22 จังหวัดชายแดนทั่วประเทศ พบว่า ปี พ.ศ. 2535 - 2539 มีเด็กต่างชาติเกิดใหม่ถึง 6,209 คน โดยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่เกิดจากพ่อแม่สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาตามลำดับ

สรุปแล้ว เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ก็คือบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเกิดจากบิดามารดาที่เป็นชาวต่างชาติ ไม่ใช่บุคคลสัญชาติไทย โดยเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเหล่านี้แบ่งได้เป็น 1) เด็กต่างชาติที่เดินทางเข้ามาด้วยตนเอง 2) เด็กต่างชาติที่ติดตามครอบครัวเข้ามาในประเทศไทย 3) เด็กต่างชาติที่เข้ามาประเทศไทยโดยกระบวนการค้ามนุษย์ และ 4) เด็กต่างชาติที่เกิดใหม่ในประเทศไทย

2.2.2 สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นอยู่ของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย พบว่าเด็กเหล่านี้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก บางคนต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองหรือดำเนินชีวิตตามลำพัง และไม่รู้อนาคตแน่นอนว่าจะอยู่ในประเทศไทยหรือจะกลับประเทศของตน หรือมีโอกาสไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ใด ซึ่งขณะนี้รัฐบาลไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะอนุญาตให้เด็กเหล่านี้อาศัยอยู่ในประเทศอย่างถาวร นอกจากนี้เด็กกลุ่มนี้ยังเข้าข่ายคนเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการของรัฐ ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพ หรือการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการซ้ำเติมสภาวะยากลำบากของเด็กยิ่งขึ้นไปอีก

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กเหล่านี้ ทำให้หลายฝ่ายได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ เช่น องค์การต่างประเทศ องค์การการกุศล องค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้งรัฐบาลไทยต่างก็พยายามให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในด้านต่างๆ สำหรับทางด้านการศึกษา นั้น ได้มีความพยายามในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างทั่วถึง ซึ่งในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติที่ร่วมลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ระบุว่า รัฐพึงให้บริการแก่เด็กทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีเชื้อชาติใด สัญชาติใด หรือศาสนาใด จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลไทยที่ต้องจัดการให้เด็กเหล่านี้ได้รับบริการและได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตามสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์อย่างทั่วถึง โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพียงเพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือเหตุผลทางการเมือง การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในด้านต่างๆ นอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเองแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาความแตกแยกเกลียดชังทางเชื้อชาติที่อาจส่งผลให้เกิดอาชญากรรม และความไม่สงบสุขในสังคม

การที่ประเทศไทยเป็นประเทศภาคีสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี พ.ศ. 2534 (National Declaration on Children, 1991) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี พ.ศ. 2535 (Convention on the Rights of the Child, 1992) ทำให้รัฐบาลไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติด้วย

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ปี พ.ศ. 2534 (National Declaration on Children, 1991) (อมรทิพย์ อมรภิบาลและจิราพร วรเสน, 2544: 16-17) ได้ใช้ความจำเป็นพื้นฐานมาเป็นแนวทางในการพิจารณาการจัดการบริการสำหรับเด็ก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- เด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา ครอบครัวหรือบุคคลที่ให้ความรักความเข้าใจ เพื่อเป็นรากฐานในการเสริมสร้างพัฒนาการในทุกๆ ด้าน
- เด็กต้องได้รับสารอาหารอย่างน้อยที่สุดตามความต้องการของร่างกายและตามวัยที่เหมาะสม
- เด็กต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการ และได้รับการป้องกันจากโรคภัยต่างๆ ได้แก่ การได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคด้วยวัคซีนตามที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละช่วงวัย ได้รับการป้องกันจากโรคติดต่อและไม่ติดต่อ และได้รับการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานในกรณีเจ็บป่วย และได้รับการฟื้นฟูสุขภาพ
- เด็กต้องมีที่อยู่อาศัยที่ถูกลักษณะ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นพิษภัยต่อร่างกายและจิตใจ มีสถานที่ประกอบกิจกรรม ออกกำลังกาย เล่นกีฬา และกิจกรรมนันทนาการตามวัย
- เด็กต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย เพื่อพัฒนาให้มีสติปัญญา มีคุณธรรมตามหลักศาสนา และมีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้รับการอบรมให้มีความรู้ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม มีความเข้าใจและยอมรับสิทธิและบทบาทของตนเองและผู้อื่น และรู้จักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ
- เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้มีสุนทรียภาพ ชาบซึ่งในความงาม มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และพัฒนาในกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เด็กต้องได้รับการฝึกอบรม การพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับเตรียมพร้อมในการประกอบอาชีพตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของตน
- เด็กต้องมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของตนได้ด้วยจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
- เด็กต้องมีโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ในสังคม
- เด็กต้องได้รับโอกาสในการรับรู้การพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐานจากรัฐ สถาบันทางสังคม และองค์กรธุรกิจ และได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่

นอกจากนี้แนวคิดหลักของสิทธิเด็กในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ. 2535 (Convention on the Rights of the Child, 1992) (Office of United Nations High Commissioner for Human Right, www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm) ยังได้เน้นย้ำถึงสิทธิมนุษยชนที่ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ โดยปราศจากการแบ่งแยกใดใด เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งเด็กทุกคนควรได้รับการปฏิบัติหรือคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดมาตรฐานให้ประเทศสมาชิกพึงปฏิบัติต่อเด็กทุกคน ซึ่งสามารถแบ่งสิทธิต่างๆออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. สิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights) หรือสิทธิพื้นฐานทั่วไปของเด็กที่ควรได้รับการดูแล เช่น สิทธิในการเข้ารับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน สิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับอาหารที่ถูกลักษณะ และน้ำดื่มที่สะอาด
2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) ซึ่งเด็กควรได้รับการปกป้องทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น พัฒนาการของร่างกาย จิตใจ ศีลธรรม และสังคม ได้รับการปกป้องจากการถูกรังแก หรือการกดขี่ การใช้แรงงานเด็ก ตลอดจนการปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีชีวิตอยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ หรือเด็กผู้ลี้ภัย เป็นต้น
3. สิทธิในการพัฒนาตนเอง (Development Rights) โดยเฉพาะทางด้านการเข้าถึงการศึกษาทุกประเภททั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องได้รับสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกรักใคร่ ศีลธรรมและสังคม
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) ซึ่งจะครอบคลุมสิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ และสิทธิในการนับถือศาสนา

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กทั้ง 2 ฉบับนี้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองสิทธิแก่เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ ซึ่งในนี้ประเทศไทยจำเป็นต้องให้สิทธิแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆ รวมทั้งสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองด้วย

2.2.3 สิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

สำหรับประเด็นเรื่องสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นได้รับการยอมรับและบัญญัติไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปฏิญญาจอมเทียน และในกฎหมายของรัฐบาลไทย

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child, 1992) (Office of United Nations High Commissioner for Human Right, www.unhcr.ch/html/menu3/b/k2c rc.htm) ได้ระบุให้การศึกษาเป็นข้อกำหนดสำคัญข้อหนึ่งที่รัฐภาคีต้องถือปฏิบัติ ซึ่งในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคนไว้ในข้อที่ 28 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะต้อง

- จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และดำเนินมาตรการที่เหมาะสม เช่น การศึกษาแบบให้เปล่า และการเสนอความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีที่เหมาะสม
- ทำให้การศึกษาในระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถ โดยทุกวิธีการที่เหมาะสม
- ทำให้ข้อมูลข่าวสาร และการแนะแนวการศึกษาและอาชีพเป็นที่แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน
- ดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก และสอดคล้องกับอนุสัญญา

3. รัฐภาคีจะส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขจัดความเหลื่อมล้ำ และการไม่รู้หนังสือทั่วโลก และเพื่อเชื่อมต่อความรู้ทางวิชาการและทางเทคนิค และวิธีการสอนสมัยใหม่ ในประเด็นนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ปฏิญญาจอมเทียน (The World Declaration on Education for All in Jomtien, 2000) (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2542: 13) เมื่อพิจารณาถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องกล่าวถึงการประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2533 ที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จัดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for All) หรือปฏิญญาจอมเทียน โดยเป็นหลักการที่มีผลต่อนโยบายการศึกษาแห่งชาติของหลายประเทศ ซึ่งปฏิญญานี้ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญไว้ 6 ประการ คือ

- ขยายการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ยากไร้
- ให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นประถมศึกษาอย่างทั่วถึง และได้เรียนจนสำเร็จการศึกษา โดยดำเนินการให้สำเร็จในปี พ.ศ. 2543
- ปรับปรุงกระบวนการการวัดผลสำเร็จในการเรียนการสอน โดยยึดถือหลักร้อยละของแต่ละกลุ่มอายุ และกำหนดระดับที่จะต้องบรรลุผล

- ลดอัตราส่วนการไม่รู้หนังสือของผู้ใหญ่ให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของอัตราส่วนในปี พ.ศ.2533 และเน้นการรู้หนังสือของสตรี โดยดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในปี พ.ศ. 2543
- ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่
- ปรับปรุงการให้ข่าวสาร ทักษะ และค่านิยมที่เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสถิติทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นได้นำไปสู่นโยบายของประเทศไทยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมแก่เด็กทุกคนในประเทศ รัฐได้มีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542

ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่า ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา โดยกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และรัฐต้องจัดการศึกษาเป็นพิเศษให้แก่บุคคลด้อยโอกาส นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติยังได้เน้นแนวความคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้จัดการศึกษาได้ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 12 ที่กล่าวถึงการให้สิทธิและการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวง และในมาตรา 18(3) ที่ว่า บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ทางกายภาพ โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคม สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ได้

มติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ว่าด้วยหลักฐานวัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) เป็นมติคณะรัฐมนตรีที่รับรองสิทธิของเด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยให้สามารถเข้าเรียนได้โดยไม่มีภาระจำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา และให้มีการออกหลักฐานเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งมีการกำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 โดยเด็กในวัยเรียนทุกคนซึ่งครอบคลุมไปถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนมีสิทธิที่จะเข้ารับการศึกษานี้ในโรงเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับเด็กไทย ซึ่งเด็กที่ไม่มีหลักฐานราชการก็สามารถสมัครเรียนได้ เพียงแค่แจ้ง

ประวัติบุคคล เพื่อใช้เป็นหลักฐานต่อสถานศึกษา นอกจากนี้รัฐยังจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่รับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดให้แก่เด็กไทย

จากข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวกับสิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทางด้านการศึกษา ทำให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนในประเทศไทยไม่ว่าจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตามสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้ ซึ่งนำไปสู่การจัดการศึกษาให้ครอบคลุมไปถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย

2.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

สำหรับแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จากการรวบรวมเอกสารยังไม่พบว่า มีประเทศใดหรือองค์กรใดได้จัดการศึกษาที่มีรูปแบบพิเศษสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยเฉพาะ แต่พบว่ามีกรกล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกรณีเร่งด่วน (Minimum Standards for Education in Emergencies) โดย Interagency Network for Education in Emergencies (http://www.ineesite.org/standards/framework_asia.asp) ที่ครอบคลุมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศต่างๆ จึงอาจนำแนวทางจัดการศึกษานี้มาใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในการศึกษาคั้งนี้

แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกรณีเร่งด่วน (Minimum Standards for Education in Emergencies) เป็นการกล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ย้ายถิ่นในทวีปเอเชีย โดยเป็นการร่วมกันเสนอแนวทางการจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงานของสหประชาชาติ รัฐบาล ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนจากประเทศต่างๆในทวีปเอเชีย ซึ่งมีการกล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ดังนี้

1. ระบบการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ย้ายถิ่นจะต้องเริ่มตั้งแต่ชั้นเตรียมความพร้อมประถมศึกษา มัธยมศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการศึกษานอกระบบ
2. การศึกษาที่จัดให้จะต้องเปิดโอกาสให้แก่คนทุกคน โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านอายุ เพศ เชื้อชาติ หรือศาสนา รวมทั้งต้องให้โอกาสแก่คนด้อยโอกาสในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย และกลุ่มผู้พิการ
3. การศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีคุณภาพอย่างน้อยที่สุดต้องส่งเสริมให้คนสามารถอ่านออกเขียนได้ คำนวณเป็น และสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงต้องเป็นการคงไว้ซึ่งทักษะเดิมของบุคคลนั้น

4. การฝึกอบรมอาชีพจะต้องรวมถึงการฝึกทักษะการทำงาน การเรียนรู้งาน และการเรียนรู้การบริหาร เพื่อพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพนั้นๆ
5. สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษานั้น จะต้องเปิดให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและต้องมีการประสานงานระหว่างกัน ทั้งในส่วนของประชาชน รัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรการกุศลต่างๆ

ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกรณีเร่งด่วน ได้มีการสรุปตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวประกอบด้วย 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาและการประสานงานกับหน่วยงานอื่น หน่วยงานที่รับหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะต้องมีการกำหนดนโยบายการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยจะต้องยึดผู้เรียนเป็นหลักในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และทำงานร่วมกันในการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาแก่คนทุกกลุ่ม
2. ความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา การศึกษาที่จัดขึ้นจะต้องเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่คนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
3. เนื้อหาหลักสูตรและรูปแบบวิธีการเรียน เนื้อหา หลักสูตร และรูปแบบวิธีการเรียน จะต้องสอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน โดยจะต้องมีการจัดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและผู้คนในพื้นที่นั้น
4. การวางแผน การประเมินผล และการวิเคราะห์การตอบรับจากการจัดการศึกษา ในการจัดการศึกษาจะต้องมีการวางแผนการทำงาน และมีการประเมินถึงความต้องการของผู้เรียน การบริการทางการศึกษา การเข้าถึงการศึกษาและระบบการศึกษาที่จัดขึ้น รวมถึงต้องมีการวิเคราะห์การตอบรับจากการจัดการศึกษาของผู้เรียน
5. ครูและผู้ให้ความรู้ จะต้องมีการอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน และให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถถ่ายทอดความรู้และสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในผู้เรียนได้
6. การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษานั้นจะต้องไม่ยึดติดกับแนวทางของภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่การจัดการศึกษาต้องมีที่มาจากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

7. สภาพแวดล้อมในการเรียน การจัดการศึกษาในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สถานที่นั้นจะต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

จากแนวทางการจัดการศึกษาตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาได้ ทั้งนี้เมื่อนำแนวทางดังกล่าวมาศึกษาการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนจะทำให้เห็นภาพกระบวนการการปฏิบัติงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ชัดเจนขึ้น

2.4 บทบาทการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนเกิดขึ้นจากกลุ่มคนที่มีความเห็นตรงกันว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมทุกคนจะต้องดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้องค์กรพัฒนาเอกชนยังที่มาจากช่องว่างในการทำงานของรัฐที่พบว่า การที่รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบบริหารประเทศ และรับภาระในการดูแลประชาชนทั้งหมดในประเทศ ทำให้การทำงานของรัฐมีขีดจำกัด ซึ่งรัฐไม่สามารถดูแลประชาชนทุกคน และไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างทั่วถึง องค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้เข้ามามีบทบาทในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม และในปัจจุบันองค์กรพัฒนาเอกชนได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และกลายเป็นภาคส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมซึ่งมีการทำงานครอบคลุมปัญหาในเกือบทุกด้าน

2.4.1 ประเภทขององค์กรพัฒนาเอกชน

การจำแนกประเภทขององค์กรพัฒนาเอกชนมีการจำแนกไว้ในหลายลักษณะ ในงานของประกายทิพย์ วงศ์หอม (2543: 8) ได้จำแนกประเภทขององค์กรพัฒนาเอกชนไว้ตามบทบาทการทำงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. องค์กรให้บริการ (Service Providers) ได้แก่ องค์กรที่ทำหน้าที่ให้บริการหรือทำงานสังคมสงเคราะห์
2. องค์กรที่ทำหน้าที่เสริมสร้างอำนาจความเข้มแข็งให้กับประชาชน (Empowerment NGOs) คือองค์กรที่ทำงานทางด้านการจัดตั้งและเสริมสร้างอำนาจความเข้มแข็งให้กับประชาชน หรือทำงานผ่านทางการศึกษาในสวนงานพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างอำนาจความเข้มแข็งให้กับประชาชน
3. องค์กรร่วมหรือองค์กรเครือข่าย (Umbrella or Network NGOs) คือกลุ่มองค์กรที่มีประเด็นในการทำงานเดียวกันมาทำงานร่วมกันเฉพาะกาล เพื่อนำเอาประสบการณ์ใน

ส่วนของตนมานำเสนอ ให้ได้มุมมองที่กว้างออกไป และต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระดับชาติและระดับสากล

ซึ่งในงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2543: 6-9) ได้เสนอประเภทขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยจำแนกตามบทบาทการทำงานเช่นเดียวกับงานของประชาชาติแต่ได้เพิ่มเติมองค์กรพัฒนาเอกชนอีกหนึ่งประเภท ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชนแบบองค์กรสนับสนุน ซึ่งองค์กรประเภทนี้จะทำงานสนับสนุนในรูปแบบต่างๆให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนระดับรากหญ้าและประชาชน โดยส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรประเภทหนึ่งและประเภทสอง ได้แก่ องค์กรให้บริการ และองค์กรที่ทำหน้าที่เสริมสร้างอำนาจความเข้มแข็งให้กับประชาชน และการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นการจัดการฝึกอบรม การประเมินผลงาน การวางแผนโครงการ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนทางการศึกษา ไม่ใช่การสนับสนุนทางการเงิน

2.4.2 การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

การจำแนกการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การจำแนกโดยกลุ่มเป้าหมาย และการจำแนกโดยสาขางาน

1. จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายหลักในการทำงานเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้นการทำงานจึงเน้นไปที่การพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะเสียเปรียบและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วย

- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวชนบท
- กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนแออัด
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรรมกรหรือแรงงาน
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นสตรี
- กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน

2. จำแนกตามกิจกรรมในการทำงานขององค์กร แม้ว่าบางองค์กรจะมีกลุ่มเป้าหมายในการทำงานกลุ่มเดียวกัน แต่แต่ละองค์กรก็จะมีกิจกรรมในการทำงานที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแนวคิด เป้าหมาย และนโยบายในการดำเนินงานขององค์กร หรือในทางตรงกันข้าม บางองค์กรจะมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่จะเน้นในกิจกรรมสาขาเดียวกัน การจำแนกกิจกรรมตามสาขางาน จะประกอบด้วย

- กิจกรรมทางด้านสาธารณสุข
- กิจกรรมทางการศึกษาและอาชีพ
- กิจกรรมทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา
- กิจกรรมทางการนำศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

- กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม
- กิจกรรมทางการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย
- กิจกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค
- กิจกรรมในลักษณะผสมผสาน
- กิจกรรมในลักษณะการประสานงานและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ

จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทขององค์กรพัฒนาเอกชน มักจะจำแนกตามการดำเนินงานหรือจากกิจกรรมที่องค์กรนั้นมุ่งเน้นในการพัฒนา ซึ่งพบว่า เป้าหมายในการพัฒนาเด็กและการพัฒนาทางการศึกษาเป็นกิจกรรมเป้าหมายในการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากความสำคัญของการพัฒนาเด็กซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม และความสำคัญของการศึกษาที่ถือเป็นเครื่องมือในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้สามารถ

นอกจากนี้ศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์ (2538: 39) ได้จำแนกการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยไว้ 2 ส่วนได้แก่

1. **ฟื้นฟูและเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน** ซึ่งมีแนวทางในการทำงานคือ
  - จัดการศึกษาในระบบทุกระดับแบบที่เลือกสรรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการพัฒนาคน พัฒนาศักยภาพของคน (อาจมีการบริการและการสงเคราะห์มาสนับสนุน)
  - ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม รวมพลังกันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ คิด ทำ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน
  - การสร้างแนวคิดจิตสำนึก โดยเฉพาะการมีความห่วงใยต่อสิ่งสาธารณะ (Public Concern) อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาและการมีส่วนร่วม
2. **การขยายผลงานสู่วงกว้าง (ผลักดัน เชื่อมโยงไปสู่มาตรการหรือนโยบายของรัฐ)** ซึ่งต้องมีบทบาทเสริม คือ
  - การศึกษาและสรุปประสบการณ์ เพื่อให้รู้ปัญหา เหตุแห่งปัญหา แนวโน้มของสภาพการณ์ต่างๆ และเสนอทางเลือกทางออกในการแก้ปัญหา
  - การเผยแพร่และรณรงค์เพื่อให้สังคมตระหนักในปัญหา และระดมการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

- การประสานงานและสร้างเครือข่ายการทำงาน เพื่อให้เป็นพลังผลักดันให้เกิดการขยายความคิดและการทำงานออกไปในวงกว้าง และสามารถประสานงานกับภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครือข่ายงานวิถียไทย (2544: 25-27) ได้กล่าวถึง บทบาทและภารกิจขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยว่า องค์กรพัฒนาเอกชนไทยมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอและผลักดันการแก้ไข ปัญหาของผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งทางด้านสิทธิชุมชน ประชาธิปไตย การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชนในกลุ่มผู้หญิง เด็ก ชนกลุ่มน้อย และแรงงาน เป็นต้น โดยสามารถสรุปบทบาทในการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ ดังนี้

1. งานพัฒนาและสร้างจิตสำนึก เป็นงานที่มุ่งให้ความรู้พื้นฐานหรือความชำนาญ บางอย่างแก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงที่มาที่ไปของสภาพปัญหา ซึ่ง จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจตนเองและสามารถยกระดับการพัฒนา ตนเองผ่านกิจกรรมที่ทำ
2. งานส่งเสริมและพัฒนารวมกลุ่ม ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการ รวมกลุ่มของประชาชน เพื่อทำกิจกรรมการพัฒนา เพราะเชื่อว่าการที่ประชาชนจะ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของกลุ่ม ดังนั้นองค์กร พัฒนาเอกชนจึงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มประเภทต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า กลุ่มธนาคารข้าว เป็นต้น
3. งานศึกษา เผยแพร่ รณรงค์ องค์กรพัฒนาเอกชนมีความเชื่อว่า การพัฒนาสังคมเป็น หน้าที่และความรับผิดชอบที่ทุกคนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจถึงสภาพและสาเหตุของปัญหาต่างๆรอบตัว นอกจากนี้องค์กรพัฒนาเอกชนยังให้ความสำคัญกับการรับรู้ผลการศึกษาของ ประชาชน เพื่อให้ประชาชนตระหนัก ยอมรับ และทำความเข้าใจกับปัญหาสังคม ซึ่ง จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมต่อไป
4. งานริเริ่มผลักดันและเสนอแนะทางเลือก การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนส่วน หนึ่งจะเป็นงานริเริ่มการทำกิจกรรมนำร่องทดลองขึ้นก่อน เมื่อได้ผลที่ดีก็จะนำไป เผยแพร่และเสนอเป็นนโยบายต่อไป

สรุปได้ว่า บทบาทการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนมีความหลากหลาย ทั้งงาน ทางด้านการศึกษาปัญหา สภาพการณ์ต่างๆในสังคม การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนา การประสานงานกับภาคส่วนต่างๆในการทำงาน การส่งเสริมให้เกิดการ รวมกลุ่มสร้างพลังประชาชน และการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ซึ่งการ

ทำงานเพื่อพัฒนากลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติถือได้ว่าเป็นบทบาทหนึ่งในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทยขององค์กรพัฒนาเอกชน

จากแนวคิดทฤษฎีทั้ง 4 ข้อที่ได้กล่าวไปนั้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ที่มีจุดเริ่มต้นจากการย้ายถิ่นที่นำมาซึ่งผลกระทบในหลายๆด้านที่เกิดกับผู้ย้ายถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และทางด้านกฎหมาย สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นพบว่า ได้รับผลกระทบในการเข้าถึงสิทธิในประเทศปลายทางเช่นกัน โดยเฉพาะประเด็นทางการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคนนั้น ได้ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปฏิญญาจอมเทียน พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ว่าด้วยการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทย โดยในกฎหมายต่างๆนี้ได้ระบุถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม แต่สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากยังขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในหลายพื้นที่ของประเทศไทยที่มีผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากรัฐจะมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนในประเทศแล้ว ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งปัจจุบันองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการทำงานด้านต่างๆ รวมถึงประเด็นการส่งเสริมการศึกษา และการพัฒนาเด็กด้วย ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีทั้ง 4 แนวคิดทฤษฎีจึงมีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

2.5.1 การย้ายถิ่นและผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ

2.5.2 สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

2.5.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

2.5.4 บทบาทการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

2.5.1 การย้ายถิ่นและผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ

1. Green (2001) กล่าวถึงการศึกษาของบุตรแรงงานข้ามชาติใน The Undocumented: Educating the Children of Migrant Workers in America พบว่า ในสหรัฐอเมริกาบุตรของแรงงานข้ามชาติส่วนมากจะพบความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษา โดยมากจะเป็นเด็กที่มาจากแถบละตินอเมริกา ซึ่งเกือบทั้งหมดจะประสบปัญหาทางด้านสังคมและการสื่อสาร

ภาษาอังกฤษ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ไม่ได้รับการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึง และมีความเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆในการทำงาน เนื่องจากพบว่า เมื่อเด็กไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษา เด็กจึงติดตามพ่อแม่ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร และการประมง ทำให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากกลายเป็นแรงงานข้ามชาติที่ขาดความรู้

จากสถานการณ์นี้ทำให้หน่วยงานทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกาตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในประเทศภายใต้โครงการพัฒนาโรงเรียนของรัฐ โดยในปี ค.ศ.1994 โดยเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีอายุตั้งแต่ 12-21 ปี ซึ่งแต่เดิมเป็นเด็กที่มีความรู้ต่ำ และพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ดี จะได้รับการดูแลจากโครงการและได้รับโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียน เพื่อแก้ไขความด้อยโอกาส ความไม่รู้หนังสือ และความยากจนของตนเอง

2. McKee (2000) กล่าวถึงการศึกษาในประเทศไอร์แลนด์ในหัวข้อ Re-education, Adolescence and Conflict Resolution: Lesson from Northern Ireland ว่าปัญหาของประเทศไอร์แลนด์ที่เกิดจากการย้ายถิ่นตามพ่อแม่ไปยังดินแดนใหม่ของเด็กในวัยหนุ่มสาว ได้สร้างความขัดแย้งในจิตใจให้แก่เด็ก เนื่องจากเด็กจะมีความรู้สึกแตกแยกจากสังคมใหม่ ความรู้สึกสับสน และหวาดกลัวต่อการเข้าสังคม ซึ่งสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยยับยั้งความขัดแย้งดังกล่าวคือ การให้การศึกษาเพื่อให้ความรู้ เปลี่ยนทัศนคติ และความประพฤติ โดยเน้นความสำคัญของการให้การศึกษาไปที่การพัฒนาความคิด และความรู้สึก ซึ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติอาจไม่สามารถเข้าถึงความใส่ใจในสิ่งเหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ จึงต้องมีการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความคิด และความรู้สึกของผู้เรียน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกให้ทำงานกับเด็กด้วยความเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของเด็ก ผลของการจัดการศึกษาเช่นนี้จะส่งผลให้เด็กมีความมั่นใจในการดำรงชีวิตในดินแดนใหม่มากขึ้น

3. Reyneri (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษากับการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นในประเทศอิตาลีใน Education and Occupational of Migrants in Italy พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศอิตาลีไม่ใช่ผู้ที่มีสถานะทางสังคมไม่ดี หรือมีระดับการศึกษาต่ำ แต่กลับเป็นชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ดี เนื่องจากรัฐบาลอิตาลีให้ความสนใจต่อการศึกษาของผู้ย้ายถิ่น ในปี ค.ศ.1990 พบว่า ผู้ย้ายถิ่นกว่าร้อยละ 60 ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีผู้ย้ายถิ่นที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาร้อยละ 13 และผู้ย้ายถิ่นที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 33 ถึงแม้ผู้ย้ายถิ่นจะได้รับโอกาสทางการศึกษา แต่กลับต้องประสบกับปัญหาในการทำงาน เพราะค่านิยมในการรับคนเข้าทำงานของสังคมอิตาลี ยังคงยึดติด

อยู่กับสถานะทางสังคม จึงเป็นประเด็นต่อมาที่หน่วยงานของรัฐต้องให้ความใส่ใจต่อการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นหลังจากคนกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาแล้ว

4. Guo (2002) ศึกษาเรื่องการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของเด็กย้ายถิ่นในปักกิ่ง ประเทศจีน School Attendance of Migrant Children in Beijing, China: A Multivariate Analysis พบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีความพยายามนำพาครอบครัวติดตามไปยังประเทศปลายทางด้วย ซึ่งปัญหาที่ผู้ย้ายถิ่นประสบคือ การนำบุตรเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ซึ่งนโยบายการรับเด็กเข้าโรงเรียนของประเทศจีนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักคือ ที่อยู่อาศัยของเด็ก โดยโรงเรียนจะรับเฉพาะเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่โรงเรียนของตนรับผิดชอบเท่านั้น จากปัญหานี้ทำให้ผู้ย้ายถิ่นที่ต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาจำเป็นต้องจ่ายเงินจำนวนมากให้แก่โรงเรียน เพื่อให้บุตรของตนได้เข้าเรียน ทำให้มีเด็กจำนวนมากที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษา ในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า นอกจากผู้ย้ายถิ่นจะนำบุตรเข้าโรงเรียนที่จัดโดยรัฐแล้ว ยังมีโรงเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นที่จัดโดยหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาที่ผิดกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นนี้ก็ทำให้โอกาสแก่เด็กมากกว่า 1,000 คนในการเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐาน จากการสำรวจโรงเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่น พบว่า โรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนผิดกฎหมายในสายตารัฐ แต่สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว โรงเรียนรูปแบบนี้กลับเป็นหนทางในการส่งเสริมการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน ซึ่งต่อมาไม่นานรัฐบาลท้องถิ่นได้มีความพยายามในการจัดการกับโรงเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย โดยได้ร่วมมือกับกลุ่มองค์กรที่ให้เงินทุนแก่โรงเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่น เพื่อให้เด็กได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน และการส่งเสริมการบูรณาการการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.5.2 สิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

1. สุวรรณณี เข้มเจริญ (2545) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางด้านสิทธิทางการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย พบว่า สิทธิทางการศึกษาของคนไร้สัญชาติได้รับการยอมรับทั้งในกฎหมายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นบุคคลทุกคนจึงมีสิทธิทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม แต่ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวคิดในการให้สิทธิทางการศึกษาดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า คนไร้สัญชาติยังประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิอยู่มาก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานต่างด้าวและบุตรของแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ การที่สถานศึกษาไม่รับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียนหรือรับเข้าเรียนแต่ไม่ออกหลักฐานการสำเร็จการศึกษาให้ หรือให้เข้าเรียนได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ให้เรียนในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งแนวทางในการแก้ไขนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างรัฐและภาคประชาชน โดยรัฐจะต้องประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับคนไร้สัญชาติอย่างเคร่งครัด และต้องชี้แจงถึงสิทธิของคนกลุ่มนี้ในการ

เข้าถึงบริการทางการศึกษา นอกจากนี้สำหรับภาคประชาชน ในพื้นที่ที่มีกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติอาศัยอยู่มาก องค์การภาคประชาชนไม่ว่าจะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรทางศาสนาในท้องถิ่นควรให้ความช่วยเหลือ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่างๆ หรือการเข้ามาจัดบริการทางการศึกษาให้แก่บุคคลเหล่านี้ด้วยตนเอง

2. รุ่งนภาภรณ์ เขมาธนนันท์ (มปป.) ศึกษาสถานการณ์ของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย พบว่า ผลกระทบจากการย้ายถิ่น ทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กไร้สัญชาติ ทั้งประเทศที่บิดามารดามีสัญชาติและประเทศไทยไม่ยอมรับเด็กเป็นพลเมืองของตน และเด็กยังไม่ได้รับสิทธิต่างๆในประเทศไทยด้วย เช่น สิทธิในการอยู่อาศัย สิทธิทางด้านการศึกษา สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และสิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งเด็กควรได้รับสิทธิต่างๆเพื่อพัฒนาตนเอง เพราะหากเด็กเหล่านี้อยู่ในประเทศไทยต่อไป ปัญหาที่เกิดจากผู้ย้ายถิ่นก็จะเพิ่มความรุนแรงขึ้น

3. อมรทิพย์ อมราภิบาลและจิราพร วรเสน (2544) ศึกษาเรื่องความต้องการของเด็กต่างชาติ กรณีศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดระนอง พบว่า นอกจากปัญหาการเป็นคนไร้สัญชาติของบุตรแรงงานต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยแล้ว การศึกษาของเด็กเหล่านี้ก็ยังเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการจะออกกฎหมายอนุญาตให้เด็กต่างชาติเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 แต่เด็กพม่าที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลับไม่ได้ใบรับรองการสำเร็จการศึกษา ซึ่งหากพิจารณาในข้อกฎหมาย เด็กพม่าเหล่านี้มีสิทธิได้รับใบรับรองการศึกษาเพียงแต่ให้หัวหน้าสถานศึกษาบันทึกพร้อมทั้งลงนามกำกับข้อความว่า ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยหลักฐานทะเบียนราษฎร ดังนั้นการไม่ให้ใบรับรองการศึกษาจึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ตรงตามข้อกฎหมาย นอกจากนี้การศึกษาของบุตรแรงงานต่างด้าวยังเป็นระบบเดียวกับที่เด็กไทยทั่วไปได้รับคือ จะสอนภาษาไทยเพียงอย่างเดียวไม่มีการสอนภาษาพม่า โดยอมรทิพย์ อมราภิบาลและจิราพร วรเสนได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า เด็กต่างชาติที่ต้องการเรียนรู้อาษาไทย คือกลุ่มที่มีแผนการแน่นอนที่จะอยู่อาศัยในประเทศไทย ส่วนกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้อาษาพม่าคือกลุ่มที่ต้องการกลับไปอยู่ประเทศพม่า ดังนั้นการสอนภาษาไทยเพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความรู้แบบทางเลือกที่จัดสอนภาษาพม่าหรือภาษาชนเผ่าต่างๆในประเทศพม่า นั้น จะทำให้เด็กไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างกลมกลืนในสังคมได้

4. Castles และ Miller (1993) กล่าวถึงพัฒนาการของแรงงานย้ายถิ่นทางการศึกษาว่า ในยุคที่เศรษฐกิจเฟื่องฟูช่วงศตวรรษที่ 1970 ประเทศออสเตรเลียต้องการกลุ่มแรงงานที่มีฝีมือเข้ามาทำงานในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม โดยกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นบางคนได้รับการพัฒนาให้มีฝีมือขึ้น ซึ่งส่วนมากจะเป็นบุตรของแรงงานย้ายถิ่นรุ่นแรกๆ เนื่องจากบุตรของแรงงานย้ายถิ่นจะได้รับ

การศึกษา และการฝึกอาชีพ ดังนั้นผู้ย้ายถิ่นในรุ่นลูกจึงได้รับการพัฒนาฝีมือมาตั้งแต่ต้นและมีโอกาสทำงานในระดับที่ดีกว่าพ่อแม่ ซึ่งเด็กเหล่านี้จะได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กกลุ่มอื่นในประเทศ แต่การศึกษาที่เด็กได้รับนั้นไม่ใช่การศึกษาที่จัดเป็นพิเศษให้แก่เด็กย้ายถิ่นโดยเฉพาะ ในขณะที่หลายประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันได้มีการจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กต่างชาติที่เป็นบุตรหลานของแรงงานย้ายถิ่น โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของเยอรมันได้เข้ามาจัดทำยุทธศาสตร์สองทิศทางคือ ได้จัดรูปแบบการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเด็กที่จะอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมันแค่ช่วงเวลาหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเด็กต่างชาติได้รับความรู้ และเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวได้เมื่อกลับประเทศของตน โดยมีการจัดห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ ซึ่งแยกออกจากห้องเรียนของเด็กเยอรมัน และใช้ภาษาแม่ในการเรียนการสอน นอกจากนี้สำหรับเด็กที่จะอยู่อาศัยในประเทศเยอรมันอย่างถาวรก็ได้มีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา เพื่อให้เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกับเด็กอื่นๆในโรงเรียน และเพื่อขจัดปัญหาทางด้านภาษา

นอกจากนี้ยังมีกรณีของประเทศฝรั่งเศสและประเทศสวีเดน ซึ่งในกรณีของประเทศฝรั่งเศส รัฐบาลมีนโยบายในการโอกาสแก่กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่เรียกว่า *Seuil de tolérance* (threshold of tolerance) เพื่อดูแลแนะนำทางด้านที่อยู่อาศัย และการให้บริการทางด้านการศึกษา ซึ่งทางด้านการศึกษานั้น พบว่า รัฐบาลมีแนวคิดในการพัฒนาผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่เรียกว่า *zones d'éducation prioritaire* (ZEP-educational priority zones) โดยจัดตั้งขึ้นมาเพื่อขจัดความไม่เท่าเทียมทางด้านการศึกษา และมุ่งเน้นไปที่การให้โอกาสทางการศึกษาในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ความสำคัญแก่ความต้องการของเด็ก ทั้งทางด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การจ้างงาน ศาสนา และเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิม

ในกรณีของประเทศสวีเดน ประเทศสวีเดนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศของชาวต่างชาติ ทำให้รัฐบาลสวีเดนต้องให้ความสำคัญกับประเด็นการย้ายถิ่นของผู้คนที่เข้ามาในประเทศ โดยรัฐบาลมีแนวคิดในการบูรณาการสังคมและการให้ความสำคัญต่อความต้องการพิเศษของกลุ่มคนเข้ามาใหม่ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการมองการไกลไปถึงการอยู่ร่วมกันของคนในรุ่นต่อไป ซึ่งรัฐบาลจะเน้นในเรื่องสิทธิเท่าเทียมกันในการจ้างงาน การบริการทางสังคม การอยู่อาศัย และการศึกษา โดยจุดประสงค์ที่สำคัญของการทำงานทางด้านนี้คือการป้องกันการก่ออาชญากรรม หรือปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า ซึ่งประเด็นทางด้านการศึกษาพบว่า รัฐบาลได้ให้สิทธิในการจัดห้องเรียนที่สอนภาษาแม่ในโรงเรียนปกติ

2.5.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

1. คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กแรงงานพม่า กรณีศึกษาพื้นที่แม่สอด มหาชัย และคุระบุรี พบว่า

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กต่างด้าวในพื้นที่อำเภอแม่สอดที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมีการเรียนการสอนที่ใช้หลักสูตรพม่าเป็นหลัก โดยครูเป็นผู้จัดทำหลักสูตรเอง ไม่มีหลักสูตรที่ใช้แน่นอน และจะสอนไปตามหนังสือที่ครูแต่ละคนมีโดยไม่อิงกับหลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้อื่นแต่อย่างใด ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย และศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะใส่ใจกับการเรียนการสอน ทำให้การเรียนของเด็กแรงงานข้ามชาติดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นบางศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่มีครูมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับในโรงเรียนที่มีเด็กแรงงานข้ามชาติพม่าศึกษาอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครนั้น จากการสอบถามเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนและผู้บริหารโรงเรียนบางแห่ง ยังไม่พบว่ามีแรงงานข้ามชาติพม่าที่พาบุตรหลานของตนไปสมัครเข้าโรงเรียนด้วยตนเองโดยไม่มีนายจ้างหรือเอ็นจีโอช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานเปิดศูนย์การเรียนรู้ให้แก่เด็กแรงงานข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนและวัดจำนวน 7 แห่ง โดยเปิดสอนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างชาติ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไทยมอญพัฒนา ศูนย์พัฒนาภูมิปัญญามอญ วัดบางหญ้าแพรก และมูลนิธิรักษ์ไทยสมุทรสาครซึ่งเปิดศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมด 4 แห่ง และนอกจากศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 7 แห่งแล้ว ในสมุทรสาครยังมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานส่งเสริมการศึกษาของเด็กแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น (National Catholic Commission on Migration: NCCM) ซึ่งได้จัดหาครูชาวพม่าเข้าไปสอนหนังสือให้แก่เด็ก ๆ ในชุมชนของแรงงานข้ามชาติพม่าที่ตลาดค้ากุ้งจังหวัดสมุทรสาคร

ในจังหวัดระนอง จากการสำรวจพบว่า มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานในพื้นที่ทั้งหมด 5 องค์กรด้วยกัน ได้แก่ มูลนิธิศุภนิมิต (World Vision) ซึ่งทำงานให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ องค์กร IOM ซึ่งทำงานร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขทางด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของแรงงานต่างชาติ องค์กร GHRE ทำงานทางด้านการส่งเสริมการศึกษา โดยได้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพม่าในชุมชน องค์กร Map ทำงานเกี่ยวกับสิทธิแรงงาน และองค์กร TACDB ทำงานเกี่ยวกับ Community Center ซึ่งมีโครงการห้องสมุดชุมชน และจัดหนังสือที่เกี่ยวกับประเทศพม่าไว้ในห้องสมุดด้วย สำหรับการดำเนินงานทางด้านการศึกษาขององค์กร GHRE ทางองค์กรได้จัดตั้งโรงเรียน Grass Root เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กพม่า และเพื่อเตรียมพื้นฐานทางการศึกษาให้แก่เด็ก ซึ่งในการสอนจะไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน บางครั้งอาจสอนตามหลักสูตรพม่า

2. Chawandhorn Muangmee (2548) ศึกษาเรื่องโอกาสทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาครมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเด็กที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนมีจำนวนไม่มาก และเด็กที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยจะ

ประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่สำหรับเด็กที่อยู่อาศัยในประเทศไทยมานานแล้ว และอยู่ในละแวกโรงเรียนจะมีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนได้มากกว่า ส่วนการศึกษาในระบบโรงเรียนแยกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การศึกษาที่จัดโดยกลุ่มชาวมอญ ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่เด็กเชื้อสายมอญที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศพม่า โดยการเรียนการสอนจะใช้หลักสูตรไทยที่ดูแลโดยโรงเรียนวัดในชุมชน และ 2) การศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ในลักษณะศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งจะมีการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ภาษาพม่า ภาษาไทย วิถีชีวิต วัฒนธรรม และจริยธรรม โดยการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนมีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลเด็กขณะที่พ่อแม่ของเด็กไปทำงาน ซึ่งในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานทางด้านการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ 2 องค์กรด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มรักประเทศไทย (Raks Thai) และองค์กรคริสตจักร (Christian Foundation) ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะให้การศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเชื้อสายพม่า ซึ่งนอกจากการสอนวิชาพื้นฐาน เช่น ภาษาไทย ภาษาพม่า จริยธรรมและวัฒนธรรมแล้ว ในส่วนขององค์กรคริสตจักรจะเน้นการสอนคำสอนทางศาสนาเพิ่มเติมด้วย

3. Marques และคณะ (2007) ได้ศึกษาเรื่องโรงเรียน และความหลากหลายในรัฐที่อ่อนแอ (School and Diversity in a Weak State: The Portuguese Case) โดยเลือกประเทศโปรตุเกสเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากประเทศโปรตุเกสเป็นประเทศที่มีอัตราการย้ายถิ่นอยู่ในระดับที่สูง นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นก็ยังมี ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในความหลากหลายนั้นทำให้เกิดปัญหาในการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการทางด้านระบบการศึกษา รัฐบาลโปรตุเกสต้องประสบปัญหาในเรื่องการเข้าถึงระบบการศึกษาของเด็กย้ายถิ่น โดยในปี ค.ศ. 2005 กระทรวงศึกษาธิการได้ให้สิทธิแก่บุตรของผู้ย้ายถิ่นสามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป แต่อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่พบ คือ อุปสรรคทางด้านภาษาที่ทำให้เด็กเหล่านี้ขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และเข้าใจการเรียนการสอน ซึ่งต่อมาได้มีแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคทางด้านภาษาทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐได้จัดระดับความสามารถทางภาษาของเด็ก (Groups of Proficiency Level : GPL) เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดระดับความสามารถทางด้านภาษาโปรตุเกสของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีภาษาแม่แตกต่างกัน และสำหรับภาคเอกชน ซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่พูดภาษาถิ่นเดิมของตนก็ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นในกลุ่มเชื้อชาติของตน โดยใช้ภาษาถิ่นในการสอน และยังส่งเสริมการศึกษาแบบทวิภาษาอีกด้วย (Bilingual Education)

4. Kindler (1995) ศึกษาเรื่องการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในสหรัฐอเมริกา พบว่ารัฐบาลกลางสหรัฐได้จัดตั้งหน่วยงาน Migrant Education Program (MEP) เพื่อสนับสนุนการ

ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยผสมผสานระหว่างความต้องการทางการศึกษาและความต้องการในบริการของภาครัฐ ซึ่งรัฐบาลได้สนับสนุนทั้งการศึกษาในรูปแบบปกติและการศึกษานอกระบบ โดยรัฐบาลกลางได้ให้งบประมาณแก่รัฐต่างๆที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กโดยสนับสนุนการศึกษารูปแบบพิเศษ เช่น การศึกษาแบบทวิภาษา หรือการศึกษาพิเศษซึ่งสามารถโอนไปเรียนในโรงเรียนของรัฐในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปได้ และนอกจากนี้รัฐบาลกลางยังมีนโยบายให้แต่ละรัฐคำนึงถึงความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษา และการจัดการเรียนที่มีคุณภาพให้แก่เด็กทุกคน รวมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำ นอกเหนือจากในชั้นเรียน ซึ่งเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะต้องได้รับประโยชน์จากบุคลากรทางการศึกษาของรัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาต่างๆ นอกจากนี้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีปัญหาทางด้านภาษาอังกฤษ แต่ละรัฐจำเป็นต้องจัดบริการให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมเด็กอื่นๆ ในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ชั้นเตรียมความพร้อม ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษารูปแบบพิเศษ รวมถึงการศึกษาภาษาแม่และการศึกษาแบบทวิภาษาด้วย

5. Shaeffer (2000) ได้กล่าวถึงคุณภาพทางการศึกษาในสหัฐวรรษใหม่ใน Challenges to Ensure Good Quality Education ที่การศึกษาควรได้รับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยต้องคำนึงถึงระบบการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสภาพสังคม โดยการศึกษาที่ดีควรที่จะประกอบด้วย

- การให้สิทธิแก่เด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษา รวมทั้งการให้ความสนใจแก่ความสนใจของเด็กในการเรียนรู้
- จัดหาโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การให้ความรู้ทางด้านคุณค่าของชีวิต และพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถดำรงชีวิตท่ามกลางความเสี่ยง และความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงไปสู่สหัฐวรรษใหม่
- การให้อำนาจแก่ประชาชนโดยการให้ความรู้ การมีส่วนร่วม และการเข้าถึงสิทธิทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย
- ในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ขาดการให้อภัยแก่กัน จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการเคารพต่อความหลากหลายและความแตกต่างในสังคม และเต็มใจที่จะยอมรับผู้อื่นเข้าสู่กระบวนการการพัฒนา

การศึกษาในอนาคตจำเป็นต้องมีมากกว่าการเรียนการสอนที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งที่จะต้องเพิ่ม นอกเหนือจากการให้ความรู้แก่เด็กนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการใช้ชีวิต ซึ่งประกอบด้วยทัศนคติ

ค่านิยม ความเท่าเทียมกันทั้งทางด้านเพศชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้คน เพื่อสร้างแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของคนทุกคนโดยปราศจากข้อจำกัดใดใด

2.5.4 บทบาทการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

1. มาลี พฤกษ์พงศาวลี (2541) ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนกับการศึกษาไทยพบว่า ปัจจุบันองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมในด้านต่างๆรวมถึงการมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายในลักษณะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบสื่อสองทาง กล่าวคือ ต่างฝ่ายต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ชีวิตระหว่างกันบนพื้นฐานของความเป็นเพื่อนมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า องค์กรพัฒนาเอกชนมีบทบาทในการให้การศึกษา นอกกระบวนการโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ที่อาจไม่เคยได้รับประโยชน์จากการศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐมาก่อน

2. อติศร เกิดมงคล Moe Swe และคณะกรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2550) ได้ศึกษาเรื่องแรงงานข้ามชาติหลังเหตุการณ์สึนามิ พบว่า งานที่องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปดำเนินการในช่วงหลังภัยพิบัติสึนามิคือ โครงการเปิดพื้นที่และเอื้ออำนวยให้แรงงานข้ามชาติและครอบครัวสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆได้ เช่น การจัดศูนย์การเรียนรู้ให้แก่เด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ การประสานงานกับสถานพยาบาลในพื้นที่และทำงานเชิงรุกกับชุมชนในเรื่องสุขภาพและการรักษาพยาบาลของแรงงานข้ามชาติ การให้ความรู้ทางด้านการป้องกันและดูแลตนเองจากโรคภัยต่างๆ และการให้ความรู้ในเรื่องสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ระเบียบกฎหมายต่างๆ ที่แรงงานข้ามชาติควรรู้ บทบาทของผู้หญิงในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนยังมีการติดตามผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของแรงงานข้ามชาติหลังภัยพิบัติสึนามิอีกด้วย

3. เปรมใจ วงศ์ศิริไพศาล (2550) ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์และอนาคตของเด็กอพยพและเด็กต่างชาติในประเทศไทยในประเด็นทางการศึกษา พบว่า ในส่วนของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชน เป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีทั้งที่เป็นการจัดหลักสูตรชัดเจน กำหนดรายวิชา และระดับชั้นเรียนที่แน่นอน และการศึกษาที่สอนเฉพาะวิชา ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ความรู้ทางกฎหมาย และวัฒนธรรมไทย โดยรูปแบบการเรียนการสอนจะยืดหยุ่นตามเงื่อนไขของผู้เรียน และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ เข้าใจวัฒนธรรมไทย และมีความรู้ทางด้านกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการฝึกวิชาชีพ ซึ่งเป็นการสอนทักษะอาชีพให้แก่เด็กที่ไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียน เช่น การสอนช่างไม้ ช่างยนต์ เป็นต้น การศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนนี้มีปัญหาหลายด้าน ทั้งทางด้านสถานที่ที่ไม่เหมาะแก่การเรียน เช่น

เพิงที่ว่าง ห้องเช่า ห้องเรียนที่มีสภาพแออัด โต๊ะเก้าอี้ไม่เพียงพอต่อนักเรียน ปัญหาทางด้านหลักสูตรและคุณภาพของผู้สอน เนื่องจากการเรียนการสอนที่ใช้หลักสูตรที่จัดกันเอง ทำให้ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา ปัญหาทางด้านงบประมาณ ซึ่งไม่มีความแน่นอนในการได้รับงบประมาณสนับสนุน ปัญหาความต่อเนื่องทางการเรียนของเด็ก เนื่องจากเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองมีสภาพเป็นบุคคลไร้สัญชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย จึงต้องย้ายที่อยู่เพื่อหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ และเด็กบางคนจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้ช่วยครอบครัว และสุดท้ายคือการสั่งปิดสถานศึกษาจากเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับการเป็นสถานศึกษา รวมทั้งครูก็เป็นบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมายอีกด้วย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนนี้ พบว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่มาก เด็กส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียน เนื่องจากเหตุผลหลายประการทั้งทางด้านกฎหมาย ความสอดคล้องของนโยบายกับการปฏิบัติ ทศนคติต่อผู้ย้ายถิ่น และเหตุผลจากตัวเด็กเองทั้งทางด้านภาษา และฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งในการศึกษาเอกสารงานวิจัยของต่างประเทศในเรื่องการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะพบว่า รัฐบาลของแต่ละประเทศที่ประสบกับปัญหาคนเข้าเมืองซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้ตั้งรกรากในประเทศอย่างถาวรนั้น แต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นการส่งเสริมการศึกษาอย่างทั่วถึง และความเหมาะสมของการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียน เช่น การจัดชั้นเรียนภาษาเดิมของเด็ก การจัดการศึกษาแบบทวิภาษาที่ใช้ทั้งภาษาราชการของประเทศนั้น และภาษาเดิมของเด็กในการเรียนการสอน โดยจะพบว่าการจัดการศึกษาเช่นนี้มักจะพบในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดสรรให้แก่เด็กที่ไม่ใช่พลเมืองของตน สำหรับกรณีของประเทศไทย แม้รัฐบาลจะมีความพยายามในการจัดการศึกษาให้ทั่วถึงตามหลักสิทธิเด็ก แต่ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้การศึกษายังไม่เปิดโอกาสให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างเต็มที่ องค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้เข้ามามีส่วนช่วยในการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือสถานะและสิทธิขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ปัจจุบันยังไม่ได้รับการยอมรับและรับรองสิทธิในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลไทย ทำให้ประสบปัญหาในการทำงานอยู่เสมอ เช่น การถูกปิดสถานศึกษา ครูและนักเรียนถูกจับซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ทำให้การส่งเสริมการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยทำได้ไม่เต็มที่ จึงเกิดเป็นประเด็นที่น่าศึกษาและนำเสนอต่อสังคมถึงการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เพื่อให้แต่ละภาคส่วนเห็นความสำคัญและเกิดความเข้าใจในการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

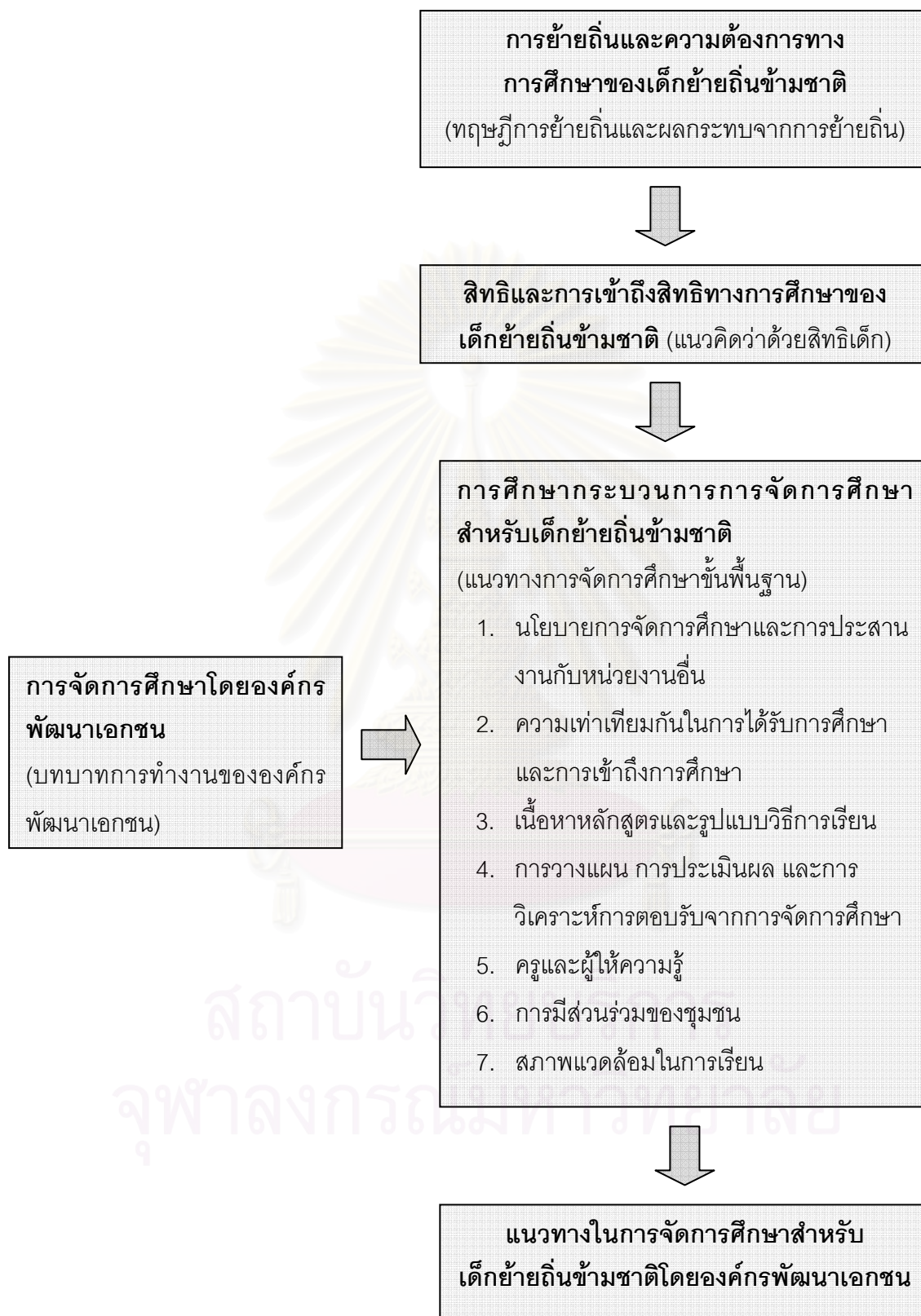
กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยองค์กรพัฒนาเอกชนได้มาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความเป็นมาของการเข้ามาทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนมีที่มาจากกรย้ายถิ่น ซึ่งการย้ายถิ่นได้ส่งผลกระทบต่อผู้ย้ายถิ่น รวมถึงผู้ติดตามด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ซึ่งสิทธิทางด้านการศึกษาได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่า เป็นประเด็นสำคัญที่ทุกคนควรมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม เนื่องจากการศึกษามีผลต่อกระบวนการพัฒนามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นกลุ่มที่มีความต้องการทางการศึกษามากที่สุด เนื่องจากเด็กถือเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ แต่สภาพปัจจุบันพบว่า แม้จะมีการรับรองสิทธิของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ แต่ยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงระบบการศึกษา

จากประเด็นเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้เกิดนโยบายในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมแก่คนทุกคน และการให้สิทธิแก่องค์กรพัฒนาเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ใช้แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ Interagency Network for Education in Emergencies มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาระบบการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนา โดยการจัดการศึกษามีแนวคิดที่ต้องคำนึงถึงหลัก 7 ประการ ได้แก่

1. นโยบายการจัดการศึกษาและการประสานงานกับหน่วยงานอื่น
2. ความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา
3. เนื้อหาหลักสูตรและรูปแบบวิธีการเรียน
4. การวางแผน การประเมินผล และการวิเคราะห์การตอบรับจากการจัดการศึกษา
5. ครูและผู้ให้ความรู้
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
7. สภาพแวดล้อมในการเรียน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ในบทที่ 3 เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จะแบ่งข้อมูลออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่

- 3.1 สถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก : สาเหตุการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 3.2 เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- 3.3 ความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
- 3.4 สิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
- 3.5 การเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
- 3.6 สถานการณ์ทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3.1 สถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จังหวัดตากเป็นจังหวัดชายแดนทางทิศตะวันตกของประเทศไทยที่มีพื้นที่ติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมาตลอดทั้งจังหวัด จากภูมิศาสตร์เช่นนี้ทำให้ตามแนวชายแดนจังหวัดตากเป็นเส้นทางสำคัญในการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของผู้ย้ายถิ่น จากสถิติของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว พบว่า ในจังหวัดตากมีแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ ได้แก่ แรงงานพม่า แรงงานลาว และแรงงานกัมพูชาที่จดทะเบียนเป็นแรงงานถูกกฎหมายจำนวน 28,297 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2551) ซึ่งตัวเลขจำนวนแรงงานข้ามชาตินี้ถือได้ว่าเป็นตัวเลขที่น้อยมากเมื่อเทียบกับสถานการณ์ของการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดตาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเดินทางระหว่างประเทศพม่าและประเทศไทยสามารถทำได้โดยง่าย และจังหวัดตากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีกระแสการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศอยู่ตลอดเวลา ทำให้แรงงานข้ามชาติไม่นิยมจดทะเบียนเป็นแรงงานถูกกฎหมาย ซึ่งส่งผลทำให้จังหวัดตากมีแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ถูกนับรวมอยู่ในจำนวนดังกล่าว

สำหรับอำเภอแม่สอดซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดตาก และเป็นเมืองที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของประเทศ ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาอำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีกระแสการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นแรงงานทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมจำนวนมาก ผู้ย้ายถิ่นในอำเภอแม่สอดมากกว่าร้อยละ 90 เป็นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งประกอบด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้งพม่า กะเหรี่ยง (โปว์, ปะโอ และปาเกอญอ)

ไทยใหญ่ คณะจีน มอญ และชาวโรฮิงยา (ชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่มีเชื้อสายมาจากเอเชียใต้) นอกจากผู้ย้ายถิ่นเองแล้ว ยังพบว่ามียุวกวัยเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติซึ่งเป็นบุตรหลานของผู้ย้ายถิ่นได้เดินทางติดตามพ่อแม่หรือญาติพี่น้องเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยด้วย สำหรับในอำเภอแม่สอดได้มีการคาดการณ์ว่า น่าจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดมากกว่า 10,000 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้จากจำนวนเด็กไร้สัญชาติที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนไทยในอำเภอแม่สอด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาใน 5 อำเภอของจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง และอำเภอแม่สอดได้จัดทำรายงานจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกโรงเรียน (ยกเว้นโรงเรียนในสังกัดเทศบาลแม่สอด) จากรายงานดังกล่าวพบว่า โรงเรียน 44 แห่งในอำเภอแม่สอดมีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 4,827 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2, 2550) เมื่อนำเด็กจำนวนนี้มารวมกับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอดที่มีจำนวน 6,346 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2, 2551) จะพบว่ามีเด็กไร้สัญชาติซึ่งรวมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อยู่ในระบบการศึกษามากกว่า 11,173 คน จึงเป็นไปได้ว่าน่าจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดมากกว่า 10,000 คนตามที่ได้มีการคาดการณ์ไว้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันตัวเลขผู้ย้ายถิ่นทั้งตัวแรงงานข้ามชาติและเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังเป็นแค่การคาดประมาณจำนวนขึ้นมา เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีระบบฐานข้อมูลจำนวนแรงงานข้ามชาติและเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำระบบข้อมูลของผู้ย้ายถิ่นมีอุปสรรคหลายประการ ทั้งในเรื่องความแน่นอนของถิ่นที่อยู่ของคนกลุ่มนี้มีการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังขาดความร่วมมือของหน่วยงานในการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกัน ดังนั้นปัจจุบันจึงยังไม่สามารถระบุจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยที่แน่ชัดได้

สาเหตุการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

หากพูดถึงสาเหตุการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยของผู้ย้ายถิ่นในอำเภอแม่สอด จะพบว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจไม่ใช่ปัจจัยหลักในการย้ายถิ่นอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจกัน แต่ในประเด็นการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นในอำเภอแม่สอดนั้น ยังมีสาเหตุประการอื่น จากการศึกษาค้นคว้าภาคสนาม พบว่า มีปัจจัยหลัก 3 ประการด้วยกันที่เป็นสาเหตุของการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นประชากรจากประเทศพม่า โดยสาเหตุ 3 ประการดังกล่าว ได้แก่

1. สภาพความเป็นอยู่ในประเทศพม่า

ปัจจุบันประเทศพม่าอยู่ภายใต้การปกครองโดยรัฐบาลทหาร ซึ่งประชาชนถูกกดขี่

ข้ามเหงจากรัฐบาล ขาดสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต หลายคนถูกบังคับไปเป็นแรงงานหรือทหารในกองทัพ หากว่าคนใดไม่ต้องการไปก็จำเป็นต้องจ่ายเงินให้แก่รัฐบาล ซึ่งในประเทศพม่ารายได้ของประชาชนต่ำกว่าค่าครองชีพ ทำให้หลายคนต้องจำใจเข้าร่วมกองทัพหรือทำงานให้แก่รัฐบาล สภาพเช่นนี้เป็นภาวะที่กดขี่ประชาชนเป็นอย่างมาก จึงพบว่าบ่อยครั้งที่ประชาชนจากประเทศพม่าหลบหนีเข้ามาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย รวมทั้งหลายครอบครัวได้ส่งบุตรหลานเข้ามาทำงานในประเทศไทยและส่งเงินกลับไปยังประเทศพม่า เพื่อให้คนในครอบครัวรอดพ้นจากการถูกเกณฑ์แรงงาน

นอกจากนี้เหตุการณ์การสู้รบระหว่างรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า รวมถึงการต่อสู้อันตรายระหว่างรัฐบาลและประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ยังมีอยู่เป็นระยะๆ ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้เป็นแรงผลักดันให้ผู้คนหลบหนีสภาพที่วุ่นวายและสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าประเทศพม่า

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“พ่อผมมาประเทศไทยสี่สิบกว่าปีแล้ว มาพร้อมกับคนหมู่บ้านเดียวกันหลายคน พ่อเล่าให้ฟังว่าที่มาประเทศไทย เพราะว่าประเทศพม่าเขาไม่ให้กะเหรี่ยงอยู่ เขาไล่ยิงกันทุกวัน คนในหมู่บ้านเลยชวนกันเดินทางมาประเทศไทย ที่โรงเรียนเขาก็สอนว่า ทุกคนในประเทศพม่าอยากได้ประชาธิปไตยจะได้ไม่ต้องสู้กัน พ่อยังบอกว่า ถึงที่เมืองไทย เราจะอยู่สุขสบาย มีงานที่ดี มีรายได้ดี แต่ก็ไม่ใช้บ้านเรา ครอบครัวเราอยู่ที่ประเทศพม่า ทุกวันนี้พ่อก็ยังพูดเสมอว่า อยากกลับไปอยู่กับปู่ที่ประเทศพม่า” (ซอหลง นักเรียนศูนย์การเรียนแควะบอง, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551)

จากกรณีศึกษาข้างต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุการเข้ามาในประเทศไทยของครอบครัวกรณีศึกษา ซึ่งมีที่มาจากสถานการณ์การสู้รบระหว่างรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแยกดินแดนออกจากรัฐบาลทหารพม่า จึงเกิดเป็นการผลักดันให้มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากสร้างครอบครัวในประเทศไทย

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

หากถามผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าว่า เหตุใดจึงเข้ามาอยู่ในประเทศไทย คำตอบที่ได้นั้นเกือบจะเป็นคำตอบเดียวกันทั้งหมด คือ ที่ประเทศพม่าลำบาก ซึ่งนอกจากความลำบากในการดำรงชีวิตภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารและความไม่สงบภายในประเทศดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ความลำบากในที่นี้ยังรวมถึงความลำบากจากสภาพเศรษฐกิจอีกด้วย

ในประเทศพม่าพบว่า การทำงานของประชาชนจะได้ค่าตอบแทนจำนวนน้อยมาก ซึ่งสวนทางกับค่าครองชีพที่อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้คนส่วนหนึ่งย้ายถิ่นเข้ามาทำงานใน

ประเทศที่ให้ค่าตอบแทนมากกว่า ที่ผ่านมาพบว่า นอกจากชนกลุ่มน้อยที่หลบหนีเข้ามาอาศัยทำมาหากินในประเทศไทยแล้ว คนเชื้อสายพม่าอีกจำนวนมากก็ได้ออกมาหางานทำนอกประเทศเช่นเดียวกัน ทั้งๆที่ชาวพม่าถือเป็นอภิลัทธิน ซึ่งการออกมาหางานทำในประเทศไทยของชาวพม่าจำนวนมากอาจเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอกได้ถึงสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำของประเทศพม่า

ครูชาวพม่าเป็นตัวอย่างหนึ่งของผู้ย้ายถิ่นชาวพม่า ซึ่งครูถือเป็นผู้ที่มีความรู้ซึ่งน่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดี มีงานและรายได้ที่มั่นคง แต่ครูจากประเทศพม่าจำนวนไม่น้อยที่ออกมาหางานทำหรือมาทำงานสอนหนังสือในประเทศไทย หลายปีที่ผ่านมาพบว่า ครูหรือนักศึกษาพม่าจำนวนมากได้เข้ามาทำงานสอนหนังสือในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะหากสอนหนังสือในประเทศพม่า จะได้เงินตอบแทนเพียงเดือนละประมาณ 1,000 บาท ในขณะที่สอนหนังสือในประเทศไทยจะได้ค่าตอบแทน 2,000-2,500 บาทต่อเดือน ซึ่งนอกจากศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กจากประเทศพม่าแล้ว ปัจจุบันโรงเรียนไทยในอำเภอแม่สอดที่มีนักเรียนซึ่งเป็นบุตรของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าศึกษาอยู่จำนวนมาก ก็ได้จัดจ้างครูชาวพม่าให้เข้ามาสอนหนังสือในโรงเรียน ปัจจุบันจึงพบว่า มีผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากได้เข้ามาประกอบอาชีพครูในประเทศไทย ซึ่งมีรายได้สูงกว่า และมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายกว่าในประเทศพม่า

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ผมอยากอยู่ประเทศไทยต่อไป เพราะคนไทยใจดี อย่างคนไทยที่อยู่ใกล้บ้านก็จะให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอเวลาที่เดือดร้อน บางทีก็ให้อาหาร บางทีก็ให้เงิน ถ้ากลับไปประเทศพม่าก็คงลำบาก เพราะไม่มีคนช่วยเหลือ ตอนนี้ก็ไม่มีญาติอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว และถ้าอยู่ที่เมืองไทยต่อไปคงจะหางานทำง่ายกว่าที่พม่า” (ไครวา นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ แคววะบอง, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2551)

“ครอบครัวผมมีพ่อแม่และพี่น้องอีก 8 คน ที่บ้านทำไร่เลยหาเงินไม่พอเลี้ยงทุกคนในครอบครัว ผมเลยคิดว่าจะไปหางานทำที่ข้างกุง (เดินทางมาจากรัฐชิน) แต่พอดีใจเพื่อนที่กำลังจะไปแม่สอด เลยตามเพื่อนมาแม่สอดเมื่อต้นปี 2007 ตอนแรกก็ว่าจะหางานทำ แต่พอมาถึง ก็ได้ยินว่ามีโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กพม่าให้ได้เรียนฟรี เลยให้คนพามาสมัครเรียนที่ CDC ที่เปลี่ยนใจไม่ทำงานแล้ว ก็เพราะว่าถึงทำงานไปก็ได้ค่าแรงน้อย เป็นเด็กอย่างมากก็ได้แค่วันละ 50-100 บาท ยิ่งต้องเสียค่ากินค่าอยู่ ยิ่งงั้นก็ไม่มีเงินส่งกลับไปช่วยที่บ้านได้อย่างแน่นอน เลยเลือกเรียนดีกว่า ที่โรงเรียนผมได้เรียน ได้ที่อยู่ แค่นี้ก็ถือว่าเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ พอโทรกลับไปบอกที่บ้าน พ่อแม่ก็ดีใจที่ผมมีอนาคตที่ดีในประเทศไทย” (จุนไซ่ นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ CDC, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2551)

3. โอกาสที่ดีกว่าในการดำรงชีวิต

นอกจากโอกาสในการทำงาน และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ผู้ย้ายถิ่นยังได้

รับโอกาสทางการศึกษาอีกด้วย จากการสัมภาษณ์นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เปิดสอนให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด พบว่า มีเด็กหลายคนพูดถึงโอกาสทางการศึกษาของตนกับการย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในประเทศไทย โดยเด็กเหล่านั้นกล่าวว่า ที่พ่อแม่หรือญาติพาตนเองมาประเทศไทย หรือการที่ตนเองถูกส่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเนื่องมาจากโอกาสในการเข้าศึกษาในโรงเรียน ซึ่งหากยังอาศัยอยู่ในประเทศพม่าอาจไม่มีโอกาสได้เรียน เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรค เช่น ฐานะครอบครัวที่ยากจนทำให้ไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียนซึ่งเป็นเงินจำนวนมาก และบางคนก็ไม่ได้เรียน เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ทำให้เกิดปัจจัยผลักดันให้เด็กหลายคนเดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ตนเอง นอกจากนี้ในประเทศไทย เด็กยังได้รับความสะดวกสบายในการเรียนมากกว่าในประเทศพม่า ซึ่งเด็กที่เคยเรียนในประเทศพม่ามาก่อนได้กล่าวถึงการเรียนการสอนที่ประเทศพม่าว่า นักเรียนในประเทศพม่าจำเป็นต้องท่องจำทุกอย่างในหนังสือเรียนให้ได้ เพื่อที่จะได้สอบผ่าน ซึ่งต่างจากการเรียนการสอนในประเทศไทยที่จะมีครูเป็นผู้อธิบายและทบทวนเนื้อหาบทเรียนให้แก่นักเรียน จากคำบอกเล่าปากต่อปาก ทำให้ปัจจุบันมีเด็กจำนวนหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อโอกาสทางการศึกษา

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“การศึกษาในประเทศพม่าไม่ดีอีกต่อไปแล้ว เขาไม่ค่อยส่งเสริมให้เด็กเรียน กลัวว่าจะเก่งเกินคนของเขา แล้วก็จะมาต่อสู้อับรัฐบาล ในพม่าใครมีเงินก็ได้เรียน บางคนไม่มีเงินก็ต้องไปบวชเป็นพระ เพื่อที่จะได้เรียนหนังสือและก็ไม่ถูกกดขี่จากรัฐบาล นักศึกษาหลายคนยังเรียนไม่จบก็เข้ามาประเทศไทยแล้ว พอได้มาสอนที่นี่ก็รู้สึกว่าง่ายกว่า เด็กก็ตั้งใจเรียน ความเป็นอยู่ก็ดีกว่าเดิม” (ครูจากประเทศพม่า, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2551)

“การเรียนที่นี่ดีกว่าในประเทศพม่า เพราะที่ประเทศไทยใครก็เรียนได้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่การเรียนที่ประเทศพม่าต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงมาก และยังต้องเสียค่าอาหารค่าหนังสือ แต่ที่โรงเรียนนี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย” (เมียวลินเอา นักเรียนของศูนย์การเรียน All Saint's ดาลเดี่ยว, **สัมภาษณ์**, 1 เมษายน 2551)

“ผมมาเมืองไทยเมื่อปีก่อน โดยนั่งรถโดยสารมากับป่า ป่าบอกเหตุผลที่ให้มาอยู่ประเทศไทยว่า จะพามาเข้าโรงเรียนที่นี่ เพราะที่ประเทศพม่าถ้าจะเรียนต้องเสียเงินเยอะ โอกาสที่จะได้เรียนสูงๆก็มีน้อย ให้มาเรียนที่ประเทศไทยดีกว่า ป่าก็เลยไปรับผมมาอยู่ด้วยกันที่นี่” (โพโก๊ะโก นักเรียนศูนย์การเรียนตุแม่คิ, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

คำบอกเล่าของกรณีศึกษาข้างต้น ทำให้ทราบถึงโอกาสทางการศึกษาและโอกาสในการดำรงชีวิตในประเทศไทยของกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ซึ่งโอกาสที่ดีกว่าที่คนกลุ่มนี้ได้รับจากการเข้ามาอยู่

อาศัยในประเทศไทยนั้น เป็นปัจจัยดึงดูดประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย

จากสาเหตุการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติและเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดที่สรุปจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามข้างต้น ทำให้เห็นว่า มีสาเหตุ 3 ประการหลักด้วยกันที่ทำให้แรงงานข้ามชาติและเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ในประเทศพม่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย ซึ่งสาเหตุต่างๆ เหล่านี้เป็นผลให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยเช่นในปัจจุบัน

3.2 เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศพม่าและย้ายถิ่นมาประเทศไทยภายหลัง และ 2) เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยซึ่งเด็กทั้ง 2 กลุ่มจะมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ประเภทของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศพม่าและย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยภายหลัง

เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศพม่าและย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยภายหลังนั้น จะมีวิธีการเข้ามาในประเทศไทยที่แตกต่างกัน ได้แก่

1) เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เข้ามาพร้อมกับพ่อแม่ญาติพี่น้องหรือบุคคลในครอบครัว เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในกลุ่มนี้ถือได้ว่ามีจำนวนมากที่สุดในอำเภอแม่สอด ซึ่งการเดินทางเข้ามาประเทศไทยของเด็กกลุ่มนี้มักจะเป็นการติดตามพ่อแม่ หรือคนในครอบครัวที่เข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด พบว่าในจำนวนเด็กทั้งหมด 20 คนมีเด็กจำนวน 12 คนที่เดินทางมาพร้อมกับครอบครัว ส่วนหนึ่งเดินทางมาภายหลังจากที่คนในครอบครัวเข้ามาอาศัยในประเทศไทยระยะหนึ่งแล้ว และคนในครอบครัวได้กลับไปรับมาอยู่ด้วยกัน และอีกส่วนจะเป็นเด็กที่เดินทางเข้ามาตั้งรกรากพร้อมกับครอบครัว ซึ่งเด็กที่เดินทางมาพร้อมกับครอบครัวนั้นมีแนวโน้มสูงที่จะไม่ได้เรียนหนังสือหรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และกลายเป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยต่อไป

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“หนูมาเมืองไทยเมื่อ 2 ปีก่อน พ่อแม่หนูมาเมืองไทยเพื่อจะมาสอนหนังสือให้กับเด็กพม่า ทุกคนก็เลยเดินทางมาอยู่ที่นี่ด้วย เพราะพ่อแม่ไม่อยากทิ้งพวกเราไว้ที่พม่า ตอนนี้อนุก็เลยมาอยู่ที่แม่สอด แถวชุมชนอิสลามกับพ่อแม่ ยาย และก็น้องอีก 2 คน”

(เมยามูเจาะะ นักเรียนศูนย์การเรียน CDC, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2551)

“หากผมจบชั้น ป. 5 แล้วคงไม่ได้เรียนต่อ เพราะพ่อไม่ให้เรียน ถ้าไม่ต้องไปโรงเรียนแล้วผมคงไปทำงานก่อสร้างกับพ่อ พ่อบอกว่าจะอยู่ทำงานที่ประเทศไทยต่อไป ไม่กลับประเทศพม่า ผมก็คงต้องหางานทำที่นี่” (ไซโกะ นักเรียนศูนย์การเรียนนอญแมะ, **สัมภาษณ์**, 4 เมษายน 2551)

2. เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีผู้นำพาเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งผู้นำพานั้นโดยมากจะเป็นคนในครอบครัวที่เมื่อนำเด็กมาส่งถึงประเทศไทยแล้วก็จะเดินทางกลับประเทศพม่า สำหรับสาเหตุที่นำเด็กเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้น นอกจากสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องการให้เด็กเข้ามาทำงานและส่งเงินกลับไปช่วยเหลือครอบครัวแล้ว อีกสาเหตุหนึ่งคือต้องการให้เด็กได้รับโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากครอบครัวไม่มีเงินมากพอที่จะส่งเสียให้เด็กมีโอกาสเรียนในประเทศพม่าได้ จึงนำเด็กเดินทางมาประเทศไทย เพื่อฝากให้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เปิดสอนให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีอยู่ทั่วไปในอำเภอแม่สอด นอกจากครอบครัวจะเป็นผู้ส่งเด็กให้เข้ามาในประเทศไทยแล้ว เด็กส่วนหนึ่งก็ยังเข้ามาโดยการนำพาของขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งจะไม่ใช่ในลักษณะของการบังคับหรือล่อลวงมา แต่จะเป็นการให้บริการขบวนการค้ามนุษย์ในการนำเด็กเข้ามาในประเทศไทยมากกว่า ซึ่งในกรณีของอำเภอแม่สอดคาดว่า มีเด็กจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาโดยขบวนการค้ามนุษย์ เพราะเกือบทั้งหมดจะมาพร้อมกับคนรู้จักซึ่งทราบลู่ทางการเดินทางเข้าประเทศไทยเป็นอย่างดี

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“พ่อพาผมนั่งรถมาจากเมืองผาอ่าง พอถึงแม่สอดพ่อก็พาผมไปฝากไว้ที่โรงเรียนกลอเรียแม่ดาว ไฮสคูล ซึ่งพ่อรู้จักกับครูที่มาจากผาอ่างเหมือนกัน ตอนนี้อยู่ที่หอพักของโรงเรียน ส่วนพ่อแม่ และน้องๆอีก 3 คนยังอยู่ที่ประเทศพม่า พ่อแม่บอกว่า อยากให้ผมมีโอกาสได้เรียนหนังสือ จึงส่งผมมาอยู่ที่ประเทศไทย” (ชอเมอู นักเรียนศูนย์การเรียนกลอเรียแม่ดาว ไฮสคูล, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

“เมื่อ 5 ปีที่แล้ว ลุงได้พาผมมาส่งให้อยู่กับญาติที่อุมเปียม (พื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอุมเปียม จังหวัดตาก) ส่วนพ่อแม่ต้องดูแลที่นาเลยไม่ได้มาด้วยกัน (เมืองกอกะเร็ก) ผมไม่ได้ถามว่า ทำไมถึงส่งผมมาอยู่ที่นี่ แต่คิดว่าพ่อแม่คงรู้ว่า ถ้าผมมานี้จะมีชีวิตที่ดีกว่าที่พม่า ก่อนหน้านี้ผมเคยเรียนในอุมเปียม แต่คนที่อยู่ในอุมเปียมด้วยกัน เขาเป็นครูอยู่ที่ศูนย์การเรียน CDC เขาพาออกมาเรียนข้างนอก ตอนนี้อยู่ที่ CDC และก็พักอยู่ในหอพักของโรงเรียน ไม่ต้องกลับไปอยู่ที่อุมเปียมแล้ว” (เอสซอ นักเรียนศูนย์การเรียน CDC, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

3. เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เดินทางมาด้วยตนเอง หรือพร้อมกับคนรู้จัก เช่น เพื่อนหรือคนจากหมู่บ้านเดียวกัน เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่เดินทางเข้ามาใน

ประเทศไทยจากการชักชวนของเพื่อนหรือคนรู้จัก จากคำบอกเล่าของคนที่เคยเข้ามาใช้ชีวิตในประเทศไทย หรือจากการสนับสนุนของครอบครัว ซึ่งโดยมากเด็กกลุ่มนี้จะมีเครือข่ายคนรู้จักอยู่ในประเทศไทย จึงทำให้มีผู้ทำงาน และมีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตในประเทศไทย

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ครอบครัวผมมีพ่อแม่และพี่น้องอีก 8 คน ที่บ้านทำไร่เลยหาเงินไม่พอลี้ยงทุกคนในครอบครัว ผมเลยคิดว่าจะไปหางานทำที่อย่างกรุงเทพฯ (ภูมิลำเนาอยู่ที่รัฐชิน) แต่พอดีเจอเพื่อนที่กำลังจะไปแม่สอด พอเพื่อนชวนให้มาด้วยกันก็เลยตามเพื่อนมา ตอนแรกก็ว่าจะหางานทำ แต่พอมาถึงก็ได้ยินว่ามีโรงเรียนที่เปิดสอนให้เด็กพม่าเรียนฟรี ก็สนใจแต่ไม่รู้จะทำอย่างไร พอดีเพื่อนแนะนำว่ามีองค์กร ZSYO (Zo Student Young Organization) ให้ความช่วยเหลือคนจีนอยู่ ก็เลยไปขอความช่วยเหลือ และทางองค์กรก็เป็นธุระติดต่อทางศูนย์การเรียนรู้ CDC ให้ได้เข้าเรียน” (จุนไซ นักเรียนนัยการเรียนรู้ CDC, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2551)

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดและเติบโตในประเทศพม่าและย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยภายหลังนั้น มีวิธีการเข้ามาประเทศไทยที่แตกต่างกัน ได้แก่ เด็กที่ย้ายถิ่นเข้ามาพร้อมกับครอบครัวหรือญาติ เด็กที่เข้ามาโดยมีผู้นำพา และเด็กที่เดินทางเข้ามาด้วยตนเองหรือพร้อมกับคนรู้จัก ซึ่งนอกจากเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดและเติบโตในประเทศพม่าดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดอีกจำนวนมากที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย

2. เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนมากขึ้นตามอัตราการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติ เด็กที่เกิดในแม่สอดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่มารดาทำคลอดด้วยตัวเอง และอีกส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่เกิดในสถานพยาบาลทั้งในโรงพยาบาลแม่สอด สถานีนามัย และสถานพยาบาลเอกชน ได้แก่ แม่ตาวคลินิคซึ่งเป็นสถานพยาบาลเอกชนที่เปิดให้บริการแก่ผู้ย้ายถิ่น หรือประชากรจากประเทศพม่าโดยเฉพาะ

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทยนั้น จะได้รับรองทางกฎหมายที่แตกต่างกัน หากเป็นเด็กที่มารดาทำคลอดด้วยตัวเอง เด็กจะไม่ได้รับใบรับรองการเกิด และไม่สามารถแจ้งเกิดกับเจ้าหน้าที่ทะเบียนได้ เนื่องจากบิดามารดาเป็นบุคคลต่างด้าว สำหรับเด็กที่เกิดในสถานพยาบาลทั้งในโรงพยาบาล และแม่ตาวคลินิคเด็กจะได้รับใบรับรองการเกิด แต่เนื่องจากเป็นบุตรของคนต่างด้าว จึงไม่สามารถแจ้งการเกิดได้ เนื่องจากนายทะเบียนจะไม่รับแจ้งการเกิด และไม่ออกสูจิบัตรให้ตามข้อปฏิบัติของกฎหมายไทย ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นบุตรของผู้พหุที่ทางราชการผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราว หากเด็กถือกำเนิดในสถานพยาบาล ทางสถานพยาบาล

จะออกไปรับรองการเกิดให้ และบิดามารดาสามารถแจ้งเกิดต่อนายทะเบียนได้ โดยนายทะเบียนจะออกสูติบัตรให้ (ทร.3 สำหรับคนต่างด้าว) แต่เด็กจะไม่ได้สัญชาติไทย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กทั้ง 3 กลุ่มเป็นบุตรของบุคคลที่มีได้มีสัญชาติไทย จึงทำให้เด็กไม่สามารถอยู่อาศัยในประเทศไทยได้อย่างถาวร ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ได้อนุโลมให้เด็กสามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้จนถึงอายุ 15 ปี โดยไม่ถูกส่งตัวกลับประเทศ แต่เมื่ออายุมากกว่านั้น หรือมีลักษณะทางกายภาพที่เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่เด็กอาจถูกจับกุมได้ เพราะถือว่าเป็นบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ผมมาอยู่เมืองไทย 26-27 ปีแล้วไม่มีปัญหาอะไรไม่เคยถูกจับ เพราะว่าผมมีบัตรต่างด้าวและกับัตรทำงาน ตอนแรกๆที่มารัฐบาลเขาทำให้ แต่สำหรับลูกๆนี่ก็ยังไม่รู้ที่รัฐบาลจะทำยังไง อย่างหลงเกิดที่โรงพยาบาลแม่สอด เราก็ไปหาหมอไปฝากท้องแล้วก็คลอดที่โรงพยาบาล แต่ตอนนั้นเราไม่รู้เรื่องอะไรก็เลยไม่ได้ขอใบเกิด พอหลงอายุได้ 12 จะไปเอาใบเกิดที่โรงพยาบาลเขาหาให้แต่ก็ไม่เจอแล้ว หลงเลยไม่มีใบเกิด ตอนนั้นที่ไม่เอาเพราะไม่รู้ว่าจะเอาใบเกิดไปทำอะไร หมอเขาก็จะให้เหมือนกัน แต่เราไม่ได้เอา คิดว่าเอาไม่เอาก็มีค่าเท่ากัน เพราะเราไม่ใช่คนไทย ตอนนั้นก็คิดว่าถ้ามีใบเกิดอาจเอาไปทำอะไรที่พม่าได้ แต่ก็ไม่แน่ว่าที่นั่นเขาจะยอมรับหรือเปล่า เพราะเด็กไม่ได้เกิดที่นั่น เด็กเกิดเมืองไทยโตเมืองไทย ไม่รู้ว่าเขาจะเอาเป็นคนพม่าไหม แต่ลูกคนเล็กๆมีใบเกิดทุกคน ผมขอไว้ให้ มีหลงคนเดียวที่เราไม่รู้” (นายจี พ่อของซอหลง นักเรียนโรงเรียนแควจะบอง, สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2551)

จากตัวอย่างของกรณีศึกษาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสับสนของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่ต้องประสบปัญหาในการอยู่อาศัยในประเทศไทย ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจในข้อปฏิบัติต่างๆ อาทิ กรณีการให้กำเนิดบุตร ซึ่งผู้ย้ายถิ่นมีความสับสนเกี่ยวกับอนาคตของบุตรที่อาจไม่ได้รับการรับรองเป็นพลเมืองของทั้งประเทศไทยและประเทศพม่า สถานการณ์เช่นนี้พบมากในกลุ่มเด็กที่เป็นบุตรของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดในประเทศไทย

สำหรับเด็กทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งเด็กที่ย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยภายหลัง และเด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยพบว่า เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยจะมีการปรับตัวในการอยู่อาศัยในประเทศไทยได้ดีกว่าเด็กที่เพิ่งเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ทั้งในเรื่องการสื่อสาร และการใช้ชีวิต นอกจากนี้เด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยยังมีโอกาสที่ดีกว่าในการเข้าถึงสิทธิและบริการต่างๆ ของภาครัฐ เนื่องจากพ่อแม่ของเด็กส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ได้รับบัตรอนุญาตให้อยู่อาศัยในประเทศไทย และอีกกลุ่มถึงแม้เป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยในประเทศไทย แต่จากการที่อยู่ในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลา ก็ทำให้มีความรู้ทราบถึงสิทธิต่างๆที่ตนเองและครอบครัวจะได้รับในขณะที่อยู่ใน

ประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน และมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนไทย จึงทำให้คนกลุ่มนี้มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้ที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้ามาไม่นาน

3.2.2 ความเป็นอยู่ของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

สำหรับความเป็นอยู่ของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดนั้น แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัว และเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งความเป็นอยู่ของเด็กทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่กับครอบครัว

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดกว่าร้อยละ 80 นั้นจะอาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งสภาพความเป็นอยู่จะขึ้นอยู่กับรายได้ของคนในครอบครัว ทางด้านที่อยู่อาศัย เด็กส่วนมากจะไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งถาวร เพราะจำเป็นต้องย้ายที่อยู่ตามการทำงานของคนในครอบครัว ซึ่งแหล่งที่อยู่ของแรงงานข้ามชาตินั้น จะพบในทุกพื้นที่ของอำเภอแม่สอด โดยเฉพาะในเขตเทศบาล เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีความต้องการแรงงานเหล่านี้เป็นจำนวนมาก เช่น การทำงานในร้านค้า การรับจ้างทำงานบ้าน และการรับจ้างทั่วไปในตลาด ซึ่งนอกจากในเขตเทศบาลที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว ในเขตพื้นที่ชายแดนหรือแหล่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมก็พบว่ามีความต้องการแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่อีกจำนวนหนึ่งด้วย

2. เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว

เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัวนั้น ส่วนมากแล้วจะเป็นเด็กกำพร้าหรือเด็กที่เดินทางมาประเทศไทยเพียงลำพัง นอกจากนี้ยังมีเด็กเร่ร่อนที่อยู่ทั่วไปในเขตเทศบาลและริมสะพานมิตรภาพไทย-พม่า จากการที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาเปิดสถานศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนหนึ่งได้เข้าไปอยู่ในหอพักที่องค์กรจัดให้แก่เด็กกำพร้า เด็กที่ขาดผู้ดูแล หรือเด็กที่บ้านพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ซึ่งการจัดหาที่พักให้แก่นักเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาทางด้านที่พัก ทำให้เด็กมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่ในทางกลับกันหากองค์กรพัฒนาเอกชนเหล่านี้หยุดดำเนินการหรือเมื่อเด็กจบการศึกษาแล้ว อาจเกิดปัญหาต่อมาว่า ใครจะรับผิดชอบให้ที่พักอาศัยและดูแลเด็กเหล่านี้ต่อไป รวมทั้งในอนาคตเด็กกลุ่มนี้จะเป็นอย่างไรในสภาวะที่ขาดผู้ดูแล ซึ่งหากว่าเด็กเดินทางกลับประเทศพม่า รัฐบาลไทยก็จะมีภาระในการดูแลจัดการปัญหาตรงนี้ แต่ถ้าหากเด็กยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป รัฐบาลไทยจะมีแนวทางในการจัดการกับปัญหานี้อย่างไร ทั้งในเรื่องของสิทธิในการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อในระดับสูงของเด็ก

จากการสอบถามเด็กจำนวน 20 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน ทุกคนตอบว่า อยากอยู่ประเทศไทยต่อไป เนื่องจากการอยู่อาศัยในประเทศไทยมีความปลอดภัยและความสะดวกสบายมากกว่าประเทศพม่า ซึ่งมีเด็กจำนวน 3 คนที่มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า

หากในประเทศพม่าไม่มีการสู้รบแล้ว หรือหากพ่อแม่กลับประเทศพม่าก็จะกลับประเทศพม่าด้วย หรือหากมีโอกาสไปประเทศที่สามก็จะไป จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ แม่เด็กที่ตอบคำถามจะเป็นเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเพียงแค่งุ่มเล็กๆในประเทศไทย แต่จากคำตอบที่ได้ก็ทำให้เห็นว่า มีแนวโน้มสูงมากที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าจะยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไปอีกในอนาคต ดังนั้นเราจึงไม่อาจปฏิเสธการให้การศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างอนาคตที่ดีให้แก่เด็กกลุ่มนี้ และเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้เป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

3.3 ความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

การเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้เกิดผลกระทบมากมาย ทั้งผลกระทบต่อประเทศไทย และผลกระทบต่อตัวเด็กเอง สำหรับผลกระทบต่อประเทศไทย เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า เมื่อมีประชากรในประเทศเพิ่มขึ้น ภาระในการดูแลประชากรทุกคนก็จะตกอยู่ที่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศ สำหรับแรงงานข้ามชาตินั้น แม้ว่าจะไม่ใช่คนไทย แต่การเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย และการเข้ามาเป็นแรงงานส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ แรงงานเหล่านี้ก็ควรได้รับการดูแลเช่นเดียวกับที่คนไทยได้รับ ซึ่งเมื่อกระแสการย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานของผู้คนจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นก็พบว่า รัฐบาลไม่สามารถจัดการปัญหาส่วนนี้ได้ และได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ซึ่งทำให้คนทั่วไปรู้สึกได้ว่า แรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานระดับล่างที่เข้ามาแย่งงาน แย่งที่อยู่อาศัยของคนไทย รวมทั้งยังเข้ามาเพิ่มภาระให้ประเทศไทยในการดูแลคนกลุ่มนี้ จากความคิดดังกล่าวทำให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งเป็นผลทำให้กลุ่มผู้ย้ายถิ่นกลายเป็นประชากรส่วนเกินที่ไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐอย่างทั่วถึง แรงงานข้ามชาติถูกรวมเข้ากับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่ควรได้รับในประเทศไทย สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดการผลักดันจากนักวิชาการ และนักสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และทำให้ผู้ย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านสามารถเข้าถึงบริการจากภาครัฐได้เช่นเดียวกับคนไทย

ในกรณีของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เด็กกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งได้ติดตามครอบครัวหรือคนรู้จักเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และอีกส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่เกิดในประเทศไทยจากพ่อแม่ซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย เด็กกลุ่มนี้นอกจากจะได้รับผลกระทบในการเข้าถึงบริการต่างๆเช่นเดียวกับพ่อแม่และผู้ย้ายถิ่นคนอื่นๆแล้ว ผลกระทบที่เด็กเหล่านี้ได้รับอีกประการหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางการศึกษา

ในอดีตรัฐบาลไทยจะจำกัดสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย แม้ว่าเด็กส่วนหนึ่งจะมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย แต่เด็กเหล่านี้กลับได้รับเพียงโอกาสในการเข้าเรียน

เท่านั้น เพราะเด็กจะไม่ได้รับการจัดบันทึกให้เป็นนักเรียนของโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษา เด็กก็จะไม่ได้รับใบรับรองผลการศึกษา ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในระดับชั้นต่อไป การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของเด็กทางหนึ่ง การต่อสู้เพื่อสิทธิทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติและเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ทำให้ปัจจุบันเด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีสิทธิทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และสามารถเรียนต่อในการศึกษาชั้นสูงได้ตามทุนทรัพย์และโอกาสที่เด็กคนนั้นมี

ปัจจุบันจากกระแสการย้ายถิ่นที่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเด็กกลุ่มนี้ควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องมีการประเมินความต้องการทางการศึกษา เพื่อที่จะได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในการประเมินความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ พบว่า ปัจจุบันไม่สามารถประเมินความต้องการทางการศึกษาในเด็กกลุ่มนี้ที่ชัดเจนได้ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนเด็กที่แน่นอน ซึ่งต่างจากกรณีของเด็กไทยที่มีการทำอัตราการเกิดของเด็กในแต่ละปี โดยตัวเลขที่บอกจำนวนของเด็กนั้น ทำให้สามารถคาดประมาณจำนวนเด็กที่ต้องเข้าเรียนในแต่ละปีการศึกษาได้อย่างชัดเจน แต่ในกรณีของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ การคาดประมาณความต้องการทางการศึกษาเช่นเดียวกับกรณีของเด็กไทยนั้นทำได้ยาก เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ มีเด็กจำนวนไม่มากที่เกิดในโรงพยาบาลของไทย ซึ่งมารดาของเด็กส่วนใหญ่นิยมที่จะคลอดบุตรในสถานพยาบาลเอกชนที่ดำเนินการโดยผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามากกว่าได้แก่ แม่ตาวคลินิก ซึ่งการทราบอัตราการเกิดของเด็กในแม่ตาวคลินิก พบว่า ไม่สามารถทราบจำนวนเด็กที่แท้จริงได้จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในคลินิกกล่าวว่า ในแต่ละเดือนมีเด็กเกิดใหม่ประมาณ 600 คน และหญิงตั้งครรภ์หลายคนได้เดินทางจากประเทศพม่าเข้ามาคลอดบุตรในประเทศไทย และจะเดินทางกลับหลังจากการพักรักษาตัวแล้ว ซึ่งปัจจุบันจำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดมีอัตราที่สูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในแม่ตาวคลินิกอาจมีจำนวนเด็กเกิดใหม่มากกว่าที่กล่าวไว้หรืออาจเป็นเพราะมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากขึ้นก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม การคาดการณ์ความต้องการทางการศึกษาในกลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นเรื่องยากที่จะคาดเดาจำนวนที่แน่ชัด เนื่องจากขาดระบบข้อมูลที่บอกจำนวนเด็กที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่ว่าจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยเป็นจำนวนเท่าไร เด็กกลุ่มนี้ก็ควรได้รับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

3.4 สิทธิทางด้านการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

สำหรับประเด็นเรื่องสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ได้มีการยอมรับและบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ และในกฎหมายไทย ซึ่งหากอ้างอิงถึงสิทธิทางด้าน

การศึกษาอย่างเท่าเทียมของเด็กทุกคนในประเทศไทยจะมีกฎหมายที่สำคัญ 3 ฉบับซึ่งมักถูกอ้างถึง ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ว่าด้วยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง หลักฐานวัน เดือน ปี เกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย)

3.4.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child, 1992) (Office of United Nations High Commissioner for Human Right, <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1367>) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นปฏิญญาสากลที่รัฐภาคีทุกรัฐจะต้องรับรองสิทธิที่เท่าเทียมกันของเด็กทุกคน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของเด็กเป็นอันดับแรก ซึ่งประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศภาคีที่ได้ลงนามรับรองอนุสัญญานี้

ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้ระบุให้สิทธิทางการศึกษา เป็นข้อกำหนดที่สำคัญข้อหนึ่งที่รัฐภาคีต้องถือปฏิบัติ ซึ่งในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้ระบุถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคนไว้ในอนุสัญญาข้อที่ 28 และข้อที่ 29 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อที่ 28

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะต้อง
  - 1.1 จัดการศึกษาในระดับประถมให้เป็นการศึกษาภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
  - 1.2 สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และมีการดำเนินมาตรการที่เหมาะสม อาทิเช่น การศึกษาแบบให้เปล่า และการเสนอความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีจำเป็น
  - 1.3 ทำให้การศึกษาในระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถ โดยทุกวิธีการที่เหมาะสม
  - 1.4 ทำให้ข้อมูลข่าวสาร และการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพเป็นที่แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน
  - 1.5 ดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็กและสอดคล้องกับอนุสัญญา

3. รัฐภาคีจะส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและการไม่รู้หนังสือทั่วโลก และเพื่อเอื้อต่อความรู้ทางวิชาการและทางเทคนิค และวิธีการสอนสมัยใหม่ ในประเด็นนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ข้อที่ 29

1. รัฐภาคีตกลงว่า การศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่

- 1.1 การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกาย และจิตใจของเด็กให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน
- 1.2 การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และต่อหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ
- 1.3 การพัฒนาความเคารพต่อบิดามารดาของเด็ก เอกลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยม ทั้งค่านิยมของชาติที่เด็กอาศัยอยู่ และค่านิยมของชาติถิ่นกำเนิดของเด็ก รวมทั้งค่านิยมต่ออารยธรรมอื่นๆที่แตกต่างไป
- 1.4 การเตรียมเด็กให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจ สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนชาติ กลุ่มศาสนา ตลอดจนในหมู่คนพื้นเมืองดั้งเดิม
- 1.5 การพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2. ไม่มีความตอนใดในข้อนี้หรือในข้อ 28 ที่ได้รับการตีความให้เป็นการก้าวท้าวเสรีภาพของบุคคลและองค์กรในการจัดตั้งและอำนวยความสะดวกสถานทางการศึกษา แต่ทั้งนี้จะต้องเคารพต่อหลักการที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้เสมอ และต่อเงื่อนไขที่ว่าการศึกษาที่จัดในสถาบันเหล่านั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐได้วางไว้

3.4.2 พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542

ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่า ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา โดยกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงต้องมีการจัดการศึกษาเป็นพิเศษให้แก่บุคคลด้อยโอกาส นอกจากนี้ในพระราชบัญญัตินี้ได้เน้นแนวคิดการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้จัดการศึกษาได้ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 12 ที่กล่าวถึงการให้สิทธิและการสนับสนุน

องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวง และในมาตรา 18(3) ที่ว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการทางการแพทย์ โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะศูนย์การเรียนได้

3.4.3 มติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548

มติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ว่าด้วยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักสูติฐานวัน เดือน ปีเกิดในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ดังนี้

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเดิมเคยจำกัดไว้ให้บางกลุ่ม บางระดับการศึกษา เป็นเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่หลบหนีจากการสู้รบที่จัดให้เรียนได้เฉพาะพื้นที่) ซึ่งจะสอดคล้องกับการเป็นรัฐภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย และเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในระยะยาวต่อไป

2. จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย

3. ให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำข้อมูล (เลขประจำตัว 13 หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย เพื่อประโยชน์ต่อการจำแนกสถานะ นอกจากนี้ยังอนุญาตและอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนดเฉพาะระเบียบปฏิบัติหรือมีกฎหมายควบคุมเฉพาะให้จำกัดพื้นที่อยู่อาศัยสามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูติฐาน โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราว ยกเว้นผู้หนีภัยการสู้รบและบุคคลในความห่วงใย

4. ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่หนีภัยจากการสู้รบ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

ภายใต้มติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ฉบับนี้ได้เปิดโอกาสให้เด็กผู้ย้ายถิ่นทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่มีภาระจำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา และให้มีการออกหลักฐานเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับเด็กไทย และสำหรับเด็กที่ไม่มีหลักฐานราชการแต่มีความต้องการเข้าศึกษาก็สามารถสมัครเรียนได้ เพียงแค่แจ้งประวัติบุคคลเพื่อใช้เป็นหลักฐานต่อสถานศึกษา

นอกจากนี้รัฐบาลยังจัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่รับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดให้แก่เด็กไทยอีกด้วย ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ได้สนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรให้สามารถเข้าเรียนได้อย่างเท่าเทียมเด็กทุกคนในประเทศไทย

ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ว่าด้วยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเรื่องหลักสูตวัน เดือน ปี เกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) ต่างก็ได้ระบุถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งข้อกำหนดต่างๆนี้ได้นำไปสู่การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมไปถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

3.5 การเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

นโยบายของประเทศไทยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ทั้งที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ซึ่งให้สิทธิทางการศึกษาแก่เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยเด็กทุกคนจะได้รับใบรับรองวุฒิทางการศึกษาและได้รับการจดเว้นค่าเล่าเรียนเช่นเดียวกับเด็กไทย นอกจากนี้ยังให้สิทธิแก่โรงเรียนในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่เอื้อต่อการศึกษาของเด็กที่มีพื้นฐานต่างกัน ทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในเด็กโดยที่เด็กไม่ต้องละทิ้งเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน จากข้อนโยบายที่กล่าวมาทำให้การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติมีตัวเลือกมากขึ้น ทั้งโอกาสในการเข้าเรียนโรงเรียนไทยที่จัดสอนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานรูปแบบโรงเรียนปกติ และโรงเรียนไทยที่จัดหลักสูตรบูรณาการ เช่น หลักสูตรทวิภาษาที่มีการบรรจุภาษาดั้งเดิมของเด็กเป็นวิชาเรียนในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งอยู่ในรูปแบบการศึกษานอกระบบอีกด้วย

สำหรับการเข้าถึงการศึกษานั้น ในอำเภอแม่สอดพบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนจะรับทราบนโยบายที่ให้สิทธิแก่เด็กทุกคนทั้งที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีหลักฐานทางราชการสามารถเข้าเรียนได้ ซึ่งนโยบายดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติ โดยพบว่า แต่ละโรงเรียนในอำเภอแม่สอดจะมีนักเรียนชาติพันธุ์ศึกษาอยู่ ซึ่งในกรณีนี้รวมถึงนักเรียนที่เป็นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าด้วย

ตาราง 3 แบบรายงานการสำรวจชาติพันธุ์ของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน ประจำปี 2550,
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2

โรงเรียน	พม่า			กะเหรี่ยง			ไทยใหญ่			อื่นๆ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
แม่สอด	2	4	6	13	14	27						
บ้านแม่ตาว	50	35	85	30	20	50	2	3	5	1	2	3
บ้านห้วยม่วง	31	28	59		2	2						
บ้านท่าอาจ	105	112	217	6	5	11	31	26	57			
บ้านวังตะเคียน	37	26	63	16	28	44				2	1	3
บ้านแม่ปะ				3	2	5						
บ้านแม่ปะเหนือ	1	1	2	2	1	3						
บ้านแม่ปะใต้	3	1	4	1	1	2						
บ้านห้วยกะไหลก	35	18	53	13	15	28					1	1
บ้านห้วยหินฝน	12	13	25	38	29	67						
บ้านแม่กีดหลวงฯ	15	16	31	2	1	3						
บ้านแม่กีดสามท่า	6	10	16	3	3	6						
บ้านแม่กาษา	2	2	4									
บ้านน้ำดิบ	4	3	7	1	1	2						
บ้านแม่ตาวกลาง	1	8	9	1		1						
บ้านแม่ตาวพะ	2	3	5							31	34	65
บ้านแม่ตาวใต้	1	2	3									
บ้านหัวฝาย	11	9	20	17	18	35				4	11	15
บ้านค้ำกิบาล	14	16	30									
บ้านแม่ตาวใหม่	26	19	45	2	1	3						
บ้านพะเด๊ะ	11	9	20	83	97	180				1	1	2
ชุมชนบ้านแม่กูน้อย	7	1	8	1		1						
บ้านแม่กู่เหนือ	1		1	2	2	4	1		1			
บ้านแม่กู่หลวง	10	4	14	1	1	2						
บ้านห้วยผาลาด				1	1	2						
บ้านแม่โกนเกน	9	22	31		1	1						
บ้านปู่ต้อ	37	33	70									
บ้านเจดีย์โคะ	17	13	30	122	44	166				56	48	104
บ้านม่อนหินเหล็กไฟ	26	12	38	16	44	60						
บ้านแม่ละเมา				2	4	6						
วัดสว่างอารมณ์	6	1	7									
บ้านปางล้าน	2	1	3	22	14	36				11	7	18
ไทยรัฐวิทยา 61 ฯ		3	3	62	74	136				100	69	169
บ้านห้วยปลาหลด				18	27	45	3	5	8	312	261	573
บ้านธงชัย				1		1						
บ้านปู่แป้	1	1	2	62	51	113						
ญาณวิเศษฐ์				290	265	555				3	6	9
แม่สอด	2	4	6	13	14	27						
บ้านแม่ตาว	50	35	85	30	20	50	2	3	5	1	2	3

โรงเรียน	พม่า			กะเหรี่ยง			ไทยใหญ่			อื่นๆ		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
บ้านห้วยม่วง	31	28	59		2	2						
บ้านท่าอาจ	105	112	217	6	5	11	31	26	57			
บ้านวังตะเคียน	37	26	63	16	28	44				2	1	3
บ้านแม่ปะ				3	2	5						
บ้านแม่ปะเหนือ	1	1	2	2	1	3						
บ้านแม่ปะใต้	3	1	4	1	1	2						

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2, 2551

จากตารางดังกล่าวได้ยกตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอด ได้แก่ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และอื่นๆที่ไม่สามารถระบุชาติพันธุ์ได้ ซึ่งพบว่า ในทุกโรงเรียนจะมีเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาอยู่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นไม่มีอุปสรรคด้านการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ แต่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยจะเป็นปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งจากการศึกษาประเด็นเรื่องการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้ทราบปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.5.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการศึกษาภูมิหลังของเด็ก พบว่า เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่หรือกลุ่มคนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จึงทำให้เด็กประสบปัญหาในการสื่อสารภาษาไทย ซึ่งการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทยนั้น หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ภาษาจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทย นอกจากนี้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังมีทัศนคติต่อตนเองว่าเป็นเหมือนคนนอกในสังคมไทยที่มีปัญหาทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทำให้ไม่กล้าที่จะติดต่อหรือเข้าสังคมกับคนไทย เนื่องจากกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับ

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“หนูคงเรียนในโรงเรียนไทยไม่ได้ เพราะถ้าจะเรียนในโรงเรียนไทยก็ต้องรู้ภาษาไทย อ่านเขียนภาษาไทยได้ แต่ถึงมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย ก็ขอเลือกที่จะเรียนโรงเรียนเดิมที่ใช้ภาษาพม่ามากกว่า เพราะหนูรู้ภาษาพม่า ไม่รู้ภาษาไทย” (คินซุหละ นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2551)

“ผมไม่ยอมไปเรียนที่โรงเรียนไทย เพราะว่ากลัวจะมีปัญหา กับเด็กไทย สองปีก่อนตอนที่ผมยังตัวเล็กอยู่ ผมจะเดินไปบ้านเพื่อนแต่ถูกเด็กไทยรุมเข้ามาตี แล้วก็เคยถูกเด็กแถวบ้านปาก่อนหินใส่ตอนเดินกลับบ้านจากโรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้ผมตัวโต พวกเขาก็ไม่

แก๊งแล้ว เวลาเจอเด็กไทยที่ร้านเกมส์ก็ได้คุยกันบ้าง แต่ผมยังคงคุยกับเขาไม่รู้เรื่องเท่าไร”
(อดิยะ นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว, **สัมภาษณ์**, 1 เมษายน 2551)

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้น แม้ว่าตามพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 จะให้สิทธิแก่เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่การเรียนในโรงเรียนไทยนั้น ผู้ปกครองจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าชุดนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ซึ่งแรงงานข้ามชาติเกือบทั้งหมดมีฐานะยากจน จึงประสบปัญหาที่ไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาของบุตรได้

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ผมรู้ดีว่า ถ้ามีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนไทย ก็จะมีความเป็นอยู่ที่ดีในประเทศไทย แต่ถ้ามองไปเรียนที่โรงเรียนไทย ก็คงมีปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย เพราะพ่อแม่ผมเสียชีวิตแล้ว ส่วนญาติคนอื่นก็คงไม่มีเงินมากพอที่ส่งให้ผมเรียน” (โพโก๊ะโก นักเรียนศูนย์การเรียนตุแม่ตี, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

3. ปัจจัยทางด้านครอบครัว

ทัศนคติของพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กได้เข้าเรียนหรือไม่ได้เข้าเรียนซึ่งผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เนื่องจากกลัวว่าลูกจะมีปัญหาในการเรียน เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน หรือกลัวว่าลูกจะมีปัญหากับเด็กไทย เช่น การถูกล้อเลียนหรือการถูกเด็กไทยรังแก ทั้งนี้สังคมไทยยังมีอคติต่อการที่แรงงานข้ามชาติเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน แรงงานข้ามชาติจึงไม่มีความมั่นใจในการส่งบุตรของตนเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับคนไทย นอกจากนี้ตัวของผู้ปกครองเองก็ไม่ต้องการเปิดเผยตัวต่อสังคม เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างชาติดังกล่าวหมายที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย จึงกลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่และประการสุดท้ายคือผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ต้องการให้บุตรได้เรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาดั้งเดิมของตน จึงนิยมส่งลูกเข้าเรียนในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่สอนด้วยหลักสูตรพม่าหรือหลักสูตรกะเหรี่ยง ทั้งนี้เนื่องจากคาดหวังว่าเมื่อเด็กกลับประเทศพม่าจะสามารถศึกษาต่อและทำงานในประเทศพม่าได้

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ผมอยากไปโรงเรียนไทยเหมือนกัน แต่กลัวเด็กไทยจะรวมตัวกันแก๊ง เพราะตอนผมเดินไปโรงเรียนเคยถูกเด็กไทยแถวบ้านขว้างถุงขยะใส่ เพื่อนผมก็เคยโดนเขาปาก้อนหิน ผมกลับมาบอกแม่ แม่ก็ห้ามไม่ให้มีเรื่องกับเขา ผมกับเพื่อนๆเลย

“ไม่อยากรุงกับเด็กไทยกลัวเขารังแกเอาอีก” (อนุชา นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว, **สัมภาษณ์**, 1 เมษายน 2551)

4. ปัจจัยในการรับทราบข้อกฎหมายไทยของครอบครัวเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

จากปัจจัยส่วนตัวของแรงงานข้ามชาติซึ่งประสบปัญหาทางด้านการสื่อสารภาษาไทยและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทย ทำให้คนกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการรับทราบกฎหมายหรือสิทธิที่ตนเองจะได้รับในขณะอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งกรณีนี้รวมถึงสิทธิทางการศึกษาด้วย ทำให้ผู้ปกครองของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากไม่ทราบสิทธิในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทยของบุตรหลาน

แม้ว่าเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะประสบกับอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทย แต่นอกจากการศึกษาในระบบแล้ว เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังสามารถเข้าถึงการศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนได้ด้วย จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ศูนย์การเรียนที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนทุกแห่งมีนโยบายการทำงานที่ให้สิทธิแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียน ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกคนโดยจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งทางด้านการเรียน อุปกรณ์การศึกษา อาหาร ที่พัก และบริการรถรับส่ง แต่มีบางองค์กรที่มีนโยบายทางการศึกษาเพิ่มเติม เช่น นโยบายทางด้านชาติพันธุ์ที่ระบุรับเด็กเฉพาะบางกลุ่ม ตัวอย่างเช่นในกรณีขององค์กรที่ดำเนินงานโดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหรือ Karen Education Department (KED) ที่จะรับเฉพาะเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน เป็นต้น ซึ่งศูนย์การเรียนที่มีข้อจำกัดเช่นนี้มีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ส่วนศูนย์การเรียนอื่นเกือบทั้งหมดจะไม่พบนโยบายเชิงชาติพันธุ์ แต่จะให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กทุกคน

3.5.2 นโยบายเชิงชาติพันธุ์กับการเข้าถึงการศึกษา

นโยบายเชิงชาติพันธุ์เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีผลต่อการเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ สำหรับการศึกษานี้ในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น จากข้อมูลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ที่ได้ทำการสำรวจเด็กชาติพันธุ์ที่ศึกษาอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดพบว่า แต่ละโรงเรียนจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทั้งที่เป็นเด็กพม่า เด็กกะเหรี่ยง เด็กไทยใหญ่ และเด็กกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆศึกษาอยู่ นอกจากนี้จากปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทยข้างต้นก็ยังพบว่าไม่มีปัจจัยจากนโยบายเชิงชาติพันธุ์ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จึงสามารถสรุปได้ว่า ในส่วนของโรงเรียนไทยจะไม่มีนโยบายเชิงชาติพันธุ์ที่มีผลต่อการเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

ทางด้านการศึกษานอกระบบที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น จะพบนโยบายเชิงชาติพันธุ์ที่เด่นชัดเพียงไม่กี่ศูนย์การเรียน เช่น ศูนย์การเรียนขององค์กร Karen Education

Department ซึ่งจะรับเฉพาะเด็กกะเหรี่ยงเข้าเรียน ส่วนศูนย์การเรียนอื่นๆนั้นทางด้านนโยบายเชิงชาติพันธุ์จะไม่เด่นชัดนัก แต่จะเป็นที่รู้จักกันภายในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นว่าคุณการเรียนใดมีนโยบายเชิงชาติพันธุ์หรือไม่ โดยนโยบายเชิงชาติพันธุ์ของแต่ละศูนย์การเรียนจะสะท้อนออกมาจากชาติพันธุ์ของผู้ก่อตั้ง ชาติพันธุ์ของครูผู้สอน ชาติพันธุ์ของนักเรียนส่วนใหญ่ และภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งหากในศูนย์การเรียนมีผู้บริหารมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็มีแนวโน้มว่าจะมีนักเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมากกว่านักเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่นเดียวกับชาติพันธุ์ของครูผู้สอน หากว่าศูนย์การเรียนมีครูในกลุ่มชาติพันธุ์ใดมากที่สุดก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองนำเด็กเข้ามาเรียนในศูนย์การเรียนแห่งนั้น เพื่อให้จะให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษาและได้รับการดูแลจากคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งสื่อสารภาษาเดียวกัน และมีวัฒนธรรมเหมือนกัน

ตัวอย่างกรณีศูนย์การเรียนซาทุแหล่ ซึ่งผู้ก่อตั้งเป็นชาวปาเกอญอ ครู และนักเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นชาวปาเกอญอ นอกจากนี้ภาษาที่ใช้สื่อสารภายในศูนย์การเรียน นอกจากภาษาพม่าแล้วก็คือ ภาษาปาเกอญอ แม้ว่าศูนย์การเรียนแห่งนี้จะมีเด็กจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายได้แก่ พม่า กะเหรี่ยงโปว์ ปาเกอญอ และชินก็ตาม

จากการพูดคุยกับเด็กคนหนึ่งซึ่งเคยศึกษาในศูนย์การเรียนซาทุแหล่ก่อนจะย้ายไปเรียนในศูนย์การเรียนอื่นด้วยเหตุผลทางด้านชาติพันธุ์ ทำให้ทราบถึงนโยบายเชิงชาติพันธุ์ที่แฝงอยู่ในสถานศึกษาแต่ละแห่ง

“ตอนนั้นแม่เพิ่งไปปรับผมมาจากพม่า พอมาถึงแม่ก็หาโรงเรียนให้ ต่อมาแม่ก็พาผมไปเรียนที่ซาทุแหล่ แต่ผมเรียนที่นั่นได้แค่ 2-3 เดือนก็ไม่อยากเรียนแล้ว เพราะว่าไม่ชอบโรงเรียน ที่นั่นทั้งครูทั้งเพื่อนก็เป็นปาเกอญอ เวลาครูสอนเขาก็ใช้ภาษาปาเกอญอ เพื่อนก็พูดปาเกอญอกับครู ผมไม่รู้ภาษาเขาเลยไม่เข้าใจที่เขาพูดกัน ครูก็ไม่ได้ใส่ใจจะสอนผมเท่าไร แล้วในโรงเรียนก็มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน ผมเป็นโปว์ก็เข้ากับใครไม่ได้ ผมไม่ชอบ เลยจะไม่ไปเรียนที่นั่นแล้ว แต่แม่ขอให้เรียนต่อ ผมก็ขอแม่ว่าผมจะเรียนถ้าให้ย้ายที่เรียน แม่เลยให้ย้ายไปเรียนที่แควกะบองที่เดียวกับลูกของเพื่อนแม่” (เบิร์ต นักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551)

ในกรณีของเบิร์ตซึ่งย้ายสถานที่เรียนเนื่องจากเหตุผลทางด้านชาติพันธุ์ในศูนย์การเรียนซาทุแหล่ ซึ่งศูนย์การเรียนแควกะบองที่เบิร์ตศึกษาอยู่ในปัจจุบันก็พบว่านักเรียนทั้งหมดเป็นกะเหรี่ยงโปว์ รวมทั้งครูใหญ่และครูสอนใหญ่ก็เป็นกะเหรี่ยงโปว์ที่เข้ามาสอนหนังสือในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้สำหรับกรณีของศูนย์การเรียนซาทุแหล่ยังพบว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่ในหอพักส่วนใหญ่จะเป็นเด็กปาเกอญอ ซึ่งเดินทางมาจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเพียงลำพัง และมีความเดือนร้อนทางด้านที่พัก หรือเป็นเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตและขาดผู้ดูแล ซึ่ง

จากข้อมูลที่ได้รับข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายเชิงชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ย้ายถิ่นข้ามชาติ

สำหรับนโยบายเชิงชาติพันธุ์ที่พบในการจัดการศึกษา พบว่า นโยบายเชิงชาติพันธุ์นั้น ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งการจัดการศึกษาใน ศูนย์การเรียนรู้ นั้น จะมีการสอนภาษาของชาติพันธุ์ตนเองเป็นวิชาเรียน รวมทั้งยังมีการสอนวิชา พิเศษนอกเหนือจากวิชาหลัก อาทิเช่น วิชาประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรม ภายในศูนย์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อีกด้วย เช่น การจัด กิจกรรมวันชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประเพณีการผูกข้อมือ การสอนการเย็บผ้าและการย้อมผ้ากะเหรี่ยง

ข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาข้างต้นและข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ตัวอย่าง ทำให้ ทราบว่า แม้แต่ละศูนย์การเรียนรู้จะไม่ได้กำหนดนโยบายเชิงชาติพันธุ์ในการรับเด็กเข้าศึกษาอย่าง ชัดเจน แต่ก็จะเป็นที่รู้กันภายในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ซึ่งนโยบายเชิงชาติพันธุ์นี้เป็นปัจจัยหนึ่งในการ กำหนดการเข้าถึงการศึกษาและการจัดการศึกษาในแต่ละศูนย์การเรียนรู้

3.6 สถานการณ์ทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world.

Nelson Mandela

การศึกษาเป็นอาวุธที่ทรงอำนาจที่สุดที่มนุษยชาติสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงโลกใบนี้

นายเนลสัน เมนเดลา

คำกล่าวของนายเนลสัน เมนเดลา อดีตประธานาธิบดีอัฟริกาใต้ที่ยกขึ้นมาี้ สะท้อนให้ เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งมนุษยชาติสามารถใช้ในการศึกษาเป็นเครื่องมือหรืออาวุธที่มี ประโยชน์ต่อการพัฒนาสรรพสิ่งในโลก แม้ว่าผู้คนจากทั่วโลกจะตระหนักถึงความสำคัญของการ ศึกษา แต่พบว่ามีคนอีกจำนวนมากที่ขาดโอกาสไม่ได้รับการศึกษาตามที่ควรจะเป็น เช่น เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนไทยอย่างในอำเภอแม่ สอด จังหวัดตาก ซึ่งเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา เนื่องจากการสู้รบ ระหว่างทหารพม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่กระทบต่อการศึกษาของเด็ก ทำให้เด็กไม่ได้รับ การศึกษาในประเทศของตน นอกจากนี้เมื่อเด็กเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ยังต้อง ประสบบัญปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาที่จัดโดยรัฐไทยอีกด้วย การศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้าม ชาติในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย จึงกลายมาเป็นประเด็นสำคัญในการทำให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับ การศึกษาอย่างเท่าเทียม และเพื่อให้อาวุธที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงโลกใบนี้

การเดินทางเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติ นอกจากตัวแรงงานเองแล้ว ส่วนหนึ่งก็ได้พาครอบครัวติดตามมาด้วย และบางส่วนก็ได้เข้ามาสร้างครอบครัวและให้กำเนิดบุตรในประเทศไทย ซึ่งบุตรของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ควรที่จะได้รับการศึกษา แต่ด้วยปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย จึงทำให้เด็กที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาของไทย แม้ว่ารัฐไทยจะเปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มนี้เข้าเรียนในโรงเรียนของไทยก็ตาม แต่สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า พ่อแม่ของเด็กไม่มีความรู้ถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของบุตร และถึงแม้บางคนจะทราบถึงสิทธิดังกล่าว แต่ค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่ผู้ปกครองของเด็กต้องจ่ายหากนำบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนไทยก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เด็กไม่มีโอกาสได้เข้าเรียน ด้วยเหตุนี้กลุ่มผู้ย้ายถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้จัดตั้งสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ประสบปัญหาไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทย ดังนั้นสำหรับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชน

3.6.1 การศึกษาในระบบโรงเรียน

สิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้ย้ายถิ่นและองค์กรที่ทำงานทางด้านสิทธิมนุษยชนเรื่อยมา ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้เข้ามาเรียกร้องสิทธิทางการศึกษาที่เท่าเทียม เพื่อให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีโอกาสได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กไทย ซึ่งต่อมาจากการที่รัฐบาลไทยได้เข้าร่วมเป็นรัฐภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่คุ้มครองสิทธิของเด็กในทุกด้าน รวมถึงทางด้านการศึกษา และการร่วมลงชื่อในปฏิญญาจอมเทียนที่ว่าด้วยโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมของทุกคน (Education for All) รวมทั้งสถานการณ์การเพิ่มจำนวนของบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ทำให้รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับโอกาสทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยได้ประกาศเป็นมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 ว่าด้วยระเบียบการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย จากมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ได้ส่งผลให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติได้รับโอกาสในการเข้าศึกษาในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาในระบบโรงเรียนจะเป็นระบบการศึกษาที่มีหลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนที่ชัดเจน ซึ่งในอำเภอแม่สอดมีผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน 2 ส่วน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบการศึกษาใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภออุ้มผาง และอำเภอพบพระ สำหรับในอำเภอแม่สอด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งสิ้น 44 โรงเรียน ทั้งที่เป็นโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน และอีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองแม่สอดที่ดูแลให้การศึกษแก่เด็กในเขตเทศบาลเป็นหลัก โดยมีโรงเรียนอยู่ในความดูแลจำนวน 4 โรงเรียน

ปัจจุบันจากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 พบว่า มีเด็กไร้สัญชาติซึ่งรวมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติศึกษาอยู่ในโรงเรียนทั้ง 44 แห่งในอำเภอแม่สอดจำนวน 4,827 คน จากจำนวนนักเรียนรวมทั้งหมด 14,006 คน สำหรับโรงเรียนในความดูแลของเทศบาลแม่สอดนั้น พบว่า แม้ทางโรงเรียนจะยอมรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติให้สามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนได้ แต่ที่ผ่านมามีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนไม่มากที่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนของเทศบาล เนื่องจากข้อจำกัดที่ทางโรงเรียนต้องรับเด็กไทยในพื้นที่เขตเทศบาลเข้าเรียนก่อน ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ จึงมุ่งไปที่การศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในระบบโรงเรียนที่ดูแลโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ทั้ง 44 โรงเรียน

ตารางที่ 4 รายงานการสำรวจชาติพันธุ์ของนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 44 แห่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากแบ่งตามระดับชั้นการศึกษา ประจำปี 2550

ชาติพันธุ์	อนุบาล	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)	รวม
พม่า	333	331	154	88	2	908
กะเหรี่ยง	284	450	520	352		1,606
ม้ง	136	490	366	218		1,210
ลีซอ		3	6	2		11
ไทยใหญ่	19	24	25	3		71
ไทยพลัดถิ่น	10	18	28	13		69
ลาว			3	1		3
เขมร		1	1	1		3
อื่นๆ	172	320	309	145		946
รวม	954	1,637	1,412	822	2	4,827

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2, 2551

จากตารางจะพบว่ามีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในโรงเรียนไทยในอำเภอแม่สอดจำนวน 4,827 คน ซึ่งเด็กดังกล่าวเป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง พม่า ม้ง ไทยใหญ่ ไทยพลัดถิ่น ลีซอ ลาว เขมร และอื่นๆ ซึ่งนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นนักเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการปราบปรามของรัฐบาลพม่าที่ผลักดันให้กลุ่มชาวกะเหรี่ยงหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย นอกจากนี้นักเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังเป็นการนับรวม

ทั้งหมดไม่ได้แบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ได้แก่ ปาเกอญอ หรือโปว์ สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาอยู่นั้น โดยมากจะเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แนวชายแดนหรือในตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศพม่า รวมทั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงาน เช่น เขตเทศบาล เป็นต้น

จำนวนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดจากการคาดการณ์ของหลายภาคส่วนพบว่า น่าจะมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่ต่ำกว่า 10,000 คน ซึ่งเมื่อเทียบกับตัวเลขนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เห็นว่ายังมีเด็กอีกจำนวนมากที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา จากการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่ได้เข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาเกิดจากอุปสรรคหลายประการ เช่น อุปสรรคทางด้านภาษาที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการเรียนรู้ได้ดีเท่ากับเด็กไทยทั่วไป จึงประสบปัญหาในการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจที่ถึงแม้รัฐบาลไทยจะให้การสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ให้เด็กมีสิทธิเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าบำรุงการศึกษา แต่ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ก็ยังคงต้องแบกภาระในส่วนของค่าใช้จ่ายทั่วไป เช่น ค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหาร ค่าชุดนักเรียน และค่ากิจกรรมในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งโดยมากผู้ปกครองของเด็กเป็นแรงงานข้ามชาติที่มีรายได้ต่ำ ทำให้ไม่มีเงินเพียงพอที่จะส่งเสริมการศึกษาของบุตรหลาน

จากข้อจำกัดต่างๆที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขและขจัดปัญหาดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันพบว่า มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบทวิภาษาโดยโรงเรียนไทย และการจัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ซึ่งในส่วนของจัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจะกล่าวถึงในส่วนของศึกษานอกระบบต่อไป

3.6.2 หลักสูตรทวิภาษา: โรงเรียนบ้านท่าอากาศยาน

หลักสูตรทวิภาษาเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยหลักสูตรทวิภาษาจะเป็นการศึกษาที่จัดให้มีการใช้ภาษาดั้งเดิมของนักเรียนและเพิ่มภาษานั้นเป็นวิชาเรียนในหลักสูตรการศึกษา ซึ่งรูปแบบของการเรียนการสอนแบบทวิภาษาจะเป็นการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ต้องเรียนร่วมกับเด็กไทยหรือเด็กที่รู้ภาษาไทย ซึ่งที่มาของหลักสูตรทวิภาษามาจากพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ที่ให้สิทธิแก่โรงเรียนในการบูรณาการจัดการศึกษาตามสภาพพื้นฐานและคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ทำให้โรงเรียนในอำเภอแม่สอด ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าอากาศยานได้ริเริ่มจัดการศึกษาแบบทวิภาษา

สำหรับการริเริ่มจัดการศึกษาแบบทวิภาษาของโรงเรียนบ้านท่าอากาศยานนั้น มาจากการที่โรงเรียนบ้านท่าอากาศยานเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเมยในเขตตำบลท่าสายลวด ซึ่งแต่เดิมในโรงเรียน

จะมีนักเรียนศึกษาอยู่จำนวนไม่มาก ทำให้เสี่ยงต่อการถูกยุบโรงเรียน และเมื่อรัฐบาลมีนโยบายให้ทุกโรงเรียนต้องรับเด็กไร้สัญชาติเข้าเรียน จึงทำให้เด็กไร้สัญชาติมาสมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก โดยเด็กส่วนหนึ่งมาจากการที่องค์กรพัฒนาเอกชนนำเด็กมาสมัครเข้าเรียน ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้รับเด็กทั้งหมดไว้ โดยนักเรียนที่เป็นเด็กไร้สัญชาตินั้นจะเป็นเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มาจากประเทศพม่าเป็นหลัก ประกอบด้วยเด็กเชื้อสายพม่า และเด็กกะเหรี่ยง จากการรับเด็กไร้สัญชาติในครั้งนั้นทำให้โรงเรียนบ้านท่าอาจมีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักเรียนร้อยละ 90 เป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย นักเรียนพม่าจำนวน 217 คน กะเหรี่ยงจำนวน 11 คน ไทยใหญ่จำนวน 57 คน และไทยพลัดถิ่นจำนวน 2 คน รวมนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสิ้น 287 คน สถานการณ์ดังกล่าว นอกจากข้อดีที่ทางโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพิ่มขึ้น และส่วนหนึ่งก็ได้รับจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยเหลืองบประมาณในส่วนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งงบประมาณทั้งหมดนี้ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทางกลับกันการรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเข้าเรียนก็นำมาซึ่งปัญหาที่เกิดจากพื้นฐานที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะพื้นฐานทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งความแตกต่างทางด้านภาษาเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั้งกับนักเรียนที่ใช้ภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างกันและกับครูผู้สอนซึ่งเป็นคนไทยที่ไม่เข้าใจภาษาพม่าหรือภาษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียน และส่งผลต่อความเข้าใจในการเรียนการสอนและการสื่อสารในโรงเรียน

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้เกิดแนวคิดในการจัดสอนภาษาพม่าเป็นวิชาบังคับเรียนในโรงเรียน โดยมีการจ้างชาวพม่าที่มีวุฒิกศศึกษาซึ่งแต่เดิมเป็นผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายให้เข้ามาทำงานเป็นครูและสามารถอยู่อาศัยในประเทศไทยได้อย่างถูกกฎหมาย นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังให้ครูและนักเรียนสามารถใช้ภาษาพม่าคู่กับภาษาไทยในการเรียนการสอน รวมทั้งทางโรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาพม่าในการสื่อสารในโรงเรียนได้อีกด้วย ซึ่งหลักสูตรวิชาภาษาในโรงเรียนบ้านท่าอาจนั้น จะเป็นการจัดให้นักเรียนได้เรียนภาษาดั้งเดิม ได้แก่ ภาษาพม่าไปพร้อมๆกับการเรียนภาษาไทย โดยการเรียนทั้งสองภาษานั้นจะเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาล

ในระดับชั้นอนุบาล นักเรียนจะมีครูไทยและครูพม่าที่พูดได้ทั้งสองภาษาเป็นครูพี่เลี้ยง โดยนักเรียนจะเริ่มเรียนการเขียนตัวหนังสือไทย การพูดภาษาไทยง่ายๆเช่นเดียวกับนักเรียนระดับอนุบาลในโรงเรียนไทย ซึ่งในการเรียนการสอนครูจะใช้ทั้งสองภาษา ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยจากบทเรียน และได้เรียนรู้ภาษาพม่าจากคำสั่งของครู ทั้งนี้ในระดับชั้นอนุบาล นักเรียนจะสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาพม่า แต่จะรู้เพียงหนังสือไทยเท่านั้น เมื่อนักเรียนขึ้นชั้นประถมศึกษา นักเรียนจะได้เรียนวิชาต่างๆจากการสอนของครูไทย ยกเว้นวิชาภาษาพม่าที่มีครู

ชาวพม่าเป็นผู้สอนทั้งการอ่านและการเขียน ซึ่งการเรียนรูปแบบนี้นักเรียนจะได้เรียนตามระบบการศึกษาไทยไปพร้อมๆกับการเรียนภาษาพม่า

แนวทางในการจัดการศึกษาดังกล่าว ทำให้เกิดการปรับตัวของครูและนักเรียน โดยครูไทยพยายามเรียนรู้ภาษาพม่าเพื่อใช้สื่อสารให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน ส่วนครูพม่าก็เรียนรู้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับนักเรียนและครูไทยในโรงเรียน และในส่วนของนักเรียนที่เป็นเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติก็พยายามเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับครูและเพื่อนคนไทย นอกจากนี้หลักสูตรทวิภาษายังทำให้เกิดรูปแบบการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอีกด้วย ซึ่งรูปแบบการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรูปแบบการเรียนที่มีการเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างเด็กไทยและเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยนักเรียนพม่าที่พูดภาษาไทยได้หรือนักเรียนไทยจะช่วยแปลคำสั่งของครู หรืออธิบายสิ่งที่ครูสอนให้แก่เพื่อนที่ภาษาไทยยังไม่ได้ดีนัก และในวิชาภาษาพม่า นักเรียนพม่าก็ได้ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กไทยที่ไม่รู้ภาษาพม่า ซึ่งวิธีการนี้เป็นการแบ่งเบาภาระของครูในการแปลความหมายของสิ่งที่สอน และยังทำให้เกิดการเรียนรู้อันร่วมกันระหว่างนักเรียนไทยและนักเรียนพม่า

สำหรับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเริ่มใช้หลักสูตรทวิภาษานั้น พบว่า ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน ในอดีตนักเรียนไทยซึ่งส่วนใหญ่แม้จะมีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ชายแดน มีความคุ้นเคยกับคนจากประเทศพม่าแต่กลับไม่มีความรู้ภาษาพม่า ในปัจจุบันการเรียนการสอนแบบทวิภาษาก็ทำให้เด็กไทยสามารถพูดภาษาพม่าได้จากการเรียนและการสื่อสารกับเพื่อนที่พูดภาษาพม่า และสำหรับเด็กพม่าเอง แม้ว่าจะอาศัยอยู่ในประเทศไทยแต่เด็กกลับไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เพราะสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เมื่อเด็กได้เข้าโรงเรียนซึ่งต้องมีการติดต่อกับคนไทยก็ทำให้เด็กสามารถพูดภาษาไทยได้ดี จากสิ่งที่เกิดขึ้นนอกจากจะเป็นการเพิ่มเติมความสามารถทางภาษาให้แก่เด็กแล้ว ยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนจากสองประเทศ ทั้งทางด้านภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ซึ่งทำให้ผู้ย้ายถิ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมไทย และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยได้ และยังทำให้คนไทยเข้าใจคนจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ย้ายถิ่นอีกด้วย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรทวิภาษานี้จะส่งผลดีต่อพื้นที่ชายแดนอย่างอำเภอแม่สอดที่ได้สร้างคนรุ่นใหม่ของทั้งสองชาติให้เข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างของทั้งสองประเทศ และเป็นตัวอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของนักเรียน

3.6.3 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนในส่วนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดมีที่มาจากกรณีที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนหนึ่งประสบกับอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนไทยได้ ทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หรือปัญหาทางการสื่อสาร จึงเกิดการจัด

การศึกษานอกระบบสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆในประเทศไทย

การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พบในอำเภอแม่สอดจะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเด็กย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ทั้งเด็กพม่า เด็กกะเหรี่ยง และเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยเป็นการดำเนินการของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่จัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลให้ความรู้แก่เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และส่วนหนึ่งเป็นการดำเนินการขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยและต่างประเทศ ซึ่งการศึกษานอกระบบของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดจะดำเนินงานในรูปแบบของสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตร เนื้อหา บทเรียน รูปแบบการเรียนการสอน และภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างจากการศึกษาของไทย โดยมากแล้วจะใช้หลักสูตรพม่าและหลักสูตรกะเหรี่ยง แต่ในปัจจุบันได้มีองค์กรที่ทำงานทางด้านการศึกษา ได้แก่ World Education Consortium ได้เข้ามาช่วยเหลือพัฒนาหลักสูตรให้มีมาตรฐานเพื่อใช้ในสถานศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าโดยเฉพาะ ซึ่งวิชาที่ได้รับพัฒนาแล้ว ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ โดยได้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2551

สำหรับชื่อเรียกสถานศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น รัฐได้กำหนดให้ใช้คำว่า ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ (Learning Center / Migrant School / Education Center) เนื่องจากสถานศึกษาเหล่านี้มีสถานภาพเป็นสถานศึกษาที่ผิดกฎหมาย ยังไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลไทยให้เป็นสถานศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีรูปแบบการจัดการศึกษาเหมือนโรงเรียนก็ตาม ปัจจุบันจึงยังไม่สามารถใช้คำว่าโรงเรียนเรียกสถานศึกษาเหล่านี้ได้

จากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในจังหวัดตากจะตั้งอยู่ในอำเภอชายแดน ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 55 ศูนย์การเรียน และมีนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนเหล่านี้จำนวน 6,906 คน สำหรับอำเภอแม่สอดนั้นพบว่ามีศูนย์การเรียนจำนวน 47 แห่ง และมีนักเรียนศึกษาอยู่ทั้งหมด 6,346 คน

ตารางที่ 5 จำนวนนักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน 47 แห่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ลำดับ	รายชื่อศูนย์การเรียน	องค์กรที่สนับสนุน	จำนวนนักเรียน		
			ชาย	หญิง	รวม
1	All Saint's	Good Friends*	94	84	178
2	New Blood	Good Friends*	74	70	144
3	Rocky Mountain	NCCM	86	85	171
4	Green Water	NCCM	31	37	68

ลำดับ	รายชื่อศูนย์การเรียน	องค์กรที่สนับสนุน	นักเรียน		
			ชาย	หญิง	รวม
5	Holy Infant Orphanage	NCCM	40	35	75
6	BHSOH	Pree Sha Yan*	94	102	196
7	Hle Bee	BMWEC	116	111	227
8	Kwe Ka Baung	BMWEC	100	112	212
9	Parami	BMWEC	144	123	267
10	Morning Glory	BMWEC	122	147	269
11	Nam Tok	BMWEC	69	61	130
12	Bwe K'lar	BMWEC	59	45	104
13	Hsa Mu Taw	BMWEC	69	54	123
14	New Light	BMWEC	88	90	178
15	Moe Ma Kha	BMWEC	41	45	86
16	Hsa Thoo Lei	BMWEC	324	251	575
17	Pyi Chit	BMWEC	47	27	74
18	Souh Kha Hang Sar	BMWEC	51	42	93
19	United Christian Nursery	BMWEC	44	41	85
20	Say Ta Nar	BMWEC	45	45	90
21	Sky Blue	BMWEC	44	38	82
22	L.D.F.	BMWEC	29	30	59
23	SAW School	BMWEC	143	133	276
24	Elpis	BMWEC	142	101	243
25	CDC	BMWEC	433	329	762
26	Agape	BMWEC	55	48	103
27	Good Morning Nursery	BMWEC	25	20	45
28	Ah Yone Oo	BMWEC	31	27	58
29	Irrawaddy Flower Garden	BMWEC	48	54	102
30	Pyo Khinn	BMWEC	48	50	98
31	Champion Night	BMWEC	28	24	52
32	Islam Bang Baloom	BMWEC	12	20	32
33	Sunset Night School	BMWEC	20	15	35
34	Lay Kaw Htoo	BMWEC	27	26	53
35	Rocky Mountain	KED	84	64	148
36	Noung Bo Deh	KED	24	16	40
37	A Linn Young	PPDD	54	50	104

ลำดับ	รายชื่อศูนย์การเรียน	องค์กรที่สนับสนุน	นักเรียน		
			ชาย	หญิง	รวม
38	New Society	Independent	38	33	71
39	Naung Kyo Met	Independent	20	23	43
40	Kway Ka Loke	Pastor Alan**	90	70	160
41	Love and Care	Pastor Alan**	34	3	37
42	BLSO	Pastor Alan**	45	40	85
43	Mae Sot Baptist Centre	Manna**	97	86	183
44	Min Ma Haw	Many small Donors	8	8	16
45	New Day	Campasio**	50	39	89
46	Peace and Law Academy	Denmark Govt.**	11	14	25
47	Bangladesh (Night)	ไม่มีข้อมูล ***			
	รวม		3,378	2,968	6,346

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2, 2551

* Good Friends และ Pree Sha Yan เป็นอีกชื่อขององค์กร NCCM

** องค์กรการกุศลที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ศูนย์การเรียน แต่ทางด้านการจัดการศึกษานั้น เป็นการดำเนินการด้วยตนเองของศูนย์การเรียน

*** ไม่ได้รับการสำรวจ

หากเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนที่กำลังศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน กับนักเรียนในระบบโรงเรียนไทยแล้วถือได้ว่า นักเรียนที่ศึกษาในศูนย์การเรียนนั้นมีจำนวนมากกว่านักเรียนในระบบโรงเรียน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนนั้นเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กที่มีสภาพความอยู่ยากจน พ่อแม่เป็นแรงงานรับจ้างที่ไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่งแน่นอน และเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ทำให้พ่อแม่ของเด็กเหล่านี้ไม่สามารถส่งเสริมการศึกษาของบุตรให้เข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ เนื่องจากการศึกษาในโรงเรียนไทยมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่เก็บค่าเล่าเรียน หรือเก็บในจำนวนเงินที่น้อยมาก เช่น ปีการศึกษาละ 200 บาท นอกจากนี้ในทุกศูนย์การเรียนยังได้จัดอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน รถรับส่งให้แก่ นักเรียน และในหลายศูนย์การเรียนยังไม่มีเครื่องแบบนักเรียนเหมือนในโรงเรียนไทย ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีภาระค่าใช้จ่ายตรงนี้ และแม้ว่าในบางศูนย์การเรียนจะบังคับให้นักเรียนสวมเครื่องแบบนักเรียนแต่ทางศูนย์การเรียนจะเป็นผู้จัดหาให้โดยที่นักเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ในบางศูนย์การเรียนยังได้จัดที่พักให้แก่ นักเรียนอีกด้วย สำหรับงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมดนั้น ทางศูนย์การ

เรียนจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ และผู้ที่ต้องการให้การศึกษาแก่เด็ก โดยโอกาสเป็นผู้บริจาคเงินงบประมาณในการดำเนินการ

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“ถ้าให้ผมเรียนโรงเรียนไทยคงเป็นไปได้ เพราะคงมีปัญหาว่าไม่มีเงินจ่ายให้ทางโรงเรียน ถ้าเรียนในโรงเรียนไทยต้องเสียเงินเยอะ ผมยังไม่ได้ทำงานเลยไม่มีเงิน และไม่รู้ว่าจะมีเงินพอให้เรียนในโรงเรียนไทยหรือเปล่า” (เมอาโซ นักเรียนศูนย์การเรียน CDC, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

“ผมคงไม่มีโอกาสได้เรียนที่โรงเรียนไทย เพราะฐานะทางบ้านยากจน ถ้าต้องเรียนโรงเรียนไทยคงเดือดร้อนพ่อแม่ แถมผมยังพูดภาษาไทยได้ไม่คล่อง แต่ถ้าให้เรียนจริงๆก็คงไม่มีปัญหาอะไร เพราะคิดว่าเรียนที่ไหนก็ได้ความรู้เหมือนกัน” (แวงพอง นักเรียนศูนย์การเรียนแควกระบอง, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2551)

2. ปัจจัยทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

ปัญหาการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเกือบทั้งหมด แม้แต่ในกลุ่มเด็กที่เกิดและเติบโตในประเทศไทยซึ่งสามารถพูดภาษาไทยได้ก็เลือกที่จะเข้าเรียนในศูนย์การเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนไม่ค่อยมีโอกาสได้ติดต่อกับคนไทย ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่มี ความมั่นใจในการสื่อสารภาษาไทย

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“หนูเหมาะกับโรงเรียนเดิมมากกว่า เพราะว่าไม่รู้ภาษาไทยเลย ถ้าให้ไปเรียนโรงเรียนไทยกลัวว่าจะเรียนไม่ได้” (เคมาโฮ นักเรียนศูนย์การเรียน CDC, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

“ถึงผมจะพูดภาษาไทยได้แต่ก็ไม่เคยคิดเรื่องไปโรงเรียนไทย เพราะว่ายังอ่านเขียนหนังสือไทยไม่ได้ และก็ไม่คิดว่าตัวเองจะมีโอกาสได้เข้าเรียนด้วย แต่ถึงจะไม่ได้เรียนโรงเรียนไทย ผมก็ได้เรียนภาษาไทยที่โรงเรียนนี้ ครูไทยเขาสอนภาษาไทยให้ เด็กที่นี้ส่วนใหญ่จะเข้าใจภาษาไทย แต่ที่บางคนไม่พูดเพราะว่าไม่มั่นใจกลัวว่าจะพูดผิด” (ทงจี นักเรียนศูนย์การเรียนซาทุเหล่, **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2551)

3. ปัจจัยทางด้านค่านิยมของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ

ค่านิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเลือกที่จะให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนในศูนย์การเรียนที่เปิดสอนสำหรับเด็กย้ายถิ่นโดยเฉพาะ จากการพูดคุยกับผู้ปกครองของนักเรียนคนหนึ่ง ทำให้ทราบถึงค่านิยมของชาวกะเหรี่ยงที่ต้องให้ลูกหลานทุกคนเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และสังคมของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งจากค่านิยมนี้ส่งผลต่อการตัดสินใจให้บุตรเข้าเรียนใน

ศูนย์การเรียนรู้ที่มีการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรและภาษากะเหรี่ยง ทั้งที่ได้มีโอกาสในการเข้าโรงเรียนไทย เนื่องจากเด็กเกิดและเติบโตท่ามกลางสภาพแวดล้อมของสังคมไทย และสามารถพูดภาษาไทยได้ดีเช่นเดียวกับเด็กไทย นอกจากนี้พ่อของเด็กก็ยังคงเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 20 ปี สามารถพูดภาษาไทยได้ และเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนทั้งในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นด้วยกันและคนไทย นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่มั่นคงมีรายได้ที่แน่นอนจากการเป็นช่างคุมคนงานก่อสร้างแต่ครอบครัวนี้ก็เลือกที่จะส่งลูกเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้เนื่องจากเหตุผลทางด้านค่านิยม

ตัวอย่างกรณีศึกษา :

“เรื่องเรียนของลูก ที่เลือกให้เขาเรียนโรงเรียนกะเหรี่ยงก็เพราะว่ามันเป็นประเพณีที่เด็กต้องเรียนรู้วัฒนธรรม รู้จักภาษากะเหรี่ยง และภาษาพม่า คนกะเหรี่ยงต้องรู้ภาษากะเหรี่ยงไม่รู้ไม่ได้ จริงๆก็รู้ว่าโรงเรียนไทยดีกว่าและก็มีสอนภาษาพม่าด้วย แล้วที่โรงเรียนกะเหรี่ยงไม่มีใบจบสอนก็ไม่ถึงขั้นสูงๆ ไม่เหมือนที่โรงเรียนไทย แต่ถึงเรียนโรงเรียนไทยก็มีค่าเท่ากัน เพราะลูกเรามันไม่มีบัตร ก็คงเรียนสูงไม่ได้มาก แต่โรงเรียนที่หลงเรียนอยู่ก็ดีมาก ครูมาจากพม่าเข้ามาเมืองไทยมาสอนเด็กกะเหรี่ยงให้รู้หนังสือ ครูเขาสอนที่พม่ามาหลายปี พออายุมากแล้ว เขาก็มาสอนที่เมืองไทย มีคนมาบอกเหมือนกันว่า ทำไมไม่ให้เด็กไปเรียนโรงเรียนไทย แต่พวกเราก็คิดว่า ยังไงวันหนึ่งเราก็ต้องได้กลับบ้านกลับไปประเทศพม่า จะมาทิ้งลูกทิ้งเมียไม่ได้ต้องเอาไปด้วยกันหมดแล้วจะไม่ให้ลูกรู้ภาษาพม่าได้อย่างไร ไม่รู้อยู่ไม่ได้แน่ๆทำอะไรก็ได้ ถ้าพูดได้แต่ภาษาไทยที่พม่าเขาก็ไม่รู้เรื่อง” (นายจี พ่อของชอลอง นักเรียนศูนย์การเรียนรู้แควกะบอง, สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2551)

4. ปัจจัยทางด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต

ปัจจัยในส่วนนี้เกิดจากความไม่แน่นอนในการทำงานและการไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งถาวรของกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการศึกษาในโรงเรียนไทย เนื่องจากในโรงเรียนไทยนั้นมีระบบการเรียนการสอนที่บังคับให้นักเรียนต้องเข้าเรียนครบตามชั่วโมงเรียนที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ เมื่อนักเรียนขาดเรียนไป เนื่องจากต้องย้ายที่อยู่ตามการทำงานของผู้ปกครอง หรือต้องขาดเรียนเพื่อไปทำงาน และไม่มาเรียนครบตามชั่วโมงที่กำหนดไว้ เด็กคนนั้นก็หมดสิทธิสอบ ทำให้ขาดความต่อเนื่องทางการศึกษา ซึ่งต่างจากการเรียนในศูนย์การเรียนรู้ที่ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้เข้าเรียนครบตามชั่วโมงที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ก็สามารถเข้าสอบได้ แต่หากว่าไม่ผ่านนักเรียนก็ต้องซ้ำชั้นไม่สามารถขึ้นชั้นต่อไปได้ และในกรณีของเด็กที่ต้องย้ายที่อยู่ก็สามารถเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้แห่งใหม่ได้ เนื่องจากไม่มีใบรับรองผลการเรียนเพื่อยืนยันระดับชั้นเรียนที่ผ่านมาของเด็ก รวมทั้งในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ด้วยกันก็ไม่มีหลักสูตรแกนกลางที่ทำให้พื้นฐานความรู้ของนักเรียนเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการรับเด็กเข้าเรียนนั้นทางศูนย์การเรียนรู้อาจให้เด็กทดสอบ

ความรู้เพื่อส่งเด็กเข้าเรียนในชั้นที่เหมาะสม จากสิ่งที่กล่าวไปนี้ทำให้เด็กเลือกเข้าเรียนในศูนย์การเรียนที่เอื้อต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมากกว่าในโรงเรียนไทย

จากปัจจัยต่างๆที่กล่าวไป ทำให้ทราบถึงเหตุผลในการเข้าเรียนในศูนย์การเรียนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จากกระแสการย้ายถิ่นที่ต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้ความต้องการทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และการศึกษาในศูนย์การเรียนก็ถือได้ว่าเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมต่อกลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ปัจจุบันศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีมากถึง 47 แห่ง ซึ่งถือได้ว่าอำเภอแม่สอด เป็นแหล่งการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยศูนย์การเรียนเกือบทั้งหมดจะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้ดูแล และมีเพียงไม่กี่ศูนย์การเรียนเท่านั้นที่จัดการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น มี 3 องค์กรหลัก ได้แก่

1. องค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC)
2. องค์กร National Catholic Commission on Migration (NCCM)
3. องค์กร Karen Education Department (KED)

โดยรายละเอียดในส่วนของกระบวนการจัดการศึกษาของแต่ละองค์กรจะกล่าวถึงในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยองค์กรพัฒนาเอกชน

นอกจากเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ศึกษาในระบบโรงเรียนไทยแล้ว ยังมีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอีกจำนวนมากที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาที่ดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งในบทที่ 4 จะกล่าวถึง กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากของแต่ละองค์กร ซึ่งแบ่งข้อมูลเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. องค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC)
หรือคณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า
2. องค์กร National Catholic Commission on Migration (NCCM)
หรือคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน
3. องค์กร Karen Education Department (KED)
4. องค์กรอื่นๆ ซึ่งได้แก่
  - มูลนิธิศุภนิมิต
  - องค์กร Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD)
  - ศูนย์การเรียนรู้อิสระ

สถานศึกษาหรือศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเติบโตขึ้นมาจากการทำงานของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในหลายพื้นที่ที่ได้รับเริ่มจัดการศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากในอดีตเด็กที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในโรงเรียนไทย ทั้งนี้เป็นเพราะกฎหมายไทยไม่ได้ส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ และถึงแม้ต่อมารัฐบาลไทยจะมีนโยบายที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ด้วยการระบุถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2542 รวมทั้งมีการรับรองสิทธิในการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทยของเด็กไร้สัญชาติในมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2548 แต่สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันพบว่า เด็กเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังคงประสบปัญหาในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย ดังนั้นการจัดตั้ง

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ดำเนินงานโดยกลุ่มผู้ย้ายถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชน จึงกลายมาเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามาทำงานสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย

ปัจจุบันสถานภาพของศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้เป็นสถานศึกษาที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายไทย ทั้งนี้เนื่องมาจากมาตรฐานทางการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ที่ยังขาดหลักสูตรมาตรฐาน ขาดแคลนครูที่มีคุณสมบัติทางการสอน และสภาพแวดล้อมภายในสถานที่เรียนที่ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้สถานภาพของผู้ที่ทำงานในการจัดการศึกษาเกือบทั้งหมดยังเป็นบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมายอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลที่ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐ

แม้ว่าปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลไทย แต่ก็ไม่ได้ความหมายว่าสถานศึกษาเหล่านี้จะมีสถานภาพผิดกฎหมายตลอดไป เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดมีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่ถูกกฎหมายได้ โดยสิทธิในการจัดการศึกษาของภาคเอกชนนั้นสามารถอ้างถึงในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กล่าวว่า “รัฐภาคีจะต้องส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษาของบุคคลหรือองค์กรที่เข้ามาช่วยจัดความไม่รู้หนังสือของคนในประเทศ ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าสถาบันการศึกษาเหล่านั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนดไว้” นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 ยังได้กล่าวถึงสิทธิของภาคเอกชนในการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 18(3) ที่ว่า “บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรศาสนา สถานประกอบการทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันทางสังคมสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ได้” ดังนั้นจากข้อกฎหมายเหล่านี้ถือเป็นการรับรองสิทธิขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ แต่มีข้อแม้ว่าการศึกษานั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้

สำหรับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ในอำเภอแม่สอดมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมากถึง 47 แห่ง นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามยังพบว่า มีศูนย์การเรียนรู้อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในรายการสำรวจดังกล่าว ซึ่งสถานศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเหล่านี้ได้มีพัฒนาการเรื่อยมา จากเดิมที่มีจำนวนไม่มากนัก ปัจจุบันก็ได้มีการขยายขอบเขตการทำงานโดยมีศูนย์การเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกในหลายพื้นที่ นอกจากนี้จากเดิมที่ศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดต่างคนต่างทำงานไม่มีการประสานงานกัน ในปัจจุบันก็ได้มีการพบปะพูดคุยและมีความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อวางแผนการทำงานในแต่ละปี การจัดประชุมครูจากทุกศูนย์

การเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหารื้อร่วมกันในการพัฒนาการเรียนการสอน โครงการจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐาน การฝึกอบรมครู รวมทั้งการทำงานร่วมกับภาครัฐของไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

ทางด้านผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ในอำเภอแม่สอดนั้น ทุกศูนย์การเรียนรู้จะมีคณะทำงานจัดการศึกษาในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มองค์กรที่ดูแลศูนย์การเรียนรู้ได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. องค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC)
2. องค์กร National Catholic Commission on Migration (NCCM)
3. องค์กร Karen Education Department (KED)
4. องค์กรอื่นๆ ได้แก่
  - มูลนิธิศุภนิมิต
  - องค์กร Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD)
  - ศูนย์การเรียนรู้อิสระ

สำหรับองค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC) หรือคณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า องค์กร National Catholic Commission on Migration (NCCM) หรือคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน และองค์กร Karen Education Department (KED) ทั้ง 3 องค์กรนี้จะเป็นองค์กรใหญ่ที่มีศูนย์การเรียนรู้ในความดูแลจำนวนมาก และมีการดำเนินงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมาเป็นเวลานาน สำหรับในส่วนที่ 4 ได้แก่ องค์กรอื่นๆนั้น จะเป็นองค์กรที่เพิ่งเริ่มดำเนินงานจัดการศึกษา และมีศูนย์การเรียนรู้ที่ดูแลเพียงศูนย์การเรียนรู้เดียว และสำหรับศูนย์การเรียนรู้อิสระ (Independent Migrant School) จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาด้วยตนเองโดยมีองค์กรการกุศลให้การสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งทางศูนย์การเรียนรู้จะเรียกตนเองว่าอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรการกุศลนั้น แต่ในความเป็นจริงศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้เป็นศูนย์การเรียนรู้อิสระที่ดำเนินงานจัดการศึกษาด้วยตนเอง ในที่นี้จึงถือได้ว่าศูนย์การเรียนรู้ลักษณะนี้ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานทางด้านการจัดการศึกษาใดๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้แบ่งตามองค์กร

BMWEC

1. Moe Ma Kha
2. AGAPE
3. Hle Bee
4. Elpis Center
5. Irrawaddy
6. Nam Tok
7. Pyi Chit
8. Bwe K'lar
9. Souh Kha Hang Sar
10. Maw Taw Lu *
11. Nga Mi Ah Tar *
12. Ta Hla Aur Klar *
13. Pra Hi Ta School **
14. Islam Bang Baloom Night
15. Lay Kaw Htoo School
16. United Christian School
17. Ah Yone Oo/Morning Dawn
18. Future Garden/33 kilometre **

NCCM/Good friend

19. Hsa Mu Taw
20. L.D.F
21. New Light
22. Say Ta Nar
23. Pyo Khinn
24. Sky Blue
25. Sunset School
26. Champion
27. Morning Glory
28. Good Morning
29. Bangladesh
30. Parami School
31. Saw School
32. CDC School
33. Kwe Ka Baung
34. Thoo Mwe Kee**
35. Hsa Thoo Lei

KED

1. Nounng Bo Deh
2. P'Yan Daw /Rocky Mountain
3. Toe Per Pu **
4. Oh Cray Khee **

หมายเหตุ

- * อยู่ในอำเภอแม่ระมาด
- ** อยู่ในอำเภอพบพระ
- *** อยู่ในอำเภออุ้มผาง

Other/Individual

1. Mae Sot Baptist Learning Center
2. New Society School
3. Peace Law Academy
4. Love&Care
5. BLSO (Burmese Labour Solidarity Org.)
6. A Linn Young
7. Min Ma Haw School
8. Naung Kyo Met School
9. World Vision School
10. New Day School
11. Kway Ka Loke

4.1 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC)

“When I was a student, it was very difficult for me to study because of the fighting. Often we had to run and hide in the jungle. I didn't get to study as I wanted to. When I arrived to Thailand, I saw many children have no chance to study. So I worked to open the school for them. I don't want them to be as I was and I want them to learn well like other children growing up in developed and developing countries.”

(Naw Paw Ray: ประธานคณะกรรมการองค์กร BMWEC กล่าวหลังการรับรางวัล Ashoka ในสาขา Changemaker เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2550)

จากคำกล่าวของประธานคณะกรรมการองค์กร BMWEC นาง Naw Paw Ray ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทำให้ทราบถึงแนวคิดในการทำงานเพื่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ และความเป็นมาของ Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC) หรือคณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ดูแลศูนย์การเรียนในอำเภอแม่สอดมากถึง 35 แห่ง

Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC) เป็นองค์กรที่ทำงานเพื่อช่วยเหลือทางด้านการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย โดยองค์กร BMWEC ก่อตั้งโดยกลุ่มผู้อพยพจากประเทศพม่าที่มีจุดประสงค์ร่วมกันในการทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ขาดโอกาสทางการศึกษา

4.1.1 ความเป็นมาขององค์กร BMWEC

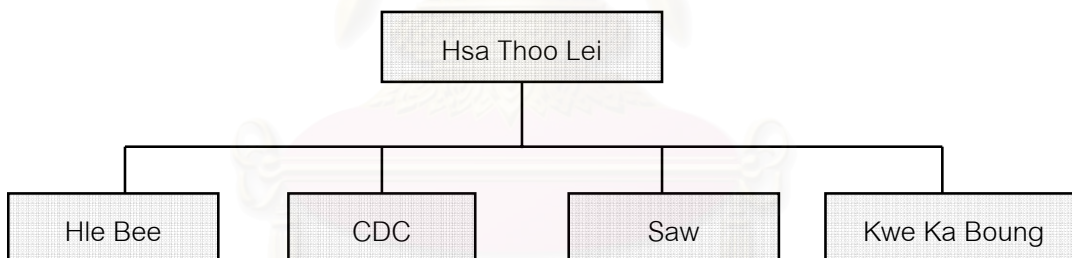
สำหรับความเป็นมาขององค์กร BMWEC นั้น อาจกล่าวได้ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากสถานการณ์ในประเทศพม่าที่มีการสู้รบตามพื้นที่ชายแดน ทำให้เกิดการผลักดันคนจำนวนมากให้หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย ต่อมาจากการที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น จึงทำให้เกิดเป็นชุมชนของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต้องประสบปัญหามากมายขณะที่ใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางด้านต่างๆ ทั้งสิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทย และสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขหรือสิทธิทางการศึกษา จึงเป็นที่มาของการก่อตั้งองค์กรหรือกลุ่มคนที่เข้ามาทำงานให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ย้ายถิ่น เช่น การเปิดแม่ตาวคลินิก เพื่อให้บริการทางด้านสาธารณสุขแก่ผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า สำหรับประเด็นทางด้านสิทธิในการเข้าถึงการศึกษา กลุ่มเด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ย้ายถิ่นเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากเด็กมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาในสถานศึกษาของไทย จาก

สาเหตุดังกล่าว ในเวลาต่อมากลุ่มผู้ย้ายถิ่นจึงเกิดความคิดที่จะให้ความรู้แก่ลูกหลานในชุมชนของตน ซึ่งเป็นที่มาของการจัดตั้งศูนย์การเรียนตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2543 ศูนย์การเรียน 13 แห่งได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่า โดยใช้ชื่อองค์กรว่า Burmese Migrant Workers Education Committee (BMWEC) หรือคณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า แต่หลังจากการก่อตั้งองค์กรไม่นาน หลายศูนย์การเรียนก็ต้องปิดตัวลงเนื่องจากประสบปัญหาทางด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน จึงเหลือศูนย์การเรียนเพียง 4 แห่งเท่านั้น ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีศูนย์การเรียนขอเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้นอีก 1 ศูนย์การเรียน ทั้ง 5 ศูนย์การเรียน จึงรวมกันเป็นคณะกรรมการทำงานเพื่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ทำงานร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ศูนย์การเรียนซาทุเหล่ (Hsa Thoo Lei) ศูนย์การเรียน CDC ศูนย์การเรียนฮเลเบ (Hle Bee) ศูนย์การเรียนแควกะบอง (Kwe Ka Boung) และศูนย์การเรียนซอว์ (Saw) โดยมีนาง Naw Paw Ray จากศูนย์การเรียนซาทุเหล่เป็นประธานคณะกรรมการคนปัจจุบัน

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างคณะกรรมการองค์กร BMWEC

องค์กร BMWEC ได้ทำงานเพื่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าเรื่อยมา โดยในแต่ละปีจะมีศูนย์การเรียนขอเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้นทุกปี เห็นได้จากในปี พ.ศ.2547 มีศูนย์การเรียนเครือข่ายจำนวน 15 ศูนย์การเรียน และได้เพิ่มเป็น 45 ศูนย์การเรียนในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยศูนย์การเรียนที่อยู่ในประเทศไทยและในประเทศพม่า

4.1.2 วัตถุประสงค์ในการทำงาน

วัตถุประสงค์หลักในการทำงานขององค์กร BMWEC คือ การทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ขาดโอกาสในการเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนไทย และเพื่อสร้างรากฐานในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคตให้แก่เด็ก ไม่ว่าเด็กเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป หรือเดินทางกลับประเทศพม่า ซึ่งองค์กรจะทำงานตามวัตถุประสงค์สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์การเรียนและการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทั้งการสนับสนุนทางการเงิน และการพัฒนาการเรียนการสอนต่างๆ เช่น การพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมในการเรียน
2. เพื่อพัฒนาและขยายงานของศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ อันจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถของศูนย์การเรียนต่างๆ ในการรองรับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน
3. เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ศูนย์การเรียน โดยพยายามที่จะจดทะเบียนศูนย์การเรียนกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานทางด้านความมั่นคงของไทย เพื่อให้ศูนย์การเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมาย
4. เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน ให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ในระดับมหาวิทยาลัย
5. เพื่อดูแลเด็กให้หลุดพ้นจากสภาพความยากจน ความเจ็บป่วย และความแตกแยกในหมู่คนด้วยการให้การศึกษแก่เด็ก และการส่งเสริมให้เด็กได้รับสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน

4.1.3 การทำงานขององค์กร BMWEC

4.1.3.1 กลุ่มเป้าหมายในการทำงาน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการทำงาน องค์กร BMWEC จะทำงานเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่เด็กที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ทั้งเด็กกำพร้า แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เด็กพิการ และเด็กเร่ร่อน โดยส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาในศูนย์การเรียน ซึ่งศูนย์การเรียนที่องค์กร BMWEC ดูแลอยู่มีหลายประเภท ได้แก่

1. ศูนย์การเรียนที่มีลักษณะเหมือนโรงเรียนปกติ (Day School)
2. ศูนย์การเรียนแบบสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า (Orphanage School)
3. ศูนย์การเรียนแบบโรงเรียนประจำ (Boarding School)
4. ศูนย์การเรียนที่เปิดสอนช่วงตอนเย็น (Night School)

4.1.3.2 กิจกรรมในการทำงาน

ทางด้านกิจกรรมในการทำงานเพื่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น สามารถสรุปได้ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้

1. การหางบประมาณให้แก่ศูนย์การเรียนรู้เครือข่าย เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ ค่าเดินทางของครูและนักเรียน เงินเดือนครู ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆในศูนย์การเรียนรู้
2. การฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารหรือครูใหญ่ของศูนย์การเรียนรู้ในเครือข่าย ทั้งเรื่องการจัดสรรงบประมาณ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ และการดูแลบุคลากร
3. การเป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดในการรวบรวมข้อมูลศูนย์การเรียนรู้ โดยมีมือกับองค์กร Voluntary Service Overseas และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ต่อกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลไทย เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับการจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่ถูกกฎหมาย
4. การสร้างหลักสูตรพื้นฐาน ปัจจุบันในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ได้มีแนวคิดที่จะจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐาน โดยการนำขององค์กร BMWEC และองค์กร World Education เพื่อให้ทุกศูนย์การเรียนรู้มีมาตรฐานการศึกษารูปแบบเดียวกัน
5. การอบรมครูและพัฒนาวิชาชีพครู โดยองค์กร BMWEC จะให้การอบรมแก่ครูของศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายทางด้านทักษะการสอน เพื่อให้ครูได้เรียนรู้เทคนิคที่จะนำไปพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยทำงานร่วมกับองค์กร World Education ในการจัดการอบรมและติดตามประเมินผลการอบรม
6. การพัฒนาความสามารถของนักเรียน เช่น ทางด้านคอมพิวเตอร์ การออกค่าย วิชาการ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และการแสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม
7. การสนับสนุนการเรียนการสอน และอุปกรณ์สื่อการสอนต่างๆ เช่น หนังสือเรียน เครื่องเขียน คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์กีฬา
8. การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ เช่น การทำข้อมูลพื้นฐานศูนย์การเรียนรู้ การประชุมและอบรมครู การพัฒนาสื่อการสอน การตรวจเยี่ยมศูนย์การเรียนรู้ การดูแลทางด้านอาคารสถานที่ และการตรวจสุขภาพประเมินสภาพแวดล้อมภายในศูนย์การเรียนรู้

4.1.4 งบประมาณในการดำเนินงาน

ทางด้านงบประมาณในการดำเนินงานขององค์กร BMWEC จะได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรการกุศลหรือมูลนิธิต่างๆ เช่น องค์กร TOPS, TBBC, VSO, Drum Publication, Global Neighbor, Planet Care, CBOs และ USAID ที่ให้การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหาร ค่าเดินทาง เงินเดือนครูและบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีองค์กรและมูลนิธิอีกหลายแห่ง ได้แก่ Children on the Edge, John P. Hussman Foundation, K K Kee Foundation และผู้บริจาค

รายย่อย ซึ่งทั้งหมดให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ นอกจากเงินสนับสนุนจากองค์กรและผู้บริจาคเหล่านี้แล้ว ในบางศูนย์การเรียนรู้ได้มีการจัดเก็บค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครองในกรณีที่ผู้ปกครองสามารถจ่ายค่าเล่าเรียนได้

ปัจจุบันทางองค์กรได้ให้งบประมาณในการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ หากเป็นศูนย์การเรียนรู้ขนาดเล็ก ทางองค์กรจะสนับสนุนงบประมาณปีละ 30,000 บาท และสำหรับศูนย์การเรียนรู้ขนาดใหญ่ทางองค์กรจะให้งบประมาณปีละ 100,000-300,000 บาท

ทางด้านงบประมาณถือได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะต้องหาแนวทางจัดการแก้ไขในอนาคต เนื่องจากงบประมาณที่ได้ไม่มีความแน่นอน ประกอบกับค่าใช้จ่ายในศูนย์การเรียนรู้สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้แต่ละศูนย์การเรียนรู้มีข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศลต่างๆ ไม่มีความแน่นอนว่าทางองค์กรจะได้รับงบประมาณเช่นนี้ตลอดไป ซึ่งที่ผ่านมาทางองค์กรก็เคยประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณที่จะจัดสรรให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ วิธีการแก้ไขในขณะนั้นคือการให้ศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่งหางบประมาณด้วยตนเอง ซึ่งในความคิดของผู้บริหารองค์กรนั้นต้องการให้รัฐบาลไทยเข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา และคุณภาพชีวิตของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

4.1.5 การประสานงานกับหน่วยงานอื่น

ความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ขององค์กร BMWEC ในการพัฒนาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ทาง BMWEC ได้ร่วมมือกับหลายองค์กรในการทำงานด้านต่างๆ นอกเหนือจากองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณแล้ว องค์กร BMWEC ยังมีการประสานงานกับองค์กรที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเช่นเดียวกัน ได้แก่ National Catholic Commission on Migration (NCCM) และองค์กร Karen Education Department (KED) นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่ทำงานร่วมกัน ได้แก่ World Education, Human Rights Education Institute of Burma (HREIB), National Health and Education Committee (NHEC), Taipei Overseas Peace Service (TOPS), Drum Publication, และแม่ตาวคลินิก (Mae Toe Clinic) ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาช่วยจัดหาสิ่งจำเป็นและให้บริการต่างๆ เช่น การอบรมครูในศูนย์การเรียนรู้ การดูแลทางด้านสุขภาพ และการบริจาคอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และอุปกรณ์การเรียนต่างๆ เป็นต้น

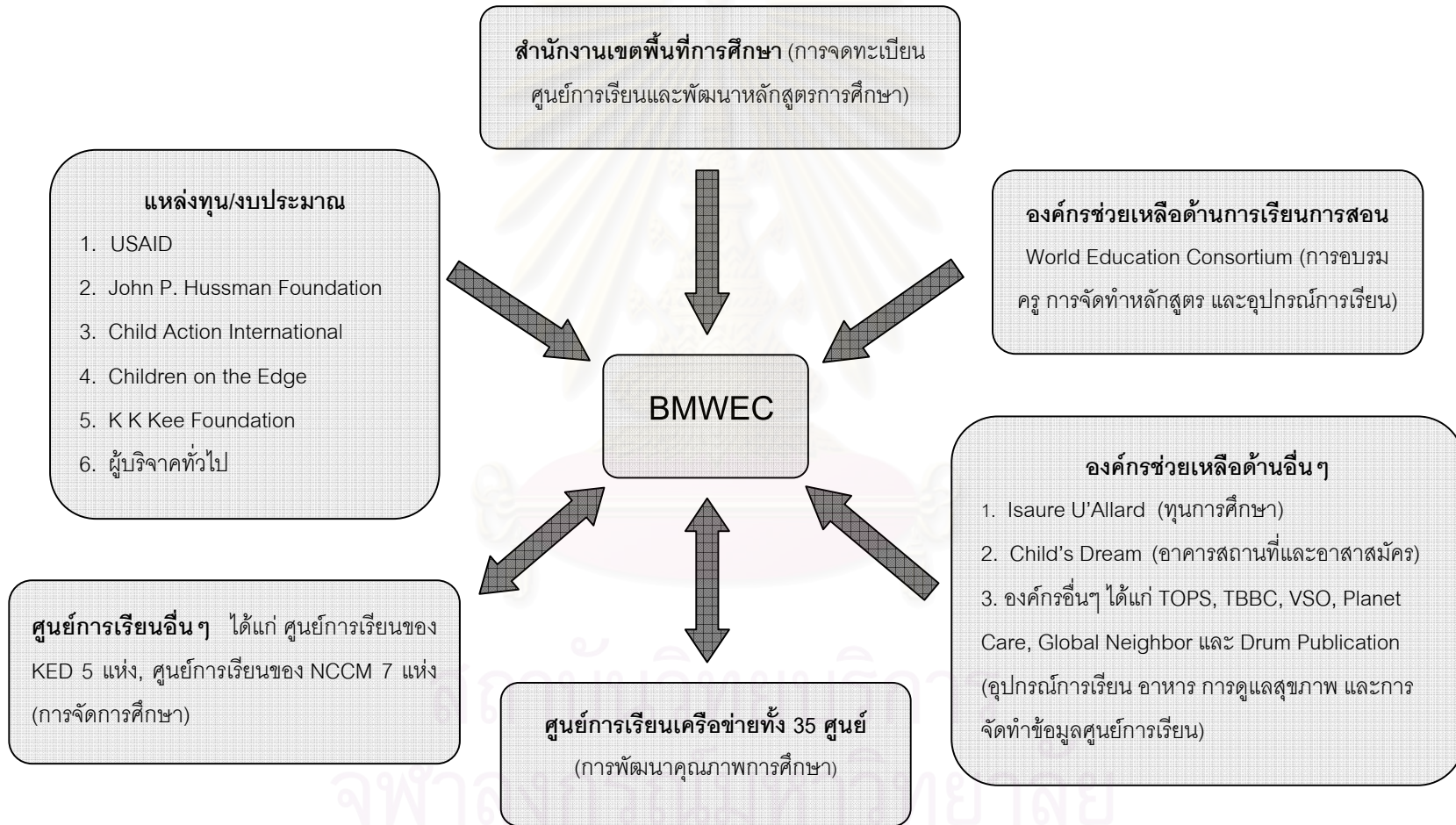
นอกจากนี้ BMWEC ยังมีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐของไทย ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยมีการประชุมหารือและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐไทย องค์กรพัฒนาเอกชน และศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อยู่ในพื้นที่การทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 การจัดทำ

หลักสูตรภาษาไทยเพื่อใช้สอนในศูนย์การเรียนต่างๆ การจดทะเบียนศูนย์การเรียนและการผลักดันให้ศูนย์การเรียนทั้งหมดเป็นศูนย์การเรียนที่ถูกต้องตามกฎหมายภายใต้กฎระเบียบของรัฐบาลไทย การจัดทำบัตรอนุญาตทำงานให้แก่ครูในศูนย์การเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและป้องกันการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งปัจจุบันความพยายามในการจดทะเบียนศูนย์การเรียนและการจัดทำบัตรอนุญาตประกอบอาชีพครูยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากแนวคิดทางด้านความมั่นคงของประเทศที่เห็นว่า การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ย้ายถิ่นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และมองว่าการรับรองให้ศูนย์การเรียนเหล่านี้เป็นศูนย์การเรียนที่ถูกต้องตามกฎหมายถือเป็นการสร้างปัญหาทางด้านความมั่นคงให้แก่รัฐไทย และเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันแม้ศูนย์การเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะได้รับความสนใจจากหน่วยงานทางการศึกษาของไทย แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังไม่มีการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนของรัฐไทยอย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 3 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและความช่วยเหลือต่างๆ และเครือข่ายในการทำงานขององค์กร BMWEC

4.1.6 การทำงานทางด้านการจัดการศึกษาขององค์กร BMWEC

องค์กร BMWEC ได้ดำเนินงานทางด้านการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จากประเทศพม่าในรูปแบบของศูนย์การเรียน โดยศูนย์การเรียนที่ดำเนินการอยู่นั้นมี 5 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ ระดับอนุบาล (Nursery Schools) ระดับประถมศึกษา (Primary Schools) ศูนย์การเรียนที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle Schools) ศูนย์การเรียนที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High Schools) และระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ากับระดับวิทยาลัย (Post Ten Schools) ซึ่งศูนย์การเรียนเครือข่ายขององค์กร BMWEC มีจำนวน 35 ศูนย์การเรียน และยังมี Wide Horizon* ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับวิทยาลัยที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า

รายชื่อศูนย์การเรียนเครือข่ายขององค์กร BMWEC

1. Moe Ma Kha (N)	13. Ta Hla Aur Klar (P)	26. Future Garden/ 33
2. AGAPE (N)	14. Nya Li Ah Hta (P)	Kilometre (P)
3. Hle Bee (P)	15. Maw Taw Lu (P)	27. Bangladesh (P)
4. Elpis Center (P)	16. New Light (P)	28. Lay Kaw Htoo (P)
5. Souh Kha Hang	17. Say Ta Nar (P)	29. United Christian
Sar (P)	18. Pyoe Khin (P)	School (M)
6. Nam Tok (P)	19. Sky Blue (P)	30. Parami School (M)
7. Pyi Chit (P)	20. Sun Set (P)	31. Saw School (M)
8. Bwe K'lar (P)	21. Champion (P)	32. CDC (H)
9. Pra Hi Ta School (P)	22. Morning Glory (P)	33. Kwe Ka Baung (H)
10. Irrawaddy (P)	23. Good Morning (P)	34. Thoo Mwe Kee (BH)
11. Hsa Mu Taw (P)	24. Ah Yone Oo (P)	35. Hsa Thoo Lei (H+PT)
12. L.D.F (P)	25. Islam Bang Baloom (P)	* Wide Horizon

หมายเหตุ

N = Nursery

P = Primary School

M = Middle School

H = High School

BH = Boarding High School

PT = Post Ten Grade

การแบ่งช่วงชั้นในหลักสูตรการศึกษาของประเทศพม่า จะแบ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานออกเป็น 3 ช่วงชั้น ได้แก่

ช่วงชั้นที่ 1 ระดับขั้นต้น (Primary School) เริ่มตั้งแต่ชั้นเตรียมความพร้อมหรือระดับ

อนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 4 / Kindergarten (KG) – Grade 4

ช่วงชั้นที่ 2 ระดับขั้นกลาง (Middle School) เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 –

มัธยมศึกษาปีที่ 1 / Grade 5- Grade 7

ช่วงชั้นที่ 3 ระดับขั้นสูง (High School) เริ่มตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 –

มัธยมศึกษาปีที่ 4 / Grade 8 – Grade 10

หลังจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ช่วงชั้นแล้ว นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าเกรด 10 (Post Ten Grade เปิดสอนตั้งแต่ Grade 11 – Grade 12) ซึ่งนอกจากนักเรียนจะได้เรียนวิชาพื้นฐานเช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว จะมีการเพิ่มเติมหลักสูตรพิเศษ ได้แก่ การจัดการ (Management) รัฐศาสตร์ (Social Political Science) รวมทั้งมีการนำเนื้อหา Pre-University จากหลักสูตรของพม่ามาสอนด้วย และเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาในชั้นเกรด 12 ทางศูนย์การเรียนรู้ก็จะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยจะส่งนักเรียนไปศึกษาต่อที่ Wide Horizon ในหลักสูตรต่างๆ เช่น หลักสูตร English Emergence Program ซึ่งจะสอนด้วยภาษาอังกฤษ หลักสูตรคอมพิวเตอร์ หลักสูตรการจัดการ (Management) และหลักสูตรช่างเทคนิค (Technique Skill)

4.1.7 ตัวอย่างการทำงานในการจัดการศึกษาขององค์กร BMWEC

ศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานขององค์กร BMWEC เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ขอเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งอาจเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว แล้วขอเข้าร่วมภายหลัง หรือเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ขอเข้าร่วมกับองค์กรก่อนที่จะเปิดทำการสอน ซึ่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายนี้ จะได้รับความช่วยเหลือจาก BMWEC ทั้งทางด้านงบประมาณ การจัดทำหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน การอบรมครู รวมถึงการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ เช่น การรับรองครูในศูนย์การเรียนรู้จากการจับกุม หรือการให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ในการดำเนินงานต่างๆ สำหรับศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายที่อยู่ภายใต้การดูแลของ BMWEC นั้น มีศูนย์การเรียนรู้หลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดสอนแคว่ระดับอนุบาล ศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดสอนถึงระดับประถมศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษา และศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดสอนถึงระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าระดับวิทยาลัย นอกจากนี้ในบางศูนย์การเรียนรู้ยังได้จัดหอพักให้แก่นักเรียนอีกด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้จะยกตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่ (Hsa Thoo Lei) และศูนย์การเรียนรู้ฉิระวดี (Irrawaddy Flower Garden Education Center) เพื่อให้ให้เห็นภาพการทำงานขององค์กร BMWEC ในการจัดการดูแลศูนย์การเรียนรู้ที่ชัดเจนมากขึ้น

ศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่ (Hsa Thoo Lei)

ศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่า ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหัวฝาย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดย Naw Paw Ray ประธานคณะกรรมการองค์กร BMWEC เป็นผู้ก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ ซึ่งนอกจากศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่จะเป็นสถานศึกษาแล้ว บริเวณศูนย์การเรียนรู้ยังเป็นที่ตั้งของสำนักงานองค์กร BMWEC รวมทั้งเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆมากมาย เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ และการฝึกอบรมครูและนักเรียน เป็นต้น

ศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่ถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่จัดการศึกษาโดยกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติแห่งแรกๆในอำเภอแม่สอด ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่มีนักเรียนมากถึง 575 คน และมีครูจำนวน 32 คน โดยเปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับชั้นที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (Post Ten Grade) ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย

สำหรับวัตถุประสงค์ในการทำงานนั้น นอกจากวัตถุประสงค์หลักที่ต้องการให้การศึกษากับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์อื่นๆ ดังนี้

1. เพื่อให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับความเป็นมา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน
2. เพื่อพัฒนาการศึกษา ทำให้เด็กสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. เพื่อสอนให้เด็กรู้จักดูแลตนเองเมื่อขาดผู้ปกครอง
4. เพื่อสอนให้เด็กเป็นคนดี ไม่เป็นภาระของสังคม
5. เพื่อจัดการและให้การดูแลทางด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็ก

การเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้พบว่า ทางศูนย์การเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนได้ นอกจากนี้ยังมีการรับนักเรียนจากศูนย์การเรียนรู้อื่นเข้ามาศึกษาต่อด้วย ซึ่งในปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่ได้เปิดชั้นเรียนในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาในชั้นเกรด 11 และเกรด 12 (Post Ten Grade) และเมื่อนักเรียนจบการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้ โดยทางองค์กรจะติดต่อกับเครือข่ายต่างๆ ในการสนับสนุนนักเรียนให้ได้ศึกษาต่อในระดับสูง เช่น ที่ผ่านมาจากองค์กรได้ส่งนักเรียนไปศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยที่ประเทศอินเดีย แต่สำหรับการส่งนักเรียนเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของไทยนั้น ปัจจุบันยังคงมีปัญหาอยู่มาก ทั้งปัญหาในการเทียบโอนการศึกษา ปัญหาการปรับตัวของ

นักเรียน และปัญหาในการสื่อสาร ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้นักเรียนในศูนย์การเรียนรู้มีอุปสรรคในการศึกษาต่อในสถานศึกษาของไทย

สำหรับหลักสูตรการศึกษาที่ใช้ในศูนย์การเรียนนั้นจะประกอบด้วยหลักสูตรพม่า หลักสูตรไทย และหลักสูตรที่จัดทำโดยองค์กร World Education เพื่อใช้สอนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าโดยเฉพาะ แต่เดิมศูนย์การเรียนจะใช้หลักสูตรพม่าในการเรียนการสอน แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งในช่วงแรกของการจัดทำหลักสูตรใหม่ องค์กร World Education ได้ร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 จัดแปลหลักสูตรของไทยเป็นภาษาพม่า ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับความรู้เช่นเดียวกับนักเรียนไทย เพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอนกับการศึกษาของไทย แต่หลังจากที่ได้ทดลองนำไปใช้สอนในห้องเรียนพบว่า หลักสูตรดังกล่าวมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ทางด้านความเชื่อมโยงกับระดับความรู้เดิมของเด็ก การนำหลักสูตรไปใช้สอนของครูผู้สอน และเนื้อหาบทเรียนในหลักสูตรไทยยังด้อยประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน ซึ่งต่อมา World Education จึงได้จัดทำหลักสูตรใหม่โดยอิงจากหลักสูตรการศึกษาของหลายประเทศ เช่น หลักสูตรการศึกษาของพม่า หลักสูตรการศึกษาของกะเหรี่ยง หลักสูตรการศึกษาไทย หลักสูตรการศึกษาของประเทศอังกฤษ หลักสูตรการศึกษาของสหรัฐอเมริกา โดยในขั้นต้นได้จัดทำใน 3 รายวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ และได้เริ่มใช้หลักสูตรดังกล่าวในปีการศึกษา 2551 ซึ่งนอกจาก 3 รายวิชาดังกล่าว วิชาอื่นๆ ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาปาเกอญอ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์นั้นยังคงใช้เนื้อหาเดิม โดยในการเรียนการสอนจะใช้ภาษาปาเกอญอ ภาษาพม่า และภาษาไทยในการสื่อสาร และนอกจากวิชาเรียนดังกล่าวแล้ว ทางศูนย์การเรียนยังได้จัดสอนวิชาชีพ เช่น ศิลปะ ดนตรี การทอผ้า และงานฝีมือต่างๆ และยังมี การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา การอบรมทางด้านสุขอนามัย และการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์อีกด้วย

ทางด้านรูปแบบการเรียนการสอน ในแต่ละวิชาจะมีครูประจำวิชานั้น ซึ่งห้องเรียนจะแบ่งเป็นระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (Kindergarten-grade10) และ การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (Post Ten Grade=grade 11-grade12) ในหนึ่งปี การศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ภาคเรียน โดยภาคเรียนที่ 1 จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และภาคเรียนที่ 2 จะเริ่มในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ซึ่งในแต่ละภาคการศึกษาจะมีการสอบวัดความรู้เพื่อประเมินผลการเรียนของนักเรียน

ในการวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผลนั้น จะจัดทำขึ้นโดยฝ่ายบริหารการสอน ซึ่งจะเป็นทีมงานที่ทำงานทางด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดบทเรียน การฝึกอบรม การวางแผนการสอน การประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการวิเคราะห์การทำงานของบุคลากร ซึ่งในแต่ละส่วนของการทำงานจะมีการติดตามผลตลอดเวลา เพื่อนำมาพัฒนาการทำงานต่อไป

ครูในศูนย์การเรียนซาทุเหล่ โดยมากจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และบางส่วนได้รับปริญญาในสาขาต่างๆจากประเทศพม่า ซึ่งครูทุกคนจะได้รับการอบรมการสอนและการวางแผนการสอน เนื่องจาก BMWEC เป็นองค์กรที่ทำงานครอบคลุมในการอบรมครู และการอบรมแนวทางในการเรียนการสอนให้แก่ศูนย์การเรียนในเครือข่าย ดังนั้นครูในศูนย์การเรียนทุกคนจึงได้รับการอบรมการสอน และการพัฒนาการสอนตลอดเวลา ในช่วงปิดภาคเรียนของทุกปี BMWEC จะร่วมกับ World Education และสมาคมครูผู้อพยพ (Burmese Migrant Teachers' Association-BMTA) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูในศูนย์การเรียนเครือข่ายขององค์กร โดยในการอบรมจะมีการพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปีการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งสภาพปัญหา แนวทางในการสอนที่ควรจะเป็น และมีการจัดอบรมครู (teacher training) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนในปีการศึกษาถัดไป โดยจะมีเจ้าหน้าที่จาก World Education เป็นผู้ให้การอบรม พร้อมจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความคิดในการวางแผนการสอน และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน และหลังจากนั้นทาง World Education จะส่งเจ้าหน้าที่ไปติดตามการเรียนการสอน ผลลัพธ์ที่ได้ในส่วน of นักเรียน และทำการประเมินผลที่ได้จากการจัดอบรม

ทางด้านสภาพและสิ่งแวดล้อมของศูนย์การเรียน ศูนย์การเรียนซาทุเหล่เป็นศูนย์การเรียนขนาดใหญ่ ประกอบด้วยอาคารเรียนทั้งที่เป็นอาคารถาวร และอาคารชั่วคราวที่สร้างด้วยไม้ไผ่สำหรับอาคารเรียนถาวรนั้นเป็นอาคารเรียน 2 ชั้น แบ่งเป็นห้องเรียนชัดเจนหลายห้องเรียน ภายในห้องมีโต๊ะเรียนและอุปกรณ์การเรียนอื่นๆ เช่น กระดานดำ และสื่อการสอนต่างๆ นอกจากนี้ภายในศูนย์การเรียนยังมีอาคารหอประชุมซึ่งใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมของนักเรียนและขององค์กร รวมทั้งยังเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์อีกด้วย และภายในบริเวณศูนย์การเรียนจะมีอาคารซึ่งเป็นหอพักที่มีนักเรียนอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยชั้นล่างจะเป็นห้องพักของนักเรียนชาย 4 ห้อง และชั้นบนเป็นห้องพักของนักเรียนหญิง 4 ห้อง ซึ่งแต่ละห้องจะแบ่งตามช่วงอายุของนักเรียน โดยจะมีครูประจำห้องพักเด็กเล็ก และเป็นผู้ดูแลหอพักทั้งหมดด้วย สำหรับทางด้านสิ่งแวดล้อม รอบนอกของศูนย์การเรียนจะเป็นบ้านและโรงงาน นอกจากนี้ทางเข้าศูนย์การเรียนยังมีชุมชนขนาดเล็กของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่สร้างกระท่อหลังเล็กๆอยู่รวมกัน โดยศูนย์การเรียนซาทุเหล่ตั้งอยู่บนถนนของหมู่บ้านหัวฝายที่ติดกับถนนสายเอเชีย ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทางเข้าสู่เทศบาลแม่สอดได้

ศูนย์การเรียนอิระวดี (Irrawaddy Flower Garden Education Center)

ศูนย์การเรียนอิระวดีก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2548 โดยนายแพทย์ Pho ซึ่งได้เดินทางจากประเทศพม่ามายังประเทศไทย และได้พบเห็นเด็กจากประเทศพม่าที่ต้องเร่ร่อนติดตามพ่อแม่ไปทำงานในโรงงานหรือในตลาดค้าวัว จึงเกิดแนวคิดที่จะให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านี้ ซึ่งต่อมา นายแพทย์ Pho ได้ก่อตั้งศูนย์การเรียนขึ้น โดยเปิดทำการสอนครั้งแรกในเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.

2548 และได้เข้าร่วมเป็นศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายขององค์กร BMWEC ในเวลาต่อมา การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายขององค์กร BMWEC นั้น ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ เงินเดือนครู ค่าอุปกรณ์การเรียน และการให้ความช่วยเหลือทางการเรียนการสอน เช่น การอบรมครู และหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน เป็นต้น

ศูนย์การเรียนรู้อิสระวดีได้กำหนดนโยบายในการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งนโยบายดังกล่าว ได้แก่ การทำงานเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา หรือกลุ่มชาติพันธุ์ใด โดยมุ่งหวังให้การศึกษาส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาและเรียนรู้ที่จะยอมรับนับถือตนเองและยอมรับนับถือผู้อื่น

สำหรับวัตถุประสงค์ในการทำงานจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ศูนย์การเรียนรู้อิสระวดี มีจุดประสงค์หลัก 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. เพื่อช่วยเหลือให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคนได้รับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กที่ต้องหยุดเรียนกลางคัน
2. เพื่อขยายโอกาสให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคนในพื้นที่อำเภอแม่สอด โดยร่วมมือกับศูนย์การเรียนรู้หรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
3. เพื่อส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวังกลุ่มก่อความไม่สงบ โดยเฉพาะกลุ่มของรัฐบาลทหารพม่าที่ต้องการทำลายและขัดขวางการศึกษาของเด็กในทุกวิถีทาง
4. เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเติบโตไปเป็นปัญหาของสังคม ไม่กลายเป็นเด็กเร่ร่อน และเป็นเหยื่อของยาเสพติด

การเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้อิสระวดี มีนักเรียนทั้งหมด 102 คน ซึ่งตั้งแต่มีการดำเนินงานมาทางศูนย์การเรียนรู้ได้รับเด็กที่เข้ามาสมัครเรียนทุกคน ที่ผ่านมานักเรียนส่วนใหญ่จะเข้ามาสมัครเรียนด้วยตนเองโดยพ่อแม่จะเป็นผู้พามา ซึ่งเมื่อพ่อแม่ของเด็กทราบว่ามีโรงเรียนลักษณะนี้อยู่บริเวณใกล้บ้าน ก็จะนำบุตรมาฝากเข้าเรียน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่จึงเป็นเด็กที่อาศัยอยู่บริเวณศูนย์การเรียนรู้ แต่สำหรับนักเรียนที่อยู่ไกลออกไป ทางศูนย์การเรียนรู้จะมีบริการรถรับส่ง ซึ่งการเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ นักเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน หรือค่าเดินทาง นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนรู้ยังสนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยนักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในศูนย์การเรียนรู้อื่นได้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ CDC หรือศูนย์การเรียนรู้ซาหุเหล แต่การศึกษาต่อนั้นต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจของนักเรียนและผู้ปกครองเอง

ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ได้แก่ ชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 และชั้นประถมศึกษา ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ประถมศึกษาปีที่ 5 โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องเรียนรวมกันในหนึ่งห้องเรียน เนื่องจากนักเรียนทั้งสองชั้นมีเพียง 5 คน สำหรับการเรียนการสอนนั้นจะใช้หลักสูตรการศึกษาของพม่าและหนังสือเรียนจากประเทศพม่า ซึ่งวิชาที่สอนในศูนย์การเรียนรู้จะประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์โลก และภูมิศาสตร์ โดยจะใช้ภาษาพม่าและภาษาไทยในการสื่อสาร ซึ่งปัจจุบันทางศูนย์การเรียนรู้ได้เน้นการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารมากขึ้น โดยจะมีครูซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิศุภนิมิตมาช่วยสอนภาษาไทยให้แก่นักเรียน

สำหรับรูปแบบการเรียนการสอน ในแต่ละรายวิชาจะมีครูประจำที่สอนเฉพาะในรายวิชานั้นๆ และครูแต่ละคนก็จะมีหน้าที่ดูแลนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนด้วย ในการแบ่งภาคเรียนนั้นจะแบ่งเป็น 3 ภาคเรียน และจะมีสอบเพื่อวัดผลการเรียนของนักเรียนในทุกภาคเรียนด้วย

ทางด้านการวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผล สำหรับการวางแผนการสอนนั้นยังไม่มี การกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน โดยในปัจจุบันหน้าที่ในการวางแผนการสอนจะเป็นของครูผู้สอนที่จะรับผิดชอบวางแผนการสอนกันเองจากการพูดคุยปรึกษากัน เพื่อออกแบบแผนการสอน แต่โดยมากมักจะปรับเปลี่ยนแผนการสอนอยู่เสมอหลังจากการวิเคราะห์ผลการสอน เนื่องจากพบว่า นักเรียนหลายคนเรียนไม่ทันและไม่เข้าใจบทเรียนนั้นๆ ซึ่งในหนึ่งปีการศึกษา ช่วงภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ครูจะติดตามผลการเรียนของนักเรียน และหากเห็นว่านักเรียนคนใดมีปัญหาในการเรียน ในช่วงภาคเรียนที่ 3 ก็จะมีการทบทวนให้เป็นพิเศษ เพื่อให้ นักเรียนทุกคนเข้าใจ และสามารถสอบผ่านขึ้นชั้นเรียนต่อไปได้

ทางด้านครูในศูนย์การเรียนรู้ ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้มีครูทั้งหมด 4 คน ได้แก่ ครูจากประเทศพม่า 3 คนและครูไทย 1 คน ซึ่งครูไทยเป็นเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิศุภนิมิตที่เข้ามาช่วยสอนภาษาไทยให้แก่ นักเรียน ครูในศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดจะได้รับการอบรมการสอน โดยทาง BMWEC จะทำการอบรมให้ในแต่ละปีการศึกษา หรือเมื่อมีการอบรมพิเศษอื่นๆ

สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนนั้น พบว่า การเรียนการสอนหรือการจัดการในศูนย์การเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับครูทั้งหมด โดยครูในศูนย์การเรียนรู้กล่าวว่า ชุมชน ผู้ปกครอง หรือนักเรียนไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มี ความรู้ หรือไม่มีความใส่ใจในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

สภาพศูนย์การเรียนรู้ นั้น มีพื้นที่ค่อนข้างกว้าง มีลานกิจกรรม อาคารเรียน พื้นที่เกษตร สำหรับให้นักเรียนปลูกพืชผัก สำหรับอาคารเรียนมีเพียงหนึ่งหลังประกอบด้วย 6 ห้องเรียน ซึ่งไม่มี กำแพงกั้นระหว่างห้องเรียน ในแต่ละห้องเรียนจะมีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับนักเรียนทุกคน ในศูนย์การเรียนรู้ นั้นค่อนข้างสะอาด เนื่องจากเมื่อถึงเวลาเลิกเรียนนักเรียนทุกคนจะต้องช่วยกันทำความสะอาด

สะอาดห้องเรียน และบริเวณรอบนอกอาคารเรียน รวมทั้งทำความสะอาดห้องน้ำและดูแลแปลงผักที่ปลูกเอาไว้ด้วย สำหรับบริเวณรอบศูนย์การเรียนรู้จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บ้านเรือน และมีโรงงานตั้งอยู่ไม่ไกลจากศูนย์การเรียนมากนัก

ทางด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงานนั้นพบว่า โดยมากเป็นปัญหาที่เกิดจากทัศนคติของคนไทยต่อผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ เช่น ปัญหาที่นักเรียนถูกเด็กไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชนละแวกศูนย์การเรียนรังแก ทำให้นักเรียนไม่กล้าออกมาเรียนหนังสือ หรือถูกพ่อแม่สั่งห้ามไม่ให้ออกมาเรียน เนื่องจากกลัวว่าลูกตนเองจะถูกทำร้าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านการสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานภาครัฐของไทยที่ส่วนหนึ่งยังมีท่าทีไม่เห็นด้วยกับการทำงานของศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เห็นได้จากการที่ครูถูกเจ้าหน้าที่จับกุมขณะเดินทางมาสอนหนังสือเป็นต้น สำหรับปัญหาทางด้านการเรียนของนักเรียน พบว่านักเรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถเรียนได้ทันตามบทเรียนที่ครูสอน ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเพื่อนร่วมชั้นและการสอนของครู นอกจากนี้ นักเรียนยังมีปัญหาทางด้านการเรียนภาษาไทย เนื่องจากเพิ่งเริ่มมีการสอนภาษาไทยในศูนย์การเรียน ซึ่งการแก้ไขปัญหาทางด้านการเรียน ครูจะเป็นผู้ติดตามผลการเรียนและช่วยเหลือทบทวนให้นักเรียนเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนต่อเนื่องไปพร้อมกับเพื่อนร่วมชั้น และปัญหาสุดท้ายของศูนย์การเรียนคือ ปัญหาทางด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากปัจจุบันทางศูนย์การเรียนขาดแคลนเงินทุน ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ เช่น ไม่สามารถจ้างครูเพิ่ม หรือขาดงบประมาณในการใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

4.2 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กร National Catholic Commission on Migration (NCCM)

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน หรือ National Catholic Commission on Migration (NCCM) เป็นองค์กรทางศาสนา ซึ่งได้จดทะเบียนตั้งเป็นมูลนิธิกับรัฐบาลไทยเมื่อ พ.ศ. 2530 โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ในช่วงแรกนั้น NCCM ได้ดำเนินงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆทั่วประเทศไทย โดยเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ย้ายถิ่น เช่น โครงการป้องกันโรคเอดส์ โครงการจัดหาที่พัก อาหาร และการให้การรักษาพยาบาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 องค์กร NCCM ได้ขยายการทำงานไปยังพื้นที่ชายแดน โดยเปิดสำนักงานที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งการทำงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนความต้องการของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการทางสังคมและการศึกษาของเด็ก ซึ่งโครงการทั้งหมดจะจัดให้แก่ผู้ย้ายถิ่นทุกคนโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา หรือเพื่อชนกลุ่มน้อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สำหรับการทำงานของ NCCM จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในพื้นที่

นั้นๆ เช่นในกรณีของอำเภอแม่สอดซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีปัญหาเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นหลายด้าน แต่กลุ่มที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มเด็ก ซึ่งประเด็นปัญหาสำคัญคือ ปัญหาการเข้าถึงการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด

4.2.1 ความเป็นมาของการทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

แต่เดิมศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้ความดูแลขององค์กรนั้นเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ก่อตั้งมาก่อนที่องค์กร NCCM จะเข้ามาดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้ 48 kilometre (เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ.2542) ศูนย์การเรียนรู้ St. Peter (เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ.2543) ศูนย์การเรียนรู้ New Blood (เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ.2545) และศูนย์การเรียนรู้ Orphanage (เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2545) ซึ่งการเข้ามาดูแลศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น เริ่มต้นจากการที่คณะทำงานของ NCCM ได้เดินทางมายังบริเวณชายแดนไทย-พม่า และได้เห็นปัญหาทางการศึกษาที่เกิดกับเด็กย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งความยากลำบากของศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มดังกล่าว องค์กร NCCM จึงได้รับอุปการะศูนย์การเรียนรู้เหล่านั้น โดยการสนับสนุนทางด้านงบประมาณให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 4 แห่ง รวมทั้งได้มอบบ้านเรือนไทยในชุมชนตาลเดี่ยว อำเภอแม่สอดเพื่อจัดตั้งเป็นสถานศึกษา ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.2548 ทางองค์กรได้เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว

เมื่อปี พ.ศ.2549 องค์กร NCCM ได้ใช้ชื่อใหม่ว่า Good Friends ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เนื่องจากชื่อคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน หรือ National Catholic Commission on Migration ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการทำงานที่ต้องการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา แต่ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนชื่อองค์กรเป็น Good Friends แต่คนส่วนใหญ่ยังคงเรียกชื่อองค์กรว่า NCCM เช่นเดิม นอกจากนี้ NCCM ยังได้ก่อตั้งมูลนิธิปริชาญาณ เพื่อดูแลทางด้านที่พักอาศัยของนักเรียน ซึ่งปัจจุบันมูลนิธิปริชาญาณได้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ Boarding High School for Orphans and Helpless นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้จะให้ความรู้แก่เด็กแล้ว ยังได้เปิดหอพักให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ รวมทั้งเด็กชาวเขา และเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ที่ประสบปัญหาทางด้านที่พักอาศัยอีกด้วย

4.2.2 วัตถุประสงค์ในการทำงาน

สำหรับวัตถุประสงค์และนโยบายหลักในการดำเนินงานของ NCCM มีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อให้ความรู้แก่เด็กทุกคนโดยเฉพาะเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นที่กลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งไม่ว่าในอนาคตเด็กเหล่านี้จะได้กลับประเทศของตน หรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป หรือมีโอกาสได้

ไปประเทศที่สาม เด็กทุกคนก็ควรได้รับการศึกษา เพื่อจะได้มีความรู้
สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

2. เพื่อช่วยเหลือเด็กทุกคนโดยไม่มีกีดกันเชื้อชาติ ศาสนา หรือการเป็น
กลุ่มชาติพันธุ์ใด

ปัจจุบันองค์กร NCCM มีวัตถุประสงค์การทำงานในเรื่องการสนับสนุนเด็กย้ายถิ่นข้าม
ชาติให้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้
โดยได้ทำข้อตกลงกับโรงเรียนที่สนใจและโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงในการรับเด็กเข้าเรียน ที่ผ่านมา
ทางองค์กรได้ทำข้อตกลงสนับสนุนซึ่งกันและกันกับโรงเรียนบ้านท่าอาจในการส่งเด็กเข้าเรียน และ
องค์กร NCCM จะให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนทางด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียน อาหาร
และสิ่งจำเป็นต่างๆ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระ รวมถึงยังมีการจัดจ้างครูชาวพม่าเข้าไปให้ความรู้
สอนภาษาพม่า และเป็นครูอนุบาลทำหน้าที่ดูแลเด็กเล็กให้แก่ทางโรงเรียนบ้านท่าอาจด้วย

4.2.3 การดำเนินงานขององค์กร

ในการดำเนินงานของ NCCM ในปัจจุบันนั้น NCCM ดูแลศูนย์การเรียนทั้งหมด 8
ศูนย์การเรียน ได้แก่

1. All Saint's ตาลเดี่ยว ตั้งอยู่ในชุมชนตาลเดี่ยว อำเภอแม่สอด เปิดสอน
ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6
2. Rocky Mountain ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่
สอด เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. 48 kilometre ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด
เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 5
4. New Blood ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองบัว อำเภอแม่สอด เปิดสอนตั้งแต่ระดับ
อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 5
5. Holy Infants Orphanage ตั้งอยู่ในตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด
เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6
6. Boarding High School for Orphans and Helpless (BHSOH) ตั้งอยู่
ที่ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด เปิดสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 4
7. St. Peter ตั้งอยู่ในอำเภอพบพระ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 4
8. Green Water ตั้งอยู่ในอำเภอพบพระ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึง
ประถมศึกษาปีที่ 4

สำหรับหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ทางองค์กรจะไม่ได้มีการวางรูปแบบการเรียนการสอนหรือหลักสูตรการเรียนให้แก่ศูนย์การเรียนทั้งหมด เนื่องจากศูนย์การเรียนเกือบทุกแห่งจะเป็นศูนย์การเรียนที่เปิดดำเนินการมาก่อนที่ NCCM จะเข้ามาดูแล ศูนย์การเรียนเหล่านี้จึงใช้หลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยตนเอง ดังนั้นหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของแต่ละศูนย์การเรียนที่จะจัดการกันเอง โดยทางองค์กรจะให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการบริหารโรงเรียน เช่น เงินเดือนครูและบุคลากร ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าเดินทางของครูและนักเรียน ดังนั้นในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนขององค์กร NCCM จึงขอยกตัวอย่างศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนที่เปิดดำเนินการและมีการจัดการเรียนการสอนโดยองค์กรเอง ซึ่งศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยวมีรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

4.2.4 ตัวอย่างการทำงานในการจัดการศึกษาขององค์กร NCCM

ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว

All Saint's ตาลเดี่ยวเป็นศูนย์การเรียนที่เปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) สำหรับวิชาเรียนที่จัดสอนในศูนย์การเรียนจะประกอบด้วย วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์โลก ภูมิศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะศึกษา ซึ่งแต่เดิมนั้นจะไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน โดยมากจะสอนตามหนังสือเรียนของหลักสูตรพม่า แต่ปัจจุบันทางศูนย์การเรียนได้ใช้หลักสูตรที่พัฒนาด้วยตนเอง โดยอิงจากหนังสือเรียนของไทย เพื่อให้การเรียนการสอนใกล้เคียงกับเนื้อหาในหลักสูตรของไทยมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปของนักเรียน นอกจากนี้ในปัจจุบันทางศูนย์การเรียนยังได้ใช้หลักสูตรที่พัฒนาโดยองค์กร World Education Consortium สำหรับใช้ในศูนย์การเรียนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการนำหลักสูตรไทยมาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น โดยหลักสูตรขององค์กร World Education Consortium นั้นจะประกอบด้วยวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สำหรับวิชาภาษาไทยทางศูนย์การเรียนได้ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยที่จัดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ร่วมกับประสบการณ์การสอนภาษาไทยของครูมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนภาษาไทยของนักเรียน

สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละรายวิชาตามความถนัดของแต่ละคน และจัดครูประจำชั้นเพื่อดูแลความเรียบร้อยในแต่ละชั้นเรียน ในหนึ่งปีการศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ภาคเรียน ได้แก่ ภาคต้นและภาคปลาย ซึ่งแต่ละภาคเรียนจะมีการสอบวัดความรู้นักเรียน นอกจากนี้ยังมีการสอบย่อยในแต่ละบทเรียนเพื่อวัดความเข้าใจของนักเรียนและเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการสอนหรืออธิบายซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

ทางด้านกรวางแผนการสอนและการประเมินผล ครูจะเป็นผู้วางแผนการสอนด้วยตนเอง โดยบทเรียนที่จะสอนนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะจัดการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับนักเรียน และสำหรับการประเมินผล ครูจะประเมินจากความเข้าใจและผลการเรียนของนักเรียน แล้วจึงนำผลที่ได้มาปรับวิธีการอธิบายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น และนำข้อบกพร่องมาพัฒนารูปแบบการสอนในภาคเรียนถัดไป ในปีการศึกษา 2551 จะมีการปรับเปลี่ยนการวัดประเมินผลการเรียน ซึ่งจากเดิมที่ประเมินผลโดยใช้คะแนนสอบเพียงอย่างเดียว จะเปลี่ยนเป็นการใช้เกณฑ์คะแนนสอบร้อยละ 60 และคะแนนเก็บจากกิจกรรมอีกร้อยละ 40

สำหรับการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียน ปัจจุบันในศูนย์การเรียนมีนักเรียนศึกษาอยู่จำนวน 178 คน ซึ่งทางศูนย์การเรียนจะเปิดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งศูนย์การเรียนที่ต้องการดูแลให้การศึกษาแก่เด็กที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนได้ โดยทางศูนย์การเรียนจะประกาศรับสมัครนักเรียนในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี ในการสมัครเรียนนักเรียนส่วนใหญ่จะมาสมัครเรียนด้วยตนเอง โดยรู้จากการบอกต่อของเพื่อนในชุมชนเดียวกัน หรือจากการชักชวนของครูที่เมื่อพบเด็กในละแวกที่พักก็จะชักชวนให้มาเข้าเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ไม่ไกลจากศูนย์การเรียน แต่สำหรับเด็กที่อยู่ห่างไกล ทางโรงเรียนก็จะจัดรถรับส่งให้ และหากว่าละแวกบ้านของเด็กคนใดมีศูนย์การเรียนตั้งอยู่ ทางองค์กรก็จะช่วยดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนใกล้บ้าน

ครูที่สอนในศูนย์การเรียนนั้น เป็นครูที่มาจากกาเปิดรับสมัคร โดยมีเกณฑ์ดังนี้ ครูระดับอนุบาลจะต้องจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ Grade 10 ตามหลักสูตรพม่า และครูระดับประถมศึกษาจะต้องจบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ Post Ten Grade ขึ้นไป แต่ในการรับสมัครครูจะไม่มีการระบุคุณสมบัติว่า ครูทุกคนต้องจบทางด้านครุศาสตร์หรือจะต้องได้รับการอบรมการสอนก่อน ปัจจุบันในศูนย์การเรียนมีครูจากประเทศพม่าเป็นสัดส่วน 70:30 ซึ่งในอนาคตทางศูนย์การเรียนมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนครูจากประเทศพม่าลง และเพิ่มครูไทยในสัดส่วนที่เท่ากัน เพื่อไม่ให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่พูดภาษาพม่าอยู่ตลอดเวลาเช่นในปัจจุบัน

สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครองและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนนั้น ที่ผ่านมามีพบว่า มีการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนจากชุมชน ผู้ปกครองหรือตัวนักเรียนเอง ซึ่งทางศูนย์การเรียนได้จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองอยู่เสมอ เพื่อรายงานผลการดำเนินงาน สภาพปัญหา และผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ และเพื่อให้ผู้ปกครองร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในศูนย์การเรียน แต่ยังไม่พบว่ามีผู้ใดเสนอความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนในศูนย์การเรียน ทั้งนี้ครูในศูนย์การเรียนมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะผู้ปกครองพอใจกับโอกาสทางการศึกษาที่บุตรของตนได้รับ จึงไม่มีข้อเสนอเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพิ่มเติม

ทางด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยวตั้งอยู่ในชุมชน ตาลเดี่ยว พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนอาคาร และส่วนพื้นที่ว่างหน้าศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นบริเวณสำหรับทำกิจกรรมกลางแจ้งและทำการเกษตร สำหรับส่วนที่เป็นอาคาร จะแบ่งเป็นส่วนบ้านทรงไทย ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานและที่ประกอบกิจกรรม และส่วนของอาคารเรียน ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังบ้านทรงไทย จะเป็นอาคารเรียนชั้นเดียว แบ่งเป็นห้องเรียนชัดเจนประกอบด้วย ห้องเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 สถานที่เรียนนั้นมีสภาพค่อนข้างดี นักเรียนทุกคนมีโต๊ะเรียนและอุปกรณ์การเรียน ในห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท และจำนวนนักเรียนในหนึ่งห้องเรียนก็ไม่แออัดจนเกินไป ซึ่งทางด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์การเรียนรู้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ในอนาคตหากมีการเพิ่มขึ้นเรียน ทางศูนย์การเรียนรู้อาจประสบปัญหาในการขยายพื้นที่เพื่อสร้างห้องเรียนเพิ่ม เนื่องจากพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้มีจำกัด

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานนั้น ส่วนมากจะเกิดจากการที่ผู้ปกครองของนักเรียนไม่เต็มทีกับการศึกษาของบุตร ในหลายกรณีผู้ปกครองไม่อนุญาตให้นักเรียนมาโรงเรียนเนื่องจากอยากให้เด็กช่วยทำงานหารายได้ให้ครอบครัว ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้นักเรียนขาดเรียนบ่อย ส่งผลต่อครูที่จะต้องกลับไปทบทวนให้ใหม่ ทำให้เสียเวลาในการสอน ซึ่งทางศูนย์การเรียนรู้ก็ได้แก้ไขปัญหาโดยการให้ครูติดตามนักเรียนทุกคน ทั้งในเรื่องการมาโรงเรียน และผลการเรียน นอกจากนี้ยังจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการเรียน และรายงานปัญหาของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอนาคต คุณสุรีย์ วิณิชชอบ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการที่ดูแลศูนย์การเรียนรู้ และทำหน้าที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระหว่างศูนย์การเรียนรู้ด้วยกัน กล่าวถึงอนาคตของศูนย์การเรียนรู้และการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติว่า

“สิ่งที่กลุ่มศูนย์การเรียนรู้กำลังพยายามทำร่วมกัน คือการทำให้ศูนย์การเรียนรู้ทุกแห่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เด็กได้รับเอกสารที่ถูกต้องเพื่อยืนยันผลการเรียน และสามารถนำเอกสารนี้ไปใช้ในการสมัครเรียนต่อได้ โดยตอนนี้ NCCM ก็พยายามที่จะให้เด็กเรียนภาษาไทย เพื่อแก้ปัญหาในการศึกษาต่อในโรงเรียนไทย ซึ่งได้เริ่มต้นทำที่ All Saint's ก่อน ซึ่งสิ่งนี้ไม่สามารถทำได้ภายในปีสองปี ต้องให้เวลาเด็กในการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาคือในกลุ่มศูนย์การเรียนรู้ด้วยกัน ปัจจุบันเด็กสามารถเรียนต่อในศูนย์การเรียนรู้อื่นได้เลย โดยอาจใช้หลักฐานที่ศูนย์การเรียนรู้เดิมออกให้ หรือการสอบวัดระดับความรู้กับทางศูนย์การเรียนรู้ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อ

ทาง NCCM มีความเห็นว่าการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ เด็กควรได้รับความรู้ตามหลักสูตรของไทย ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเด็กอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ถึงแม้เด็กจะกลับมา สิ่งที่เด็กได้เรียนไปก็ยังมีประโยชน์อยู่ดี ซึ่งทางองค์กรมีแนวคิดที่จะส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนไทย เพราะคิดว่าระบบการศึกษาไทยเป็นการศึกษาที่ได้รับการ

รับรองถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อเด็กจบการศึกษาแล้วก็สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งน่าจะดีต่ออนาคตของเด็กมากกว่า” (สุรีย์ วิณิชขอบ เจ้าหน้าที่ธุรการขององค์กร NCCM. สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2551)

4.3 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กร Karen Education Department (KED)

Karen Education Department (KED) เป็นองค์กรหนึ่งที่มีดำเนินงานจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนทั้งในเขตประเทศไทยและในเขตประเทศพม่า ความเป็นมาของการให้การศึกษแก่เด็กกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น เริ่มต้นจากการที่ชาวกะเหรี่ยงหลบหนีการสู้รบจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณชายแดนประเทศไทย ซึ่งเวลาต่อมาได้เกิดเป็นชุมชนที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเด็กชาวกะเหรี่ยงก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แต่เด็กกลุ่มนี้เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยเรียนกลับไม่ได้รับการศึกษาตามที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เนื่องจากอุปสรรคหลายประการ เช่น ฐานะที่ยากจนของพ่อแม่ ซึ่งเป็นแรงงานรับจ้างทำงานในไร่ของคนไทย จึงมีรายได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ระยะทางในการเดินทางไปโรงเรียนก็ยังเป็นอุปสรรคสำคัญ เนื่องจากชุมชนกะเหรี่ยงจะอาศัยอยู่ในไร่ที่ลึกเข้าไปติดแนวชายแดน ด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้นำชาวกะเหรี่ยงและคนในชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่จะเปิดโรงเรียนเพื่อให้การศึกษแก่เด็กในกลุ่มของตน รวมทั้งเพื่อสืบทอดเอกลักษณ์ ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้แก่เด็กรุ่นหลัง จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำมาสู่การดำเนินการ โดยเริ่มต้นจากการหาผู้บริจาค การรับสมัครครู การก่อตั้งคณะกรรมการซึ่งมาจากคนในชุมชน และได้ขอการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union – KNU) ได้แก่ Karen Education Department (KED) ดังนั้นเมื่อเริ่มดำเนินงาน ศูนย์การเรียนทั้งหมดจึงอยู่ภายใต้การสนับสนุนของ KED เช่นเดียวกับในพื้นที่พักพิงชั่วคราว โดยในปี พ.ศ. 2545 ศูนย์การเรียน Nong Bo Deh ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนแห่งแรกได้เปิดทำการสอนให้แก่เด็กกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในไร่บริเวณบ้านหนองบัวแดงริมแม่น้ำเมย

4.3.1 วัตถุประสงค์ในการทำงาน

วัตถุประสงค์ในการทำงานขององค์กร KED คือ การให้การศึกษแก่เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และเด็กที่มีอุปสรรคในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย ทั้งปัญหาทางด้านการศึกษาที่เด็กไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย และปัญหาจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ครอบครัวของเด็กไม่มีรายได้มากพอที่จะส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

4.3.2 นโยบายในการจัดการศึกษา

นโยบายในการจัดการศึกษาของ KED จะเน้นไปที่การเปิดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้แก่เด็กที่อยู่ตามแนวชายแดนเป็นหลัก เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปเรียนได้ และเด็กยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโรงเรียนไทย แม้ว่า KED อยากสนับสนุนให้เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย แต่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจที่พ่อแม่ของเด็กมีฐานะยากจน ทำให้ไม่สามารถส่งเสียให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ นอกจากนี้ นโยบายในการจัดการศึกษาของ KED ยังต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมและภาษา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สืบทอดเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงต่อไป

4.3.3 การดำเนินงานขององค์กร KED

สำหรับการดำเนินงานขององค์กร KED นั้น ในปัจจุบันได้เปิดศูนย์การเรียน 2 แห่งในอำเภอแม่สอด ได้แก่

1. ศูนย์การเรียน P'Yan Daw ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด เปิดสอนในระดับอนุบาล 2 ระดับชั้น (Kindergarten- KGA และ KGB) ระดับประถมศึกษา 4 ระดับชั้น (Primary grade 1-4) และระดับมัธยมศึกษา 2 ระดับชั้น (Secondary grade 5-6)
2. ศูนย์การเรียน Nong Bo Deh ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 2 ระดับชั้น (Kindergarten- KGA และ KGB) และประถมศึกษา 3 ระดับชั้น (Primary grade 1-3)

นอกจากศูนย์การเรียนข้างต้นแล้ว องค์กร KED ยังได้เปิดศูนย์การเรียนอีก 2 แห่งในอำเภออุ้มผาง ได้แก่ ศูนย์การเรียน Toe Per Pu และศูนย์การเรียน Oh Cray Khee ซึ่งทั้งสองศูนย์การเรียนได้เปิดสอนมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548

การเรียนการสอนของ KED นั้น จะใช้หลักสูตรของ Karen Education Department เช่นเดียวกับที่ใช้ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว โดยแบ่งเป็น 7 วิชา ได้แก่ ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยง ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ (ประวัติศาสตร์โลกและประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง) ส่วนภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นจะใช้ภาษากะเหรี่ยงและภาษาพม่าในการสื่อสาร นอกจากนี้จากคำสั่งของรัฐบาลไทยที่ระบุให้เด็กในทุกศูนย์การเรียนต้องได้เรียนภาษาไทย ทำให้ปัจจุบันศูนย์การเรียนของ KED ได้เพิ่มการสอนภาษาไทยให้แก่นักเรียนด้วย

สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนจะมีรูปแบบเดียวกับที่ใช้ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่รัฐบาลไทยได้เข้ามาดูแลตั้งแต่ปี 2540 โดยมีองค์กร ZOA Refugee Care เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่พักพิงชั่วคราว สำหรับในศูนย์การเรียนของ KED นั้นจะเปิดสอนทั้งหมด 2 ระดับการศึกษาตามการศึกษาขั้นพื้นฐานของ Karen Education Department

ได้แก่ ระดับอนุบาลและประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา โดยในระดับอนุบาลและประถมศึกษาจะแบ่งเป็นระดับอนุบาล 2 ระดับชั้น ได้แก่ Kindergarten A และ B (KG-A และ KG-B) ประถมศึกษา 4 ระดับชั้น ได้แก่ Primary grade 1-4 และในระดับมัธยมศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ระดับชั้น ได้แก่ Secondary grade 5-6 สำหรับภาคการศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ภาคเรียน ได้แก่ ภาคต้นและภาคปลาย โดยในแต่ละภาคเรียนจะมีการสอบวัดความรู้ของนักเรียน ซึ่งหากนักเรียนคนใดสอบไม่ผ่านจะต้องมาเรียนกับครูอีกครั้ง แล้วทำการสอบใหม่จนกว่าจะผ่าน

การวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผลจะจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาขององค์กร นอกจากนี้ยังมีองค์กร ZOA Refugee Care ให้ความช่วยเหลือในการออกแบบการสอน คัดเลือกบทเรียน และจัดลำดับเนื้อหาที่จะสอนตามความเหมาะสม รวมทั้งมีการจัดตารางเรียน และมีการประเมินผล เพื่อนำมาแก้ไขปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนและนำมาเป็นแนวทางการวางแผนการสอนในปีถัดไป ในแต่ละภาคเรียนทางศูนย์การเรียนจะทำการสอบวัดความรู้ของนักเรียน ซึ่งที่ผ่านมามีนักเรียนบางคนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากเรียนช้าหรืออาจเป็นเพราะไม่ตั้งใจเรียน เมื่อครูได้พบปัญหาดังกล่าว ครูก็จะแก้ไขโดยการเรียกมาสอนทบทวนให้ใหม่อีกครั้ง

ในส่วนของครูผู้สอน ครูเกือบทั้งหมดจะได้รับการศึกษาและอบรมการสอนมาจากพื้นที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งเป็นผู้ที่อาสาออกมาสอนหนังสือให้แก่เด็กในศูนย์การเรียน และส่วนมากจะเดินทางไปกลับระหว่างพื้นที่พักพิงชั่วคราวและศูนย์การเรียน นอกจากนี้ทางองค์กรยังมีการเพิ่มจำนวนครู โดยให้ครูที่ได้รับการอบรมการสอนทำการอบรมให้แก่ครูใหม่ จากการทำแผนการสอนและครูทุกคนได้รับการอบรมการสอนทำให้คณะกรรมการบริหารของ KED ทราบทิศทางการพัฒนาของเด็ก และทราบทิศทางการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป สำหรับการทำงานที่ผ่านมามีความตั้งใจในการสอนดี ทั้งนี้เป็นเพราะครูเกือบทั้งหมดเป็นอาสาสมัครที่อาสามาสอนหนังสือให้แก่เด็กนักเรียน

สำหรับการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก พบว่า เด็กทุกคนสามารถเดินทางมาที่ศูนย์การเรียน แฉ่งชื่อ ที่อยู่ ชื่อผู้ปกครอง ก็สามารถเข้าเรียนได้เลย โดยไม่ต้องมีเอกสารแสดงตัวหรือเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ไม่ว่าจะเป็ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน หรือแม้แต่ค่าอาหาร นอกจากนี้ในกรณีของนักเรียนที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ทางศูนย์การเรียนก็จะจัดรถรับส่งให้ และยังได้จัดที่พักให้แก่เด็กนักเรียนที่ไม่ได้อยู่อาศัยกับครอบครัวอีกด้วย

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตขององค์กรนั้น ประธานคณะกรรมการ Saw Lah Say ได้ให้ความเห็นว่า

“ทุกอย่างขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ทั้งในส่วนของรัฐบาลพม่า และรัฐบาลไทยว่าจะให้โรงเรียนคงอยู่ และดำเนินต่อไปเรื่อยๆไหม แต่หากว่าเหตุการณ์ในพม่าสงบ ซึ่งทุกคนหวังเช่นนั้น พวกเราก็จะกลับบ้านและจะเอาโรงเรียนกลับไปเพื่อให้ความรู้แก่ลูกหลานชาว

กะเหรี่ยง เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้เป็นแรงกำลังในการสร้างประเทศต่อไป (ชาวกะเหรี่ยงต้องการแบ่งแยกดินแดนจากประเทศพม่า เพื่อสร้างรัฐชาติของตน)” (Saw Lah Say ประธานคณะกรรมการ Karen Education Department สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2551)

4.3.4 ตัวอย่างการทำงานในการจัดการศึกษาขององค์กร KED

ศูนย์การเรียนรู้ P'Yan Daw

ศูนย์การเรียนรู้ P'Yan Daw ตั้งอยู่บริเวณวัดดอยหินกิว บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยในระยะแรกจะไม่มีการเรียนการสอนในลักษณะโรงเรียนที่แน่ชัด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2548 ได้มีการจัดระบบการเรียนการสอนใหม่ โดยใช้หลักสูตรการศึกษาของ Karen Education Department ปัจจุบันทางศูนย์การเรียนรู้ได้เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล (Kindergarten A และ Kindergarten B) ประถมศึกษา 4 ระดับชั้น (Primary grade 1-4) และระดับมัธยมศึกษา 2 ระดับชั้น (Secondary grade 5-6) โดยมีนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมด 148 คน และมีครูจำนวน 10 คน เป็นครูจากประเทศพม่า 9 คน และครูไทย 1 คน

สภาพศูนย์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นลานกว้างอยู่ใกล้กับบริเวณวัดดอยหินกิวและมีบางส่วนอยู่ในบริเวณวัด สำหรับอาคารเรียนจะเป็นอาคารไม้ไผ่เรือนยาวโดยมีกำแพงสูงเพียงครึ่งหนึ่งของอาคาร และการแบ่งห้องเรียนจะมีฉากไม้ไผ่สูงเท่ากับกำแพงแบ่งห้องเรียนออกเป็น 8 ห้อง นอกจากนี้ในบริเวณศูนย์การเรียนรู้ยังมีอาคารอื่นๆ ประกอบด้วย ห้องอาหาร เรือนครัว และห้องพักแยกชาย-หญิงจำนวน 2 แห่ง ซึ่งนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่หอพักตลอดแม้แต่ช่วงปิดภาคเรียน นอกจากการจัดบริการทางการศึกษาและที่พักแล้ว ทางโรงเรียนก็ยังจัดอุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และอาหารให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

ปัญหาที่พบในศูนย์การเรียนรู้จะเป็นปัญหาทางด้านสภาพของศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องตามกฎหมายไทย ปัญหาทางด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมของศูนย์การเรียนรู้ ปัญหาทางด้านสุขอนามัยของนักเรียน และปัญหาการจัดการภายในศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ Noun Bo Deh

ศูนย์การเรียนรู้ Noun Bo Deh ตั้งอยู่ที่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด เปิดทำการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ประกอบด้วย 5 ชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นอนุบาล (Kindergarten – KG-A และ KG-B) และประถมศึกษาปีที่ 1-3 (Primary grade 1-3) สำหรับนักเรียนที่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ทางศูนย์การเรียนรู้จะส่งไปเรียนต่อที่ศูนย์การเรียนรู้ P'Yan Daw สำหรับนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ ปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 40 คน และมีครูจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงที่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากพื้นที่พักพิงชั่วคราว

สภาพศูนย์การเรียนจะตั้งอยู่ลึกเข้าไปในไร่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า ซึ่งศูนย์การเรียนจะมีลักษณะเป็นอาคารไม้ไผ่ขนาดเล็ก นักเรียนทุกชั้นจะเรียนรวมกันในห้องเดียวโดยไม่มีแบ่งห้องเรียน นอกจากนี้ในบริเวณเดียวกันยังแบ่งเป็นห้องพักและเพิงสำหรับทานอาหาร

สำหรับสภาพทางการศึกษาของศูนย์การเรียนแห่งนี้ จากการสังเกตพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจเรียนดี รวมทั้งครูก็มีความตั้งใจในการสอนเช่นกัน นอกจากนี้นักเรียนในศูนย์การเรียนยังสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เห็นได้จากในชั้นเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับอนุบาล ซึ่งนักเรียนจะมีอายุประมาณ 7-8 ปีสามารถอ่านหนังสือภาษาอังกฤษได้ดี และยังสามารถท่องจำคำศัพท์ยากๆในภาษาอังกฤษได้อีกด้วย

สำหรับปัญหาในศูนย์การเรียน Nong Bo Deh จะมีลักษณะเดียวกันกับศูนย์การเรียน P'Yan Daw และมีปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาทางด้านบุคลากรครู เนื่องจากในศูนย์การเรียนมีครูไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ครูทั้ง 2 คนจำเป็นต้องสอนสลับกันตามชั้นเรียนที่มีอยู่ เมื่อครูสอนชั้นเรียนหนึ่งนักเรียนในชั้นเรียนอื่นก็จำเป็นต้องนั่งรอครูกลับมาสอนต่อ นอกจากนี้ปัญหาทางด้านสถานที่ก็เป็นอุปสรรคต่อการเรียน เนื่องจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษานักเรียนต้องนั่งเรียนบนพื้นปูนเย็นๆ และการที่ไม่มีแบ่งชั้นเรียนที่ชัดเจนทำให้เสียงของครูรบกวนกันเอง เด็กจึงไม่มีสมาธิในการเรียน เพราะสับสนไม่รู้ว่าครูกำลังสอนตนเองหรือสอนชั้นเรียนอื่นอยู่

4.4 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรอื่นๆ

นอกเหนือจาก 3 องค์กรแรกที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ในส่วนขององค์กรอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยมูลนิธิศุภนิมิต องค์กร Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD) และศูนย์การเรียนอิสระจะมีรูปแบบและการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

4.4.1 มูลนิธิศุภนิมิต

4.4.1.1 ความเป็นมา

มูลนิธิศุภนิมิต (World Vision) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ที่ประสบปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านสุขภาพ และปัญหาการค้ามนุษย์ สำหรับการทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติของมูลนิธิศุภนิมิตมีจุดเริ่มต้นจากโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Anti Trafficking) ซึ่งเป็นการทำงานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ในกลุ่มเสี่ยงต่างๆ โดยในพื้นที่อำเภอแม่สอดนอกจากแรงงานข้ามชาติจะเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์กลุ่มใหญ่ในพื้นที่นี้แล้ว กลุ่มเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มูลนิธิศุภนิมิตให้ความสำคัญ ดังนั้นการจัด

การศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ จึงกลายมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำงานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ในกลุ่มเด็กของมูลนิธิศุภนิมิต

การดำเนินงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในพื้นที่แม่สอดนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการพบเห็นเด็กเร่ร่อนจำนวนมากทั้งตามริมสะพานข้ามแม่น้ำเมยและในเขตเทศบาลแม่สอด ซึ่งทางมูลนิธิต้องการดึงเด็กกลุ่มนี้ให้เข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา และการให้ความรู้ทั้งการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนและการฝึกอาชีพ เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับความรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีไม่กลายเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และยาเสพติด โดยในการดำเนินงานนั้น ทางมูลนิธิจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจตามพื้นที่ต่างๆ และเมื่อพบเห็นเด็กที่อยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์หรือเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่ก็จะเข้าไปชักชวนให้เด็กเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่ทางมูลนิธิจัดขึ้น เพื่อสอนให้เด็กรู้เท่าทันและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างภูมิคุ้มกันตนเองจากกระบวนการการค้ามนุษย์ ต่อมาการดำเนินงานก็ขยายไปสู่การจัดตั้งศูนย์การเรียน เพื่อให้ความรู้แก่เด็ก ทำให้เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ ปัจจุบันมูลนิธิศุภนิมิตได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตการเรียนรู้เพื่อเยาวชนและแรงงานข้ามชาติหรือศูนย์การเรียนบ้านทุ่งขึ้นในบริเวณชุมชนอิสลาม ซึ่งศูนย์การเรียนแห่งนี้จะมีรูปแบบที่แตกต่างจากศูนย์การเรียนอื่นคือ เป็นศูนย์การเรียนที่เปิดโอกาสให้แก่เด็กที่ต้องทำงานสามารถมาเรียนได้ในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำงานของตน เช่น เด็กสามารถมาเรียนในช่วงเวลาเช้า-กลางวัน และสามารถไปทำงานในช่วงเย็นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเร่ร่อนที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนมีโอกาสได้รับความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง โดยไม่มีข้อบังคับว่าเด็กต้องเข้าเรียนสม่ำเสมอ ซึ่งแตกต่างจากระบบโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนอื่น

4.4.1.2 นโยบายในการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตการเรียนรู้เพื่อเยาวชนและแรงงานข้ามชาติหรือศูนย์การเรียนบ้านทุ่งนั้น เป็นศูนย์การเรียนที่จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา โดยมีนโยบายในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เด็กมีภูมิคุ้มกันตนเอง สามารถป้องกันตนเองจากกระบวนการการค้ามนุษย์ และเพื่อให้เด็กมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ นอกจากนี้ยังเป็นการติดตาม เฝ้าระวัง และป้องกันเด็กที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ทุกรูปแบบ รวมทั้งเพื่อให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุข และการดูแลสุขภาพแก่เด็กด้วยโอกาสอีกด้วย

4.4.1.3 การดำเนินงานในการจัดการศึกษา

สำหรับการทำงานของศูนย์การเรียนบ้านทุ่งนั้น ศูนย์การเรียนแห่งนี้จะเปิดสอนในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 9.30 – 17.00 น. โดยเด็กที่เรียนในศูนย์การเรียนนั้น ส่วนหนึ่งจะมาจากกรณีที่เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิออกไปสำรวจตามพื้นที่ต่างๆที่ได้รับรายงานว่ามีเด็กที่อยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์หรือเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ก็จะเข้าไปในพื้นที่ที่

ได้รับรายงาน และเข้าไปพูดคุยกับเด็กเพื่อชักชวนให้เข้ามาับการศึกษาและทำกิจกรรมในศูนย์การเรียน เพื่อที่เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิจะได้ดูแลและเฝ้าระวังเด็กอย่างใกล้ชิด

ในการเข้าถึงการศึกษา ทางศูนย์การเรียนจะเปิดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนสามารถเข้าเรียนในศูนย์การเรียนได้ แต่เด็กส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่ทางโครงการติดตามพฤติกรรมเพื่อป้องกันการเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์มาก่อนแล้ว ซึ่งหากเด็กคนไหนขาดเรียนบ่อยๆหรือไม่มาเข้าเรียนก็จะมีเจ้าหน้าที่ไปติดตามและพูดคุยกับทางบ้านของเด็ก เพื่อสอบถามถึงสาเหตุการไม่เข้าเรียน นอกจากนี้ในกรณีของเด็กที่ต้องทำงาน เด็กก็สามารถไปทำงานได้และเข้ามาเรียนเมื่อมีเวลาว่างจากการทำงาน

ทางด้านหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนบ้านทุ่งนั้นจะไม่มีหลักสูตรและรูปแบบที่แน่นอน โดยในศูนย์การเรียนจะไม่มีระยะเวลาเปิดปิดภาคเรียน และการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับ การเข้าเรียนของนักเรียน เช่นในกรณีที่มีเด็กขาดเรียน ครูก็จะสอนทบทวนเพื่อให้เด็กสามารถติดตามบทเรียนได้ทัน สำหรับวิชาเรียนในศูนย์การเรียนนั้นจะประกอบด้วย วิชาภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และกิจกรรมต่างๆ เช่น การสอนมารยาท การให้ความรู้ทางด้านสุขภาพ และความรู้เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยหนังสือเรียนทั้งหมดจะใช้หนังสือของการศึกษาไทย และในการเรียนการสอนนั้นจะใช้ภาษาไทยควบคู่กับภาษาพม่าในการสื่อสาร รวมทั้งใช้ 2 ภาษาในการเรียนรู้ของเด็กด้วย เพราะในหนังสือภาษาไทยที่จัดทำโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 เพื่อใช้สอนเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในศูนย์การเรียน จะมีการแปลเป็นภาษาพม่า ทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสองภาษาคู่กันไป

สำหรับการวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผลการสอน ในศูนย์การเรียนจะมีการวางแผนการสอนด้วยการจัดตารางเรียน ซึ่งจะมีวิชาประจำที่สอนในแต่ละวัน เช่น วันอังคารสอนภาษาอังกฤษ ส่วนการวิเคราะห์ผลนั้นจะมาจากการทดสอบความเข้าใจของนักเรียนในแต่ละวัน ซึ่งเมื่อมีนักเรียนไม่เข้าใจ หรือมีนักเรียนที่ขาดเรียน ครูก็จะทำการทบทวนให้และสอนซ้ำอีกครั้ง โดยในศูนย์การเรียนจะไม่มี การสอบซ้ำชั้น เนื่องจากมีชั้นเรียนเพียงชั้นเรียนเดียว ซึ่งจะใช้วิธีการสอนไปเรื่อยๆจนกว่านักเรียนจะเข้าใจ แล้วจึงผ่านไปยังบทเรียนต่อไป สำหรับการประเมินผลการทำงาน จะมีการเขียนรายงานกิจกรรมในศูนย์การเรียนไปยังสำนักงาน เพื่อรายงานว่าได้ทำการสอนและมีกิจกรรมใดบ้างในแต่ละวัน และนำข้อมูลที่ย่างงานนั้นไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ทางด้านครูในศูนย์การเรียนจะเป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิศุภนิมิตซึ่งอยู่ในโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ แต่มีความสามารถทางด้านภาษา สามารถพูดภาษาพม่าได้ จึงได้เข้ามารับผิดชอบดูแลการเรียนการสอนในศูนย์การเรียน ซึ่งปัจจุบันมีครูที่รับผิดชอบการเรียนการสอนเพียง 1 คน

สำหรับสภาพแวดล้อมในสถานที่เรียน ศูนย์การเรียนบ้านทุ่งมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวขนาดเล็ก บริเวณหน้าบ้านมีลานพื้นที่ซีเมนต์ซึ่งเป็นส่วนที่ทำการเรียนการสอน โดยห้องเรียนจะมีเพียง

หนึ่งห้องเรียน ซึ่งมีการจัดโต๊ะและเก้าอี้ให้แก่เด็กทุกคน ส่วนด้านในจะเป็นสำนักงานซึ่งเป็นที่ทำงานของครูและเป็นที่ทำกิจกรรมของเด็กในการเล่นของเล่นและอุปกรณ์ฝึกทักษะต่างๆ ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกจะเป็นชุมชนที่มีกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และมีโรงงานขนาดเล็กตั้งอยู่หลายแห่ง

สำหรับปัญหาของศูนย์การเรียนแห่งนี้ จะเป็นปัญหาทางด้านการเรียนของเด็ก ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย จึงมีหลายครั้งที่เด็กต้องขาดเรียน ทำให้เรียนตามเพื่อนไม่ทัน ซึ่งเป็นปัญหาของครูที่จะต้องสอนใหม่อีกครั้ง เพื่อทบทวนให้แก่เด็กที่ขาดเรียน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเด็กที่เรียนบทเรียนนั้นไปแล้ว ที่ต้องเรียนซ้ำในบทเรียนเดิม ซึ่งทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายไม่มีแรงจูงใจในการเรียนส่งผลทำให้การเรียนการสอนไม่มีความก้าวหน้า

4.4.2 Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD)

Peoples Partner for Development and Democracy (PPDD) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นจากกลุ่มนักเคลื่อนไหวเพื่อสังคมที่ต้องการสะท้อนให้สังคมเห็นถึงการไร้ซึ่งสิทธิของคนในเขตชนบท และความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ด้วยเหตุนี้การทำงานขององค์กรจึงเป็นไปเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองตามหลักการประชาธิปไตยผ่านทาง การให้การศึกษา การฝึกอบรม และโครงการต่างๆที่จัดให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น

องค์กร PPDD ก่อตั้งขึ้นที่ประเทศฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ. 2542 โดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวและนักวิชาการรุ่นใหม่ของฟิลิปปินส์ โดยในช่วงแรกนั้นกลุ่มนักเคลื่อนไหวกลุ่มนี้ใช้ชื่อเรียกตนเองว่า MIND PARTNERS แต่เมื่อประธานกลุ่ม Anna Malindog ได้เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สมาชิกของกลุ่มจึงได้ตกลงกันว่า จะย้ายที่ตั้งขององค์กรมายังประเทศไทยและเปลี่ยนชื่อองค์กรเป็น Peoples Partner for Development and Democracy เนื่องจากชื่อดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานให้เด่นชัดขึ้น

4.4.2.1 วัตถุประสงค์ในการทำงาน

วัตถุประสงค์ในการทำงานขององค์กร PPDD นั้น มี 6 ประการด้วยกัน ซึ่งประเด็นทางด้านการศึกษาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ในการทำงาน โดยวัตถุประสงค์ทั้ง 6 ประการ ประกอบด้วย

1. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจบนพื้นฐานของความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการเป็นสังคมประชาธิปไตย
2. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหมายของคำว่าสิทธิมนุษยชน การเมืองที่ดี และประชาธิปไตยโดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจต่อชุมชนและระหว่างผู้คนในชุมชน

3. เพื่อจัดการศึกษาแบบทางเลือกให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในประเทศที่อยู่ภายใต้การกีดกันและอำนาจของรัฐบาล โดยส่งเสริมการศึกษาที่ผสมผสานวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ และสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ด้วยกันภายใต้การให้การศึกษแก่เด็กและเยาวชน
4. เพื่อสนับสนุน หนุนแรงค์ และจัดการฝึกอบรมทางด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน
5. เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางความรู้ ความเข้าใจ และการระแวดระวังของชุมชนท้องถิ่นผ่านทางการฝึกอบรมในหัวข้อที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง การเมือง การศึกษา การพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ การพัฒนาองค์กร การเขียนโครงร่างและการเขียนรายงานผลโครงการ การพัฒนาชุมชนและผู้นำชุมชน และการบริหารทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งการอบรมทั้งหมด องค์กร PPDD จะจัดหาอุปกรณ์ หลักสูตร และการฝึกอบรมให้กับชุมชนตามหัวข้อดังกล่าวข้างต้น
6. เพื่อสร้างผลงานวิจัยภายใต้หัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาและประชาธิปไตย ต่อกลุ่มเป้าหมายขององค์กรและขยายไปสู่กลุ่มสาธารณชน

4.4.2.2 ความเป็นมาของการทำงานในการจัดการศึกษา

องค์กร PPDD ได้เริ่มทำงานทางด้านการศึกษาในปี พ.ศ.2550 ภายใต้โครงการ Alternative Education (School for Children) and Community Development for Displaced Children and Migrant Workers Children along the Thai-Burma border in Mae Sot, Thailand โดยในปี พ.ศ. 2549 องค์กร PPDD ได้เดินทางมาอบเสื้อผ้าให้แก่เด็กในศูนย์การเรียนแห่งหนึ่งบริเวณชายแดนในพื้นที่อำเภอแม่สอด และได้เห็นความยากลำบากในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนแห่งนี้ที่ไม่มีทั้งเงินทุน อุปกรณ์การเรียน หรือแม้แต่แหล่งน้ำที่จะใช้ภายในศูนย์การเรียน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของศูนย์การเรียนยังไม่เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิดที่จะรับอุปถัมภ์ศูนย์เรียนดังกล่าว ซึ่งจากแนวคิดนี้ ทางองค์กรได้เดินทางไปพบกับ BMWEC ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลทางด้านการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศพม่าที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่สอด เพื่อขอคำปรึกษาเกี่ยวกับแผนการทำงานของตน ซึ่งในครั้งนั้นทำให้องค์กรทราบสถานการณ์ทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในเบื้องต้น

ต่อมาองค์กร PPDD ได้เรียกพบครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันก่อนจะรับอุปถัมภ์ศูนย์การเรียน ซึ่งหลังจากที่ทุกคนมีความเข้าใจตรงกันแล้ว ทางองค์กรจึงได้

จัดหาสถานที่ที่มีขนาดกว้างขวางเพื่อก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น และได้ย้ายศูนย์การเรียนรู้ไปยังสถานที่ใหม่ โดยได้ร่วมมือกับคนในชุมชนก่อสร้างโรงเรียน รวมทั้งได้จัดหาโต๊ะเก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนต่างๆ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการทำงานผ่านการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนนั้น เป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในพื้นที่ชายแดน โดยหวังว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดขึ้น จะนำไปสู่การเรียนรู้ของชุมชนในการเพิ่มอำนาจต่อรอง และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐาน

สำหรับความหมายของคำว่า Alternative Education นั้น องค์การ PPDD ได้ให้คำจำกัดความว่าหมายถึง การสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงหน้าที่และอำนาจในการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก รวมถึงการทำงานร่วมกันกับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การฝึกให้พ่อแม่ของนักเรียนในศูนย์การเรียนและคนในชุมชนสร้างองค์การชุมชนและพัฒนาความเป็นผู้นำภายในชุมชนของตนเอง อันจะนำไปสู่การก่อเกิดชุมชนที่ยั่งยืนที่สุด

4.4.2.3 ตัวอย่างการทำงานในการจัดการศึกษาขององค์กร PPDD

ศูนย์การเรียน A Linn Young (Light School)

ศูนย์การเรียน A Linn Young หรือ Light School ตั้งอยู่ที่ตลาดคำวู้ ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยนาย U Saw Win ซึ่งเป็นชาวพม่าเชื้อสายมอญที่จบการศึกษาในสาขาคณิตศาสตร์จากประเทศพม่า โดยปัจจุบันนาย U Saw Win ดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่ของศูนย์การเรียนแห่งนี้ สำหรับแนวคิดในการก่อตั้งศูนย์การเรียนเกิดจากความต้องการที่จะให้การศึกษาแก่เด็กในละแวกนั้น ซึ่งไม่สามารถเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนได้ เนื่องจากปัญหาทางด้านสถานที่ตั้งของชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน นอกจากนี้พ่อแม่ของเด็กประกอบอาชีพทำไร่ จึงมีฐานะยากจน และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการพาบุตรไปสมัครเข้าโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ทำให้เด็กในละแวกนั้นขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา

ในช่วงเริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนนั้น ศูนย์การเรียน A Linn Young ต้องประสบกับปัญหามากมาย ทั้งปัญหาทางด้านการเงิน อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างๆ เช่น โต๊ะเรียน หนังสือ อุปกรณ์การเรียน ปัญหาทางด้านบุคลากรครู รวมถึงปัญหาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ไม่เหมาะกับการเรียนการสอน แต่ต่อมาศูนย์การเรียนได้รับความช่วยเหลือจากองค์กร Peoples Partner for Development and Democracy หรือ PPDD ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนจากประเทศฟิลิปปินส์ ได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลศูนย์การเรียนแห่งนี้ จากการทำงานขององค์กร PPDD ทำให้ศูนย์การเรียน A Linn Young มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น ศูนย์การเรียนได้ย้ายไปยังพื้นที่ที่กว้างขวางกว่าเดิม มีอาคารเรียนถาวร และได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนยังได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรอื่นๆ เช่น ความช่วยเหลือในการอบรมและ

ดูแลทางด้านอนามัยของนักเรียนจากแม่ตาวคลินิก และความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาจากองค์กร World Education ทางด้านอุปกรณ์การเรียน และหนังสือเรียน เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติของศูนย์การเรียน A Linn Young ภายใต้การดูแลขององค์กร PPDD มีดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่าในอำเภอแม่สอด
2. เพื่อพัฒนาความคิดของเด็กให้มีพื้นฐานในการวิเคราะห์และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ
3. เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์การเรียนของเด็ก
4. เพื่อลดจำนวนแรงงานเด็กบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-พม่าในอำเภอแม่สอด
5. เพื่อยกระดับสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติ
6. เพื่อเพิ่มอำนาจของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า

สำหรับการเรียนการสอนภายในศูนย์การเรียน A Linn Young จะใช้หลักสูตรที่ปรับมาจากหลักสูตรพม่า ซึ่งวิชาที่สอนจะประกอบด้วย วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และภาษาไทย โดยในการเรียนการสอนจะใช้ภาษากระเหรี่ยงในการสื่อสาร เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กกระเหรี่ยงที่พ่อแม่อพยพมาจากประเทศพม่าเข้ามารับจ้างทำไร่ทำนาในละแวกนั้น

ศูนย์การเรียน A Linn Young เปิดสอนในระดับอนุบาล ประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 2 และประถมศึกษาปีที่ 4 (ไม่มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ย้ายมาจากศูนย์การเรียนอื่น และไม่มีนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาในปีการศึกษานั้น) ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนจะไม่มีลักษณะที่แน่นอน ซึ่งการสอนจะขึ้นอยู่กับครูเป็นหลัก เช่นในวิชาภาษาไทย ครูคนไทยซึ่งเรียนจบอนุปริญญาจากวิทยาลัยอาชีพแม่สอด กล่าวถึงรูปแบบการสอนของตนเองว่า ไม่มีวิธีการสอนที่แน่นอน โดยจะคิดค้นวิธีการสอนด้วยตนเอง เช่นหากต้องการอธิบายคำศัพท์ก็จะใช้การวาดรูปเพื่ออธิบายคำนั้น และสำหรับเนื้อหาที่สอนให้แก่เด็กนักเรียนก็จะเลือกจากหนังสือที่ตนเองเคยเรียนมา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภาษาไทยเบื้องต้นไม่ยากเกินไป สำหรับนักเรียน สำหรับการวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผลการทำงาานั้น ครูกล่าวว่ายังไม่มีการจัดทำอย่างเป็นทางการ

ครูในศูนย์การเรียนมีจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นครูที่มาจากประเทศพม่า 4 คนและครูไทย 1 คน นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครชาวออสเตรเลียอีก 1 คน ครูในศูนย์การเรียนทั้งหมดไม่ได้รับการอบรมการสอนมาโดยเฉพาะ และกล่าวว่าต้องการการอบรมการสอนเพิ่มเติม ซึ่งหากมีองค์กรใดจัดให้ก็จะขอเข้าร่วมอบรม

สำหรับการเข้าถึงการศึกษา เด็กทุกคนมีสิทธิเข้ามาเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน หรือค่าอาหารกลางวัน ปัจจุบันในศูนย์การเรียนมีนักเรียนจำนวน 104 คน ซึ่งพบว่าเมื่ออัตราการเข้า-ออกของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา และที่ผ่านมามีอัตราการย้ายเข้าสูงมากขึ้น เนื่องจากนักเรียนจากศูนย์การเรียนอื่นส่วนหนึ่งได้มาสมัครเข้าเรียน โดยนักเรียนที่เรียนอยู่ในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่เกิดในประเทศไทย และอาศัยอยู่บริเวณตลาดค้าวัวไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก

สภาพแวดล้อมของศูนย์การเรียน ศูนย์การเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางเข้าถึงลำบาก บริเวณรอบนอกของศูนย์การเรียนจะเป็นไร่ และพื้นที่เลี้ยงวัว ภายในศูนย์การเรียนจะมีอาคารทั้งหมดมี 3 อาคาร ประกอบด้วยอาคารเรียน 1 อาคาร อาคารที่กำลังสร้าง และอาคารที่เป็นกระท่อมซึ่งเป็นบ้านพักครู สำหรับอาคารเรียนเป็นอาคารอิฐ กำแพงสูงระดับเอว ในอาคารแบ่งเป็น 3 ห้องเรียน โดยห้องเรียนแรกเป็นห้องเรียนของระดับชั้นอนุบาลมีลักษณะเป็นห้องว่างปูเสื่อ และอีก 2 ห้องเรียนเป็นห้องเรียนที่มีโต๊ะและเก้าอี้ ได้แก่ ห้องเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และห้องเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 4 ซึ่งเรียนในห้องเรียนเดียวกัน โดยการนั่งหันหน้าเข้าหากำแพงคนละด้าน ส่วนด้านหน้าของอาคารเรียนจะเป็นลานกว้าง นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่พักประจำในศูนย์การเรียน ซึ่งในศูนย์การเรียนจะไม่มีหอพักนักเรียนจะปูเสื่อนอนในห้องเรียนแทน

4.4.3 ศูนย์การเรียนอิสระ

ศูนย์การเรียนอิสระ (Independent Migrant School) จะมีลักษณะที่แตกต่างจากศูนย์การเรียนอื่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ ศูนย์การเรียนอิสระเป็นศูนย์การเรียนที่ดำเนินงานทางด้านการจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยมีองค์กรการกุศลให้การสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การจัดการศึกษาเป็นตัวแบ่งกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ดังนั้นศูนย์การเรียนที่มีเพียงองค์กรสนับสนุนทางด้านงบประมาณ จึงถือเป็นศูนย์การเรียนอิสระที่จัดการศึกษาด้วยตนเอง

ตัวอย่างศูนย์การเรียนอิสระ

ศูนย์การเรียนแม่สอดแบ็บติสต์ (Mae Sot Baptist Learning Center – MBLC)

ศูนย์การเรียนแม่สอดแบ็บติสต์ก่อตั้งโดยบาทหลวงโจเซฟ ซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงที่อพยพจากประเทศพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย การก่อตั้งศูนย์การเรียนแห่งนี้มีที่มาจากที่บาทหลวงโจเซฟได้เห็นเด็กจากประเทศพม่าจำนวนมากต้องกลายเป็นแรงงานเด็ก และมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสภาพที่ยากลำบากในประเทศไทย จึงเกิดแนวคิดที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ในช่วงของการทำงานเพื่อศาสนา (ศาสนาคริสต์นิกายแบ็บติสต์) เมื่อบาทหลวงโจเซฟมีโอกาสเดินทางไปประชุมตามสถานที่ต่างๆก็ได้้นำแนวความคิดที่ต้องการช่วยเหลือผู้อพยพจากประเทศ

พม่าในอำเภอแม่สอดไปเสนอต่อผู้คน และได้รวบรวมเงินบริจาคเพื่อนำมาช่วยเหลือผู้อพยพในอำเภอแม่สอด โดยมีองค์กรการกุศลจากสหรัฐอเมริกาชื่อว่า MANNA รับเป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนเงินบริจาคตามแนวคิดของบาทหลวงโจเซฟ ซึ่งต่อมาบาทหลวงโจเซฟได้นำเงินมาเปิดศูนย์การเรียนขึ้น โดยเริ่มจากการเช่าบ้านบนถนนแม่สอด-แม่ตาว อำเภอแม่สอด และได้ชักชวนเด็กที่อยู่ในละแวกนั้นเข้ามาเรียนในศูนย์การเรียน ซึ่งศูนย์การเรียนแม่สอดแบบติสต์เปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2543

สำหรับวัตถุประสงค์และนโยบายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ทางศูนย์การเรียนมีจุดประสงค์หลัก คือต้องการช่วยเหลือให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเติบโตไปเป็นปัญหาของสังคมและสร้างปัญหาให้กับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มาจากประเทศพม่าซึ่งเข้ามาทำงาน และมีชีวิตอยู่อย่างแร่ร้อนในประเทศไทย

สำหรับการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียนพบว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเข้าเรียนได้ โดยทางศูนย์การเรียนจะจัดให้ทั้งหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวัน และชุดนักเรียนของนักเรียนบางส่วน ซึ่งนักเรียนจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดใด แต่ศูนย์การเรียนแห่งนี้มีข้อแตกต่างจากศูนย์การเรียนอื่นตรงที่ไม่มีเด็กมุสลิมศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนเลย เนื่องจากเหตุผลทางศาสนาที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้มีศาสนาชัดเจน เมื่อพ่อแม่ของเด็กรู้ว่าศูนย์การเรียนดำเนินงานโดยผู้ที่นับถือต่างศาสนา ก็จะไม่ส่งลูกมาเข้าเรียน ทำให้นักเรียนในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ ซึ่งในปัจจุบันมีนักเรียนในศูนย์การเรียนทั้งหมด 164 คน ประกอบด้วยเด็กกะเหรี่ยง พม่า ปะโอ มอญ และไทยใหญ่

ปัจจุบันศูนย์การเรียนแม่สอดแบบติสต์เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับการเรียนการสอนนั้นจะไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน โดยเนื้อหาที่สอนจะนำมาจากหนังสือเรียนพม่า เนื่องจากมีราคาถูกสามารถจัดหาให้นักเรียนได้ง่าย ซึ่งวิชาเรียนประกอบด้วย วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์โลก และภูมิศาสตร์ โดยในการสอนจะใช้ภาษากะเหรี่ยง ภาษาพม่า และภาษาไทยในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีการสอนคำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายแบบติสต์ให้แก่ นักเรียน โดยทางศูนย์การเรียนกล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการสอนคำสอนไม่ใช่เพื่อเผยแพร่ศาสนา แต่ต้องการสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี มีวินัยโดยใช้คำสอนและกิจกรรมทางศาสนามาเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลานักเรียนให้มีความประพฤติที่ดี

ทางด้านรูปแบบการเรียนการสอนจะมีลักษณะของครู 1 คนสอนทุกวิชา โดยในแต่ละชั้นเรียนจะมีครูประจำหนึ่งคนเป็นผู้สอนในทุกๆวิชา ซึ่งชั้นเรียนจะแบ่งเป็นระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา (ประถมศึกษาปีที่ 1-6) ในหนึ่งปีการศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ภาคเรียน ได้แก่ ภาคต้นและภาคปลาย ในแต่ละภาคเรียนจะมีการสอบวัดความรู้ เพื่อประเมินผลการเรียนของนักเรียน

สำหรับการวางแผนการสอนและการวิเคราะห์ผลนั้น จัดทำขึ้นเองโดยครูในแต่ละชั้นเรียน ซึ่งครูจะเลือกเนื้อหาที่จะสอนอะไร และจะใช้วิธีการใดในการสอน และครูจะวิเคราะห์ผลการเรียนการสอนจากความเข้าใจของนักเรียน และสำหรับการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนก็จะขึ้นกับครูประจำชั้นเป็นหลัก

ปัจจุบันครูในศูนย์การเรียนมีทั้งหมด 7 คน ซึ่งครูจำนวน 3 คนเป็นบุตรของบาทหลวง โจเซฟ และอีก 4 คนเป็นครูจากประเทศพม่า โดยครูในศูนย์การเรียนไม่ได้รับการอบรมการสอนมา โดยเฉพาะ แต่ในกรณีที่มีการอบรมพิเศษ เช่น การอบรมครูสอนภาษาไทยในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 จัดขึ้น ทางศูนย์การเรียนก็ได้ส่งครูที่มีความรู้ภาษาไทยและครูที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ไปเข้าร่วมอบรม สำหรับบุตรของบาทหลวงโจเซฟที่ทำหน้าที่เป็นครูอยู่ในศูนย์การเรียนนั้นไม่ได้จบการศึกษาในหลักสูตรใด แต่ได้รับความรู้จากการจ้างครูมาสอนที่บ้านในวิชาภาษากะเหรี่ยง ภาษาพม่า ภาษาไทย และคณิตศาสตร์

การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง หรือผู้เรียน ต่อการจัดการศึกษา สำหรับศูนย์การเรียนแห่งนี้พบว่า ไม่ปรากฏให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง หรือแม้แต่ผู้เรียนในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะพ่อแม่ของนักเรียนไม่ค่อยมีความรู้ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้างทำงาน ไม่มีเวลาในการติดตามผลการเรียนของลูก แต่จะมีในส่วนที่เข้ามาสอบถามเกี่ยวกับผลการสอบ เพราะนักเรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถสอบผ่านเลื่อนชั้นได้ ครูจึงจำเป็นต้องให้เข้าชั้น เป็นเหตุให้ผู้ปกครองเข้ามาสอบถามถึงสาเหตุการเข้าชั้นของบุตร

สำหรับสภาพศูนย์การเรียนนั้น พบว่า มีสภาพที่ไม่ค่อยเหมาะกับการเรียนการสอนมากนัก เนื่องจากสถานที่เรียนเป็นพื้นที่แคบๆ ครอบล้อมด้วยรั้วสังกะสี มีอาคารเรียนถาวรเพียง 1 หลัง ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียวที่มีอยู่เดิม โดยอาคารหลังนี้จะแบ่งเป็น 2 ห้องเรียน ได้แก่ ชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนยังได้ก่อสร้างห้องเรียนเพิ่มเติม ประกอบด้วยห้องเรียนที่สร้างด้วยอิฐบล็อกจาก 1 หลัง ทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และด้านนอกมีลักษณะเป็นเพิงยื่นออกมาจากอาคารซึ่งเป็นห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จะเรียนรวมกันในหนึ่งห้องเรียนซึ่งมีลักษณะเป็นเพิงหลังคาสังกะสี โดยไม่มีฉากกั้นแบ่งชั้นเรียน มีเพียงกระดานดำที่บ่งบอกว่ามีการแบ่งห้องเรียนให้ทั้ง 3 ระดับชั้น นอกจากนี้ในศูนย์การเรียนยังมีห้องน้ำไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน อีกทั้งไม่มีโรงอาหาร และไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการประกอบกิจกรรม สำหรับบริเวณโดยรอบของศูนย์การเรียนนั้นจะเป็นหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับโรงพยาบาลแม่สอด

สำหรับสภาพการเรียนการสอนพบว่า ครูมีความตั้งใจในการสอนค่อนข้างดี แต่ในบางชั้นเรียนนักเรียนบางคนไม่มีสมาธิในการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะแก่การ

เรียนรู้ และเสียงของชั้นเรียนอื่นที่ดังเข้ามา ทำให้นักเรียนไม่ได้ยินสิ่งที่ครูพูด ขาดสมาธิและไม่ตั้งใจเรียน นอกจากนี้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ยังพบว่า มีครูเพียงคนเดียวรับผิดชอบ 2 ชั้นเรียน โดยสอนสลับไปมา ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กสับสน และลดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ รวมทั้งครูก็ไม่มีการใส่ใจสอน เพราะต้องตะโกนแข่งกับเสียงของชั้นเรียนอื่นอยู่ตลอดเวลา

ทางด้านปัญหาและอุปสรรคในการทำงานนั้น ปัญหาสำคัญคือปัญหาทางด้านสถานที่คับแคบ แต่ปัจจุบันบุตรทั้งสามคนของบาทหลวงโจเซฟได้รับสัญชาติไทยแล้ว ซึ่งทางองค์กร MANNA ยินดีที่จะสนับสนุนเงินเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อที่ดิน ในอนาคตจึงมีแนวโน้มว่าจะย้ายศูนย์การเรียนไปยังสถานที่ที่กว้างขวาง และมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าปัจจุบัน สำหรับปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาทางด้าน การเรียนของนักเรียนที่บางคนไม่ตั้งใจเรียน หรือเรียนตามเพื่อนไม่ทัน ซึ่งทำให้ผลการเรียนออกมาไม่ดี และส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนทั้งชั้น อีกทั้งยังเป็นปัญหาต่อครูผู้สอนที่จะต้องสอนซ้ำอีกครั้ง และมีกรณีของนักเรียนที่สอบไม่ผ่านจำเป็นต้องเรียนซ้ำชั้นอีกด้วย นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนยังประสบปัญหาทางด้านสถานภาพของครูที่ไม่มีใบอนุญาตให้ได้อยู่อาศัยในประเทศไทย ทำให้ถูกตำรวจจับ หรือบางครั้งครูก็ต้องหลบซ่อนตัวจากเจ้าหน้าที่ ทำให้ไม่ได้มาสอนหนังสือ เป็นผลให้การเรียนของนักเรียนไม่ต่อเนื่อง ปัจจุบันทางศูนย์การเรียนจึงตัดปัญหาในเรื่องครูโดยให้บุตรทั้ง 3 คนของบาทหลวงโจเซฟเป็นผู้รับผิดชอบสอนประจำในศูนย์การเรียนแห่งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 สรุปข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานจัดการศึกษาเพื่อเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

	องค์กร					
	BMWEC	NCCM	KED	องค์กรอื่นๆ		
				มูลนิธิศุภนิมิต	PPDD	แม่สอดแบ็บติสต์
ความเป็นมาในการจัดการศึกษา	BMWEC ก่อตั้งโดยกลุ่มผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งรวมตัวกันทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทย โดยมีที่มาจากการรวมตัวกันของหลายศูนย์การเรียนจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ โดยใช้ชื่อว่า Burmese Migrant Workers' Education Committee หรือชื่อไทยว่า คณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้อพยพชาวพม่า	NCCM เป็นองค์กรศาสนาที่ทำงานให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทย รวมถึงอ.แม่สอด จ.ตาก ซึ่งเด็กย้ายถิ่นจากประเทศพม่าประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ยังประสบความยากลำบากในการทำงาน NCCM จึงรับอุปการะศูนย์การเรียน 4 แห่ง และได้เปิดศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว	KED มีที่มาจากปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในประเทศไทยของเด็กกะเหรี่ยง กลุ่มชาวกะเหรี่ยงจึงจัดการศึกษาให้แก่เด็ก และต่อมาก็ได้เปิดโรงเรียนเพื่อให้ความรู้ รวมทั้งเพื่อสืบทอดเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการและขอการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง ได้แก่ Karen Education Department (KED)	มูลนิธิศุภนิมิต เริ่มต้นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจากการทำงานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ในกลุ่มเสี่ยงต่างๆ โดยทางมูลนิธิได้จัดตั้งศูนย์การเรียนขึ้นเพื่อตั้งเด็กกลุ่มนี้ให้เข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา โดยมีจุดประสงค์ให้เด็กนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาให้ตนเองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไม่กลายเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และยาเสพติด	PPDD เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศฟิลิปปินส์เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานเพื่อส่งเสริมสิทธิชุมชนตามระบอบประชาธิปไตยผ่านทางทางการศึกษา โดยเริ่มทำงานทางด้านการศึกษาในปี พ.ศ.2550 ภายใต้โครงการAlternative Education for Displaced Children and Migrant Workers Children along the Thai-Burma border in Mae Sot, Thailand	ศูนย์การเรียน ก่อตั้งโดยบาทหลวงชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย การก่อตั้งศูนย์การเรียนมีที่มาจากแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ประสบความยากลำบากในการใช้ชีวิตในประเทศไทย จึงได้เปิดศูนย์การเรียนขึ้นในปี พ.ศ. 2543 และได้ชักชวนเด็กในละแวกนั้นให้เข้ามาเรียน
วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา	1. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์การเรียนและการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ 2. เพื่อพัฒนาและขยายงานของศูนย์การเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน 3. เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ศูนย์การเรียน โดยขอจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่ถูกกฎหมายกับ	1. เพื่อให้ความรู้แก่เด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นที่กลุ่มเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ซึ่งไม่ว่าในอนาคตเด็กเหล่านี้จะได้กลับประเทศของตนหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป หรือมีโอกาสได้ไปประเทศที่สาม เด็กทุกคนควรที่จะได้รับการศึกษา เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตต่อไป	1. เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและเด็กที่มีอุปสรรคในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย ทั้งปัญหาทางการสื่อสารที่เด็กไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย และปัญหาทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจที่ครอบครัวของเด็กยากจนไม่มีรายได้มากพอที่จะส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนไทย	1. เพื่อให้เด็กมีภูมิคุ้มกันตนเองสามารถป้องกันตนเองจากกระบวนการการค้ามนุษย์ 2. เพื่อให้เด็กมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ นอกจากนี้ยังเป็นการติดตาม เฝ้าระวัง และป้องกันเด็กที่เสี่ยงต่อกระบวนการการค้ามนุษย์ทุกรูปแบบ และเพื่อให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุข และการดูแลสุขภาพแก่เด็กด้วยโอกาสอีกด้วย	1. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจบนพื้นฐานของความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการเป็นสังคมประชาธิปไตย 2. เพื่อจัดการศึกษาแบบทางเลือกให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน โดยส่งเสริมการศึกษาที่มีการผสมผสานวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ และสิทธิมนุษยชน	เพื่อช่วยเหลือให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีเด็กจากประเทศพม่าเข้ามาทำงาน เป็นเด็กเร่ร่อนและเป็นเด็กที่มีฐานะยากจน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหล่านี้เติบโตไปเป็นปัญหาของสังคมและสร้างปัญหาให้กับประเทศไทยต่อไป

	องค์กร					
	BMWEC	NCCM	KED	องค์กรอื่น ๆ		
				มูลนิธิศุภนิมิต	PPDD	แม่สอดแบบบติสต์
วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (ต่อ)	กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานความมั่นคงของไทย 4. เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้นักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 5. เพื่อดูแลเด็กให้เด็กหลุดพ้นจากสภาพความยากจน ความเจ็บป่วย และความแตกแยกในหมู่บ้านด้วยการให้การศึกษากับเด็ก และการส่งเสริมให้เด็กได้รับสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน	2. เพื่อช่วยเหลือเด็กทุกคนโดยไม่มี การแบ่งเชื้อชาติ ศาสนา หรือการ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดใด	2. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมและภาษา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สืบทอดเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงต่อไป		3. เพื่อสนับสนุน วรรณคดี และจัดทำ การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับทางด้าน ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน 4. เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทาง ความรู้ ความเข้าใจ และการระแวดระวังของชุมชนท้องถิ่นผ่านการ ฝึกอบรม 5. เพื่อสร้างผลงานวิจัยภายใต้ หัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาและประ ชาธิปไตย	
เป้าหมายในการทำงาน	35 ศูนย์การเรียน ประกอบด้วย 1. ศูนย์การเรียนที่มีลักษณะเหมือน โรงเรียนปกติ (Day School) 2. ศูนย์การเรียนแบบสถานเลี้ยงเด็ก กำพร้า (Orphanage School) 3. ศูนย์การเรียนลักษณะโรงเรียน ประจำ (Boarding School) 4. ศูนย์การเรียนที่เปิดสอนช่วงตอน เย็น (Night School)	8 ศูนย์การเรียน 1. ศูนย์การเรียน All Saint's 2. ศูนย์การเรียน Rocky Mountain 3. ศูนย์การเรียน 48 kilometre 4. ศูนย์การเรียน New Blood 5. ศูนย์การเรียน Holy Infants Orphanage 6. ศูนย์การเรียน Boarding High School for Orphan and Helpless 7. ศูนย์การเรียน St. Peter 8. ศูนย์การเรียน Green Water	4 ศูนย์การเรียน 1. ศูนย์การเรียน P'Yan Daw 2. ศูนย์การเรียน Nong Bo Deh นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนใน อำเภออุ้มผาง ได้แก่ ศูนย์การเรียน Toe Per Pu และศูนย์การเรียน Oh Cray Khee	ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตการเรียนรู้ เพื่อเยาวชนและแรงงานข้ามชาติ หรือศูนย์การเรียนบ้านทุ่ง	ศูนย์การเรียน A Linn Young (Light School)	

	องค์กร					
	BMWEC	NCCM	KED	องค์กรอื่นๆ		
				มูลนิธิศุภนิมิต	PPDD	แม่สอดแบ็บติสต์
งบประมาณ	ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรการกุศลหรือมูลนิธิต่างๆ เช่น องค์กร TOPS, TBBC, Drum Publication, VSO, USAID, John P. Hussman และ K K Kee Foundation รวมทั้งการจัดเก็บค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครองในบางศูนย์การเรียน	ได้รับงบประมาณจากองค์กร NCCM ซึ่งประกอบด้วยงบประมาณที่เป็นเงินเดือนครูและบุคลากร ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวัน และค่าเดินทางของครูและนักเรียน	ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กร Help Without Frontier ซึ่งให้งบประมาณในการจัดการแต่ละศูนย์การเรียนปีละ 50,000 บาท และให้งบประมาณในส่วนของนักเรียน เดือนละ 100 บาทต่อนักเรียน 1 คน	งบประมาณอยู่ภายใต้โครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอำเภอแม่สอด	-	ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กร MANNA ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลจากสหรัฐอเมริกา โดยทางศูนย์การเรียนจะเขียนรายงานงบประมาณที่ต้องการในแต่ละเดือน ซึ่งจำนวนเงินที่ได้จะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับพิจารณาขององค์กร MANNA
การประสานงานกับองค์กรอื่นๆ	องค์กรที่จัดการศึกษา ได้แก่ NCCM และ KED และองค์กรอื่นๆ เช่น World Education, แม่ตาวคลินิก และ Taipei Overseas Peace Service (TOPS) ซึ่งทั้งหมดจะทำงานร่วมกันทางด้านการศึกษา เช่น การอบรมครู หลักสูตร และด้านอื่นๆ เช่น การดูแลสุขภาพ และสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับรัฐบาลของไทย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการจัดระเบียบศูนย์การเรียน	ศูนย์การเรียนอื่นๆ เช่น ศูนย์การเรียนชาวเขล ศูนย์การเรียน CDC และโรงเรียนไทยในการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการพัฒนาการศึกษา และการจัดระเบียบศูนย์การเรียนและครูของศูนย์การเรียน	ทำงานร่วมกับองค์กร BMWEC ในการผลักดันให้ศูนย์การเรียนได้รับการจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่ถูกกฎหมาย และได้รับความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาการศึกษาจากองค์กร ZOA และ Karen Education Department ในประเทศพม่า นอกจากนี้ยังมีการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการจัดระเบียบศูนย์การเรียน และการอบรมครูสอนภาษาไทย	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการจดทะเบียนศูนย์การเรียน และการอบรมครูสอนภาษาไทย	การประสานงานกับ BMWEC ทางด้านคำแนะนำในการจัดการบริหารองค์กร และการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก นอกจากนี้ยังประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการจดทะเบียนศูนย์การเรียน และการอบรมครูสอนภาษาไทย	ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงการอบรมครูสอนภาษาไทย

	องค์กร					
	BMWEC	NCCM	KED	องค์กรอื่นๆ		
				มูลนิธิศุภนิมิต	PPDD	แม่สอดแบบบติสท์
การทำงาน	<p>1. การจัดหาทุนให้แก่ศูนย์การเรียน</p> <p>2. ให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารของศูนย์การเรียนในการจัดการภายในศูนย์การเรียน</p> <p>3. เป็นตัวแทนศูนย์การเรียนในการเข้าพบรัฐบาลไทย เพื่อจดทะเบียนศูนย์การเรียนให้ถูกกฎหมาย</p> <p>4. การสร้างหลักสูตรพื้นฐาน</p> <p>5. การอบรมครูและพัฒนาวิชาชีพครู</p> <p>6. การพัฒนาความสามารถของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของนักเรียน</p> <p>7. สนับสนุนการเรียนการสอน และสื่อการสอนต่างๆ เช่น หนังสือเรียน เครื่องเขียน คอมพิวเตอร์</p> <p>8. สนับสนุนการทำงานของศูนย์การเรียน เช่น ตรวจเยี่ยมสถานที่เรียน และการประเมินสภาพแวดล้อม และการพัฒนาสื่อการสอน</p>	<p>จัดการศึกษาในศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว และสนับสนุนการทำงานของศูนย์การเรียนที่อยู่ในความดูแลขององค์กร</p>	<p>จัดการศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กร</p>	<p>1. จัดการศึกษาในศูนย์การเรียน</p> <p>2. การเฝ้าระวัง และติดตามพฤติกรรมของเด็ก เพื่อไม่ให้เด็กตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์</p> <p>3. การดูแลความเป็นอยู่ และสุขภาพอนามัยของเด็ก</p>	<p>1. จัดการศึกษาในศูนย์การเรียน</p> <p>2. ให้การอบรมแก่คนในชุมชนเกี่ยวกับความรู้ทางด้านประชาธิปไตย และสิทธิของประชาชนภายใต้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย</p>	<p>จัดการศึกษาในศูนย์การเรียน</p>

	องค์กร					
	BMWEC	NCCM	KED	องค์กรอื่นๆ		
				มูลนิธิศุภนิมิต	PPDD	แม่สอดแบ็บติสต์
ปัญหาในองค์กร	1. ปัญหาทางด้านงบประมาณ 2. ปัญหาทางด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน 3. ปัญหาทางด้านครูและบุคลากรในศูนย์การเรียน ได้แก่ ปัญหาทางด้านคุณภาพของครู ครูไม่เพียงพอ และความปลอดภัยของครู 4. ปัญหาในการดูแลนักเรียน ได้แก่ ความปลอดภัยของนักเรียน และที่พักของนักเรียน 5. ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมและสถานที่เรียน	1. ปัญหาทางการเรียนการสอน 2. ปัญหาจากนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน และสอบตก 3. ปัญหาทางด้านครูและบุคลากรในศูนย์การเรียน ได้แก่ ปัญหาทางด้านคุณภาพของครู และจำนวนครูไม่เพียงพอ 4. ปัญหาการสอนภาษาไทยให้นักเรียน 5. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	1. ปัญหาทางด้านงบประมาณ 2. ปัญหาทางการเรียนการสอน 3. ปัญหาทางด้านสถานที่เรียน 4. ปัญหาทางด้านสถานภาพของศูนย์การเรียน ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐไทย 5. ปัญหาคุณภาพครู ครูไม่เพียงพอ และความปลอดภัยของครู 6. ปัญหาทางด้านสุขอนามัยของนักเรียน	1. ปัญหาทางการเรียนการสอน 2. ปัญหาในการดูแลนักเรียน – เด็กขาดเรียนบ่อย และไม่ตั้งใจเรียน 3. การมีชั้นเรียนเพียงชั้นเดียว ทำให้การเรียนของนักเรียนไม่ก้าวหน้า	1. ปัญหาทางด้านสถานที่เรียน 2. ปัญหาครูไม่เพียงพอ	1. ปัญหาทางด้านสถานที่เรียน 2. ปัญหาทางด้านครู ได้แก่ ครูไม่เพียงพอ คุณภาพของครู และความปลอดภัยของครู 3. จำนวนนักเรียนที่มากเกินไป 4. ปัญหาการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ความตั้งใจเรียน และผล การเรียน
อนาคตขององค์กร	1. การจัดการดูแลศูนย์การเรียนทั้งหมดให้มีมาตรฐาน 2. ส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน 3. การจัดสรรงบประมาณ 4. การพัฒนาสถานที่เรียน 5. การผลักดันให้ศูนย์การเรียนได้รับการรับรองจากรัฐบาลไทย	1. การทำงานเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กทุกคน 2. การผลักดันให้เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย 3. ลดจำนวนครูต่างชาติ และเพิ่มจำนวนครูไทยในสัดส่วนที่เท่ากัน	1. การทำงานส่งเสริมการศึกษา เพื่อให้ลูกหลานกะเหรี่ยงมีความรู้ 2. การปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประเทศพม่า และส่งสอนนักเรียนทางด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณีกะเหรี่ยง 3. ต้องการให้ประเทศพม่าสงบ จะนำโรงเรียนกลับไปให้ความรู้แก่เด็ก ด้อยโอกาสในประเทศพม่า	-	-	-

บทที่ 5

กรณีศึกษา: นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน

นอกจากข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้กล่าวไปในบทที่ 4 แล้ว ผู้เรียนก็เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาด้วยเช่นเดียวกัน ในบทนี้จึงจะกล่าวถึงกรณีศึกษาทั้ง 20 กรณี ซึ่งมาจากการสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 20 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชน โดยข้อมูลที่ได้จะประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลทางการศึกษา ซึ่งในส่วนนั้นนอกจากจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยแล้ว ยังทำให้เห็นภาพการทำงานในการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ดียิ่งขึ้น

5.1 กรณีศึกษา: นักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน

ข้อมูลกรณีศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งข้อมูลทั้งหมดประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล การศึกษาปัจจุบัน การเข้าถึงการศึกษา การได้รับบริการทางการศึกษาจากศูนย์การเรียน ผลการเรียน ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย และความคิดเห็นต่ออนาคตของตนเอง

กรณีศึกษาที่ 1 ซอหลง (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

ซอหลง เป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยง อายุ 15 ปี อาศัยอยู่กับพ่อแม่ที่หมู่บ้านแม่สอดวิลล่า พ่อของหลงทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป ส่วนแม่รับจ้างทำความสะอาดบ้าน พ่อแม่ของหลงเป็นชาวกะเหรี่ยงที่เดินทางหลบหนีจากการสู้รบเข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในอำเภอแม่สอดเมื่อ 20 ปีที่แล้ว โดยมาจากเมืองผาอ่าง ประเทศพม่า ก่อนหน้านั้นแม่ของหลงเคยมีสามีเป็นคนไทยซึ่งมีลูกชายด้วยกัน 1 คน หลังจากแยกทางกัน แม่ก็ได้มาใช้ชีวิตคู่กับพ่อ และมีลูกด้วยกัน 3 คน

หลงมีพี่น้องทั้งหมด 4 คนทุกคนเกิดที่ประเทศไทย ได้แก่ พี่ชายอายุ 18 ปี เป็นพี่ชายคนละพ่อ ปัจจุบันทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ หลงเป็นคนที่สอง และน้องอีก 2 คน คือ เจมส์หรือเล่าทุง อายุ 11 ปี และน้องสาวอายุ 8 ปี ปัจจุบันหลงและน้องเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบองเช่นเดียวกัน

การศึกษา

ทางการศึกษา หลงกำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนแควะบอง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2551) โดยหลงเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงปัจจุบัน ที่ศูนย์การเรียนแควะบองจะจัดสอนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยง คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ประวัติศาสตร์พม่า และประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง โดยให้บทเรียนในหนังสือเรียนของหลักสูตรพม่าและหนังสือเรียนภาษากะเหรี่ยง ซึ่งการเรียนการสอนในทุกวิชาจะใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร และจะใช้ภาษาพม่าในช่วงเรียนภาษาพม่า นอกจากนี้ในศูนย์การเรียนยังได้เปิดสอนการใช้คอมพิวเตอร์ และการเรียนดนตรีกะเหรี่ยงอีกด้วย

ในแต่ละวันศูนย์การเรียนจะเริ่มตั้งแต่เวลา 9.30 น. และเลิกเรียนเวลา 15.00 น. โดยในวันหนึ่งวันจะเรียนทั้งหมด 4 วิชา วิชาละ 1 ชั่วโมง ในหนึ่งปีการศึกษาจะแบ่งออกเป็น 3 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 3 เดือน โดยในภาคเรียนที่ 1 และ 2 เมื่อสอบเสร็จ โรงเรียนจะหยุด 2 วัน และหลังจากสอบปลายภาคเรียนที่ 3 โรงเรียนจะปิดเทอมระยะยาว ปัจจุบันทางศูนย์การเรียนเปิดสอนตั้งชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในศูนย์การเรียนมีนักเรียนประมาณ 200 คน สำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนดี องค์กร Help Without Frontier ซึ่งเป็นองค์กรที่สนับสนุนทางด้านงบประมาณแก่ศูนย์การเรียนจะส่งนักเรียนไปศึกษาต่อที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งที่ผ่านมามีนักเรียนจำนวนหนึ่งได้ไปศึกษาต่อในระดับวิทยาลัยแล้ว (Post Ten Grade เป็นการเรียนหลักสูตรพิเศษต่างๆ เช่น หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรการบริหารจัดการ เป็นต้น)

การเข้าถึงการศึกษา

ในตอนแรกพ่อได้พาหลงไปสมัครเรียนที่โรงเรียนวัดอรุณเขต ซึ่งหลงเรียนได้ไม่นาน พ่อก็หาโรงเรียนให้ใหม่ เนื่องจากพ่อไม่ชอบการเรียนการสอนและสภาพโรงเรียน ต่อมาพ่อได้พาหลงไปสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบองที่เปิดสอนให้แก่เด็กจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด ซึ่งศูนย์การเรียนแห่งนี้เปิดสอนอยู่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก หลงจึงได้เริ่มเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบองตั้งแต่ชั้นอนุบาลเป็นต้นมา

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

ในช่วงแรกที่หลงเข้าเรียน เป็นช่วงที่ศูนย์การเรียนเพิ่งก่อตั้งได้ไม่นาน ซึ่งหลงต้องเสียค่าเล่าเรียนเดือนละ 700 บาท แต่เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา องค์กร Help Without Frontier ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือบริจาคเงินอุดหนุนการศึกษาให้แก่ศูนย์การเรียน ทำให้นักเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าอาหารกลางวัน และค่าอุปกรณ์การเรียนต่างๆ แต่ในกรณีที่โดยสารรถโรงเรียน นักเรียนจะต้องเสียค่ารถรับส่งจากบ้านมาโรงเรียนปีการศึกษาละ 500 บาท และในกรณีที่อาศัยอยู่ในหอพักของศูนย์การเรียนนักเรียนจะต้องเสียค่าหอพัก แต่มีข้อยกเว้นสำหรับนักเรียนที่มีผล

การเรียนดี ซึ่งทางศูนย์การเรียนจะอนุญาตให้อาศัยในหอพักได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สำหรับ หลงจะขี้จักรยานไปโรงเรียน จึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายได้ได้ให้กับทางศูนย์การเรียน

ผลการเรียน

ในการสอบครั้งล่าสุดหลงได้คะแนน 364 คะแนนจากคะแนนเต็ม 600 คะแนน หลงบอกว่า ในชั้นเรียนของหลงมีเพื่อนบางคนที่สอบตกต้องสอบใหม่ และหากว่ายังไม่ผ่านอีกก็จะต้อง เรียนซ้ำชั้น ซึ่งในห้องเรียนของหลง เพื่อนๆจะช่วยเหลือกัน ถ้าคนใดมีปัญหาคนอื่นๆก็จะช่วยกัน สอนให้เข้าใจ โดยเฉพาะวิชาภาษาไทยซึ่งคนที่รู้ภาษาไทยจะช่วยสอนให้เพื่อนที่ยังไม่เข้าใจ

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย หลงบอกว่า อยากเรียนในโรงเรียนเดิมที่เรียนอยู่ในปัจจุบัน เพราะมีสภาพแวดล้อมและการเรียนการสอนที่คุ้นเคย มีเพื่อนที่รู้จักสนิทสนม และพ่อของหลงก็อยากให้อ่านในศูนย์การเรียนนี้ เพราะถึงแม้ว่าพ่อจะทราบถึงสิทธิของเด็กต่างด้าวว่า สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ และหลงก็สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี แต่พ่อก็ยังอยากให้อ่านเรียนในศูนย์การเรียนอยู่ดี เพราะเห็นโอกาสในการเรียนรู้หลายภาษา และรับรู้ถึงความเป็นมาของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

หลงคิดว่าตนเองอยู่ที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะที่ประเทศพม่าหรือที่ประเทศไทย แต่หลงบอกว่า พ่ออยากกลับไปประเทศพม่า เพราะถึงแม้การอยู่อาศัยในประเทศไทยจะมีความเป็นอยู่ที่ สะดวกสบาย แต่พ่อก็คิดที่จะกลับไปใช้ชีวิตในประเทศพม่า เนื่องจากปู่ของหลง และญาติพี่น้อง ยังคงอาศัยอยู่ที่ประเทศพม่า สำหรับความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต หลงบอกว่า เมื่อเรียนจบแล้วอยากทำงานเป็นครูสอนคอมพิวเตอร์ให้แก่เด็กกะเหรี่ยงอย่างตนต่อไป

(สัมภาษณ์, 31 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่แม่สอดวิลล่า)

กรณีศึกษาที่ 2 แวพ่อง (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

แวพ่องเป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยง อายุ 13 ปี อาศัยอยู่ที่แม่สอดวิลล่ากับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และน้องสาว 2 คน โดยพ่อของแวพ่องทำงานเป็นช่างซ่อมเครื่องยนต์ในอู่ซ่อมรถ ส่วนแม่รับจ้างทำงานบ้าน และน้องสาวอีก 2 คนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นอนุบาลที่ศูนย์การเรียนแควกะบอง

เมื่อ 20 ปีที่แล้ว พ่อแม่ของแวพ่องได้เดินทางมาจากเมืองผาอ่าง ประเทศพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ที่อำเภอแม่สอด และต่อมาก็ได้ให้กำเนิดแวพ่อง เมื่อแวพ่องอายุได้ 3 ปี แม่ได้ส่งเขากลับไปอยู่กับยายที่ประเทศพม่า หลังจากอยู่ที่พม่าได้ 1 ปี แม่ก็ได้ไปรับแวพ่องกลับมาอยู่ด้วยกันอีกครั้ง

การศึกษา

ปัจจุบันแหว่องกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียนรู้แควกะบอง โดยแหว่องได้เริ่มเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล

การเข้าถึงการศึกษา

เมื่อแหว่องอายุได้ 5 ปี ซึ่งถึงวัยที่ต้องเข้าโรงเรียน พ่อของแหว่องทราบจากพ่อของหลงว่าจะพาหลงไปสมัครเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แควกะบอง จึงได้ฝากแหว่องไปสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แควกะบองพร้อมกับหลง

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้

แหว่องได้เรียนในศูนย์การเรียนรู้แควกะบองโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดใดเช่นเดียวกับหลง แต่แหว่องโดยสารถโรงเรียน จึงต้องเสียค่ารถโรงเรียนปีการศึกษาละ 500 บาท

ผลการเรียน

แหว่องเคยเข้าชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเขาไม่ตั้งใจเรียนจึงสอบไม่ผ่าน แต่ปัจจุบันเขาได้ปรับปรุงตัวและเรียนได้ดีขึ้น โดยในปีการศึกษาที่ผ่านมา แหว่องสอบได้ลำดับที่ 3 ของชั้นเรียน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

แหว่องบอกว่า ถ้าให้เขาเรียนที่โรงเรียนไทยคงไม่มีปัญหาอะไร เพราะเรียนที่ไหนก็ได้ความรู้เหมือนกัน แต่คิดว่าตนเองคงไม่มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนไทย เพราะฐานะที่บ้านยากจน และยังพูดภาษาไทยได้ไม่คล่อง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตแหว่องอยากเรียนสูงๆ และฝึกหัดเป็นช่างเหมือนอย่างพ่อ และหากว่ามีโอกาสก็อยากกลับประเทศพม่า โดยจะกลับไปเปิดตู้ซ่อมมรรถร่วมกับพ่อ

(สัมภาษณ์, 31 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่แม่สอดวิลล่า)

กรณีศึกษาที่ 3 บอย (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

บอยหรือเตติน พ่อ เป็นเด็กชายกะเหรี่ยง อายุ 15 ปี อาศัยอยู่ที่แม่สอดวิลล่ากับพ่อแม่และน้องสาวอีก 2 คนซึ่งกำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และชั้นอนุบาลที่ศูนย์การเรียนรู้แควกะบอง พ่อแม่ของบอยเดินทางมาจากเมืองผาอ่างเข้ามาประเทศไทยเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ เพราะว่าการทำงานที่ประเทศพม่าได้ค่าตอบแทนน้อย และข้าวของก็มีราคาแพง ทำให้รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย จึงได้เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย ปัจจุบันพ่อของบอยทำงานก่อสร้าง ส่วนแม่รับจ้างทำงานบ้าน

บอยเกิดที่แม่สอด ตอนบอยยังเล็ก พ่อแม่ได้พาบอยกลับไปประเทศพม่าเพื่อให้ย่าช่วยเลี้ยง แต่เมื่อบอยพอจะรู้เรื่องก็ได้ขอให้พ่อแม่รับกลับไปอยู่ด้วย แม่จึงเดินทางไปรับบอยกลับมาอยู่ด้วยกันที่แม่สอด

การศึกษา

หลังจากที่บอยได้เรียนชั้นอนุบาลมาจากโรงเรียนในประเทศพม่า เมื่อกลับมาประเทศไทย บอยก็ได้เข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ศูนย์การเรียนแควะบอง โดยปัจจุบันบอยกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ปีการศึกษา 2551)

การเข้าถึงการศึกษา

เนื่องจากลูกพี่ลูกน้องของบอยเรียนอยู่ในศูนย์การเรียนแห่งนี้มาก่อนแล้ว แม่จึงพาบอยมาสมัครเข้าเรียนที่นี่ด้วย

ผลการเรียน

สำหรับผลการเรียนของบอยอยู่ในระดับที่ดี ภาคเรียนที่ผ่านมาบอยสอบได้เป็นอันดับที่ 4 ของชั้นเรียน ซึ่งบอยบอกว่า ตนเองจะทบทวนบทเรียน และอ่านหนังสือตอนสอบ โดยแม่จะช่วยสอนการบ้าน และสอบถามถึงการเรียนที่โรงเรียนอยู่เสมอ

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย บอยบอกว่า เขาไม่ค่อยรู้เกี่ยวกับประเทศไทยมากนัก จึงไม่คิดว่าตนเองเหมาะกับโรงเรียนไทย เพราะถ้าต้องเรียนในโรงเรียนไทยก็คงเรียนไม่รู้เรื่อง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

บอยอยากเรียนสูงๆ แล้วหางานทำ แต่ตอนนี้ยังไม่รู้ว่าตนเองอยากทำอะไร ซึ่งถ้าเรียนจบบอยอาจจะไปทำงานก่อสร้างกับพ่อ และในอนาคตบอยอยากอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป แต่พ่อแม่บอกว่า ถ้ามีเงินมากพอก็จะกลับประเทศพม่า ซึ่งถ้าพ่อแม่กลับประเทศพม่าบอยก็คงจะกลับด้วย

(สัมภาษณ์, 31 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่แม่สอดวิลล่า)

กรณีศึกษาที่ 4 เบิร์ต (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เบิร์ตหรือไคชูเป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยง อายุ 14 ปี อาศัยอยู่ที่ตำบลพระธาตุผาแดงกับพ่อแม่และพี่น้องอีก 3 คน พ่อของเบิร์ตอายุ 41 ปี ทำงานเป็นช่างซ่อมรถที่อู่แห่งหนึ่ง ส่วนแม่อายุ 43 ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพ ทั้งคู่เป็นชาวกะเหรี่ยงที่เดินทางมาจากเมืองผาอ่าง โดยพ่อของเบิร์ตมาแม่สอดเมื่อตอนอายุ 22 ปี และได้มาเจอกับแม่ ภายหลังจึงได้ตกลงที่จะใช้ชีวิตคู่ด้วยกัน และได้ให้

กำเนิดลูก 3 คนที่อำเภอแม่สอด ที่ผ่านมาเบิร์ดมีโอกาสได้กลับประเทศพม่าหลายครั้ง โดยไปที่เมืองผาอ่างเพื่อกลับไปเยี่ยมญาติ และไปที่เมืองตองจี (เมืองในรัฐฉาน) เพื่อไปหาพี่ชายของแม่ที่ไปค้าขายที่นั่น เบิร์ดเป็นเด็กที่พูดภาษาไทยได้คล่อง เบิร์ดเล่าว่า พ่อแม่ของเขาพูดภาษาไทยได้ และตอนเด็กพ่อแม่ก็ฝึกให้เขาพูดภาษาไทยมาโดยตลอด แต่สำหรับภาษากะเหรี่ยงเขาเรียนรู้เองจากพ่อแม่และเพื่อน

การศึกษา

ทางการศึกษา เบิร์ดเริ่มต้นการศึกษาในโรงเรียนไทยที่โรงเรียนวัดบุญญาวาส ซึ่งเบิร์ดเรียนในชั้นอนุบาลเป็นเวลา 2 ปี แต่ต่อมาแม่ได้ส่งเบิร์ดกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า พอเบิร์ดอายุ 7 ปี แม่จึงไปรับเบิร์ดมาอยู่ด้วยกันที่แม่สอด แต่เมื่อกลับมาคราวนี้เบิร์ดพูดภาษาไทยไม่ได้แล้ว แม่จึงพาไปสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียนซาทุแหล่ ซึ่งเบิร์ดเรียนที่ซาทุแหล่เพียงแค่ 2-3 เดือนก็ย้ายไปเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบอง เนื่องจากเบิร์ดไม่ชอบการเรียนการสอนที่ซาทุแหล่ ซึ่งทั้งครูและเพื่อนร่วมชั้นส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงปาเกอญอ ในโรงเรียนจึงใช้ภาษาปาเกอญอในการสื่อสาร แต่เบิร์ดเป็นกะเหรี่ยงโปว์จึงไม่เข้าใจภาษาปาเกอญอ ทำให้เรียนไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจสิ่งที่ครูสอน ซึ่งครูก็ไม่ได้ให้ความสนใจ รวมทั้งที่โรงเรียนมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เบิร์ดเป็นกะเหรี่ยงโปว์จึงเข้ากับเพื่อนไม่ได้ นอกจากนี้เรื่องค่าเล่าเรียนก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้เบิร์ดไม่อยากเรียนที่ซาทุแหล่ เบิร์ดเล่าว่า ที่ซาทุแหล่จะเก็บค่าเล่าเรียนเดือนละ 20 บาท และมีการเรียกเก็บเพิ่มอยู่บ่อยๆ แต่ที่ศูนย์การเรียนแควะบองก่อนที่จะได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กร Help Without Frontier ทางโรงเรียนจะเรียกเก็บปีละ 700 บาทและจะไม่มีการเรียกเก็บเพิ่มอีก และในปัจจุบันเมื่อองค์กร Help Without Frontier ได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณของโรงเรียนก็ทำให้นักเรียนทุกคนได้เรียนโดยไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน

ปัจจุบันเบิร์ดกำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียนแควะบอง โดยเบิร์ดบอกว่า เขาชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุด และไม่ชอบวิชาภาษาพม่า เพราะว่ายาก ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาที่ใช้สำหรับวรรณคดีที่เขาไม่คุ้นเคย และต้องท่องจำให้ได้ทั้งหมด และอีกวิชาคือวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งที่ศูนย์การเรียนแควะบองจะสอนทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์โลก ประวัติศาสตร์พม่า และประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง โดยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์พม่านั้นยากที่สุด เพราะว่าจะต้องท่องจำทั้งหมด ซึ่งในช่วงประถมศึกษาจะยังไม่ค่อยยากเท่าไร เพราะจะเป็นการจำบุคคลสำคัญต่างๆ แต่ในระดับมัธยมศึกษาบทเรียนนั้นจะยากขึ้น ซึ่งทุกคนจะต้องจำให้ได้ทั้งเหตุการณ์ ปีที่เกิด และบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์นั้น สำหรับประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง เดิมที่ศูนย์การเรียนจะไม่มีการสอนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง แต่เนื่องจากพ่อแม่ของนักเรียนอยากให้ลูกได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง จึงขอให้ทางโรงเรียนจัดสอน ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้จ้างครูจากผาอ่างมาสอนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงให้นักเรียน

การเข้าถึงการศึกษา

เบิร์ตได้ทราบข้อมูลของศูนย์การเรียนแควะบองจากลูกของเพื่อนแม่ แม่จึงให้เบิร์ตย้ายมาเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบอง

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเรียนที่ศูนย์การเรียนแควะบอง เบิร์ตไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร และค่าอุปกรณ์การเรียน แต่เบิร์ตจะต้องเสียค่ารถโรงเรียนเป็นเงิน 500 บาทต่อปี

ผลการเรียน

ผลการเรียนของเบิร์ตในปีการศึกษาที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเบิร์ตสอบได้ที่ 5 จากนักเรียนทั้งหมด 15 คน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย เบิร์ตกล่าวว่า ถ้าตอนนั้นแม่ไม่พาเขากลับประเทศพม่าเขาคงได้เรียนในโรงเรียนไทย ซึ่งจะทำให้เขามีอนาคตที่ดี และได้ทำงานดีๆ เพราะนายจ้างคงคิดว่าเขาเป็นคนไทย และไม่ปฏิเสธที่จะรับเขาเข้าทำงาน แต่ตอนนี้เบิร์ตอยู่แต่ในกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนกะเหรี่ยง จึงไม่รู้อะไรเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว ตอนนี้อยากไปเรียนที่โรงเรียนไทย เพราะกลัวว่าจะเรียนไม่รู้เรื่อง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

เบิร์ตเล่าความฝันของเขาให้ฟังว่า เขาอยากมีโอกาสเรียนให้สูงที่สุด และสร้างตัวเป็นนายพล และเมื่อเขามีอำนาจเขาจะสู้เพื่อให้ประเทศพม่าได้ประชาธิปไตย (เบิร์ตและเพื่อนๆ ได้แก่ หลง แวฟอง และบอยต่างทราบข่าวสารเกี่ยวกับการประท้วงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าเป็นอย่างดี โดยสามารถเล่าเหตุการณ์ได้อย่างละเอียด และเด็กทุกคนต้องการให้ประเทศพม่าได้รับประชาธิปไตย) เบิร์ตบอกว่าเมื่อไหร่ที่ประเทศพม่าได้รับประชาธิปไตย เขาและครอบครัวจะกลับประเทศพม่าทันที แต่หากว่าต้องอยู่ที่แม่สอดต่อไปเขาก็คงทำงานเป็นช่างซ่อมรถแบบพ่อ

(สัมภาษณ์, 31 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่แม่สอดวิลล่า)

กรณีศึกษาที่ 5 ไครวา (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

ไครวาเป็นเด็กชายกะเหรี่ยงอายุ 16 ปี อาศัยอยู่ที่แม่สอดวิลล่ากับแม่สองคน ไครวาเกิดที่เมืองกอกะเร็ก ประเทศพม่า และได้เดินทางมาประเทศไทยพร้อมกับแม่ พี่ชาย และพี่สาวเมื่อ 5 ปีก่อน ปัจจุบันแม่ของไครวาซึ่งมีอายุ 48 ปีไม่ได้ทำงานแล้ว ซึ่งค่าใช้จ่ายภายในบ้านพี่ชายและพี่สาวของไครวา ซึ่งทั้งคู่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ จะส่งเงินมาให้แม่กับไครวาใช้จ่าย

การศึกษา

ปัจจุบันโครวาศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียน แควกะบอง โดยก่อนหน้าที่จะมาประเทศไทย โครวาได้เรียนในประเทศพม่าถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเมื่อมาสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียนแควกะบอง ครูได้ให้โครวาสอบวัดระดับความรู้ก่อนเข้าเรียน โดยโครวาสอบได้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงได้เริ่มเรียนที่ศูนย์การเรียนแควกะบองในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โครวาเล่าให้ฟังว่า ศูนย์การเรียนแควกะบองจะสอนทั้งหมด 8 วิชา ได้แก่ ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษากะเหรี่ยง ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และ ประวัติศาสตร์ โดยบทเรียนจะมาจากหนังสือเรียนของหลักสูตรพม่า และใช้ภาษากะเหรี่ยงในการเรียนการสอน รวมทั้งมีการใช้ภาษาพม่าและภาษาไทยด้วย

การเข้าถึงการศึกษา

โครวาเล่าให้ฟังว่า แม่ของเขาจ้างคนกะเหรี่ยงละแวกบ้านว่า เด็กกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนแควกะบอง แม่จึงได้พาโครวาไปสมัครเข้าเรียน

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

โครวาเข้าเรียนในศูนย์การเรียนแควกะบองมาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว ซึ่งที่ผ่านมาเขาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดใดให้แก่ทางศูนย์การเรียนเลย

ผลการเรียน

โครวาเรียนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยที่ผ่านมามีโครวาจะตั้งใจเรียนและขยันทบทวนบทเรียนเพื่อที่จะสอบได้คะแนนดี ๆ

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย โครวาคิดว่าตนเองไม่มีปัญหาอะไรหากต้องเข้าเรียนในโรงเรียนไทย แต่ถ้าเลือกได้ก็อยากเรียนที่ศูนย์การเรียนแควกะบองต่อไป เพราะว่าเคยชินกับเพื่อนและครูที่พูดภาษาเดียวกัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตโครวาบอกว่า เขาอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เพราะคนไทยใจดี อย่างคนไทยที่อยู่ใกล้บ้านก็จะคอยให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอเวลาที่เขากับแม่เดือดร้อน บางทีก็ให้อาหาร บางทีก็ให้เงิน ซึ่งถ้าหากเขากลับประเทศพม่าก็คงลำบาก เพราะไม่มีคนให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากตอนนี้ไม่มีญาติอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว และถ้าอยู่ที่ประเทศไทยต่อไปคงจะหางานทำง่ายกว่าที่ประเทศพม่า ซึ่งหากเขาเรียนจบแล้วก็จะทำงานเป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ที่ศูนย์การเรียนต่อไป

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทุเหล่)

กรณีศึกษาที่ 6 คินซุหละ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

คินซุหละเป็นเด็กหญิงชาวพม่า อายุ 12 ปี ซึ่งเกิดและเติบโตที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า จนกระทั่งเมื่อ 5 เดือนก่อน พ่อแม่ได้เดินทางไปรับตัวคินซุหละและพี่สาวมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอแม่สอด ปัจจุบันคินซุหละอาศัยอยู่กับครอบครัวที่บ้านห้วยม่วง ตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอด ซึ่งครอบครัวของคินซุหละประกอบด้วย พ่อแม่ และพี่สาว โดยพ่อแม่ของคินซุหละเป็นชาวพม่าที่เดินทางจากเมืองย่างกุ้งเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเมื่อ 2 ปีก่อน ปัจจุบันพ่อของคินซุหละทำงานเป็นเจ้าหน้าที่มูลนิธิศุภนิมิต (World Vision) และแม่ขายผ้าถุงตามโรงงานต่างๆ สำหรับพี่สาวซึ่งมีอายุ 15 ปี ปัจจุบันทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด

การศึกษา

ก่อนเดินทางมาประเทศไทย คินซุหละได้มีโอกาสเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในประเทศพม่า และในปัจจุบันคินซุหละกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว

การเข้าถึงการศึกษา

เมื่อเดินทางมาประเทศไทย พ่อได้พาคินซุหละไปสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว เนื่องจากเห็นว่าเด็กในละแวกบ้านเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ ซึ่งแม้ว่าคินซุหละจะไปสมัครเข้าเรียนกลางเทอม แต่ทางศูนย์การเรียนก็ยินดีต้อนรับคินซุหละเข้าเป็นนักเรียน ซึ่งคินซุหละได้เรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยที่ไม่ต้องรอปปีการศึกษาต่อไป

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเรียนในศูนย์การเรียนแห่งนี้ คินซุหละได้รับบริการทางการศึกษาเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆ โดยคินซุหละไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และรวมถึงบริการรถรับส่งไปกลับบ้านและโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งคินซุหละได้พูดถึงความเห็นของพ่อต่อการพาบุตรสาวมาประเทศไทยว่า การเดินทางเข้ามาประเทศไทย ทำให้คินซุหละมีโอกาสที่ดีกว่าทางการศึกษา ซึ่งในประเทศพม่าพ่อต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากให้กับทางโรงเรียน แต่สำหรับการเรียนในประเทศไทย พ่อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดเลย มีเพียงช่วยเหลือเงินให้แก่ทางศูนย์การเรียนเล็กน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้คินซุหละก็จะมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงมากขึ้น

ผลการเรียน

ในภาคเรียนที่ผ่านมา คินซุหละพบว่า ตนเองทำคะแนนได้ดีในวิชาภาษาพม่า จึงชอบเรียนวิชานี้เป็นพิเศษ รวมทั้งยังชอบวิชาอื่นๆที่ครูสอนด้วย แต่วิชาหนึ่งที่แม่คินซุหละจะชอบเรียน แต่พบว่าตนเองเรียนได้ไม่ดีนักคือ วิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาที่คินซุหละไม่สามารถเรียนรู้ได้เท่ากับ

เพื่อนร่วมชั้น แต่คินซูละบอกว่า ครูที่ศูนย์การเรียนพยายามช่วยเหลือให้รู้ภาษาไทยมากขึ้น และนอกจากคินซูละจะมีครูที่คอยให้ความช่วยเหลือในการเรียนแล้ว คินซูละยังมีแม่ที่คอยช่วยดูแลทางด้านกรเรียนอีกด้วย ซึ่งเมื่อคินซูละมีปัญหาทางด้านกรเรียน แม่ก็จะช่วยอธิบายให้เข้าใจ ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

สำหรับความเห็นเกี่ยวกับการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย คินซูละคิดว่า ตนเองไม่สามารถเรียนในโรงเรียนไทยได้ เพราะไม่มีความรู้ในการอ่านเขียนภาษาไทย และถึงแม้จะมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย ก็ขอเลือกเรียนที่โรงเรียนเดิมดีกว่า เพราะตนเองไม่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคินซูละเพิ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยไม่นาน ยังไม่มีโอกาสได้คุ้นเคยกับคนไทยหรือสังคมไทย แต่เมื่อคินซูละใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยไประยะเวลาหนึ่งคงได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยมากขึ้น โดยอาจผ่านทางสื่อซึ่งคินซูละบอกว่า ชอบดูรายการโทรทัศน์ของไทย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

สำหรับอนาคต คินซูละกล่าวว่าตนเองอยากอยู่ประเทศไทย และทำงานสอนหนังสือ โดยจะสอนภาษาพม่าให้แก่เด็กที่ไม่รู้หนังสือทั้งเด็กไทยและเด็กพม่า

(สัมภาษณ์, 1 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว)

กรณีศึกษาที่ 7 อนุวัฒน์และอนุชาติ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

อนุวัฒน์ (ชอนันตะ) และอนุชาติ (ทูนมิละ) เป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยงอายุ 15 ปี ทั้งคู่เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ปัจจุบันอนุวัฒน์และอนุชาติอาศัยอยู่ที่บ้านในชุมชนตาลเดี่ยว ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอดกับพี่น้องอีก 8 คน โดยมีพี่สาวของอนุวัฒน์เป็นหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ของอนุวัฒน์ยังทำการเกษตรอยู่ที่เมืองตาโถในรัฐมอญ ประเทศพม่า

อนุวัฒน์และอนุชาติเกิดที่ประเทศพม่า ทั้งคู่ได้บวชเป็นสามเณรตั้งแต่ยังเด็ก และมีโอกาสได้เรียนหนังสือที่วัด จนกระทั่งเมื่อปีที่แล้วทั้งคู่ได้เดินทางมาจำพรรษาที่วัดใหม่ดวงดี ในหมู่บ้านวังตะเคียน (ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด) หลังจากนั้นไม่นานพี่สาวก็ได้ย้ายมาอยู่ประเทศไทยพร้อมกับสามีชาวออสเตรเลีย พี่สาวจึงขอให้ทั้งคู่สึกออกมาอยู่ด้วยกัน

การศึกษา

ด้านกรศึกษาปัจจุบันทั้งคู่ศึกษาอยู่ที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว โดยจบกรศึกษาชั้นประถมศีกษาปีที่ 2 เมื่อภาคเรียนที่ผ่านมา (ปีกรศีกษา 2550) ซึ่งสาเหตุที่เด็กทั้งสองคนไม่ได้เรียนในชั้นเรียนตามเกณฑ์อายุได้นั้น เนื่องจากทั้งคู่ไม่มีความรู้มากพอที่จะให้เรียนตามเกณฑ์ ครูจึงจัดให้เรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสม เพื่อปรับพื้นฐานความรู้

การเข้าถึงการศึกษา

หลังจากที่ทั้งคู่เลิกจากสามเณรมาอยู่กับพี่สาว พี่สาวก็ได้หาโรงเรียนให้ แต่เนื่องจากทั้งคู่ยังไม่มีพื้นฐานภาษาไทย พี่สาวจึงได้นำมาฝากเรียนที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว ซึ่งอยู่ในละแวกบ้านสามารถเดินทางมาศูนย์การเรียนได้ง่าย ทางด้านครูที่ดูแลเด็กสองคนนี้ก็กล่าวว่า พี่สาวของทั้งคู่อยากให้น้องได้เรียนในโรงเรียนไทยเหมือนน้องคนอื่น ๆ แต่เนื่องจากทั้งสองคนมีปัญหาในการสื่อสารภาษาไทย จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าเรียน ซึ่งทางศูนย์การเรียนได้พยายามประสานกับทางโรงเรียนบ้านแม่ดาว ซึ่งอยู่ใกล้บ้านเด็ก แต่ทางโรงเรียนต้องการให้เด็กเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งทางศูนย์การเรียนเห็นว่าเด็กทั้งคู่มีความรู้มากพอ ไม่จำเป็นต้องเริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อีกครั้ง ดังนั้นทางศูนย์การเรียนจึงได้ติดต่อไปที่โรงเรียนบ้านท่าอาจ ซึ่งทางผู้อำนวยการได้ตอบรับเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยทั้งคู่จะเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านท่าอาจในปีการศึกษา 2551 ซึ่งทางโรงเรียนจะขอสอบเทียบความรู้เพื่อจัดเด็กเข้าเรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสม

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเรียนในศูนย์การเรียนแห่งนี้ ทั้งอนุวัฒน์และอนุชาติได้รับการบริการทางการศึกษา เช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่น ๆ ในศูนย์การเรียน ซึ่งทั้งคู่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน เครื่องแบบนักเรียน นอกจากนี้ทั้งคู่ยังได้รับความช่วยเหลือในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทยจากเจ้าหน้าที่ขององค์กร NCCM อีกด้วย

ผลการเรียน

ผลการเรียนในปีที่ผ่านมาของทั้งคู่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจากทั้งคู่มีความตั้งใจเรียน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

เมื่อถามถึงความต้องการในการเรียนในโรงเรียนไทย ทั้งคู่มีความเห็นตรงกันว่า อยากที่จะเรียนในศูนย์การเรียนเดิม เพราะที่ศูนย์การเรียนนี้สอนหลายภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาพม่า ส่วนภาษากะเหรี่ยงพวกตนก็ไม่ได้ทิ้ง เพราะใช้พูดกันในครอบครัวอยู่แล้ว แต่หากได้เรียนในโรงเรียนไทยก็คงจะมีโอกาสดีกว่าเด็กกะเหรี่ยงคนอื่น ๆ เพราะว่าจะได้เรียนรู้ภาษาไทยมากขึ้น ซึ่งในการเข้าเรียนในโรงเรียนไทยนั้น อนุวัฒน์คิดว่าคงไม่มีปัญหาอะไร แม้ว่าจะเรียนยากหรือมีปัญหาแค่ไหนก็จะพยายาม และหากว่ามีปัญหากับเด็กไทยก็จะอดทน เพราะว่าจะตั้งใจเข้าไปเรียนก็อยากเรียนให้สำเร็จ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตทั้งคู่บอกว่า อยากอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป เพราะในประเทศไทยพม่ามีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก และการที่พวกตนได้เข้ามาเรียนในประเทศไทยก็ถือเป็นโอกาสที่ดี เพราะหากว่ายังเรียนที่ประเทศพม่าก็จะหางานทำได้แค่ในประเทศไทย แต่ความรู้ที่ได้จากการเรียนในประเทศไทยจะทำให้สามารถทำงานได้ทั้งในประเทศไทยและที่ประเทศพม่า จึงอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป

เพื่อที่จะได้เรียนให้สูงที่สุด และเอาความรู้ที่ได้ไปสอนเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและเด็กที่ไม่รู้หนังสือต่อไป

(สัมภาษณ์, 1 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว)

กรณีศึกษาที่ 8 อติยะ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

อติยะ หรือออง เย โอบีเป็นเด็กชายชาวพม่าอายุ 13 ปี อติยะเกิดที่เมืองมะละแหม่งซึ่งเป็นภูมิภาคหนึ่งของพ่อแม่ และเมื่อ 4 ปีที่แล้วพ่อแม่ได้เดินทางไปรับอติยะและน้องให้มาอยู่ด้วยกันที่อำเภอแม่สอด ปัจจุบันอติยะอาศัยอยู่ที่บ้านในตำบลแม่ตาว อำเภอแม่สอดกับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่ และน้องอีก 3 คน โดยพ่อแม่ของอติยะเป็นชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยเมื่อ 5 ปีก่อน ปัจจุบันพ่อของอติยะประกอบอาชีพช่างก่อสร้าง ส่วนแม่มีอาชีพรับจ้างทำงานบ้าน

การศึกษา

ปัจจุบันอติยะและน้องทั้ง 3 คนกำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว โดยอติยะศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ปีการศึกษา 2551)

การเข้าถึงการศึกษา

ก่อนที่อติยะจะเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยวนั้น เขาเคยเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ CDC มาก่อนเป็นเวลา 2 ปีในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งต่อมาแม่ได้พาอติยะย้ายไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's เนื่องจากครูสอนพิเศษของอติยะซึ่งเป็นครูอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's แนะนำให้อติยะย้ายสถานที่เรียน เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนภาษาอังกฤษและภาษาไทยเพิ่มเติม เมื่ออติยะย้ายมาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ก็ได้เห็นความแตกต่างว่าตนเองเรียนได้ดีขึ้น และเข้าใจบทเรียนมากขึ้น เพราะที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's มีนักเรียนจำนวนน้อยกว่าที่ศูนย์การเรียนรู้ CDC ครูจึงสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้

อติยะได้รับบริการทางการศึกษาเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆในศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงการโดยสารรถโรงเรียน เนื่องจากบ้านของอติยะอยู่ไกลจากโรงเรียน

ผลการเรียน

ผลการเรียนของอติยะอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ซึ่งวิชาที่อติยะชอบเรียนและทำได้ดีคือ วิชาภาษาพม่า สำหรับวิชาภาษาไทยนั้น อติยะบอกว่า เขายังไม่เข้าใจมากนัก เลยทำให้ยังเรียนไม่ได้ดีเท่าที่ควร อติยะเล่าว่า เมื่อเขามีปัญหาเรื่องการเรียนก็จะเข้าไปถามครูผู้สอน ส่วนพ่อแม่ไม่ได้

ความช่วยเหลือในการทบทวนบทเรียน เนื่องจากทั้งคู่ไม่ได้เรียนหนังสือ จึงไม่มีความรู้พอที่จะช่วยสอนการบ้านหรืออธิบายบทเรียน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

อดิยะกล่าวว่ เขาไม่ชอบเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เพราะกลัวจะมีปัญหากับเด็กไทย ซึ่งเขาเคยถูกรังแกโดยการปาก้อนหินใส่ขณะเดินอยู่ในละแวกบ้าน ซึ่งหากต้องเข้าเรียนในโรงเรียนไทย จึงกลัวว่าจะเข้ากับเพื่อนในโรงเรียนไม่ได้ เพราะเด็กไทยรังเกียจเด็กพม่า อดิยะบอกว่า เขาอยากมีเพื่อนคนไทยและอยากพูดคุยกับเด็กไทย แต่เพราะว่ายังพูดภาษาไทยได้ไม่มากนัก จึงทำให้ยังสื่อสารกันไม่เข้าใจ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตอดิยะกล่าวว่า เขาอยากเรียนสูงๆ แต่พ่อของเขาอยากให้เขาออกไปทำงานก่อสร้างด้วยกัน ซึ่งตัวเขาเองนั้นอยากเรียนให้จบมากกว่าการออกไปทำงาน และสำหรับการอยู่อาศัยในประเทศไทยนั้น อดิยะกล่าวว่า อยากอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป เพราะในประเทศไทยเขามีความเป็นอยู่ที่ดีต่างจากที่ประเทศพม่าซึ่งความเป็นอยู่ยากลำบากมาก

(สัมภาษณ์, 1 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว)

กรณีศึกษาที่ 9 อนุชา (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

อนุชาหรือเมียวลินเอา เป็นเด็กชายชาวพม่า อายุ 11 ปี อาศัยอยู่กับพ่อแม่และน้องอีก 3 คนที่บ้านในชุมชนสองแคว อำเภอแม่สอด พ่อแม่ของอนุชาเป็นชาวพม่าที่เดินทางมาจากพะโคเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเมื่อ 4 ปีก่อน โดยอนุชาเกิดและเติบโตที่ประเทศพม่าก่อนที่พ่อจะเดินทางไปรับมาอยู่ด้วยกันเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ปัจจุบันพ่อของอนุชาทำงานเป็นช่างไม้ และแม่เพิ่งเข้าทำงานเป็นครูในศูนย์การเรียนรู้ Sky Blue

การศึกษา

ปัจจุบันอนุชาและน้องอีก 2 คนเรียนอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว โดยอนุชาศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551)

อนุชาเข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยวเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ซึ่งก่อนเดินทางมาประเทศไทย อนุชามีโอกาสได้เรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในประเทศพม่า โดยอนุชาให้ความเห็นว่า การเรียนที่นี่ดีกว่าในประเทศพม่ามาก เพราะที่ประเทศไทยเขาได้เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งการเรียนที่ประเทศพม่าต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก และยังต้องเสียค่าอาหารค่าหนังสือ แต่ที่ศูนย์การเรียนรู้ปัจจุบันเขาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดใด

การเข้าถึงการศึกษา

สำหรับการเข้าเรียนในศูนย์การเรียน All Saint's นั้น อนุชาารู้จักเพื่อนที่เรียนในศูนย์การเรียนแห่งนี้มาก่อนแล้ว จึงนำไปบอกแม่ และแม่ก็ได้พามาสมัครเข้าเรียน

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

อนุชาได้รับบริการทางการศึกษาเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆในศูนย์การเรียน ซึ่งอนุชาไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่าอุปกรณ์การเรียน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความเห็นของอนุชาต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย อนุชากล่าวว่า ตั้งแต่เขามาอยู่ประเทศไทยก็ทราบว่า ประเทศไทยให้โอกาสเด็กพม่าทุกคนได้เรียน ซึ่งเขาก็อยากไปเรียนที่โรงเรียนไทยเหมือนกัน แต่กลัวเด็กไทยจะรวมตัวกันรังแกเด็กพม่า แต่สำหรับทางด้านการศึกษาเขาไม่กลัวว่าจะมีปัญหา เพราะคิดว่าตัวเองทำได้ และจะตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

สำหรับอนาคต อนุชากล่าวว่า อยากอยู่ประเทศไทยต่อไป เพราะที่นี่มีความเป็นอยู่สบายกว่าที่ประเทศพม่า ตอนที่อยู่ประเทศพม่าเขาต้องทำงานหนัก ต้องช่วยที่บ้านทำงานในไร่และต้องช่วยเลี้ยงวัว แต่ที่ประเทศไทยเขาเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียวไม่ต้องทำงาน นอกจากนี้แม่ก็บอกว่า ชอบอยู่ประเทศไทยมากกว่า และจะอยู่ประเทศไทยต่อไป ซึ่งในอนาคตถ้าเขาจบการศึกษาจากศูนย์การเรียนแห่งนี้ก็ตั้งใจว่าจะไปศึกษาต่อที่ศูนย์การเรียน CDC และจะเรียนต่อทางด้าน การแพทย์เพื่อนำความรู้ที่มีไปรักษาคนที่เดือดร้อนต่อไป

(สัมภาษณ์, 1 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว)

กรณีศึกษาที่ 10 เอมิกา (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เอมิกาหรือเอเอเต เป็นเด็กหญิงเชื้อสายมอญอายุ 12 ปี เอมิกาเกิดที่ประเทศพม่า และได้อาศัยอยู่กับป้าจนกระทั่งพ่อและแม่ไปรับมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอแม่สอดช่วงเทศกาลสงกรานต์ปี พ.ศ. 2550 ปัจจุบันเอมิกาอาศัยอยู่กับครอบครัวที่บ้านใกล้ๆ ร้านค้าส่งในเขตเทศบาล (คนแม่สอดเรียกว่าร้านแห่งนี้ว่า แมคโคร) ในครอบครัวของเอมิกาประกอบด้วย พ่อแม่ และพี่สาวอายุ 13 ปีซึ่งตอนนี้พี่สาวทำงานอยู่ที่โรงงานแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด พ่อแม่ของเอมิกาเป็นคนพม่าเชื้อสายมอญซึ่งเดินทางมาจากมะละแหม่ง โดยปัจจุบันพ่อทำงานเป็นคนงานก่อสร้าง และแม่ขายกล้วยเตี๋ยอยู่ในโรงพยาบาลแม่สอด

การศึกษา

ทางด้านการศึกษา ก่อนมาประเทศไทยเอมิกาเคยเรียนที่ประเทศพม่าถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และปัจจุบันเอมิกากำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียน

All Saint's ตาลเดี่ยว ซึ่งเอมิกาให้ความเห็นว่า การเรียนการสอนของที่นี่ไม่เหมือนที่ประเทศพม่า เพราะที่ศูนย์การเรียนสอนเข้าใจง่ายกว่า และครูมีความเอาใจใส่ในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ซึ่งต่างจากการเรียนในประเทศพม่าที่ส่วนมากครูจะสอนให้นักเรียนท่องจำตามหนังสือเรียนทั้งหมด

การเข้าถึงการศึกษา

เอมิกาทราบข้อมูลศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยวที่เปิดสอนหนังสือให้แก่เด็กพม่า จากการประชาสัมพันธ์ของครูที่มาประกาศรับสมัครเด็กเข้าเรียนในละแวกบ้าน ซึ่งพ่อและแม่ของเอมิกาสนใจและได้พาเอมิกาไปสมัครเข้าเรียนในปีการศึกษา 2550

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

เอมิกาได้รับบริการทางการศึกษาเช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆในศูนย์การเรียน รวมถึงการเดินทางโดยรถรับส่งของทางศูนย์การเรียนด้วย

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

สำหรับความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เอมิกาบอกว่า อยากเรียนที่โรงเรียนไทยเหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่าถ้าไปเรียนแล้วจะมีปัญหาอะไรไหม เพราะไม่เคยมีเพื่อนคนไทย เลยไม่รู้ว่า จะเข้ากับเพื่อนได้หรือเปล่า และการเรียนการสอนก็คงไม่เหมือนกับที่เรียนอยู่ในปัจจุบัน จึงกลัวว่าจะปรับตัวไม่ได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

อนาคตเอมิกาอยากเรียนให้สูงที่สุด ซึ่งพ่อแม่ก็บอกว่าจะสนับสนุนให้ได้เรียนสูงๆ และหลังจากนั้นอาจไปทำงานในโรงงานกับพี่สาว ซึ่งเอมิกาบอกว่าอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เพราะคิดว่าการอยู่อาศัยในประเทศไทยดีกว่าในประเทศพม่า และพ่อแม่ก็เคยพูดว่า จะอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป

(สัมภาษณ์, 1 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว)

กรณีศึกษาที่ 11

ข้อมูลส่วนบุคคล

จุนไซเป็นเด็กชายชาวชิน อายุ 18 ปี อาศัยอยู่ในหอพักของศูนย์การเรียน CDC ในตำบลแม่ตาว ครอบครัวของจุนไซอาศัยอยู่ในรัฐชิน ประเทศพม่า ซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่ที่ทำอาชีพเกษตรกร และพี่น้องอีก 8 คน (จุนไซเป็นคนที่สี่) ปัจจุบันพี่ชายของจุนไซทำงานขับรถโดยสาร ส่วนพี่สาวอีก 2 คนทำงานเป็นครู และน้องของจุนไซทั้ง 4 คนกำลังศึกษาอยู่ในประเทศพม่า

การเดินทางมาประเทศไทยของจุนไซไม่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่สามารถหาเงินได้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูทุกคนในบ้าน จุนไซจึงตัดสินใจออกมา

หางานทำเพื่อช่วยเหลือครอบครัว โดยเขาเดินทางมาที่อย่างกุ่มเพื่อหางานทำ แต่ได้เจอกับเพื่อนที่กำลังเดินทางมาแม่สอด จึงได้ติดตามเพื่อนเข้ามาในแม่สอดช่วงต้นปี พ.ศ. 2550

การศึกษา

จุนไซได้เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากประเทศพม่า และต่อมาเขาได้เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในศูนย์การเรียน CDC ปัจจุบันจุนไซกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) ซึ่งจุนไซเล่าว่า การเรียนที่ศูนย์การเรียน CDC กับการเรียนที่พม่าไม่เหมือนกัน เพราะในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่ศูนย์การเรียน CDC จะใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน แต่ที่ประเทศพม่าจะใช้ภาษาพม่าเพียงอย่างเดียว

การเข้าถึงการศึกษา

เมื่อจุนไซเดินทางมาถึงแม่สอด เขาก็ได้ข้อมูลว่า มีโรงเรียนเปิดสอนให้แก่เด็กจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จึงสอบถามจากคนรู้จักว่า โรงเรียนเหล่านั้นอยู่ที่ไหน และต่อมาองค์กร ZSYO (Zo Student Young Organization) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานช่วยเหลือคนจีน ได้เป็นธุระติดต่อศูนย์การเรียน CDC เพื่อให้จุนไซได้เข้าเรียน โดยจุนไซเล่าถึงสาเหตุที่เขาเปลี่ยนใจไม่ทำงาน แต่เลือกที่จะเรียนหนังสือว่า เมื่อเขาเดินทางมาถึงที่แม่สอดก็พบว่า การทำงานในประเทศไทยจะได้รับค่าแรงน้อยมาก เพียงวันละประมาณ 50-100 บาท และยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต จึงคิดว่ายังไงก็ไม่สามารถทำงานส่งเงินกลับไปช่วยที่บ้านได้อย่างแน่นอน เขาจึงเลือกที่จะเรียนซึ่งถือว่าเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่อีกทางหนึ่ง เพราะเขาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้รับการศึกษาอีกด้วย และเมื่อเขาได้ติดต่อกลับไปที่บ้านเพื่อแจ้งให้พ่อแม่ทราบ พ่อแม่ก็ดีใจที่ได้รู้ว่า มีคนให้โอกาสเขาได้เรียน และเขากำลังมีอนาคตที่ดีในประเทศไทย

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเข้าเรียนในศูนย์การเรียน CDC จุนไซไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ รวมทั้งค่าที่พักด้วย
ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย จุนไซบอกว่า เขาคงไม่มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนไทย เพราะไม่มีเงิน หากเขาเรียนในโรงเรียนไทยก็ต้องเดือดร้อนพ่อแม่ให้ส่งเงินมาให้ ซึ่งยิ่งเป็นการเพิ่มภาระให้กับครอบครัว นอกจากนี้เขายังไม่มีความรู้ภาษาไทยและเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทย จึงคิดว่าตนเองไม่เหมาะกับการเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตจุนไซบอกว่า เมื่อเขาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขาจะขอทางโรงเรียนไปศึกษาต่อทางด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะได้มีความรู้เพิ่มเติม และต่อไปเขาอาจจะหางานทำในประเทศไทย หรือถ้ามีโอกาสเขาก็อยากไปประเทศที่สาม เหมือนกับที่คนจีนหลายคนมีโอกาสได้ไป

(สัมภาษณ์, 2 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทุเหล่)

กรณีศึกษาที่ 12 เมยามูเจาะ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เมยามูเจาะเป็นเด็กหญิงชาวพม่า อายุ 14 ปี เกิดที่เมาะลำไย และไปโตที่ย่างกุ้ง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ในประเทศไทยที่อำเภอแม่สอดพร้อมครอบครัว ปัจจุบันครอบครัวของเมยามูเจาะอาศัยอยู่ที่ชุมชนบ้านเหนือ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยพ่อแม่ ยาย น้องชายและน้องสาว โดยปัจจุบันทั้งคู่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนราษฎร์วิทยา (โรงเรียนเอกชนในอำเภอแม่สอดที่เปิดสอนภาษาจีนเป็นวิชาบังคับให้นักเรียนทุกคน และได้รับการสนับสนุนจากสมาคมชาวจีนในอำเภอแม่สอด) พ่อและแม่ของเมยามูเจาะเป็นชาวพม่าที่เดินทางมาจากย่างกุ้งเมื่อ 2 ปีที่แล้ว เพื่อมาเป็นครูสอนหนังสือให้แก่เด็กพม่าในประเทศไทย ปัจจุบันทั้งคู่ทำงานเป็นครูสอนหนังสือที่ศูนย์การเรียนชาวมูเถาะในชุมชนอิสลาม โดยพ่อของเมยามูเจาะเป็นครูสอนศิลปะ ส่วนแม่เป็นครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4

การศึกษา

ก่อนที่จะเดินทางมาประเทศไทย เมยามูเจาะมีโอกาสเรียนในประเทศพม่าถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้เข้าศึกษาต่อที่ศูนย์การเรียน CDC เมื่อ 2 ปีที่แล้ว โดยปัจจุบันเมยามูเจาะกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2551) สำหรับความแตกต่างระหว่างการเรียนที่ประเทศพม่าและประเทศไทยนั้น เมยามูเจาะมีความเห็นว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เพียงแต่ที่ประเทศไทยจะมีการสอนภาษาไทย ซึ่งทำให้ได้รู้ภาษาไทยเพิ่มเติม สำหรับการเรียนการสอนที่ศูนย์การเรียน CDC จะสอนวิชาภาษาพม่า ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา โดยใช้ภาษาพม่าในการเรียนการสอนและใช้สื่อสารกันภายในศูนย์การเรียน นอกจากนี้ในศูนย์การเรียนยังมีกิจกรรมต่างๆที่จัดสอนให้นักเรียน เช่น ศิลปะ กีฬา ดนตรี และการร้องรำ ซึ่งจะสอนทั้งแบบไทยและแบบพม่า โดยการร้องรำแบบไทยจะมีครูไทยเป็นผู้สอน

การเข้าถึงการศึกษา

เมยามูเจาะได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียน CDC เนื่องจากยายของเมยามูเจาะรู้จักกับครูในศูนย์การเรียนและได้ทราบว่า CDC เป็นศูนย์การเรียนสำหรับเด็กพม่าที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่สอด ยายจึงคิดว่าน่าจะให้เมยามูเจาะเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ จึงได้พาเมยามูเจาะมาสมัครเข้าเรียน ซึ่งพ่อแม่ก็ไม่ได้ว่าอะไร เมยามูเจาะจึงคิดว่าศูนย์การเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่ดีที่สุดในบรรดาโรงเรียนสำหรับเด็กพม่าทั้งหมด

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

ในการเรียนที่ศูนย์การเรียน CDC นักเรียนจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับทางศูนย์การเรียน แต่หากว่าผู้ปกครองคนใดมีกำลังทรัพย์ก็จะช่วยเหลือเงินให้แก่ศูนย์การเรียน นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนยังจัดอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน หอพักสำหรับเด็กกำพร้าและเด็กที่เข้ามาอยู่

อาศัยในประเทศไทยตามลำพัง รวมถึงยังจัดบริการรถรับส่งให้แก่นักเรียนอีกด้วย โดยทุกวันเมยามู เจาะจะเดินทางมาที่บอร์ดโดยสารของศูนย์การเรียนรู้

ผลการเรียน

เมยามูเจาะบอกว่า ตนเองมีผลการเรียนดีมาก เนื่องจากใช้การอ่านและท่องจำบ่อยๆ และหากไม่เข้าใจตรงไหนแม่ก็จะช่วยสอนให้

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

สำหรับความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เมยามูเจาะมีความเห็นว่า หากเลือกได้ก็จะเลือกเรียนที่โรงเรียนเดิม แต่หากต้องไปเรียนที่โรงเรียนไทยก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร แต่คงไม่มีเพื่อนสนิท เพราะตนเองพูดภาษาไทยได้เพียงเล็กน้อย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคต เมยามูเจาะและครอบครัวอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป และเมื่อโตขึ้นเมยามูเจาะอยากเป็นนักร้องแบบนักร้องเกาหลี แต่จะร้องเพลงเป็นภาษาพม่า

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนรู้ชาทูเหล่)

กรณีศึกษาที่ 13 เอสซอ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เอสซอ เป็นเด็กชายกะเหรี่ยงปาเกอญอ อายุ 16 ปี เอสซอเกิดที่ประเทศพม่า และเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ลุงได้พาเอสซอมาส่งให้อยู่กับญาติในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอู๋มเปี้ยม ส่วนพ่อแม่ของเอสซอยังคงอยู่ที่เมืองกอกะเร็กในประเทศพม่า เนื่องจากต้องดูแลที่นา โดยปัจจุบันเอสซออาศัยอยู่ที่หอพักของศูนย์การเรียนรู้ CDC

การศึกษา

ก่อนหน้าที่จะมาประเทศไทย เอสซอได้เรียนที่ประเทศพม่าถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อมาประเทศไทย เอสซอก็ได้เข้าเรียนในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอู๋มเปี้ยมถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปัจจุบันเอสซอได้ออกมาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ CDC เป็นเวลา 1 ปีแล้ว โดยเอสซอกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2551)

การย้ายมาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ CDC เอสซอกล่าวว่า ตนเองไม่มีปัญหาในการเรียน สามารถเรียนได้ทันตามที่ครูสอน สำหรับความเห็นของเอสซอคิดว่า การเรียนในพื้นที่พักพิงกับการเรียนในโรงเรียนปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยที่ศูนย์การเรียนรู้ CDC ครูมีวิธีการสอนและอธิบายที่ดีกว่า ทำให้เข้าใจง่าย และความเป็นอยู่ก็สะดวกสบายกว่าในพื้นที่พักพิงบ้านอู๋มเปี้ยมมาก สำหรับการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้จะใช้หนังสือเรียนของประเทศพม่า และใช้ภาษาพม่า

ภาษากะเหรี่ยงโปว์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยในการเรียนการสอน ซึ่งครูในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะเป็นชาวกะเหรี่ยง และพม่า

การเข้าถึงการศึกษา

ในช่วงที่เอสซออาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอู๋มเปี้ยม มีคนที่อาศัยอยู่ในอู๋มเปี้ยมซึ่งทำงานเป็นครูสอนหนังสือในศูนย์การเรียน CDC แนะนำให้เอสซอออกมาเรียนที่ศูนย์การเรียน โดยครูคนนั้นช่วยให้เอสซอได้เข้าเรียน และยังช่วยให้ได้อาศัยอยู่ในหอพักของศูนย์การเรียนด้วย

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเรียนในศูนย์การเรียน CDC เอสซอบอกว่า เขาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์การเรียน รวมถึงค่าที่พัก

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ทางด้านความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย เอสซอกล่าวว่า เขาอยากมีโอกาสได้เข้าไปเรียนที่โรงเรียนไทย เพราะคิดว่าตนเองสามารถทำได้ แม้จะมีอุปสรรคทางด้านภาษา แต่ก็เชื่อว่าตนเองจะสามารถเรียนรู้ได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

เอสซอบอกว่า เขาอยากเรียนต่อไปเรื่อยๆจนจบการศึกษาทางการแพทย์ ซึ่งครูใหญ่ก็บอกว่าพร้อมที่จะสนับสนุนให้เขาได้เรียนในระดับที่สูงขึ้นไป และสำหรับกรอยู่อาศัยในประเทศไทย เอสซอบอกว่า เขาอยากอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป เพราะที่ประเทศพม่าลำบาก ส่วนพ่อแม่ก็อยากให้เขาอยู่ที่นี้ เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนหนังสือโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และยังได้รับการดูแลจากครูอีกด้วย

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาหุเหล่)

กรณีศึกษาที่ 14 เคมาโอ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เคมาโอ เป็นเด็กสาวชาวพม่า อายุ 18 ปี อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทงทาว์นกับแม่ ยาย และพี่ชายซึ่งทำงานเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านทงทาว์น (อยู่ใกล้กับโรงพยาบาลแม่สอด) พ่อของเคมาโอเสียชีวิตไปแล้วเมื่อ 6 ปีก่อน ซึ่งหลังจากที่พ่อเสียชีวิต แม่และพี่ชายก็ได้เดินทางมาหางานทำที่แม่สอด เนื่องจากในประเทศพม่าหางานทำได้ยากมาก เมื่อมาอยู่ในประเทศไทย แม่ของเคมาโอได้งานเป็นพยาบาลที่แม่ตาวคลินิก (สถานพยาบาลที่เปิดรักษาให้กับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอแม่สอด) ต่อมาได้ย้ายไปทำงานเป็นครูสอนคณิตศาสตร์ที่ศูนย์การเรียน CDC และเมื่อ 5 เดือนก่อน แม่ก็ได้ไปรับเคมาโอและยายมาอยู่ด้วยกันที่ประเทศไทย

การศึกษา

ทางด้านการศึกษา ก่อนหน้าที่เคมาโอจะมาประเทศไทย เคมาโอได้เรียนที่ประเทศพม่าถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปัจจุบันเคมาโอกำลังศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียน CDC สำหรับความแตกต่างระหว่างการเรียนที่ประเทศพม่าและประเทศไทย เคมาโอคิดว่า โรงเรียนในประเทศไทยมีการสอนเนื้อหาที่มากกว่า และครูมีวิธีการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจมากกว่าโรงเรียนในประเทศพม่า

การเข้าถึงการศึกษา

แม่ของเคมาโอทำงานเป็นครูอยู่ในศูนย์การเรียน CDC จึงได้พาเคมาโอมาสมัครเข้าเรียนในภาคเรียนที่สอง เมื่อประมาณ 4 เดือนที่แล้ว (วันที่สัมภาษณ์ 3 เมษายน พ.ศ. 2551)

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

ทางศูนย์การเรียนให้ออกาสนักเรียนทุกคนสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์การเรียน และทางศูนย์การเรียนยังมีการจัดหอพักไว้สำหรับเด็กกำพร้า เด็กที่ไม่มีที่อยู่ และนอกจากนี้ยังมีบริการรถรับส่งให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย โดยเคมาโอจะใช้บริการรถรับส่งของทางโรงเรียน เนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากศูนย์การเรียนค่อนข้างมาก

ผลการเรียน

ผลการเรียนของเคมาโอในภาคเรียนที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งเคมาโอบอกว่า การเรียนที่ศูนย์การเรียนไม่ต้องปรับตัวอะไรมาก เพราะเนื้อหาบทเรียนเหมือนกับที่เรียนในประเทศพม่า ซึ่งมีเพียงวิชาภาษาไทยเท่านั้นที่ต้องเรียนเพิ่มเติมจากเดิม

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

เคมาโอคิดว่าตนเองเหมาะกับโรงเรียนที่เรียนอยู่ในปัจจุบันมากกว่า เพราะว่าเคมาโอไม่รู้ภาษาไทยเลย จึงกลัวว่าจะไม่สามารถเรียนได้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

สำหรับอนาคต เคมาโออยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เพราะว่าประเทศไทยน่าอยู่ บ้านเมืองสงบ และถ้ามีโอกาสก็จะเรียนต่อจนถึงระดับมหาวิทยาลัย แต่ถ้าไม่ได้เรียนต่อก็จะทำงานสอนหนังสือในศูนย์การเรียนแห่งนี้เช่นเดียวกับแม่

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทูลเฮล)

กรณีศึกษาที่ 15 ทงจี (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

ทงจี เป็นเด็กชายกะเหรี่ยงปาเกอญอ อายุ 15 ปี อาศัยอยู่ในตำบลแม่ปะกับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และน้องอีก 3 คน ซึ่งน้องทุกคนเรียนในศูนย์การเรียนซาทูลเฮลเช่นเดียวกัน ทงจี

มีพี่ชายหนึ่งคน ปัจจุบันพี่ชายทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ พ่อแม่ของทงจีเป็นชาวกะเหรี่ยงที่มาจากเมืองผาอ่าง ประเทศพม่า ซึ่งได้เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดเมื่อประมาณ 17 ปีที่แล้ว หลังจากมาอยู่ที่แม่สอดได้ไม่นานก็ได้ให้กำเนิดพี่ชาย ทงจี และน้องๆ โดยปัจจุบันพ่อของทงจีรับจ้างทำงานก่อสร้าง ส่วนแม่ของทงจีเป็นแม่บ้านไม่ได้ทำงานนอกร้าน

การศึกษา

ปัจจุบันทงจีกำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ปีการศึกษา 2551) ที่ศูนย์การเรียนซาทูลเฮลล์ ซึ่งที่ศูนย์การเรียนทงจีได้เรียนวิชาต่างๆ 8 วิชาด้วยกัน ได้แก่ ภาษาพม่า ภาษาปาเกอญอ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ (พม่า และกะเหรี่ยง) นอกจากนี้วิชาเรียนเหล่านี้แล้ว ที่ศูนย์การเรียนยังสอนดนตรีซึ่งมีทั้งเพลงพม่า เพลงกะเหรี่ยง และเพลงไทย รวมทั้งยังมีกิจกรรมตามเทศกาลและประเพณีกะเหรี่ยงที่จัดในศูนย์การเรียนอีกด้วย เช่น การผูกข้อมือ และการฉลองวันชาติกะเหรี่ยง สำหรับครูในศูนย์การเรียนจะมีทั้งครูกะเหรี่ยง ครูพม่า และครูไทย โดยจะใช้ภาษาปาเกอญอและภาษาพม่าในการสอน และหนังสือเรียนก็เป็นหนังสือเรียนภาษาพม่า ซึ่งนักเรียนทุกคนจะไม่มีหนังสือเรียนของตน แต่จะใช้วิธีการจดสิ่งที่ครูสอนลงในสมุดเพื่อไว้ทบทวน

การเข้าถึงการศึกษา

เมื่อถึงวัยเข้าเรียน พ่อแม่ของทงจีเห็นเด็กในละแวกบ้านไปเรียนที่ศูนย์การเรียนซาทูลเฮลล์ จึงพาทงจีไปสมัครเรียน โดยทงจีได้เริ่มเรียนที่ศูนย์การเรียนซาทูลเฮลล์เมื่อ 5 ปีก่อนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

ทงจีเล่าว่า การเรียนในศูนย์การเรียนซาทูลเฮลล์ นักเรียนจะต้องเสียค่าเล่าเรียน เป็นจำนวน 200 บาทต่อเดือน แต่ถ้าคนไหนไม่มีเงินก็สามารถขอผ่อนผันได้ อาจจ่ายแค่ 20 บาทหรือ 100 บาทตามจำนวนเงินที่มี ซึ่งค่าเล่าเรียนนี้ได้รวมค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหาร และค่าเครื่องแบบนักเรียน แต่สำหรับการใช้บริการรถโดยสารของโรงเรียน ทางศูนย์การเรียนจะเก็บเงินค่ารถเพิ่ม แต่สำหรับทงจีจะขี่จักรยานจากบ้านไปโรงเรียนเอง จึงไม่ได้ใช้บริการรถโดยสารของโรงเรียน ทำให้ไม่ทราบว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร

ผลการเรียน

ผลการเรียนที่ผ่านมาของทงจีอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก หลายครั้งที่เขาสอบได้ที่ 1 ของชั้นเรียน อย่างเช่นภาคเรียนที่ผ่านมา สาเหตุที่ทงจีสามารถเรียนได้ดีก็เพราะว่ามีความตั้งใจเรียน และอ่านหนังสือทบทวนทุกวัน รวมทั้งเชื่อฟังสิ่งที่ครูสอน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย ทงจีบอกว่า ไม่เคยคิดเรื่องการเข้าเรียนใน

โรงเรียนไทยเลย แม้ว่าเขาจะพูดภาษาไทยได้ แต่ก็ไม่รู้วิธีการอ่านเขียนหนังสือไทย จึงไม่คิดว่าตนเองจะมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย แต่ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เรียนอยู่ในโรงเรียนไทย ทงจีก็สามารถเรียนภาษาไทยที่ศูนย์การเรียนได้ เพราะครูจะสอนให้ฝึกพูดภาษาไทยบ่อยๆ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะเข้าใจ แต่ที่บางคนไม่พูดก็เพราะว่าไม่มั่นใจกลัวว่าจะพูดผิด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ทงจีบอกว่า ในอนาคตเขาอยากทำงานเป็นครูสอนหนังสือ โดยอยากสอนทุกอย่างที่เรียนมาให้แก่เด็กกะเหรี่ยงและเด็กพม่า ซึ่งอาจสอนในประเทศไทยหรือที่ประเทศพม่าก็ได้ และสำหรับการอยู่อาศัย ทงจีบอกว่า เขาอยากกลับไปประเทศพม่า พ่อแม่ก็เหมือนกัน ซึ่งพ่อแม่เคยพูดว่าเมื่อไหร่ที่สถานการณ์ในประเทศพม่าดีขึ้นก็จะพาครอบครัวกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทูล)

กรณีศึกษาที่ 16 เมอาโซ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เมอาโซ เป็นเด็กชายชาวพม่าอายุ 16 ปี อาศัยอยู่ที่หอพักของศูนย์การเรียน BHSOH (Boarding High School for Orphans and Helpless) พ่อของเมอาโซเป็นชาวอรักัน และแม่เป็นชาวพม่า ปัจจุบันพ่อของเมอาโซเสียชีวิตแล้ว ส่วนแม่ได้แต่งงานใหม่และยังอยู่ที่ประเทศพม่า

เมอาโซเกิดที่ประเทศพม่า เมื่อเขาอายุได้ 6 ปี ป้าซึ่งเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในอำเภอแม่สอดได้รับเขาและน้องสาวมาอยู่ด้วย แต่ภายหลังป้าได้ย้ายไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงพาเมอาโซและน้องสาวไปฝากให้พักในหอพักของศูนย์การเรียน BHSOH ในตำบลแม่ปะ

การศึกษา

ปัจจุบันเมอาโซศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ปีการศึกษา 2551) ส่วนน้องสาวของเมอาโซศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมอาโซเล่าว่า การศึกษาในศูนย์การเรียน BHSOH ประกอบด้วยวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยง คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์พม่า ภูมิศาสตร์ และภาษาฝรั่งเศส โดยในศูนย์การเรียนนอกจากครูประจำแล้ว ยังมีอาสาสมัครซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสมาช่วยสอนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาฝรั่งเศสด้วย สำหรับการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนจะใช้ภาษาพม่าเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษากะเหรี่ยงอีกด้วย เนื่องจากนักเรียนส่วนมากเป็นชาวกะเหรี่ยง แต่ทุกคนสามารถพูดภาษาพม่า ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ สำหรับหนังสือเรียนจะเป็นหนังสือเรียนของหลักสูตรพม่าทั้งหมด ยกเว้นวิชาภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยง

การเข้าถึงการศึกษา

เมอาโซได้เข้าเรียนที่ศูนย์การเรียน BHSOH เนื่องจากป้าของเขารู้จักครูในศูนย์การเรียน

ป่าจึงได้พาเมาโซและน้องไปฝากเข้าเรียน โดยเมาโซเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมาโซกล่าวว่า ศูนย์การเรียนแห่งนี้ได้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่เขา ซึ่งถ้าเขายังอยู่ที่ประเทศพม่าอาจไม่มีโอกาสได้เรียนอย่างในปัจจุบัน

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

การเรียนในศูนย์การเรียน เมาโซไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดใด รวมทั้งค่าที่พักด้วย นอกจากนี้เมื่อนักเรียนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (เกรด 10 ตามหลักสูตรของพม่า ซึ่งถือว่าสำเร็จชั้นมัธยมศึกษา) ทางโรงเรียนก็จะสนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในหลักสูตรต่างๆ เช่น SEP (Special English Program), ICFC, AEIOU, Education Program ซึ่งหากจบหลักสูตรเหล่านี้ จะได้รับรองการศึกษาสามารถประกอบอาชีพครูในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กจากประเทศพม่าได้

ผลการเรียน

ผลการเรียนของเมาโซอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ภาคเรียนที่ผ่านมา เมาโซได้คะแนนร้อยละ 75 ส่วนวิชาที่ทำได้ดีที่สุดคือ วิชาภาษาอังกฤษ เนื่องจากเมาโซจะฝึกฝนอยู่เสมอ ซึ่งเมาโซสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างการสัมภาษณ์ได้โดยไม่ต้องใช้ล่าม

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความเห็นของเมาโซต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เขาคิดว่า ตนเองไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ เนื่องจากการเรียนในโรงเรียนไทยต้องเสียค่าเล่าเรียน ซึ่งเขาไม่มีเงิน คงมีปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย นอกจากนี้เขายังไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ถ้าเรียนในโรงเรียนไทยคงเรียนไม่รู้เรื่อง และเขาก็เคยชินกับสถานที่เรียนเดิม จึงไม่อยากจะเปลี่ยนไปเรียนที่อื่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตเมาโซอยากเรียนให้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และอยากไปอยู่กับป้าที่สหรัฐอเมริกา แต่หากว่าไม่ได้ไปก็จะเรียนต่อที่ประเทศไทย ซึ่งทางศูนย์การเรียนจะสนับสนุนให้ได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทูล)

กรณีศึกษาที่ 17 โฟโก๊ะโก (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

โฟโก๊ะโกเป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยง อายุ 15 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่หอพักของศูนย์การเรียน ตูแมคินในอำเภอพบพระ โฟโก๊ะโกเกิดที่เมียวดี ประเทศพม่า และมาประเทศไทยเมื่อ 2 ปีก่อน โดยเดินทางมากับรถโดยสารพร้อมป้า ซึ่งป้าบอกเหตุผลที่พาเขามาอยู่ประเทศไทยว่า เพื่อให้เขามีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะที่ประเทศพม่าหากจะเรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายแพง ทำให้โอกาสที่จะได้เรียนในระดับสูงมีน้อย จึงพาเขาเข้ามาเรียนที่ประเทศไทย

พ่อแม่ของโพโก๊ะโกเสียชีวิตไปเมื่อหลายปีก่อน บ้าจึงรับดูแลเขามาจนถึงปัจจุบัน บ้าของโพโก๊ะโกหนีการสู้รบจากประเทศพม่าเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อ 5 ปีที่แล้ว และเมื่อโพโก๊ะโกเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ไม่นาน บ้าก็ได้เดินทางกลับไปอยู่ประเทศพม่า โพโก๊ะโกจึงย้ายเข้าไปอยู่ที่หอพักของทางศูนย์การเรียน

การศึกษา

ปัจจุบันโพโก๊ะโกกำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนตุแม่คี่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2551) ศูนย์การเรียนตุแม่คี่เป็นศูนย์การเรียนเครือข่ายขององค์กร BMWEC ปัจจุบันมีนักเรียนประมาณ 300 คน สำหรับการเรียนการสอน จะประกอบด้วยวิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ โดยจะใช้ภาษากะเหรี่ยง และหนังสือเรียนของกะเหรี่ยงในการสอน ยกเว้นวิชาภาษาพม่าและภาษาไทย สำหรับครูในศูนย์การเรียนจะมีเพียงครูชาวกะเหรี่ยง (ครูกะเหรี่ยงบางคนเติบโตในประเทศไทยและจบการศึกษาในหลักสูตรการศึกษาของไทย) และครูพม่าเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีครูไทยในศูนย์การเรียน

การเข้าถึงการศึกษา

โพโก๊ะโกเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ เนื่องจากมีญาติเป็นครูในศูนย์การเรียน ซึ่งการเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่ประเทศพม่า ซึ่งโพโก๊ะโกไม่ทราบว่าเป็นจำนวนเท่าไร เนื่องจากบ้าจะเป็นผู้จ่ายให้ผ่านทางญาติที่เป็นครู

ผลการเรียน

ผลการเรียนของโพโก๊ะโกอยู่ในเกณฑ์ดี ในภาคเรียนที่แล้วเขาได้คะแนน 667 จากคะแนนเต็ม 800 คะแนน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

สำหรับความคิดเห็นต่อการเข้าโรงเรียนไทย โพโก๊ะโกบอกว่าอยากเข้าเรียนในโรงเรียนไทย เพราะคิดว่าการเรียนในโรงเรียนไทยจะทำให้มีโอกาสที่ดีในการใช้ชีวิตในประเทศไทย แต่จะให้เขาเรียนที่โรงเรียนไทยหรือโรงเรียนพม่าก็ได้ ขอแค่มีโอกาสได้เรียน ซึ่งหากว่าต้องไปเรียนที่โรงเรียนไทยก็อาจจะมีปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งบ้าคงไม่มีเงินมากพอที่จะส่งเสียให้เขาได้เรียนต่อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

โพโก๊ะโกกล่าวว่า เขาอยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เพราะว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ปลอดภัย และพ่อแม่ก็เสียชีวิตแล้ว ถ้าอยู่ที่นี้ต่อก็ไม่มีอะไรต้องห่วง และถ้าได้อยู่ประเทศไทยต่อไป ก็จะมีโอกาสได้เรียนสูงๆ และในอนาคตเขาอยากทำงานสอนหนังสือและเปิดรับเลี้ยงเด็กกำพร้า เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีพ่อแม่เช่นเดียวกับเขา

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทุเหล่)

กรณีศึกษาที่ 18 แม่หรือเอ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

แม่หรือเอ เป็นเด็กหญิงชาวกะเหรี่ยงโปว์ อายุ 16 ปี อาศัยอยู่ในบ้านพักของครูใหญ่ศูนย์ การเรียนตูแม่คี่ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก แม่หรือเอเดินทางมาจากเมืองกอกะเร็ก ประเทศพม่า เมื่อ 4 ปีแล้ว โดยยายเป็นผู้พามาส่งให้กับแม่ซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยตั้งแต่แม่หรือเอยัง เรียนอยู่ชั้นอนุบาลในประเทศพม่า ปัจจุบันแม่ของแม่หรือเอทำงานที่ร้านขายรองเท้าได้โรงแรม ดวงกลม ส่วนพ่อของแม่หรือเอเสียชีวิตแล้ว

แม่หรือเอเป็นเด็กที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี และมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม่หรือเอมีแม่ที่อยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จึงทำให้แม่ หรือเอกล้าที่จะติดต่อกับคนไทย และมีเพื่อนคนไทยทั้งที่อยู่ในบริเวณบ้านพักของแม่และที่อาศัยอยู่ บริเวณศูนย์การเรียนตูแม่คี่

การศึกษา

แม่หรือเอกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ศูนย์การเรียนตูแม่คี่ อำเภอพบพระ ซึ่ง ก่อนหน้าที่จะเดินทางมาประเทศไทย แม่หรือเอได้เรียนในประเทศพม่าถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเมื่อเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนตูแม่คี่ ครูใหญ่ได้ให้แม่หรือเอสอบวัดระดับความรู้ ทำให้แม่หรือเอ ต้องกลับไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีกครั้ง ซึ่งในการเรียนช่วงแรก แม่หรือเอจะมีปัญหา ทางด้านภาษา เนื่องจากที่โรงเรียนครูและนักเรียนส่วนใหญ่จะพูดภาษาปาเกอญอ แต่แม่หรือเอ เป็นกะเหรี่ยงโปว์ จึงไม่ค่อยเข้าใจภาษาปาเกอญอมากนัก แต่ไม่นานก็สามารถปรับตัวได้

ที่ศูนย์การเรียนตูแม่คี่ แม่หรือเอได้เรียนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาปาเกอญอ ภาษาพม่า คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์(กะเหรี่ยง) โดยจะใช้ภาษากะเหรี่ยงในการ เรียนการสอน และใช้หนังสือเรียนหลักสูตรของ KED (Karen Education Department) ซึ่งเป็น หน่วยงานทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศพม่า นอกจากนี้ยังมีหนังสือเรียน ภาษาไทย และหนังสือเรียนภาษาอังกฤษ สำหรับครูในศูนย์การเรียนโดยมากจะเป็นชาวปาเกอญอ และนักเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กปาเกอญอ และเด็กพม่า ทำให้ในศูนย์การเรียนจะสื่อสารกัน ด้วยภาษาพม่า ภาษาปาเกอญอ และมีการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษบ้างในบางครั้ง

การเข้าถึงการศึกษา

การเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ มีที่มาจากการที่แม่ของแม่หรือเอรู้จักกับครูใหญ่ จึงได้ ฝากให้แม่หรือเอเข้าเรียนและอาศัยอยู่ในบ้านพักของครูใหญ่ เนื่องจากในหอพักมีนักเรียนอาศัย อยู่จำนวนมาก แม่จึงกลัวว่าลูกจะมีความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวกสบาย แม่หรือเอจึงได้เข้าไปอยู่ที่บ้าน ของครูใหญ่ โดยต้องทำงานบ้านเป็นการตอบแทน

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

แหม่หรือเฒ่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนที่ศูนย์การเรียน นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังจัดที่พัก อาหาร และอุปกรณ์การเรียนให้อีกด้วย

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย แหม่หรือเฒ่ากล่าวว่า อยากมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทย เพราะว่าการเรียนในโรงเรียนไทยจะทำให้มีโอกาสที่ดีมากกว่าการเรียนในโรงเรียนปัจจุบัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

สำหรับอนาคตแหม่หรือเฒ่าอยากเรียนถึงระดับมหาวิทยาลัยทางด้านทางการแพทย์ และเมื่อเรียนจบแล้วจะทำงานช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน นอกจากนี้แหม่หรือเฒ่าบอกว่า อยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เพราะการอยู่ที่ประเทศไทยทำให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และได้ทำสิ่งต่างๆมากกว่าที่ประเทศพม่า

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนซาทุเหล่)

กรณีศึกษาที่ 19 ซอเมอู (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

ซอเมอู เป็นเด็กชายชาวกะเหรี่ยง อายุ 16 ปี อาศัยอยู่ในหอพักของศูนย์การเรียนกอลเรีย แม่ดาว High School ในตำบลแม่ดาว อำเภอแม่สอด ซอเมอูเดินทางมาประเทศไทยเมื่อ 3 ปีก่อน โดยพ่อแม่ได้เดินทางมาส่งให้เข้าโรงเรียนในประเทศไทยแล้วจึงกลับไปเมืองผาอ่าง ประเทศพม่า ปัจจุบันพ่อแม่ของซอเมอูทำงานอยู่ที่ผาอ่าง โดยพ่อทำอาชีพรับจ้างขับรถขนของ และแม่เป็นแม่บ้าน ซอเมอูมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน ได้แก่ พี่ชาย น้องชาย และน้องสาว ซึ่งปัจจุบันทุกคนยังอยู่ที่ประเทศพม่า

การศึกษา

ทางการศึกษา ปัจจุบันซอเมอูเรียนอยู่ที่ศูนย์การเรียนกอลเรีย แม่ดาว High School ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ปีการศึกษา 2551) (ปัจจุบันศูนย์การเรียนแห่งนี้เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) ก่อนมาประเทศไทย ซอเมอูได้เรียนที่ประเทศพม่าถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเมื่อเริ่มเรียนที่ศูนย์การเรียนแห่งนี้ ซอเมอูต้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซ้ำอีกครั้งเพื่อปรับพื้นฐานให้สามารถเรียนตามเพื่อนได้ทัน ซึ่งซอเมอูกล่าวว่า เขาไม่มีปัญหาในการเรียน และสามารถเข้าใจสิ่งที่ครูสอนได้ เพราะในศูนย์การเรียนใช้ภาษาพม่าในการสอนเช่นเดียวกับการเรียนที่ประเทศพม่า นอกจากนี้ซอเมอูยังคิดว่าที่ศูนย์การเรียนมีการเรียนการสอนที่ดีกว่าโรงเรียนเดิมในประเทศพม่า เพราะครูที่นั่นอธิบายเนื้อหาบทเรียนละเอียด และเข้าใจง่ายกว่าที่ประเทศพม่า

ที่ศูนย์การเรียนรู้จะสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี และภูมิศาสตร์ โดยจะใช้หนังสือเรียนพม่า และใช้ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยง ภาษาไทย และภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน สำหรับครูในศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดเป็นชาว กะเหรี่ยง ซอเมอูจึงไม่มีปัญหาในการเรียนและการสื่อสาร

การเข้าถึงการศึกษา

พ่อแม่ได้ฝากครูในศูนย์การเรียนรู้ซึ่งเป็นคนผาอ่างเหมือนกันให้ช่วยซอเมอูให้มีโอกาสได้ เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้

ผลการเรียน

สำหรับผลการเรียน ซอเมอูกล่าวว่า เขามีผลการเรียนปานกลาง แม้ว่าจะทำได้ไม่ดีมาก แต่เขาก็มีความตั้งใจเรียน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

สำหรับความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย ซอเมอูบอกว่า เขาอยากเรียนในโรงเรียนไทย เพราะอยากรู้ภาษาไทยมากขึ้น และหากต้องเรียนในโรงเรียนไทยก็คงไม่มีปัญหาอะไร เพราะจะ ตั้งใจเรียน และจะพยายามให้มาก ๆ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

ในอนาคตซอเมอูอยากอยู่ที่ประเทศไทย เพื่อจะได้เรียนในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งพ่อแม่ก็ ไม่ได้ว่าอะไร หากเขาจะอยู่ในประเทศไทยต่อไปไม่กลับประเทศพม่า เพราะพ่อแม่ก็หวังให้เขามี โอกาสได้เรียนสูงๆ สำหรับอาชีพในอนาคตซอเมอูอยากเป็นครูสอนศิลปะ และวิศวกร และหาก เรียนจบแล้วเขาตั้งใจจะสอนหนังสือในศูนย์การเรียนรู้ก่อนประมาณ 2 ปีจึงจะออกไปหางานทำ

(สัมภาษณ์, 3 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ศูนย์การเรียนรู้ซาทุเฮล)

กรณีศึกษาที่ 20 เป้ (นามสมมติ)

ข้อมูลส่วนบุคคล

เป้หรือเคนโซ เป็นเด็กผู้หญิงชาวพม่า อายุ 7 ปี เป้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ลุง และพี่น้องอีก 3 คน (พี่ชาย พี่สาว และน้องสาว) พ่อแม่ของเป้เดินทางมาจากเมืองตอละโก ประเทศพม่า และได้ เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยประมาณ 15 ปีแล้ว โดยปัจจุบันพ่อของเป้ทำงานก่อสร้าง และแม่ ขายหมูอยู่ในตลาด ส่วนพี่น้องคนอื่นๆ ได้แก่ พี่ชายอายุ 15 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นคนล้างจานใน ร้านก๋วยเตี๋ยว และตอนกลางคืนเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร ซึ่งเมื่อก่อนพี่ชายเคยเรียนที่โรงเรียน วัดอรุณยูงเขตในระดอบอนุบาล และไปเรียนต่อที่ศูนย์การเรียนรู้นอจูแมะจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมามีคนชวนให้ไปทำงานจึงได้ลาออกจากโรงเรียน ส่วนพี่สาวอายุ 12 ปี ปัจจุบันทำงานที่ร้าน ก๋วยเตี๋ยวเช่นเดียวกับพี่ชาย โดยพี่สาวของเป้เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้นอจูแมะตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึง

ประถมศึกษาปีที่ 3 และได้ออกมาทำงานพร้อมกับพี่ชาย โดยเป้และพี่น้องทุกคนเกิดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การศึกษา

ทางด้านการศึกษา เป้กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ศูนย์การเรียนนอจูแมะ ซึ่งเป้เข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนนอจูแมะตั้งแต่ชั้นอนุบาล

การเข้าถึงการศึกษา

พ่อของเป้บอกว่า อยากให้ลูกได้เรียนที่โรงเรียนวัดอรัญญเขต แต่ตอนที่พี่ชายของเป้เรียนนั้น พ่อต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึงภาคเรียนละ 1,000 บาท ซึ่งพ่อไม่มีเงินมากพอที่จะจ่ายให้กับทางโรงเรียน จึงได้พาลูกไปสมัครเรียนที่ศูนย์การเรียนนอจูแมะซึ่งอยู่ใกล้บ้าน และนักเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เป้จึงได้เรียนที่ศูนย์การเรียนนอจูแมะเช่นเดียวกับพี่ชายและพี่สาว

การบริการทางการศึกษาของศูนย์การเรียน

ที่ศูนย์การเรียนนอจูแมะ นักเรียนทุกคนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าอาหาร

ผลการเรียน

ภาคเรียนที่ผ่านมา เป้สอบได้ที่ 3 จากนักเรียนทั้งหมด 16 คน

ความคิดเห็นต่อการเข้าเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นของเป้ต่อการเรียนในโรงเรียนไทย เป้บอกว่า คงไม่มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนไทย เพราะพ่อไม่มีเงิน และเป้เองก็ไม่อยากเรียนในโรงเรียนไทย เพราะอ่านหนังสือไทยไม่ได้ (เป้สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน และสามารถเข้าใจทุกอย่างที่ผู้วิจัยพูด รวมทั้งยังเป็นล่ามให้เพื่อนๆอีกด้วย ซึ่งเด็กพม่าทุกคนที่อยู่ในขณะสัมภาษณ์สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้ แต่ไม่เข้าใจทั้งหมด การที่เด็กเข้าใจภาษาไทย อาจเป็นเพราะเด็กๆอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นชุมชนไทย และมีการสัญจรของผู้คนตลอดเวลา (วัดอรัญญเขต) จึงทำให้เด็กๆสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ซึ่งทั้งเด็กไทยและเด็กพม่าได้รวมตัวกันเล่นในบริเวณวัด โดยมีพระคอยเป็นหูเป็นตาดูแลเด็กๆทั้งหมด)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

เป้บอกว่าถ้าเรียนจบอยากจะช่วยแม่ขายของที่ตลาด และถ้ามีโอกาสก็จะกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า ไม่อยากอยู่ประเทศไทย เพราะคนไทยรังเกียจเด็กพม่า ชอบไล่เด็กพม่าให้ไปไกลๆ แต่พ่อแม่ของเป้อยากอยู่ที่ประเทศไทยต่อไป ซึ่งเป้ก็คงต้องอยู่ที่นี้กับครอบครัว

(สัมภาษณ์, 4 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่วัดอรัญญเขต)

5.2 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลทางด้านการศึกษาของกรณีศึกษา

จากข้อมูลของกรณีศึกษาทั้ง 20 กรณีข้างต้น ทำให้สรุปข้อมูลดังกล่าวได้ โดยแบ่งเป็นข้อมูลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว และความคิดเห็นต่ออนาคต และข้อมูลทางด้านการศึกษา โดยจะแบ่งเป็นการศึกษาในปัจจุบันของกรณีศึกษา การเข้าถึงการศึกษา ประวัติการศึกษา การรับบริการการศึกษา และความคิดเห็นของกรณีศึกษาต่อการเรียนในโรงเรียนไทย

5.2.1 ข้อมูลทั่วไป

กรณีศึกษาทั้งหมดเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในจำนวนกรณีศึกษา 20 กรณีนี้ แบ่งเป็นกรณีศึกษาที่เป็นชาย 14 คน และหญิง 6 คน โดยจะมีอายุตั้งแต่ 7-18 ปี แบ่งเป็นเด็กเชื้อชาติพม่า 7 คน กะเหรี่ยงโปว์ 8 คน ปาแกญอ 3 คน มอญ 1 คน และจีน 1 คน

กรณีศึกษาจำนวน 15 คนเกิดที่ประเทศพม่าในเมืองต่างๆ ได้แก่ เมืองกอกะเร็กจำนวน 3 คน ผาอ่างจำนวน 2 คน มะละหม่งจำนวน 2 คน พะโคจำนวน 1 คน ย่างกุ้งจำนวน 1 คน เมียวดีจำนวน 1 คน เมาะลำไยจำนวน 1 คน ตาโถจำนวน 1 คน รัฐชินจำนวน 1 คน และกรณีศึกษาที่เกิดที่ประเทศไทยในอำเภอแม่สอดจำนวน 5 คน นอกจากนี้มีอีก 2 คนที่เกิดในประเทศพม่าแต่ไม่ทราบสถานที่เกิดของตนเอง

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในประเทศไทยของกรณีศึกษามีตั้งแต่ 5 เดือนถึง 15 ปี ซึ่งกรณีศึกษาที่อยู่อาศัยในประเทศไทยนานเกิน 10 ปีนั้น จะเป็นเด็กที่เกิดในประเทศไทย และครอบครัวได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานมากกว่า 10 ปีจนถึง 22 ปี และสำหรับกรณีศึกษาที่มีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในประเทศไทยไม่นานเท่ากลุ่มแรกนั้น ส่วนหนึ่งจะเป็นเด็กที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทยพร้อมครอบครัว และบางส่วนได้เดินทางตามมาหลังจากที่คนในครอบครัวได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยระยะหนึ่งแล้ว นอกจากนี้ยังมีกรณีศึกษาที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยโดยลำพังอีกด้วย

การอยู่อาศัยในประเทศไทย กรณีศึกษาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือญาติ ซึ่งสถานที่อยู่จะได้แก่ เขตเทศบาลแม่สอด ทงทาว์น (ด้านหลังโรงพยาบาลแม่สอด) แม่สอดวิลล่า ชุมชนบ้านเหนือ ชุมชนสองแคว ชุมชนตาลเดี่ยว บ้านห้วยม่วง ซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก เช่น ในเขตเทศบาลและชุมชนบ้านเหนือซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดและร้านค้า และอีกส่วนเป็นพื้นที่ใกล้เขตชายแดน เช่น ชุมชนตาลเดี่ยวในตำบลท่าสายลวด หรือบ้านห้วยม่วงในตำบลแม่ตาว นอกจากกรณีศึกษาที่อาศัยอยู่กับครอบครัวแล้ว ยังมีกรณีศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในหอพักของศูนย์การเรียน เช่น ศูนย์การเรียน CDC ศูนย์การเรียนกลอเรีย แม่ตาว ศูนย์การเรียนตุแม่คี่ และศูนย์การเรียน BHSOH โดยกรณีศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักของ

ศูนย์การเรียนนั้น จะเป็นเด็กที่ขาดผู้ดูแล เช่น เด็กกำพร้า เด็กที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตามลำพัง โดยพ่อแม่ยังอยู่ที่ประเทศพม่า หรือเป็นเด็กที่บ้านอยู่ห่างไกลจากศูนย์การเรียน

สำหรับถิ่นที่อยู่ของครอบครัวนั้น มีกรณีศึกษาที่ครอบครัวมาจากเมืองผาฮังจำนวน 6 คน กอกระเร็กจำนวน 3 คน ย่างกุ้งจำนวน 2 คน มะละแหม่งจำนวน 2 คน พะโคจำนวน 1 คน เมียววดีจำนวน 1 คน ตาโถจำนวน 1 คน ตอละโกจำนวน 1 คน รัฐชินจำนวน 1 คน อารกันจำนวน 1 คน และที่ไม่ทราบอีก 1 คน

การประกอบอาชีพของคนในครอบครัวของกรณีศึกษา อาชีพที่พ่อแม่ของกรณีศึกษาทำในประเทศไทยนั้น ได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป แรงงานก่อสร้าง คนทำงานบ้าน ค้าขาย ช่างซ่อมรถ เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน ครู แม่บ้าน และมีบางคนที่ไม่ได้ทำงาน ส่วนครอบครัวของกรณีศึกษาที่ยังอยู่ในประเทศพมานั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้างขับรถขนของ

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตนั้น กรณีศึกษาเกือบทั้งหมดกล่าวถึงประเด็นทางการศึกษาว่า อยากเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะมีโอกาส นอกจากนี้กรณีศึกษายังได้กล่าวถึงอนาคตทั้งทางด้านการอยู่อาศัยในประเทศไทย และทางด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งทางด้านการอยู่อาศัยส่วนใหญ่กล่าวว่า อยากอยู่ในประเทศไทยต่อไป เนื่องจากความเป็นอยู่ในประเทศไทยสะดวกสบายกว่าที่ประเทศพม่ามาก และครอบครัวก็อยากที่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้ยังมีกรณีศึกษาจำนวน 2 คนที่อยากไปประเทศที่สามซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีญาติอาศัยอยู่ที่นั่น ส่วนทางด้านการประกอบอาชีพ กรณีศึกษามีความต้องการในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ซึ่งอาชีพที่กรณีศึกษาอยากทำมากที่สุดได้แก่ อาชีพครูในศูนย์การเรียน เนื่องจากกรณีศึกษาเห็นความสำคัญของโอกาสทางการศึกษา จึงอยากให้โอกาสแก่เด็กคนอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่ตนได้รับ นอกจากนี้กรณีศึกษาที่เหลืออยากประกอบอาชีพแพทย์ วิศวกร เกษตรกร และอยากทำอาชีพเดียวกับพ่อแม่ เช่น ช่างซ่อมรถ ค้าขาย และรับจ้างก่อสร้าง

5.2.2 ข้อมูลทางการศึกษา

ข้อมูลทางการศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 20 กรณี มีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาในปัจจุบัน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาทั้ง 20 คน พบว่า กรณีศึกษาเป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งเป็น

- นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน
- นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 คน
- นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน

- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 คน
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน

สำหรับศูนย์การเรียนที่กรณีศึกษากำลังศึกษาอยู่ มีดังนี้

- ศูนย์การเรียน CDC จำนวน 5 คน
- ศูนย์การเรียนแควกะบอง จำนวน 5 คน
- ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว จำนวน 4 คน
- ศูนย์การเรียนตูแม่คี่ จำนวน 2 คน
- ศูนย์การเรียนซาทุเหล่ จำนวน 1 คน
- ศูนย์การเรียนกลอเรียแม่ดาว จำนวน 1 คน
- ศูนย์การเรียน BHSOH จำนวน 1 คน
- ศูนย์การเรียนนอจูแมะ จำนวน 1 คน

2. การเข้าถึงการศึกษา

การเข้าถึงการศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 20 คนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ทราบข้อมูลศูนย์การเรียนจากเพื่อนหรือคนรู้จัก

การทราบข้อมูลของศูนย์การเรียนจากเพื่อนหรือคนรู้จักเป็นวิธีการเข้าถึงศูนย์การเรียนของกรณีศึกษาจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีที่มาจากการสอบถาม หรือการรับทราบข้อมูลของศูนย์การเรียนจากเพื่อนที่เรียนในศูนย์การเรียนนั้นอยู่ก่อนแล้ว หรือเป็นการทราบข้อมูลจากคนรู้จัก เช่น คนในละแวกบ้าน หรือเพื่อนของผู้ปกครอง เป็นต้น

2. ทราบข้อมูลศูนย์การเรียนจากครูหรือบุคลากรในศูนย์การเรียน

กรณีศึกษาส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่มีคนในครอบครัวรู้จักกับครูหรือบุคลากรในศูนย์การเรียน จึงเกิดการฝากเข้าเรียนในศูนย์การเรียนนั้น ซึ่งการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของผู้ย้ายถิ่น ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นจะมีเครือข่ายทางสังคมกับคนที่มาจากหมู่บ้านเดียวกัน หรือคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งเมื่อคนใดมีบุตรหลานในวัยเรียนก็มักจะฝากบุตรหลานของตนให้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนที่มีคนรู้จักทำงานอยู่

3. พ่อแม่เป็นครูหรือมีญาติเป็นครูในศูนย์การเรียน

กรณีศึกษาที่มีพ่อแม่หรือญาติเป็นครูในศูนย์การเรียน ส่วนมากมักจะเข้าเรียนในศูนย์การเรียนนั้น โดยผ่านการฝากฝังของพ่อแม่หรือญาติให้ได้เข้าเรียน

4. คนในครอบครัวเป็นผู้หาโรงเรียนให้

เมื่อเด็กถึงวัยที่ต้องเข้าโรงเรียน ผู้ปกครองก็จะออกหาที่เรียนที่เหมาะสมให้บุตรหลานของตน โดยมีเหตุผลในการเลือกสถานที่เรียนที่หลากหลาย เช่น ใกล้บ้าน ไม่ต้องเสีย

ค่าใช้จ่าย หรือจากการที่ศูนย์การเรียนบริหารงานโดยกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เช่นในกรณีของชาวกะเหรี่ยง เป็นต้น

5. การประชาสัมพันธ์ของครูหรือเจ้าหน้าที่ในศูนย์การเรียน

ในหลายศูนย์การเรียนจะให้ครูและบุคลากรไปประชาสัมพันธ์เรื่องการรับสมัครเด็กเข้าเรียนในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อให้คนในชุมชนทราบข่าวและพาบุตรหลานในวัยเรียนมาสมัครเข้าเรียนในศูนย์การเรียน

6. มีองค์กรเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการสมัครเข้าเรียน

ในการเข้าถึงการศึกษาของกรณีศึกษาชาวซิงคนหนึ่งพบว่า มีองค์กร ZSYO (Zo Student Young Organization) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ย้ายถิ่นจากรัฐซิงเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือกรณีศึกษาในการเข้าเรียนที่ศูนย์การเรียน CDC

3. ประวัติการศึกษา

สำหรับประวัติการศึกษาของกรณีศึกษานั้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยเรียนในประเทศพม่าก่อนที่จะมาประเทศไทย และกลุ่มที่เคยเรียนในสถานศึกษาอื่นในประเทศไทยก่อนจะมาเรียนที่ศูนย์การเรียนปัจจุบัน

3.1 กรณีศึกษาที่เคยศึกษาในประเทศพม่า

กรณีศึกษาที่เคยศึกษาในประเทศพม่ามาก่อนนั้น ได้ให้ความเห็นต่อการเรียนในประเทศพม่า และความแตกต่างระหว่างการเรียนของประเทศพม่าและประเทศไทยไว้ดังนี้

- ทางด้านค่าใช้จ่าย การเรียนที่ประเทศพม่านั้น นักเรียนต้องเสียค่าเล่าเรียนเป็นเงินจำนวนมาก แต่การเรียนที่ศูนย์การเรียนในประเทศไทย นักเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือหากเสียก็เป็นเงินจำนวนไม่มาก ซึ่งการที่เด็กไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือเสียในจำนวนไม่มากนัก ทำให้เด็กมีโอกาสมากขึ้นในการเข้าถึงการศึกษา และมีโอกาสที่จะได้ศึกษาต่อในระดับสูง

- ทางด้านการเรียนการสอน กรณีศึกษาให้ความเห็นว่า ศูนย์การเรียนในประเทศไทยมีการเรียนการสอนที่ดีกว่าโรงเรียนในประเทศพม่า ซึ่งครูในศูนย์การเรียนจะมีวิธีการสอน และการอธิบายเนื้อหาที่ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ดีกว่า รวมทั้งยังมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียนมากกว่าครูในประเทศพม่า ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่อธิบายบทเรียน แต่จะให้นักเรียนท่องตามในหนังสือเรียนทั้งหมด เพื่อนำไปสอบ

- การสอบเทียบวัดระดับความรู้ บางศูนย์การเรียนจะทำการวัดระดับ

ความรู้ที่นักเรียนที่เคยเรียนในประเทศมาก่อนเข้าเรียน เพื่อจัดให้นักเรียนได้เรียนในระดับชั้นที่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนบางคนต้องเรียนซ้ำชั้นเดิมอีกครั้ง เพื่อปรับพื้นฐานความรู้ให้เด็กสามารถปรับตัวต่อการศึกษาในศูนย์การเรียนได้

- นอกจากนี้กรณีศึกษาบางคนได้ให้ความเห็นว่า การเรียนในประเทศพม่ากับประเทศไทยไม่แตกต่างกัน แต่มีการสอนภาษาไทยเพิ่มเติมเท่านั้น

3.2 กรณีศึกษาที่เคยศึกษาในสถานศึกษาอื่นในประเทศไทย

- กรณีศึกษาที่เคยศึกษาในศูนย์การเรียน CDC ให้ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสถานที่เรียนว่า ศูนย์การเรียน CDC เป็นศูนย์การเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนจำนวนมาก ครูจึงไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งต่างจากศูนย์การเรียน All Saint's ซึ่งเป็นสถานที่เรียนในปัจจุบันที่เป็นศูนย์การเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังเน้นการสอนภาษาไทย เนื่องจากศูนย์การเรียนมีนโยบายที่ต้องการผลักดันให้นักเรียนสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนไทย จึงได้ปรับพื้นฐานให้นักเรียนมีความรู้ภาษาไทย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนในโรงเรียนไทยในอนาคต

- กรณีศึกษาที่เคยศึกษาในพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านคุ้มเปี่ยมให้ความเห็นว่า ครูในศูนย์การเรียนปัจจุบัน (ศูนย์การเรียน CDC) มีการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจมากกว่าในพื้นที่พักพิง รวมทั้งความเป็นอยู่ในศูนย์การเรียนก็ยังคงมีความสะดวกสบายมากกว่าในพื้นที่พักพิงชั่วคราว

4. การได้รับบริการทางการศึกษาจากศูนย์การเรียน

สำหรับการได้รับบริการทางการศึกษาจากศูนย์การเรียน จะยกตัวอย่างศูนย์การเรียนที่กรณีศึกษากำลังศึกษาอยู่ ได้แก่

1. ศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว นักเรียนในศูนย์การเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน นอกจากนี้ยังได้รับอาหารกลางวัน เครื่องแบบนักเรียน และบริการรถรับส่งจากบ้านมาโรงเรียน และตามนโยบายขององค์กร NCCM ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลศูนย์การเรียน จะพบว่า ทางองค์กรได้ให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนส่วนหนึ่งให้มีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีความเห็นว่า เมื่อเด็กอยู่อาศัยในประเทศไทย ก็ควรได้รับการกลม่อมเกลารจากระบบการศึกษาของไทย

2. ศูนย์การเรียน CDC นักเรียนในศูนย์การเรียน CDC จะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน นอกจากนี้ยังได้รับอาหารกลางวัน รถรับส่งจากบ้านมาโรงเรียน และสามารถอยู่อาศัยในหอพักของทางศูนย์การเรียนได้อีกด้วย

3. ศูนย์การเรียน BHSOH นักเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน นอกจากนี้ยังได้รับอาหารกลางวัน และการอาศัยในหอพักนักเรียน

4. ศูนย์การเรียนรู้ซาทูละ นักเรียนต้องเสียค่าเล่าเรียนเป็นจำนวนเงินเดือนละ 200 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้รวมค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่าอาหาร และหากนักเรียนนั่งรถโดยสารของโรงเรียนหรือพักในหอพักของทางศูนย์การเรียนก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม แต่ผู้ปกครองสามารถขอฟ่อนผันได้ในกรณีที่ไม่สามารถจ่ายได้

5. ศูนย์การเรียนแควะบอง นักเรียนในศูนย์การเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน แต่ต้องเสียค่าบริการรถรับส่ง และค่าหอพัก

6. ศูนย์การเรียนตูแมคี นักเรียนในศูนย์การเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน รวมถึงค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าหอพัก

5. ความคิดเห็นต่อการเรียนในโรงเรียนไทย

ความคิดเห็นของกรณีศึกษาต่อการเรียนในโรงเรียนไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

5.1 กรณีศึกษาที่อยากเรียนในโรงเรียนไทย ซึ่งกรณีศึกษาที่อยากเรียนในโรงเรียนไทยมีความคิดเห็นดังนี้

- การเรียนในโรงเรียนไทย จะทำให้มีความรู้ภาษาไทยมากขึ้น ซึ่งเป็น การส่งเสริมให้มีโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย เช่น การเรียนต่อในระดับสูง หรือโอกาสในการทำงาน เป็นต้น
- อยากเรียนในโรงเรียนไทยแม้จะมีอุปสรรคทางด้านภาษา แต่ก็ จะพยายามเรียนให้ได้
- อยากเรียนในโรงเรียนไทย แต่กลัวว่าจะมีปัญหาในการปรับตัว ทั้ง ทางด้านการเรียนที่ต้องใช้ภาษาไทย และการเข้ากับเพื่อนร่วมชั้นซึ่งเป็นคนไทย

5.2 กรณีศึกษาที่ไม่อยากเรียนในโรงเรียนไทย ซึ่งกรณีศึกษาที่ไม่อยากเรียนในโรงเรียนไทยให้ความเห็นดังนี้

- ไม่มีความรู้ภาษาไทย และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้
- กลัวมีปัญหาเกี่ยวกับเด็กไทย เพราะเด็กไทยชอบรังแกเด็กพม่า
- มีปัญหาทางด้านค่าใช้จ่าย หากเรียนในโรงเรียนไทยต้องเดือดร้อน พ่อแม่หรือผู้ปกครองในการจ่ายค่าเล่าเรียน รวมทั้งอาจทำให้ไม่ได้เรียนหรือไม่มีโอกาสได้เรียนในระดับสูง
- โรงเรียนไทยไม่มีที่พักให้
- ไม่อยากเรียนในที่ที่ไม่คุ้นเคย กลัวว่าจะปรับตัวไม่ได้
- ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตน โดยเฉพาะกรณีศึกษาที่อยู่ใน

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่กล่าวถึง ประเพณีชาวกะเหรี่ยงซึ่งทุกคนจำเป็นต้องรู้
ภาษาและวัฒนธรรมของตน

- การเรียนที่ศูนย์การเรียนปัจจุบัน มีการสอนหลายภาษา ทั้งภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า และภาษากะเหรี่ยง

จากข้อมูลของนักเรียนที่ศึกษาในศูนย์การเรียนซึ่งดำเนินงานโดยองค์พัฒนาเอกชน
นอกจากข้อมูลทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทั้งในเรื่องการเข้าถึงการศึกษา และผลที่
ได้รับจากการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
โดยองค์พัฒนาเอกชนแล้ว ข้อมูลของกรณีศึกษายังทำให้ได้รับทราบข้อมูลอื่นๆ เช่น ข้อมูล
ทางการย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยของประชากรจากประเทศพม่า และข้อมูลในส่วนของ
ความคิดเห็นต่ออนาคตของตนเอง ซึ่งความคิดเห็นของกรณีศึกษาต่ออนาคตของตนเอง พบว่า
เกือบทั้งหมดมีความต้องการที่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป รวมทั้งมีความต้องการที่จะทำงาน
ในประเทศไทยด้วย จากข้อมูลนี้ทำให้เห็นแนวโน้มว่า เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติน่าจะอาศัยอยู่ใน
ประเทศไทยต่อไป ดังนั้นรัฐบาลและสังคมไทย จึงควรส่งเสริมให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคนได้รับ
โอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพใน
ประเทศไทยต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาระบบการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติและความต้องการทางการศึกษา รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์สิทธิและการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชน และนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย

6.1 สรุปผลการศึกษา

อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยที่มีกระแสการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านจำนวนมาก ผู้ย้ายถิ่นในอำเภอแม่สอดเกือบทั้งหมดเป็นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งประกอบด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ และโรฮิงยา สำหรับสาเหตุการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศพม่านั้น มีที่มาจากความต้องการหลีกเลี่ยงสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้ายในประเทศพม่าเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในประเทศไทย ซึ่งนอกจากผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานและอยู่อาศัยในอำเภอแม่สอดแล้ว พบว่ามีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอีกจำนวนมากที่ติดตามครอบครัว เพื่อน หรือคนรู้จักเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบว่าบางส่วนได้เดินทางเข้ามาโดยลำพัง และอีกจำนวนไม่น้อยที่เกิดและเติบโตในอำเภอแม่สอด

ในปัจจุบันมีประเด็นปัญหามากมายที่เกิดกับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ แต่ประเด็นที่ได้รับความสนใจมากที่สุดนั้น หนีไม่พ้นเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติควรได้รับขณะอาศัยอยู่ในประเทศไทย สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ นอกจากจะประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติทั่วไปแล้ว เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กทุกคนควรได้รับการสนับสนุนเพื่อให้เด็กมีความรู้สามารถพัฒนาตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้ว่าเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะมีสถานภาพเป็นผู้ย้ายถิ่นชั่วคราวในประเทศไทย แต่ในอนาคตหากเด็กเหล่านี้เติบโตและเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ย้ายถิ่นถาวร สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศด้วยการให้การศึกษามีคุณภาพแก่เด็กทุกคน

สถานการณ์ทางด้านการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในปัจจุบันพบว่า ถึงแม้รัฐบาลไทยจะให้สิทธิทางการศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างเท่าเทียมกับเด็กไทยตามที่ได้ระบุไว้ใน

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และมติคณะรัฐมนตรี 5 กรกฎาคม 2548 แต่เด็กเหล่านี้ยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษา เช่น ปัญหาทางด้านภาษาที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี ปัญหาทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งโดยมากผู้ย้ายถิ่นไม่มีรายได้มากพอที่จะส่งเสริมการศึกษาของบุตร เป็นต้น

จากการที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีอุปสรรคในการเข้าถึงโรงเรียนไทย จึงพบว่า ในพื้นที่ที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำนวนมากอย่างในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากได้มีการจัดการศึกษนอกระบบในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มผู้ย้ายถิ่นซึ่งได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ขาดโอกาสทางการศึกษา จากการสำรวจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ในอำเภอแม่สอดมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมากถึง 47 ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่ศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 6,346 คน

สำหรับกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้ดำเนินงานในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย องค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee องค์กร National Catholic Commission on Migration องค์กร Karen Education Department มูลนิธิศุภนิมิต และองค์กร Peoples Partner for Development and Democracy นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้อีกส่วนหนึ่งที่จัดการศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ได้อยู่ภายใต้การดำเนินงานขององค์กรใด

ทางด้านการจัดการศึกษา พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ส่วนหนึ่งจะมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้จัดการบริหารงานทุกอย่าง ทั้งทางด้านการเรียนการสอน และการบริหารงานในศูนย์การเรียนรู้ ส่วนศูนย์การเรียนรู้อีกจำนวนหนึ่งจะจัดการศึกษาตัวเองโดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ เช่น การอบรมครู การประเมินผลการเรียน สื่ออุปกรณ์การเรียน หรือทางด้านงบประมาณ ซึ่งกระบวนการในการจัดการศึกษานั้นมีหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยให้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม และการบริการทางการศึกษา เช่น การงดเว้นค่าเล่าเรียน บริการรถรับส่ง การจัดอาหารและที่พักให้แก่นักเรียน เป็นต้น

ทางด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้ที่มีหน้าที่หลัก ได้แก่ ครูผู้สอน ซึ่งครูจะมีหน้าที่ในการวางแผนการสอน การให้ความรู้ การประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับหลักสูตรและเนื้อหาที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้พบว่า มีการใช้หลักสูตรที่หลากหลาย ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาของพม่า หลักสูตรการศึกษาของกะเหรี่ยง และหลักสูตรการศึกษาของไทย ซึ่งบางศูนย์การเรียนรู้จะใช้หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งเป็นหลักในการสอน ในขณะที่บางศูนย์

การเรียนจะมีการผสมผสานเนื้อหาบทเรียนจากหลายๆหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ยึดหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งแน่นอน แต่จะเลือกเนื้อหาในการสอนจากหนังสือเรียนต่างๆ โดยครูจะดูพื้นฐานของนักเรียน และเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียน

ที่ผ่านมาได้มีแนวคิดการสร้างหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อใช้ในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยแนวคิดดังกล่าวมีที่มาจากการพัฒนาการศึกษาของศูนย์การเรียนให้เทียบเท่ากับมาตรฐานการศึกษาของไทย เพื่อให้นักเรียนสามารถเทียบโอนความรู้กับการศึกษาไทยได้ รวมถึงเพื่อทำให้การศึกษาในรูปแบบศูนย์การเรียนได้รับการยอมรับจากรัฐบาลไทยมากขึ้น ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรระยะแรก จึงเน้นไปที่การเรียนภาษาไทย และการใช้หลักสูตรไทยเป็นหลัก ซึ่งองค์กร World Education Consortium และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ได้ร่วมกันแปลหนังสือเรียนไทยเป็นภาษาพม่าและภาษากะเหรี่ยง และจัดทำหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับหนังสือเรียนของไทยใน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาพม่า และภาษากะเหรี่ยง แต่หลังจากที่ได้นำหลักสูตรใหม่นี้ไปใช้สอนให้นักเรียน ก็พบว่าหลักสูตรนี้มีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะทางด้านความเข้าใจของครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า และชาวกะเหรี่ยงที่ไม่มีความรู้ภาษาไทย และไม่เคยได้รับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาของไทยมาก่อน ทำให้ครูไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่จะนำไปสอน จึงเกิดปัญหาว่า ครูส่วนหนึ่งยังสอนตามเนื้อหาเดิมไม่นำหลักสูตรใหม่ไปใช้ รวมถึงนักเรียนก็ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาในหลักสูตรใหม่นี้ได้เช่นกัน เมื่อมีการประเมินผลหลักสูตรจึงพบว่า หลักสูตรดังกล่าวไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

จากปัญหาดังกล่าว องค์กร World Education Consortium ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานทางด้านการพัฒนาการศึกษา และการอบรมครูได้จัดทำหลักสูตรใหม่ขึ้นจากหลักสูตรการศึกษาของหลายๆประเทศ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาของพม่า หลักสูตรการศึกษาของกะเหรี่ยง หลักสูตรการศึกษาของไทย หลักสูตรการศึกษาของประเทศอังกฤษ และหลักสูตรการศึกษาของสหรัฐอเมริกา โดยนำเนื้อหาที่เหมาะสมมาจัดทำหลักสูตรขึ้นใน 3 รายวิชา ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งหลักสูตรนี้จะไม่มีกำหนดแผนการสอนหรือวิธีการสอน แต่จะนำบทเรียนในหลักสูตรใหม่จัดทำเป็นหนังสือคู่มือครู และทำการอบรมเนื้อหาในหนังสือเพื่อให้ครูแต่ละคนเข้าใจตรงกันและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางความรู้ที่จะสอนให้นักเรียน สำหรับวิธีการใช้หลักสูตรใหม่นี้จะขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งครูจะวางแผนการสอน และคิดวิธีการสอนขึ้นเอง โดยดูความเหมาะสมของนักเรียน และจากการที่หลักสูตรนี้ไม่มีกรอบกำหนดแบบแผนในการเรียนการสอน ทำให้มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งจากลักษณะของหลักสูตรดังกล่าวจะพบว่า หลักสูตรนี้มีความเป็นสากล และใน

ขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียนด้วย แต่เนื่องจากหลักสูตรดังกล่าวเพิ่งถูกนำไปทดลองใช้ในศูนย์การเรียนขององค์กร Burmese Migrant Workers Education Committee เมื่อปีการศึกษาที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2551) หลักสูตรนี้จึงยังอยู่ในช่วงของการประเมินผลว่า มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดที่จะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรมาตรฐาน เพื่อใช้แพร่หลายในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทั้งหมดในประเทศไทย

สำหรับวิชาที่จัดสอนในศูนย์การเรียนนั้น จะประกอบด้วย วิชาภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นวิชาหลักที่ใช้สอนในศูนย์การเรียนทั่วไป และจะมีในบางศูนย์การเรียนที่จัดสอนวิชาอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ ภาษากะเหรี่ยง ประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และวิชางานฝีมือต่างๆ นอกจากนี้จากคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดตากที่ต้องการให้ศูนย์การเรียนทั้งหมดจัดสอนภาษาไทยให้แก่ นักเรียน ทำให้ทุกศูนย์การเรียนจัดสอนวิชาภาษาไทย โดยบางศูนย์การเรียนได้จ้างครูคนไทย และบางศูนย์การเรียนก็ได้ส่งครูที่สามารถสื่อสารภาษาไทยไปอบรมการสอนภาษาไทยให้แก่เด็กย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่จัดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2 ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่านักเรียนทุกคนจะมีโอกาสได้เรียนภาษาไทย แต่เกือบทั้งหมดยังคงมีปัญหาในการสื่อสาร ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดหรืออ่านเขียนภาษาไทยได้ และอีกจำนวนหนึ่งที่สามารถพูดภาษาไทยได้ แต่ไม่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนจะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ซึ่งศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาพม่า และบางส่วนจะใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร ทั้งนี้ภาษาที่ใช้ในศูนย์การเรียนจะขึ้นอยู่กับชาติพันธุ์ของครูและนักเรียนส่วนใหญ่ว่าเป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์ใดมากที่สุด

จากประเด็นการจัดการศึกษาที่กล่าวมาพบว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการสอนของครูมีส่วนอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางการศึกษาในศูนย์การเรียน ทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบการเรียนการสอน และการพัฒนาการศึกษาในศูนย์การเรียน นอกจากนี้ครูยังถือเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาอีกด้วย เนื่องจากครูจำนวนมากมีสถานภาพเป็นผู้เช่าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้ไม่มีสิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทย ดังจะพบว่าครูมักถูกจับกุมหรือต้องหลบซ่อนตัวจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงไม่สามารถมาสอนหนังสือได้ ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้มีผลทำให้การเรียนของนักเรียนไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านการขาดแคลนครู ที่พบว่าในบางศูนย์การเรียนมีจำนวนครูไม่เพียงพอต่อการดูแลนักเรียน และปัญหาทางด้านมาตรฐานของครู ซึ่งพบว่า ครูจำนวนมากไม่ได้รับการอบรมทางด้านการสอนมาโดยตรง นอกจากนี้ครูในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงทำให้ครูถูกมองว่าขาดคุณสมบัติในการให้ความรู้แก่นักเรียน แต่ถึงแม้ครูจะไม่มีคุณวุฒิทางด้านการสอนหรือไม่ได้รับการอบรมการสอนมาโดยตรง แต่จากคำบอกเล่าของนักเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นต่อครู

ว่าเป็นผู้ที่สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียน รวมทั้งยังมีความใส่ใจต่อการศึกษาของนักเรียน ซึ่งหากพบว่านักเรียนคนใดมีปัญหาในการเรียน ครูก็จะเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนคนนั้นทันที จากความคิดเห็นของนักเรียนอาจทำให้มองในอีกแง่หนึ่งได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสอนและสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะขาดคุณวุฒิทางการศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ก็ตาม

นอกจากการจัดการศึกษาดังกล่าวแล้ว พบว่า องค์การพัฒนาเอกชนยังมีการทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ทั้งทางด้านการสนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และการสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับสูง ซึ่งการสนับสนุนโอกาสในการเข้าถึงการศึกษานั้นเห็นได้จากการเปิดศูนย์การเรียนเพิ่มขึ้นในพื้นที่ที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก และเด็กเหล่านั้นขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาทั้งในโรงเรียนไทย และการศึกษานอกระบบในศูนย์การเรียน ทำให้ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า มีศูนย์การเรียนเปิดให้การศึกษากับเด็กในเกือบทุกพื้นที่ ทั้งในเขตชุมชน และในพื้นที่ห่างไกลตามแนวชายแดน สำหรับวิธีการเข้าถึงการศึกษานั้น นอกจากเด็กจะทราบข่าวจากเพื่อนหรือคนรู้จักแล้ว ยังมีบางส่วนที่เข้าถึงการศึกษาจากการประชาสัมพันธ์ของศูนย์การเรียนที่เข้าไปในชุมชน และประกาศรับนักเรียนเข้าศึกษาในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน ซึ่งการเข้าถึงการศึกษาในศูนย์การเรียนนั้นไม่มีความยุ่งยากทางด้านเอกสารที่ใช้สมัครเข้าเรียน โดยพบว่าผู้ปกครองหรือตัวเด็กเองสามารถเดินทางไปที่ศูนย์การเรียนแล้วแจ้งชื่อ ที่อยู่ ชื่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองก็สามารถเข้าเรียนได้ ซึ่งศูนย์เรียนบางแห่งอาจเรียกเก็บค่าแรกเข้าหรือค่าบำรุงการศึกษาในแต่ละปีการศึกษา แต่ส่วนใหญ่แล้วจะไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายใดเลย รวมทั้งในบางศูนย์การเรียนยังได้จัดอาหาร อุปกรณ์การเรียน รถรับส่ง และที่พักให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย

ทางด้าน การสนับสนุนการศึกษาในระดับสูงนั้นพบว่า ในแต่ละศูนย์การเรียนจะมีการเปิดชั้นเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะเปิดสอนในระดับอนุบาล (Kindergarten) และประถมศึกษา (Primary school grade 1-grade 4) ซึ่งถือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีแนวโน้มว่าจะเปิดชั้นเรียนต่อไปเรื่อยๆตามการเลื่อนชั้นของนักเรียน นอกจากนี้ในหลายศูนย์การเรียนได้เปิดสอนในระดับสูงกว่าประถมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle school grade 5-grade 7) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (High school grade 8-grade 10) นอกจากนี้มีอีก 1 ศูนย์การเรียนที่เปิดสอนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา (Post Ten grade 11-grade 12) ได้แก่ ศูนย์การเรียนซาทุเหล่ (Hsa Thoo Lei Learning Center)

จากกระบวนการจัดการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นภาพการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและศูนย์การเรียนต่างๆที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งทางด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ครูผู้ให้ความรู้ การเข้าถึงการศึกษา และการ

ทำงานสนับสนุนการศึกษาในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งในการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

สถานการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน สามารถพบได้ในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทย ทั้งในจังหวัดชายแดน และในเมืองที่มีความต้องการแรงงาน สำหรับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นอีกหนึ่งเมืองชายแดนที่มีกระแสการย้ายถิ่นของประชากรจากประเทศพม่าเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานเป็นจำนวนมาก จากการย้ายถิ่นเข้ามาในอำเภอแม่สอดของประชากรจากประเทศพม่า นอกจากคนกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบในแง่บวก เช่น การมีงานทำ และได้รับค่าแรงมากกว่าเดิมแล้ว ในทางกลับกันผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าก็ได้รับผลกระทบในแง่ลบด้วย โดยเฉพาะทางด้านกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นไม่ได้เข้าเมืองด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทย ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมและส่งกลับประเทศอยู่เสมอ นอกจากนี้สถานภาพทางกฎหมายยังส่งผลกระทบต่อสิทธิในด้านต่างๆ เช่น สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข หรือสิทธิทางการศึกษา เป็นต้น ซึ่งอมรทิพย์ อมรภิบาลและจิราพร วรเสน (2544: 23) พบว่า ผลกระทบที่ถูกหลานแรงงานข้ามชาติได้รับจากการย้ายถิ่นคือการอยู่ในสภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเด็กเร่ร่อน ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากสถานภาพที่ผิดกฎหมาย ทำให้เด็กขาดความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ในงานวิจัยของต่างประเทศก็พบว่า เด็กย้ายถิ่นจะได้รับความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษาเช่นกัน ในงานของ Green (2001) พบว่า เด็กละตินอเมริกาจะประสบปัญหาอย่างมากหลังจากย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา นอกจากสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี ไม่ได้รับการดูแลทางด้านสาธารณสุข และปัญหาความยากจนแล้ว เด็กยังประสบปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เนื่องจากเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้เด็กต้องกลายไปเป็นแรงงานโดยขาดความรู้

ประเด็นทางด้านสิทธิทางการศึกษาซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของเด็กทุกคน พบว่าจากการที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศไทย ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนรวมถึงกลุ่มผู้ย้ายถิ่นได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อดำเนินงานส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งใช้หลักสูตรและภาษาถิ่นของตนในการเรียนการสอน เช่น หลักสูตรการศึกษาพม่า และหลักสูตรการศึกษากะเหรี่ยง

ผลกระทบที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับ ทั้งทางด้านอยู่อาศัย ทางด้านกฎหมาย และการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ นั้น สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาวศ์ จันทวานิชและคณะ (2544: 19-20) ซึ่งได้ศึกษาผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ พบว่า ผู้ย้ายถิ่นจะได้รับผลกระทบหลายด้าน ทั้งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางด้านการเมือง ผลกระทบทางด้านสังคม ผลกระทบทางด้าน

วัฒนธรรม และผลกระทบทางด้านกฎหมาย ซึ่งผลกระทบต่าง ๆ นี้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ในอำเภอแม่สอดเช่นเดียวกัน โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นที่เกี่ยวกับประเด็นในการศึกษาครั้งนี้ คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนก็สอดคล้องกับแนวคิดการย้ายถิ่นว่าด้วยผลกระทบทางด้านสังคมที่กล่าวไว้ว่า การย้ายถิ่นส่งผลให้เกิดชุมชนทางชาติพันธุ์ มีการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร การรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งมีการขัดเกลาสมาชิก รุ่นเยาว์ของกลุ่มโดยอาจมีการจัดชั้นเรียนสอนภาษาของตน ซึ่งในงานวิจัยของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2550) ก็ได้พบการจัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่อื่นๆ เช่นเดียวกัน ได้แก่ อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอคุระบุรี จังหวัดระนอง

จากการศึกษาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชน พบว่า นอกจากการให้การศึกษแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติแล้ว องค์กรพัฒนาเอกชนและศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดยังให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในการเข้าถึงสิทธิทางด้านอื่นๆ อีกด้วย หากพิจารณาในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2534 (National Declaration on Children, 1991) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2535 (Convention on the Rights of the Child, 1992) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า เด็กทุกคนควรได้รับการปฏิบัติหรือคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยกใดใด เช่น เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง ทั้งทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การเข้ารับบริการสาธารณสุข การมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับอาหารและน้ำดื่มที่สะอาด สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกกดขี่ ถูกทำร้าย การใช้แรงงานเด็ก สิทธิในการพัฒนาตนเอง ทั้งในการเข้าถึงการศึกษา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน และสิทธิในการมีส่วนร่วมที่ให้สิทธิแก่เด็กในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนได้ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสได้รับสิทธิต่างๆ ทั้งทางด้านที่พักอาศัย อาหารและน้ำดื่ม การเข้าถึงการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน แต่สิ่งที่เด็กได้รับนั้นยังมีส่วนที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ในศูนย์การเรียนรู้หลายแห่งขาดงบประมาณในการจัดอาหารที่มีประโยชน์ และน้ำดื่มสะอาด รวมทั้งสถานที่เรียนและที่พักหลายแห่งก็มีสภาพแวดล้อมไม่ดีนัก และสำหรับสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมพบว่า มีเด็กบางส่วนได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เนื่องจากในศูนย์การเรียนรู้บางแห่งมีการจัดกิจกรรมวันชาติกะเหรี่ยง หรือการแสดงผลงานของนักเรียนทางด้านศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การร้องรำ การทอผ้า ประวัติศาสตร์ของชนชาติ เป็นต้น

สำหรับสิทธิในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะสิทธิทางการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และในปฏิญญาจอมเทียนว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน (The World Declaration on Education for All

in Jomtien, 2000) ต่างก็ได้ระบุถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันของเด็กทุกคน ซึ่งในปัจจุบันพบว่า แม้มีเด็กจำนวนมากสามารถเข้าถึงการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน แต่ยังมีเด็กอีกจำนวนหนึ่งที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากเด็กเร่ร่อนในเขตเทศบาล หรือเด็กขอทานบริเวณริมสะพานข้ามแม่น้ำแม่ยี่ที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา

ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและปฏิญญาจอมเทียนได้ระบุถึงสิทธิทางการศึกษาที่ครอบคลุมในทุกประเด็น ได้แก่ การให้สิทธิแก่เด็กในการเข้ารับการศึกษาบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ซึ่งการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชน พบว่า แม้ศูนย์การเรียนทั้งหมดจะเปิดโอกาสให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคน แต่ในบางศูนย์การเรียนจะมีนโยบายทางการศึกษาที่สนับสนุนเด็กเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ศูนย์การเรียนที่ดำเนินงานโดยกลุ่มชาวกะเหรี่ยง แม้ว่าบางศูนย์การเรียนจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา แต่การศึกษาในศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนก็ถือเป็นการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับพื้นฐานของเด็กมากกว่าการศึกษาของไทย เนื่องจากมีการจัดสอนในภาษาถิ่นของเด็ก ทั้งภาษาพม่า และภาษากะเหรี่ยง รวมทั้งยังมีการจัดสอนภาษาไทยให้แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันการศึกษานอกระบบยังขาดมาตรฐานทางการศึกษาในหลายด้าน และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นรูปแบบเดียวกันในทุกศูนย์การเรียน แต่ความหลากหลายในการจัดการศึกษาก็มีส่วนในการสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพบว่า การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับในทุกศูนย์การเรียน รวมทั้งในบางศูนย์เรียนยังได้เปิดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการศึกษาในระดับสูงของนักเรียนอีกด้วย ทั้งการเปิดชั้นเรียนในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา (Post Ten Grade) หรือการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในสถานศึกษาอื่น รวมทั้งการศึกษาในศูนย์เรียนนั้นจะไม่เก็บค่าเล่าเรียน หรืออาจเก็บจำนวนไม่มาก ซึ่งทำให้เด็กที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

นอกจากนี้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ยังได้ระบุถึงประเด็นในการสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอในงานวิจัยของสุวรรณณี เข้มเจริญ (2545) ที่ศึกษาผลกระทบทางด้านสิทธิทางการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย ซึ่งได้เสนอแนะว่า องค์กรภาคประชาชน ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรศาสนา และองค์กรท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลเหล่านี้ ถึงแม้แนวคิดในการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจะได้รับการยอมรับในอนุสัญญาดังกล่าว แต่สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า การศึกษาที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อการศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอดยังไม่ได้รับการรับรองให้เป็นสถานศึกษาที่ถูกกฎหมาย ซึ่งสถานภาพของศูนย์การเรียนขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ในยุคหนึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดตากมีคำสั่งให้ทหารปิดศูนย์การเรียน โดยอ้างเหตุผลทางด้านความมั่นคงของ

ประเทศ และแม้ว่าในขณะนี้รัฐได้อุทิศให้ศูนย์การเรียนต่างๆสามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติได้ เนื่องจากรัฐมีแนวคิดว่าการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นการทำงานตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งทำให้การศึกษาที่เป็นวิธีหนึ่งในการดูแลเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามการศึกษานอกระบบนี้ก็ไม่ได้ถูกรับรองให้เป็นการศึกษาที่ได้มาตรฐาน และยังไม่สามารถเทียบโอนกับการศึกษาของไทยได้ ซึ่งทำให้เด็กมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูง เนื่องจากศูนย์การเรียนต่างๆยังไม่สามารถพัฒนาการศึกษาในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยให้แก่เด็กทุกคนอย่างทั่วถึง

นอกจากอนุสัญญาและปฏิญญาระหว่างประเทศแล้ว กฎหมายไทยยังได้ระบุสิทธิทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมของเด็กทุกคนในประเทศไทย ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2542 ซึ่งได้กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา และมีโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ซึ่งรัฐจะจัดให้อย่างทั่วถึงและไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้รัฐยังสนับสนุนการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลด้อยโอกาส และการบูรณาการการศึกษาตามสภาพพื้นฐานของผู้เรียน จากพระราชบัญญัติฉบับนี้ แม้รัฐจะให้สิทธิทางการศึกษาแก่เด็กทุกคนรวมถึงเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ แต่พบว่าเด็กบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่จัดโดยรัฐได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการศึกษาในโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาอื่นๆ เช่น ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่ากิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้การจัดการศึกษาพิเศษและการบูรณาการการศึกษาในโรงเรียนของรัฐก็ยังไม่แพร่หลายในทุกโรงเรียน เนื่องจากพบว่าการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในโรงเรียนไทยยังมีรูปแบบปกติเช่นเดียวกับที่สอนเด็กไทยทั่วไป ซึ่งมีเพียงโรงเรียนเดียวจาก 44 โรงเรียนในอำเภอแม่สอด ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าอาจ ที่ได้จัดสอนหลักสูตรทวิภาษา โดยกำหนดให้ภาษาพม่าเป็นวิชาเรียนวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษา นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2542 ยังได้ระบุแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคส่วนอื่นๆ ทั้งบุคคล ครอบครัวยุ หรือองค์กรต่างๆ แต่จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในกรณีของศูนย์การเรียนพบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในการจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษาในศูนย์การเรียนยังไม่ได้รับการรับรองให้เป็นระบบการศึกษาที่ถูกกฎหมาย

แม้ว่ารัฐไทยได้ออกมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยหลักฐานวัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) โดยให้สิทธิแก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยให้มีโอกาสเข้าเรียนได้โดยไม่มีค่าธรรมเนียม ประเท หรือพื้นที่การศึกษา และมีการออกหลักฐานเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งยังให้สิทธิในการเข้าศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายอีกด้วย แต่ผลที่เกิดขึ้นพบว่า การให้สิทธิทางการศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศ

ไทยในมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ยังไม่มีผลครอบคลุมเด็กทุกคน เนื่องจากเด็กมีอุปสรรคทางด้านอื่น ๆ เช่น การสื่อสารภาษาไทย การรับรู้สิทธิในการเข้าเรียน และทางด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ซึ่งทำให้เห็นว่า การศึกษาที่จัดโดยรัฐควรเพิ่มนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้รอบด้าน เช่น การจัดห้องเรียนพิเศษเพื่อสอนภาษาไทยให้แก่เด็กที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ หรือการงดเว้นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เด็กจะต้องจ่ายหากศึกษาในโรงเรียนไทย เช่น ค่ากิจกรรมของโรงเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียนต่างๆ เป็นต้น

หากศึกษาผลกระทบทางการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นในต่างประเทศแล้ว จะพบว่า มีหลายประเทศที่ประสบปัญหาในการส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เช่นเดียวกับกรณีของประเทศไทย เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา โปรตุเกส สวีเดน และเยอรมัน ซึ่งวิธีการที่ประเทศเหล่านี้ใช้ในการแก้ไขไม่ใช่เพียงแค่การระบุสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเท่านั้น แต่รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ได้จัดโครงการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือให้เด็กสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนของรัฐได้ เช่น ในประเทศเยอรมันที่มีการจัดทำยุทธศาสตร์สองทิศทาง คือ การศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเด็กที่มีแนวโน้มว่าจะอาศัยอยู่ในประเทศชั่วคราว โดยจัดห้องเรียนที่สอนด้วยภาษาแม่แยกออกจากห้องเรียนของเด็กเยอรมัน เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับความรู้สามารถปรับตัวได้เมื่อกลับประเทศของตน และสำหรับเด็กที่ตั้งใจจะอยู่อาศัยในประเทศเยอรมันอย่างถาวร รัฐก็ได้จัดการศึกษาแบบทวิภาษา เพื่อให้เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ร่วมกับเด็กอื่นๆ ในโรงเรียน และเพื่อเป็นการขจัดปัญหาทางด้านภาษาของเด็กอีกด้วย (Castles และ Miller, 1993) หรือในกรณีของสหรัฐอเมริกาที่รัฐบาลกลางได้จัดตั้งหน่วยงาน Migrant Education Program (MEP) เพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ โดยรัฐบาลได้สนับสนุนทั้งการศึกษาในรูปแบบปกติ และการศึกษานอกระบบ ทั้งทางด้านการจัดการศึกษารูปแบบพิเศษ เช่น การศึกษาแบบทวิภาษา และการส่งเสริมการศึกษานอกระบบเพื่อให้นักเรียนสามารถเทียบโอนไปศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นในโรงเรียนของรัฐได้ (Kindler, 1995)

สำหรับกรณีของประเทศไทยที่ไม่สามารถส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติได้อย่างทั่วถึง ทำให้การศึกษานอกระบบที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ในงานวิจัยของ Guo (2002) เกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาของผู้ย้ายถิ่นในประเทศจีน พบว่า ในประเทศจีนโรงเรียนของรัฐจะรับเฉพาะเด็กชาวจีนเข้าเรียนเท่านั้น เป็นผลให้เด็กต่างชาติขาดโอกาสทางการศึกษา สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ การจัดตั้งสถานศึกษาโดยกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ซึ่งแม้ว่าสถานศึกษาเหล่านี้จะมีสภาพผิดกฎหมาย แต่พ่อแม่ของเด็กกลับเห็นว่าเป็นหนทางที่จะทำให้บุตรของตนได้รับการศึกษา จึงนิยมส่งบุตรไปเข้าเรียน กรณีที่พบในประเทศจีนถือได้ว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในอำเภอแม่สอด ซึ่งถึงแม้ผู้ย้ายถิ่นจะทราบว่าการเข้าศึกษาในโรงเรียนไทยจะทำให้เด็กมีโอกาสในการดำรงชีวิต

หรือการทำงานมากกว่าการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชน แต่ผู้ย้ายถิ่นก็มีความเห็นว่า การศึกษานอกระบบมีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับเด็กกลุ่มอื่นๆ

สำหรับกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแบ่งออกได้เป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย

1. นโยบายการจัดการศึกษาและการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

1.1 นโยบายการจัดการศึกษา

แนวทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Minimum Standards for Education in Emergencies) ได้กล่าวถึง นโยบายการจัดการศึกษาว่า หน่วยงานที่รับหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะต้องกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก สำหรับการจัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอดนั้น มีนโยบายหลักคือ การให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากเด็กเหล่านี้ประสบปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษารวมถึงในโรงเรียนไทยได้ เช่น ปัญหาทางด้านภาษา และฐานะทางเศรษฐกิจ องค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้เข้ามาทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มนี้ โดยพบว่า การศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ขององค์กรพัฒนาเอกชนจะไม่เก็บค่าใช้จ่าย และยังได้จัดสอนในภาษาถิ่นของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษารวมถึงได้ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษานอกระบบที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก และมีการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางด้านภาษา และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลทำให้เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติไม่สามารถเข้าถึงการศึกษารวมถึงได้

นอกจากนโยบายที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว บางองค์กรยังมีนโยบายในการจัดการศึกษาเพิ่มเติม เช่น องค์กร Karen Education Department ที่มีการกำหนดนโยบายเชิงชาติพันธุ์ในการจัดการศึกษา โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้มีการสอนภาษา วัฒนธรรม และประเพณีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติกะเหรี่ยง เพื่อให้ลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนไทยสืบทอดเอกลักษณ์ของชนชาติต่อไป หรือในองค์กร Peoples Partner Development and Democracy ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนจากประเทศฟิลิปปินส์ ที่ระบุนโยบายในการจัดการศึกษาว่า การให้การศึกษาเป็นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง รวมถึงเป็นกำลังสำคัญในการทำงานเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับภาครัฐ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้นในการจัดการศึกษาขององค์กร จึงพบว่า มีการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง และมีการจัดอบรมทางด้านการพัฒนาครอบครัวประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ในนโยบายการจัดการศึกษาของมูลนิธิศุภนิมิต พบว่า มีนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อป้องกันเด็กจากกระบวนการการค้ามนุษย์ ซึ่งทางมูลนิธิได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการค้า

มนุษย์แก่นักเรียน และจัดเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมบ้านของนักเรียนเป็นประจำ รวมทั้งมีการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน เพื่อป้องกันเด็กจากการค้ามนุษย์

นอกจากนโยบายการจัดการศึกษาที่ได้ระบุไว้ในการทำงานขององค์กรแล้ว ยังพบว่า บางองค์กรมีนโยบายการจัดการศึกษานอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ เช่น กรณีของศูนย์การเรียนแม่สอด บีบีดีเอสทีที่ดำเนินงานโดยบาทหลวงในศาสนาคริสต์นิกายบีบีดีเอสที ซึ่งพบว่า มีการสอนคำสอนทางศาสนา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การให้ความรู้ซึ่งแฝงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาในศูนย์การเรียน อาจเป็นนโยบายการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนอีกประการหนึ่ง

1.2 การประสานงานกับหน่วยงานอื่น

นอกจากการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาแล้ว ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังกล่าวถึงการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและทำงานร่วมกันในการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาแก่คนทุกกลุ่ม ซึ่งในการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและระหว่างศูนย์การเรียนนั้น พบว่า มีการจัดประชุมในกลุ่มศูนย์การเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ เห็นได้จากการจัดประชุมระหว่างกลุ่มศูนย์การเรียน และการจัดการสัมมนาครูของศูนย์การเรียนทุกแห่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่าการประสานงานกับองค์กรอื่นๆด้วย เช่น World Education ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานทางด้านการพัฒนาการศึกษา โดยมีการทำงานร่วมกัน ทั้งทางด้านการพัฒนาหลักสูตร การอบรมการสอนให้แก่ครู และการจัดหนังสือและอุปกรณ์การเรียนให้แก่ศูนย์การเรียน นอกจากนี้ยังมีสมาคมครูผู้อพยพชาวพม่า (Burmese Migrant Teachers' Association) ซึ่งทำงานช่วยเหลือในการจดทะเบียนครูของทุกศูนย์การเรียน เพื่อผลักดันให้รัฐอนุญาตให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถประกอบอาชีพครูในประเทศไทยได้

นอกจากการประสานงานดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐของไทย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ซึ่งมีการประสานงานกันทั้งทางด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษาในศูนย์การเรียน การจดทะเบียนศูนย์การเรียน และการจัดทำบัตรอนุญาตประกอบอาชีพครูในศูนย์การเรียนต่างๆ

2. ความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา

แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปฏิญญาจอมเทียน และในกฎหมายไทยต่างก็ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมของเด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งกล่าวว่าการศึกษาที่จัดขึ้นต้องเปิดโอกาสให้แก่คนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

สำหรับประเด็นทางด้านความเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาภายในศูนย์การเรียนนั้น พบว่า นโยบายของทุกศูนย์เรียนจะระบุโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในความเป็นจริง บางศูนย์เรียนมีข้อจำกัดที่ทำ

ให้ไม่สามารถส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กอย่างทั่วถึง เช่น ศูนย์การเรียนซาหุเหล่ ซึ่งแม้เป็นศูนย์การเรียนที่มีการเรียนการสอนที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด แต่จากการที่ทางศูนย์การเรียนเก็บค่าเล่าเรียนเป็นเงินจำนวน 200 บาทต่อปี ทำให้เด็กบางคนที่มีความยากจน หรือผู้ปกครองไม่ต้องการเสียค่าใช้จ่ายตรงนี้ เลือกที่จะไปเรียนในศูนย์การเรียนอื่นที่ไม่เก็บค่าเล่าเรียน นอกจากนี้หลักสูตรและภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนก็ถือเป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่ง เช่น ศูนย์การเรียนที่สื่อสารด้วยภาษากะเหรี่ยง เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ไม่สามารถสื่อสารภาษากะเหรี่ยงได้ก็จะมีอุปสรรคในการเข้าเรียน นอกจากนี้การที่ศูนย์การเรียนดำเนินงานโดยองค์กรศาสนาก็เป็นข้อจำกัดของเด็กที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ในศูนย์การเรียนแม่สอดแบ็บติสต์ ที่จะไม่พบเด็กมุสลิมศึกษาอยู่ในศูนย์การเรียน สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นถือเป็นการจำกัดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก และเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาของทุกศูนย์การเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน

3. เนื้อหา หลักสูตรและรูปแบบวิธีการเรียน

ทางด้านเนื้อหา หลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรและการเรียนการสอนของแต่ละศูนย์การเรียนจะไม่มีมาตรฐานเดียวกัน แม้แต่ในกรณีของศูนย์การเรียนที่อยู่ภายใต้องค์กรเดียวกันก็จะใช้หลักสูตรและมีรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของแต่ละศูนย์การเรียน ทั้งทางด้านงบประมาณ ความสามารถของครู พื้นฐานความรู้ของนักเรียน รวมถึงปัจจัยเชิงชาติพันธุ์ในศูนย์การเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนนั้น ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความสามารถของครูที่จะจัดเนื้อหาบทเรียนตามความรู้ที่มี และจะพัฒนาการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยไม่มีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านขีดจำกัดของงบประมาณในการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนให้แก่ นักเรียน เช่น สื่อการเรียน หรือหนังสือเรียน ก็เป็นปัญหาที่ทำให้แต่ละศูนย์การเรียนไม่สามารถจัดหลักสูตรมาตรฐานและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีลักษณะเดียวกันได้

สิ่งที่พบจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (2550) ที่พบว่า การจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด ครูจะเป็นผู้จัดทำหลักสูตรเอง โดยไม่มีหลักสูตรที่ใช้แน่นอน ซึ่งเนื้อหาบทเรียนอาจนำมาจากหลักสูตรพม่าหรือหลักสูตรไทย นอกจากนี้ครูจะสอนไปตามหนังสือที่มีอยู่โดยไม่อิงกับหลักสูตรที่จัดในศูนย์การเรียนอื่นแต่อย่างใด ซึ่งศูนย์การเรียนส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนวิชาภาษาพม่า คณิตศาสตร์ อังกฤษ และภาษาไทย

ปัจจุบันทางด้านเนื้อหา หลักสูตร และรูปแบบการเรียนการสอนที่จัดให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในศูนย์การเรียนยังไม่มีความคงที่ ซึ่งยังคงอยู่ในช่วงของการพัฒนาเพื่อสร้างหลักสูตรมาตรฐาน โดยเน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นฐาน ความต้องการและความเหมาะสมของผู้เรียน

ให้มากที่สุด ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานนี้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (Minimum Standards for Education in Emergencies) ที่กล่าวว่า เนื้อหา หลักสูตร
และรูปแบบวิธีการเรียนจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน
รวมถึงต้องมีการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและผู้คนในพื้นที่นั้นด้วย

4. การวางแผน การประเมินผล และการวิเคราะห์การตอบรับจากการจัดการศึกษา

ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Minimum Standards for Education in Emergencies) ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาจะต้องมีการวางแผนการทำงาน และมีการประเมินผล
เกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน การบริการทางการศึกษา การเข้าถึงการศึกษา และระบบ
การศึกษาที่จัดขึ้น รวมถึงต้องมีการวิเคราะห์การตอบรับจากการจัดการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งการ
จัดการศึกษาในศูนย์การเรียนพบว่า มีความยืดหยุ่นทางการเรียนการสอนมาก ทั้งนี้เนื่องจา
กการจัดการศึกษายังไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานแน่นอน ในการสอนครูจะยึดนักเรียนเป็นหลัก และ
จะมีการปรับเปลี่ยนการสอนอยู่ตลอดเวลา โดยครูจะวางแผนการสอนจากผลการเรียน และความ
เข้าใจในบทเรียนของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหาส่วนไหนครูก็จะแก้ปัญหาในส่วนนั้นทันที
เพื่อให้การเรียนของนักเรียนต่อเนื่อง เช่น เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียนส่วนไหนครูก็จะสอน
เพิ่มเติม โดยครูสามารถตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนได้จากแบบฝึกหัดที่ให้นักเรียนทำ หรือ
จากผลคะแนนสอบของนักเรียน นอกจากการประเมินผลการศึกษาในส่วนของผู้เรียนแล้ว ในการ
ประเมินความต้องการของผู้เรียนทางด้านบริการทางการศึกษา การเข้าถึงการศึกษายังไม่พบว่า มี
การประเมินผลที่ชัดเจน

5. ครูและผู้ให้ความรู้

สำหรับประเด็นทางด้านครูและผู้ให้ความรู้ ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(Minimum Standards for Education in Emergencies) ได้ระบุให้ครูหรือผู้ให้ความรู้ทุกคน
จะต้องได้รับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน และเพื่อให้
ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในผู้เรียน ซึ่งหาก
ประเมินจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะพบว่า ครูที่ให้ความรู้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในศูนย์การเรียน
จำนวนมากไม่มีมาตรฐานตามที่ได้ระบุไว้ เนื่องจากครูส่วนมากไม่ได้รับการอบรมการสอน และ
เกือบทั้งหมดไม่ได้สำเร็จการศึกษาทางด้านการสอนมาโดยตรง แต่หากประเมินจากคุณภาพใน
การให้ความรู้แก่นักเรียนจะพบว่า ครูส่วนใหญ่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ตั้งแต่การ
เลือกเนื้อหาในการสอน การวางแผนการสอน และการประเมินผลการสอนจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับ
ผู้เรียน รวมทั้งยังรู้จักปรับเปลี่ยนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน และมี
การพัฒนาวิธีการสอนโดยใช้ความเข้าใจของผู้เรียนเป็นหลักอีกด้วย

6. การมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Minimum Standards for Education in Emergencies) ระบุว่า ในการจัดการศึกษานั้นจะต้องไม่ยึดติดกับแนวทางของภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีที่มาจากความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยการจัดการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งในประเด็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้เรียน ที่ผ่านมาก็เกือบทุกศูนย์การเรียนจะไม่พบการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนไม่ทราบวิธีการในการเข้าร่วม หรืออาจไม่มีความใส่ใจต่อการทำงานของคุณ์การเรียนก็เป็นได้

สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองพบว่า ในศูนย์การเรียนแควะบอง กลุ่มผู้ปกครองได้ร่วมกันเสนอให้ทางศูนย์การเรียนจัดสอนประวัติศาสตร์กะเหรี่ยงเพิ่มเติมจากเดิมที่สอนเพียงประวัติศาสตร์พม่า ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนแห่งนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในส่วนของผู้ปกครอง

7. สภาพแวดล้อมในการเรียน

ศูนย์การเรียนในอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอด ซึ่งศูนย์การเรียนจำนวนมากมีสถานที่คับแคบไม่สามารถขยายพื้นที่ออกไปได้ นอกจากนี้ยังไม่มีกำแพงห้องเรียนเป็นสัดส่วน นักเรียนต้องนั่งเรียนกันอย่างแออัด และนักเรียนบางส่วนไม่มีโต๊ะเรียน ต้องนั่งเรียนบนพื้นห้อง ซึ่งสภาพเช่นนี้ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และยังส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนอีกด้วย ส่วนในศูนย์การเรียนที่มีบริเวณกว้างขวางก็มักจะอยู่นอกเขตเทศบาล หรืออยู่ห่างไกลออกไปตามพื้นที่ชายแดน ซึ่งศูนย์การเรียนเหล่านี้แม้ว่าจะมีบริเวณกว้างขวาง แต่ก็ขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนถาวร รวมทั้งสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น น้ำ ไฟฟ้า ห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีผู้ประเมินสถานที่เรียนเป็นลักษณะเหมือนในกรณีของโรงเรียนไทย

ทางด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่เรียนที่กล่าวไว้ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Minimum Standards for Education in Emergencies) ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สถานที่นั้นจะต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยต้องคำนึงความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมนั้นจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายทั้งร่างกายและจิตใจ แต่จากสภาพศูนย์การเรียนในอำเภอแม่สอดพบว่า ศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติยังไม่มีสภาพแวดล้อมในสถานที่เรียนที่เอื้อต่อการศึกษาของผู้เรียนดังที่กล่าวไว้ในแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.3 แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชน

จากการศึกษากระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น พบว่า การทำงานในบางส่วนนั้นมีการทำงานที่ดียู่แล้ว แต่ในบางส่วนก็ยังไม่ได้มาตรฐานในการดำเนินงาน ซึ่งสถานการณ์และสภาพปัญหาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นประเด็นในการเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชนได้ดังนี้

1. การพัฒนามาตรฐานทางการศึกษาภายในศูนย์การเรียนรู้

ปัจจุบันการจัดการศึกษาภายในศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังเป็นการจัดการศึกษาตามความสามารถที่ผู้บริหารและครูจะทำได้ และจัดกันตามงบประมาณที่มี ซึ่งหากประเมินจากเกณฑ์ทางด้านคุณภาพทางการศึกษาจะพบว่า มีหลายส่วนที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น หลักสูตรและเนื้อหาบทเรียน หรือสภาพแวดล้อมในการเรียน ซึ่งการขาดมาตรฐานทางการศึกษาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษานอกระบบรูปแบบดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล รวมทั้งยังไม่สามารถประเมินได้ว่าเด็กได้รับการพัฒนาทางการศึกษาที่เหมาะสมหรือไม่ ดังนั้นประเด็นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรกคือ การพัฒนามาตรฐานทางการศึกษา ซึ่งมีแนวทางที่ควรพัฒนาดังนี้

1.1 หลักสูตรมาตรฐาน

เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานแน่นอน ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้ในศูนย์การเรียนรู้สำหรับสอนให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทย ซึ่งหลักสูตรนั้นนอกจากจะมีเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอน รวมถึงวิธีการประเมินผลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้ว หลักสูตรดังกล่าวยังควรมีความเป็นสากลที่สามารถเทียบโอนกับการศึกษาของไทยและต่างประเทศ และรูปแบบการเรียนรู้ที่ควรที่จะคำนึงถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของเด็กแต่ละคนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางด้านภาษา เนื่องจากพบว่าเด็กในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีภาษาแม่ที่แตกต่างกัน ซึ่งภาษาหลักที่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติใช้ในการสื่อสารนั้นจะประกอบด้วย ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยงโปว์ และภาษาปาเกอญอ ดังนั้นหลักสูตรจึงควรมีความยืดหยุ่น เพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับพื้นฐานของเด็กแต่ละคน

หลักสูตรที่ควรได้รับการพิจารณาอีกส่วนคือ หลักสูตรทวิภาษาหรือหลักสูตรพหุภาษา เนื่องจากภาษาดั้งเดิมของเด็กมีความหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการศึกษาของเด็ก จึงอาจจัดให้มีหลักสูตรทวิภาษาที่เน้นการใช้ภาษาไทยและภาษาดั้งเดิมของเด็กในศูนย์การเรียนรู้ หรืออาจจัดหลักสูตรพหุภาษาที่มีการใช้ภาษาที่หลากหลาย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า และภาษาถิ่นอื่นๆ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวจะเป็นการปรับพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็กทุกคนให้เท่าเทียมกัน โดยที่เด็กไม่ต้องละทิ้งภาษาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน

การจัดทำหลักสูตรสำหรับใช้ในศูนย์การเรียนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้น ควรมาจากความร่วมมือกันของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐของไทย องค์กรพัฒนาเอกชนและศูนย์การเรียนต่างๆ โดยควรมีจุดเริ่มต้นจากการระดมความคิด และประสบการณ์การสอนของครูแต่ละคน เพื่อหาข้อสรุปสำหรับการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีพื้นฐานความรู้ และภาษาที่แตกต่างกัน ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวต้องมีความเป็นสากล และมีความยืดหยุ่นทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบการเรียนการสอน วิธีการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงทางด้านเวลาเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของเด็ก เมื่อสามารถหาข้อสรุปได้แล้วก็ร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรมาตรฐาน โดยในส่วนของ World Education ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาการศึกษา และ ZOA Refugee Care ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดหลักสูตรที่ใช้ภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว และเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือการศึกษาของ Karen Education Department ควรเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรและศูนย์การเรียนต่างๆ ในการจัดการหลักสูตร เนื่องจากทั้งคู่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้พลัดถิ่น

นอกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ที่ควรเข้ามามีบทบาทแล้วนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนอาจเข้ามาช่วยเหลือทางด้านรูปแบบการเรียนการสอน หรือทางด้านการสอนภาษาไทย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมาแล้ว

สุดท้ายผู้ที่ควรมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจำเป็นต้องติดตามผลการดำเนินงานในการจัดการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยตลอด และควรเป็นผู้ตรวจสอบมาตรฐานของการศึกษาที่พัฒนาขึ้น รวมทั้งควรพิจารณาในการรับรองการศึกษาดังกล่าวให้สามารถเทียบโอนกับการศึกษาไทยหรือการศึกษาอื่นๆ

1.2 การส่งเสริมความสามารถทางภาษาไทย

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคนคือ ปัญหาทางด้านการศึกษา ภาษาไทยซึ่งถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการศึกษาและใช้ชีวิตในประเทศไทยของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ ปัญหาทางด้านการศึกษาภาษาไทยจึงควรได้รับการแก้ไขเช่นเดียวกัน โดยต้องมีการสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้เรียนภาษาไทย และพัฒนาภาษาไทยให้เป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารได้ดี เช่นเดียวกับภาษาแม่ ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนไทย หรือการศึกษาในระดับสูงที่เด็กอาจต้องเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของไทย นอกจากนี้ความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของเด็กยังช่วยให้เด็กสามารถติดต่อกับสังคมไทย และรับรู้ข้อมูลต่างๆ ในประเทศไทยได้อีกด้วย ซึ่งภาษาไทยจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในขณะที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในศูนย์การเรียนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่นซึ่งไม่มีความรู้ภาษาไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรเข้ามาสนับสนุนในการจัดสอนวิชาภาษาไทยให้แก่ศูนย์การเรียน รวมถึงอาจจัดหาผู้ที่มีความรู้ทั้งภาษาตั้งเดิมของเด็กและภาษาไทยเป็นอย่างดีเข้าไปสอนภาษาไทยในศูนย์การเรียน โดยอาจขอความร่วมมือจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน และผู้ที่มีความรู้ภาษาไทยในศูนย์การเรียนต่างๆ ร่วมกันจัดทำเนื้อหาวิชาเรียนที่เหมาะสมให้แก่นักเรียน

1.3 คุณภาพของครู

ปัจจุบันครูในศูนย์การเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านการสอนโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งก็มีวุฒิการศึกษาเพียงแค่ระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่านั้น ซึ่งส่งผลให้ครูไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิในการให้ความรู้แก่เด็กอย่างแท้จริง แต่การหาผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านการสอนในศูนย์การเรียนนั้นทำได้ยาก จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดอบรมการสอนให้แก่ผู้ที่จะเข้ามาทำงานสอนหนังสือแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคน โดยให้การอบรมทั้งทางด้านเนื้อหาในรายวิชาที่ครูผู้สอนจะสอน วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ การประเมินผลความเข้าใจของนักเรียน รวมทั้งควรจัดให้มีการอบรมการดูแลนักเรียนตามพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุของนักเรียนด้วย ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของครูผู้สอนแล้ว ยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่นักเรียนทุกคน

1.4 การรับรองการศึกษาของเด็ก

จากการพัฒนามาตรฐานทางการศึกษาในศูนย์การเรียน เมื่อรัฐบาลไทยได้พิจารณาแล้วว่า การศึกษาที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชนมีมาตรฐานที่ดีแล้ว รัฐบาลไทยนำโดยกระทรวงศึกษาธิการก็ควรจัดทำเอกสารรับรองการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในรูปแบบศูนย์การเรียนให้เป็นการศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมายไทย เพื่อให้ศูนย์การเรียนสามารถออกไปรับรองผลการศึกษาให้แก่นักเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปเทียบโอนกับการศึกษาอื่นเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป หรือนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ รวมทั้งรัฐไทยจำเป็นต้องควบคุมให้การศึกษาศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมีมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา

2. การมีส่วนร่วมของรัฐ

การมีส่วนร่วมของรัฐไทยนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเหล่านี้ เนื่องจากการทำงานในแต่ละส่วนจะสำเร็จลงไม่ได้หากขาดการสนับสนุนและการรับรองจากรัฐบาล ทุกส่วนของการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษานั้นต้องการการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐไทย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมถึงหน่วยงานความมั่นคงของไทยด้วย ซึ่งทุกภาคส่วนควรให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติให้มีคุณภาพ และ

ทำให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมของรัฐไทยนั้น เนื่องจากปัจจุบันไม่มีหน่วยงานใดที่เข้ามารับผิดชอบในส่วนนี้อย่างเต็มตัว ดังนั้นรัฐบาลจึงควรจัดตั้งหน่วยงานหรือหาผู้ที่มีความรู้มารับผิดชอบต่อจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ หรืออาจมอบหมายให้หน่วยงานใดรับผิดชอบ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้การศึกษานอกระบบนี้อยู่ภายใต้การดูแลและควบคุมของรัฐไทยตลอดเวลา รวมทั้งเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างภาครัฐและศูนย์การเรียน โดยการจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวอาจดูตัวอย่างจากการทำงานของประเทศอื่นที่ประสบปัญหาในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เช่น สหรัฐอเมริกาที่รัฐบาลสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงาน Migrant Education Program (MEP) เพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำงานในการสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศ ทั้งการศึกษาในรูปแบบปกติ การศึกษานอกระบบ และการศึกษารูปแบบพิเศษต่างๆ เช่น การศึกษาแบบทวิภาษา และการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความบกพร่องทางภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์ของหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติของต่างประเทศ สามารถนำมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในประเทศไทยได้

3. การจัดระบบการทำงานด้านอื่นๆภายในศูนย์การเรียน

นอกจากการจัดการศึกษาแล้ว สิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาตามไปด้วยคือ ระบบการทำงานภายในศูนย์การเรียน เช่น นโยบายของศูนย์การเรียนควรมีการลดนโยบายเชิงชาติพันธุ์ เพื่อให้การศึกษาเปิดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนทางด้านงบประมาณนั้นควรมีการวางแผนทางด้านงบประมาณในระยะยาว ไม่ควรหวังพึ่งรัฐบาลไทยหรือองค์กรการกุศลที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือมากนัก ซึ่งทางศูนย์การเรียนควรมีแนวทางในการจัดการทางด้านงบประมาณ เช่น การเก็บค่าเล่าเรียนโดยกำหนดค่าเล่าเรียนให้เท่ากันทุกศูนย์การเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ทางด้านสถานที่เรียนก็ควรได้รับการปรับปรุง ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนควรร่วมกันพัฒนามาตรฐานของสถานที่เรียนในศูนย์การเรียนแต่ละแห่ง โดยอาจขอความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือชุมชนในการบริจาคเงินหรือบริจาคแรงงานในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานที่เรียน เช่น อาคารเรียน โต๊ะเรียน หรือหอพักของนักเรียน และในส่วนของศูนย์เรียนที่มีสถานที่คับแคบ เช่น เป็นห้องเช่าหรือบ้านเช่า ก็ควรได้รับการสนับสนุนให้ย้ายไปยังสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าปัจจุบัน

การพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นเป็นสิ่งต้องใช้เวลาในการจัดการ ซึ่งนอกจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอยู่ในขณะนี้แล้ว ภาคส่วน

อื่นๆก็ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะรัฐบาลไทย นำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับทราบปัญหาทางด้านการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นอย่างดี ทั้งในส่วนของปัญหาในการเข้าถึงระบบการศึกษาไทย และปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของ การศึกษานอกระบบที่ดำเนินงานโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งนอกจากการรับทราบปัญหาแล้ว รัฐบาลไทยควรเข้ามาจัดการการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเหล่านี้ให้มีระบบ เพื่อให้ง่าย ต่อการติดตามและควบคุม รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาประเทศทางหนึ่งด้วย เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ถือ ได้ว่าเป็นประชากรที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย

6.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

นอกเหนือจากแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนา เอกชนที่กล่าวไปแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นข้อเสนอแนะอื่นๆได้ ดังนี้

1. ควรจัดทำฐานข้อมูลเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่อัตราการเกิด จำนวนเด็กที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ เด็กที่อยู่ในระบบการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษาของไทย และการศึกษานอกระบบขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งระบบข้อมูลดังกล่าวต้อง มาจากความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลและสถานพยาบาลเอกชน โรงเรียนไทยและศูนย์การเรียน องค์กรการบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สำนัก ทะเบียนราษฎร และหน่วยงานอื่นๆที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติซึ่งสามารถจัดทำ ระบบข้อมูลของเด็กได้ ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการติดตาม และการให้บริการต่างๆโดยเฉพาะการ ให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กอย่างทั่วถึง

2. โรงเรียนไทยควรเปิดโอกาสให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติมากขึ้น ซึ่งนอกจากโอกาสใน การเข้าถึงการศึกษาแล้ว ควรมีการปรับเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะกับพื้นฐาน และความต้องการของเด็กด้วย เช่น การจัดสอนภาษาถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมในกลุ่ม ชชาติพันธุ์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศพม่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาเอกลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ของนักเรียน และเพื่อวางรากฐานความรู้เกี่ยวกับประเทศพม่าในกรณีที่เด็กจะ เดินทางกลับไปใช้ชีวิตในประเทศพม่า นอกจากนี้รัฐควรสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา หรือพหุภาษาในโรงเรียนไทยที่มีเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก และเน้นการส่งเสริม ความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่มีปัญหา ทางด้านการสื่อสารภาษาไทย

3. รัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโดยองค์กรพัฒนา เอกชน หากรัฐต้องการให้สถานศึกษานอกระบบดังกล่าวปิดตัวลง ก็ควรวางแผนในการรองรับ

นักเรียนที่เป็นเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติทุกคนให้มีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย โดยรัฐจะต้องออกนโยบายให้ทุกโรงเรียนสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาให้เหมาะกับพื้นฐานของเด็ก เช่น การสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนที่ไม่รู้ภาษาไทย โดยทางโรงเรียนอาจจัดชั้นเรียนภาษาไทย เพื่อปรับพื้นฐานทางด้านภาษาก่อนส่งเด็กเข้าเรียนในห้องเรียนปกติซึ่งเด็กต้องเรียนร่วมกับเด็กไทย นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังควรสนับสนุนการเรียนภาษาดั้งเดิมของเด็กด้วย เพื่อให้การศึกษาเปิดโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ของตนเอง ซึ่งอาจมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของเด็กต่อไปในอนาคต

ในทางกลับกันหากรัฐต้องการให้ศูนย์การเรียนจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติต่อไป รัฐก็ควรผลักดันให้ศูนย์การเรียนเหล่านี้มีมาตรฐานทางการศึกษา และได้รับการรับรองให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพถูกต้องตามกฎหมายไทย ซึ่งรัฐสามารถควบคุมและตรวจสอบการทำงานได้ตลอดเวลา ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆในประเทศไทย ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ ตำรวจ ทหาร และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ โดยทั้งหมดต้องทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

4. ศูนย์การเรียนทั้งหมดควรจัดหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้นักเรียนพร้อมต่อการศึกษาต่อในระบบการศึกษาของไทย โดยเน้นที่การสอนภาษาไทยให้แก่เด็กทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของศูนย์การเรียนนั้นไม่มีความแน่นอน และการพัฒนาการศึกษาภายในกลุ่มศูนย์การเรียนให้มีคุณภาพก็จำเป็นต้องใช้ระยะเวลา ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดในปัจจุบันคือ การสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทย โดยองค์การพัฒนาเอกชนอาจเพิ่มนโยบายในการทำงานนอกเหนือจากการจัดตั้งศูนย์การเรียนเพียงอย่างเดียว เป็นการสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนไทย โดยการให้งบประมาณแก่โรงเรียนตามสัดส่วนของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติที่องค์กรดูแลอยู่ เช่น การสนับสนุนค่าอาหาร ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าเดินทาง หรือค่าอุปกรณ์การเรียนต่างๆ หรือการสนับสนุนครูภาษาแม่หรือภาษาถิ่นอื่นๆให้แก่โรงเรียนไทย เพื่อให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ตนเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ. 2540. บทสังเคราะห์สถานการณ์คนข้ามชาติและทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง. 2540. การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า: จากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ. เล่ม 4, ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤตยา อาชวนิจกุล, วรรณภา จารุสมบุญ และอัญชลี วรวัชรรัตน์. 2540. ความซับซ้อนและความสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า. 2550. การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กแรงงานพม่า กรณีศึกษาพื้นที่แม่สอด มหาชัย และคุระบุรี.
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจโครงการวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์การเอกชนที่พัฒนาเด็กและเยาวชน. 2529. รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์การเอกชนที่พัฒนาเด็กและเยาวชน. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่น. 2551. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1367>.
- คินซูละ. 1 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว. สัมภาษณ์.
- เคมาโฮ. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน CDC. สัมภาษณ์.
- เครือข่ายงานวิถีไท. 2544. NGOs พลังสร้าง...ทำลายการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เครือข่ายเดือนตุลา.
- ไคววา. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง. สัมภาษณ์.
- จี. 4 เมษายน 2551. พ่อของซอหลงนักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง. สัมภาษณ์.
- จุนไซ้. 2 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน CDC. สัมภาษณ์.
- ซอเมอู. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนกลอเรียแม่ดาว. สัมภาษณ์.
- ซอหลง. 31 มีนาคม 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง. สัมภาษณ์.

- ทงจี. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนซาทุเฮล. สัมภาษณ์.
- นภัส วิจิตรธนกุล. 2539. การย้ายถิ่นข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก
สถานการณ์ทั่วไป และผลกระทบต่อแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทย. วารสารจัดหางาน
ปริทัศน์1 (กรกฎาคม).
- บอยหรือเตอิน ฟอ. 31 มีนาคม 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง. สัมภาษณ์.
- เบิร์ดหรือโคชู. 31 มีนาคม 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนแควกะบอง. สัมภาษณ์.
- ประกายทิพย์ วงศ์หอม. 2543. เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการศึกษาออกโรงเรียน.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคม
สงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปฟ้าณี จิตติวัฒนา. 2535. การพัฒนาเด็ก เยาวชน และสตรี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปราโมทย์ เลิศชิวกันต์. 31-4 ธันวาคม 2550 และ 16 มกราคม 2551. รองผู้อำนวยการสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2. สัมภาษณ์.
- เป้หรือเคนโซ. 4 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนนอจูแมะ. สัมภาษณ์.
- เปรมใจ วังศิริไพศาล. 2546. งานวิจัยของประเทศไทยด้านการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในยุคโลกาภิ
วัตน์. ศูนย์การวิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชีย.
- เปรมใจ วังศิริไพศาล. 2550. เอกสารประกอบการสัมมนา สถานการณ์และอนาคตของเด็กอพยพ
และเด็กต่างชาติในประเทศไทย มุมมองด้านการศึกษาและความมั่นคง 11-12 พฤษภาคม
2550. ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พันธ์ศักดิ์ ศรีเทพ. 2538. รายงานการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านแรงงานเด็ก: ศักยภาพและ
ทิศทางในอนาคต. กรุงเทพมหานคร.
- โพโก๊ะโก. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนชูแมคี. สัมภาษณ์.
- ภูมิธรรม เวชยชัย. 2527. องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย สถานภาพ บทบาท และปัญหาพัฒนา
สังคม. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายนิทรรศการและวิชาการ งานสัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน.
- มาลี พฤษ์พงศาวิลี. 2541. บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนกับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- มนทกานต์ ฉิมมาลี. 2548. การติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายคุ้มครองและแก้ไขปัญหา
แรงงานเด็กต่างชาติในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา
มนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เมฆามูเจาะ. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน BHSOH. สัมภาษณ์.
- เมหาไซ. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน BHSOH. สัมภาษณ์.
- รุ่งนภาภรณ์ เขมาธนนันท์. มปป. การศึกษาสถานการณของเด็กและเยาวชนไร้สัญชาติในประเทศไทย: กรณีศึกษาบุคคลที่มีบิดามารดาเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. โครงร่างวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แรงงาน, กระทรวง. 2550. สถานการณ์แรงงานไตรมาสที่ 1 ปี 2550 สิ้นสุดมีนาคม 2550. กรุงเทพมหานคร: กรมการจัดหางาน. (อัดสำเนา)
- แวพ่อง. 31 มีนาคม 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนแควะบอง. สัมภาษณ์.
- ศรีศักดิ์ ไทยอารีและคณะ. 2542. รายงานการศึกษาเรื่อง สถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย.
- ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย. 2541. บทบาทของพ.กกับการให้การศึกษาเพื่อปลูกจิตสำนึกประชาชนต่องานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่กลุ่มด้อยโอกาสทางสังคม.
- ศูนย์ทางเลือกการเรียนรู้อู่สู่การพัฒนาและป้องกันชีวิตเด็ก [Online]. แหล่งที่มา: http://www.childlifemaesai.org/about.php?about_us=3.
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์และสุรพล มุละดา. 2540. จากรากหญ้าถึงขอบฟ้า อดีต ปัจจุบัน และอนาคตขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สภาการศึกษาและองค์การแรงงานระหว่างประเทศ, สำนักงานเลขาธิการ. 2550. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดและจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอพยพต่างด้าวและแรงงานเด็กข้ามชาติ วันที่ 15 - 16 พฤศจิกายน 2550. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2. 2550. การจัดการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2. 2550. แบบรายงานการสำรวจชาติพันธุ์ของนักเรียนประจำปี 2550.
- สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว. 2551. สถิติจำนวนคนต่างด้าวคงเหลือที่ราชอาณาจักร ประจำเดือนมีนาคม 2551 [Online]. แหล่งที่มา: <http://122.154.5.7/workpermit/main/Stat/SMonth/2551/sm03-51.pdf>.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2540. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาวงศ์ จันทวานิชและคณะ. 2544. รายงานการวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์ เรื่องการย้ายถิ่นข้ามพรมแดน ไทย-พม่า และสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น: พื้นที่แม่สอดและแม่สาย. โครงการพัฒนาภูมิปัญญาและการวิจัยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สุภาวิตา เขมาธนนันท์. 2547. สภาพการณ์ของเด็กและเยาวชนไร้สัญชาติในประเทศไทย: ศึกษากรณีบุคคลที่มีบิดามารดาเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริย์ วินิจชอบ. 15 มกราคม 2551 และ 1 เมษายน 2551. เจ้าหน้าที่รัฐการองค์กร National Catholic Commission on Migration. สัมภาษณ์.
- สุวรรณณี เข้มเจริญ. 2545. ผลกระทบด้านสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “งานวิจัยของประเทศไทยด้านการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์”. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณณี เข้มเจริญ. 2547. สิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงศ์ สระแก้ว. 2550. องค์กรพัฒนาเอกชนกับบทบาทการทำงานเพื่อสังคมในจังหวัดสมุทรสาคร [Online]. แหล่งที่มา: http://www.lpnrights.org/ar.php?viewpage=ar_detail&ar_id=24.
- แห่มหรีเอ. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนชุมชนแม่ศรี. สัมภาษณ์.
- อมรทิพย์ อมรภิบาลและจิราพร วรเสน. 2544. การประเมินความต้องการของเด็กต่างชาติ กรณีศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดระนอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศร เกิดมงคล, Moe Swe และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า. 2550. รายงานการศึกษาเรื่องแรงงานข้ามชาติหลังสิ้นนามิ. โครงการเวทีสัมมนาเรื่อง “ชะตากรรมของแรงงานข้ามชาติหลังจาก 2 ปีภัยพิบัติคลื่นยักษ์สิ้นนามิ: บทเรียนประสบ การณ์และทิศทางนโยบายการจัดการ 15 กุมภาพันธ์ 2550”.
- อดิยะหรือออง เย โอ. 1 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว. สัมภาษณ์.
- อริสรา ศรีคชา. 2540. บทบาทขององค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อนุชาหรือเมียวลินเอา. 1 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว. สัมภาษณ์.
- อนุวัฒน์และอนุชาติ. 1 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียน All Saint's ตาลเดี่ยว. สัมภาษณ์.

- อัศวพล ต๊ะเจียง. 15 มกราคม 2551. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การเรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิตการเรียนรู้เพื่อเยาวชนและแรงงานข้ามชาติ มูลนิธิศุภนิมิต. สัมภาษณ์.
- อัฒมณี บุรณภานนท์และธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2541. รายงานการวิจัย การศึกษารูปแบบบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมกับลูกกรรมกรก่อสร้าง. โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- เอมิกาหรือเอเอเต้. 1 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ All Saint's ตาลเดี่ยว. สัมภาษณ์.
- เอสซอ. 3 เมษายน 2551. นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ CDC. สัมภาษณ์.
- แอตตรา. 15 มกราคม 2551. ครูศูนย์การเรียนรู้แม่สอดแบ็บติสต์. สัมภาษณ์.
- แอน. 17 มกราคม 2551. เจ้าหน้าที่องค์กร Help Without Frontier. สัมภาษณ์.
- อ้อ. 18 มกราคม 2551. เจ้าหน้าที่ ZOA Refugee Care Mae Sot. สัมภาษณ์.
- International Labour Organization. 2549. งานทำทนายที่ลุ่มแม่น้ำโขง – ทำงานหามรุ่งหามค่ำ: สภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอด ประเทศไทย. โครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าเด็กและหญิง กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

- Anna Malindog. 3 ธันวาคม 2550. ประธานองค์กร Peoples Partner for Development and Democracy. สัมภาษณ์.
- Asis, M., M.B. 2002. Imagining the Future of Migration and Families in Asia. Asian Migration and Settlement: Focus on Japan. Asian and Pacific Migration Journal, Vol. 9, No.3.
- Burmese Migrant Workers' Education Committee. 2007. United in Education. Migrants' Education Newsletter, Vol. 1-3.
- Castles, S. and Miller, M., J. 1993. The Age of Migration. England: Macmillan Press, LTD.
- Chawandhorn Muangmee. 2005. Educational of Opportunities of Burmese Migrant Children in Samut Sakorn Province. Master's Thesis Southeast Asian Studies (Inter-Department) Graduate School Chulalongkorn University.
- Children's Crisis Centre, Maesot, Thailand. 2006. Migrant School [Online]. Available from: <http://www.childrenontheedge.org/projectdetail.php?pid=72>.
- David Min Naing. 14 มกราคม 2551. ผู้ก่อตั้งและดำรงตำแหน่งครูใหญ่ศูนย์การเรียนรู้นอกาเป้.

สัมภาษณ์.

- Daw Wah. 17 มกราคม 2551. ผู้ประสานงานองค์กร Karen Education Department. สัมภาษณ์.
- European Commission. 1994. Report on The Education of Migrants' Children in the European Union. Italy.
- Green, P., E. 2001. The Undocument: Educating the Children of Migrant Workers in America [Online]. Available from: http://brj.asu.edu/content/vol27_27_nol/documents/art3.pdf
- Guo, F. 2002. School Attendance of Migrant Children in Beijing, China: A Multivariate Analysis. Asian and Pacific Migration Journal, Vol.11, No.3.
- Igarashi, Y. 2002. Strategies for Global Migration Among Pakistani Workers in Japan. Asian Migration and Settlement: Focus on Japan. Asian and Pacific Migration Journal, Vol. 9, No.3.
- Igor Michaleczek. 1 ธันวาคม 2550, 14-17 มกราคม 2551 และ 1-4 เมษายน 2551. เจ้าหน้าที่องค์กร Burmese Migrant Workers' Education Committee และอาสาสมัครองค์กร Voluntary Service Oversea. สัมภาษณ์.
- International Labour Office. 1999. Concepts Underlying International Migration Statistics. International Migration Statistics. Geneva.
- International Network for Education in Emergencies. 2004. Working Group on Minimum Standards for Education in Emergencies [Online]. Available from: http://ineesite.org/standards/framework_asia.asp.
- International Organization for Migration. 2004. Essentials of Migration Management: Volume One A Guide for Policy Makers and Migration Management Foundation.
- Kindler, A., L. 1995. Education of Migrant Children in the United States. National Clearinghouse of Bilingual Education Vol. 1, No. 8, Fall 1995.
- Marques, M., M. 2007. School and Diversity in a Weak State: The Portuguese Case. Journal of Ethnic and Migration Studies Vol.33, No. 7, September 2007.
- McKee, P. 2000. Adolescents: Development for Self-reliance. Journal of the Society for International Development (Children and the New Millennium). Vol.43 No. 1 March 2000.

- Naw Paw Ray. 15 มกราคม 2551 และ 1 เมษายน 2551. ประธานกรรมการองค์กร Burmese Migrant Workers' Education Committee. สัมภาษณ์.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Convention on the Rights of the Child [Online]. Available from: www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2003. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families [Online]. Available from: www.unhchr.ch/html/menu3/b/m_mwctoc.htm.
- Reyneri, E. 2004. Education and the Occupational Pathway of Migrants in Italy. Journal of Ethnic and Migration Studies Vol.30, No.6, November 2004. Switzerland, July 2004.
- San Dar Win. 23 มกราคม 2551. ประธาน Burmese Migrant Teachers' Association. สัมภาษณ์.
- Saw Lah Say. 17 มกราคม 2551. ประธานองค์กร Karen Education Department. สัมภาษณ์.
- Saw Win. 3 ธันวาคม 2550. ผู้ก่อตั้งและดำรงตำแหน่งครูใหญ่ศูนย์การเรียน A Linn Young. สัมภาษณ์.
- Shaeffer, S. 2000. Education Quality Redefined. Journal of the Society for International Development (Children and the New Millennium). Vol.43 No. 1 March 2000.
- Tin Tin Mar. 14 มกราคม 2551. ครูศูนย์การเรียนอิสระวัด. สัมภาษณ์.
- UNESCO. 2000. World Education Report 2000 The Right to Education Towards Education for All Throughout life. Paris.
- UNESCO. 2005. First Language First: Community-based Literacy Programmes for Minority Language Contexts in Asia. Asia-Pacific Programme of Education for All. Bangkok, Thailand: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education.
- ZOA Refugee Care. 2006. Education Survey Report 2005. Tak, Thailand.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชน

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งในองค์กร หน้าที่ที่รับผิดชอบ ประสบการณ์ในการทำงาน
2. ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่
  - 2.1 ประวัติความเป็นมาในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
  - 2.2 วัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กรเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
  - 2.3 การดำเนินงานที่ผ่านมา
    - การทำงานขององค์กรทางด้านการจัดการศึกษา และการดูแลสถานศึกษา
    - กิจกรรมการทำงานภายในองค์กร
    - งบประมาณในการทำงาน
    - การประสานงานกับองค์กรอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานของรัฐไทย
    - กระบวนการในการจัดการศึกษา
    - พัฒนาการจนถึงปัจจุบัน
    - แนวโน้มการทำงานในอนาคต
3. การทำงานในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กร
  - นโยบายทางการศึกษาเน้นทางด้านใดเป็นสำคัญ
  - หลักสูตรที่ใช้ในศูนย์การเรียน
  - รูปแบบการเรียนการสอน
  - การวางแผนการสอนและวิเคราะห์ผลการทำงานจากการศึกษาที่จัด และผลที่เกิดกับนักเรียน
  - ความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก วิธีการการเข้าถึงการศึกษา
  - การทำงานของครู และคุณภาพในการสอนของครู
  - การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เรียนต่อการจัดการศึกษา
  - บริการทางการศึกษาที่จัดให้แก่นักเรียน เช่น การงดเว้นการจ่ายค่าเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียน อาหาร ที่พักอาศัย รถรับส่ง และเครื่องแบบนักเรียน
  - สภาพแวดล้อมในสถานที่เรียน และความปลอดภัยของสถานที่เรียน
  - ความเข้าใจในกฎหมายของรัฐไทยทางด้านสิทธิทางการศึกษาของเด็กที่อาศัยอยู่ใน

ประเทศไทย และการเปิดสถานศึกษาในประเทศไทย

- ความคาดหวังต่อการให้การศึกษาแก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
- การสนับสนุนนักเรียนทางด้านการศึกษาในชั้นสูง และการดูแลนักเรียนหลังจบการศึกษา เช่น ทางด้านที่พักอาศัย และการทำงาน
- ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และการแก้ไข
- อนาคตขององค์กร

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ

1. ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ อายุ เชื้อชาติ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทย ได้แก่ สถานที่เกิด การเดินทางเข้ามาประเทศไทยระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
3. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ได้แก่ เชื้อชาติของพ่อแม่ การเดินทางเข้ามาประเทศไทยของพ่อแม่/ผู้ปกครอง สถานที่อยู่อาศัยของพ่อแม่ในกรณีทีพ่อแม่ของเด็กยังอาศัยอยู่ในประเทศพม่า อาชีพของพ่อแม่/ผู้ปกครอง จำนวนพี่น้องและข้อมูลของพี่น้อง เช่น อายุ สถานที่อยู่ปัจจุบัน และการเรียนหรือการทำงาน
4. การอยู่อาศัยในปัจจุบัน ได้แก่ อาศัยอยู่ที่ไหน และอาศัยอยู่กับใคร
5. ข้อมูลทางการศึกษา
  - 5.1 การศึกษาปัจจุบัน
    - เรียนที่ไหน และชั้นอะไร
  - 5.2 การเข้าถึงการศึกษา
    - เข้าถึงสถานศึกษาแห่งนี้ได้อย่างไร และเริ่มเรียนเมื่อไหร่
  - 5.3 ประวัติการศึกษา
    - เคยเรียนที่สถานศึกษาใดมาบ้าง
    - เหตุใดถึงย้ายสถานที่เรียน และสถานที่เรียนแต่ละที่มีความแตกต่างกันอย่างไร
  - 5.4 การศึกษาภายในสถานศึกษาปัจจุบัน
    - วิชาเรียนที่จัดสอนในสถานศึกษา
    - กิจกรรมอื่นๆในสถานศึกษา
    - ความเห็นต่อการศึกษาที่ได้รับ
    - การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการศึกษาที่ได้รับ
    - ผลการเรียน
  - 5.5 การบริการทางการศึกษา

- ค่าเล่าเรียน
- การจัดบริการอื่นๆของสถานศึกษา เช่น อาหาร เครื่องแบบนักเรียน และรถรับส่ง
- การได้รับบริการทางการศึกษาจากสถานศึกษา

5.6 ความคิดเห็นต่อการเรียนในสถานศึกษาไทย

- สาเหตุที่ไม่เรียนในสถานศึกษาของไทย
- หากมีโอกาสเลือกสถานศึกษาได้ ระหว่างสถานศึกษาของไทยและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติจะเลือกเรียนที่ใด และเพราะอะไร

6. ความคิดเห็นต่ออนาคตของตนเอง ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย การศึกษา และการทำงาน

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์หน่วยงานของภาครัฐ

1. นโยบายทางการศึกษาของรัฐไทยต่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
2. สถานการณ์ทางการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด
3. สิทธิและการเข้าถึงการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
4. การจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในโรงเรียนไทย
5. ความคิดเห็นของรัฐไทยทั้งในส่วนของหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานทางด้านความมั่นคงต่อการทำงานและผลจากการดำเนินงานจัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติขององค์กรพัฒนาเอกชน
6. ความร่วมมือในการทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติระหว่างภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน
7. ความช่วยเหลือที่รัฐให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กย้ายถิ่นข้ามชาติ
8. ความคิดเห็นต่อการศึกษาของเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในปัจจุบัน และในอนาคต

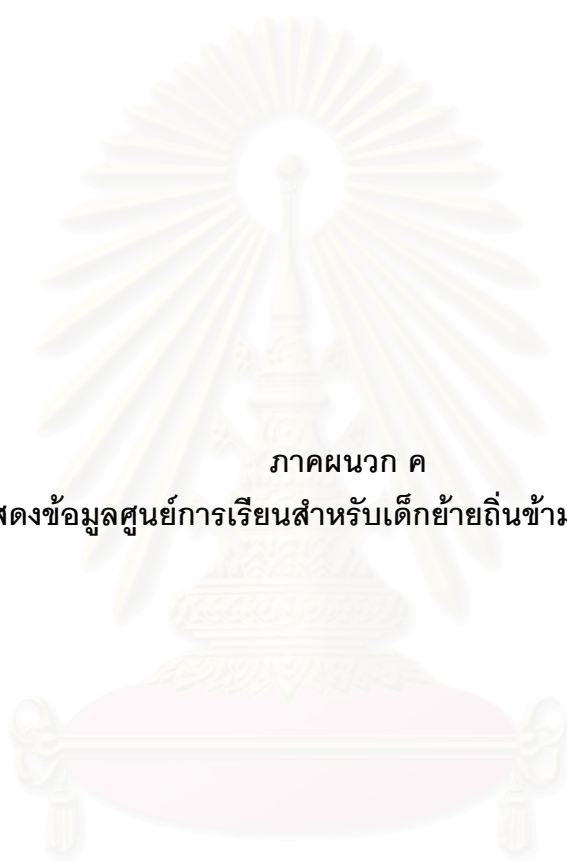
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แผนที่ประเทศพม่า

Base 801745 (801313) 6-91

ที่มา: http://www2.lafayette.edu/~stifeld/pics/Myanmar_map.gif

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงข้อมูลศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในจังหวัดตาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

no.	ชื่อศูนย์การเรียนรู้	ชื่อเรียกอื่น	ที่ตั้ง	องค์กรสนับสนุน	ผู้ดำเนินการ/ครูใหญ่	การศึกษา	เชื้อชาติ/สัญชาติ	จน.ปีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
1	All Saint's	Than Diaw	เมสออด	Good Friends	Khun Venus		ไทย	35
2	Rocky Mountain 1		เมสออด	NCCM	Jaw Gii / Sein Hanh	ชุมชนวัดเขาคิชฌกูฏ	กะเหรี่ยง	20
3	St. Peters	K' Kyet	พบพระ	Good Friends	Man Taw Thu	ถ้ำ 2 ม.ผาอ่าง	กะเหรี่ยง	20
4	48 Kilometre		พบพระ	Good Friends	Khai San Htoo Aung	ถ้ำ 2 ม.ช่างกุ้ง	พม่า	20
5	Green Water		เมสออด	NCCM	Aung Lwe Kin	ถ้ำ 2 ม. Sit Win	พม่า	5
6	New Blood		เมสออด	Good Friends	Saw Lwin Oo	ชุมชนวัดเขาคิชฌกูฏ	พม่า	10
7	Holy Infant Orphanage (Evening)		เมสออด	NCCM	Khun Francis	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาประวัติศาสตร์	คะยา	4
8	Hle Bee		เมสออด	BMWEC	Tha Zin Tainai	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาประวัติศาสตร์	มอญ	20
9	Kwe Ka Baung		เมสออด	BMWEC	Mahn Ba La Sein	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	26
10	Parami		เมสออด	BMWEC	May Liew	วิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาฟิสิกส์	กะเหรี่ยง	19
11	BHSOH	Boarding High School for Orphans and Helpless	เมสออด	Pree Sha Yan	Khaing Oo Maung	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	อรากัน	18
12	Morning Glory		เมสออด	BMWEC	Khun Son Taa Tir	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาภูมิศาสตร์	ไทย	43
13	Thoo Mwe Kee		เมสออด	BMWEC	Saw Htun Win	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	21
14	Future Garden	33 Km	พบพระ	BMWEC	Noi Nee Wing		พม่า	7
15	Nam Tok		เมสออด	BMWEC	Aung Win	วิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาพฤกษศาสตร์	พม่า	10
16	Bwe K'lar		เมสออด	BMWEC	Saw Pra	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	40
17	Hsa Mu Taw		เมสออด	BMWEC	Daw Htet Htet Aung	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาภาษาพม่า	พม่า	9
18	New Light		เมสออด	BMWEC	Win Myint	วิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาสัตววิทยา	พม่า	6
19	Moe Ma Kha		เมสออด	BMWEC	Daw Kin Ma Saw	เกรด 5	พม่า	15
20	Rocky Mountain 2	P'Yan Daw	เมสออด	KED	Hsa Klo / Benny	หลักสูตรภาษาอังกฤษ	กะเหรี่ยง	20
21	Noung Bo Deh		เมสออด	KED	Dee Ree Paw Moo	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	24
22	Hsa Thoo Lei		เมสออด	BMWEC	Wae Wan	มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไทย / กะเหรี่ยง	35
23	Nga Mi Ah Tar		เมสออด	BMWEC	Ce Celia	วิทยาลัย	กะเหรี่ยง	20
24	Pyi Chit		เมสออด	BMWEC	Yan Myo Aung	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า / USA	14
25	Souh Kha Hang Sar		เมสออด	BMWEC	Mit Sandar	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาภาษาพม่า	มอญ	2
26	United Christian Nursery		เมสออด	BMWEC	Naung Khrang Nasun	มัธยมศึกษาตอนปลาย	ไทย	
27	Say Ta Nar		เมสออด	BMWEC	Pho Cho	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาประวัติศาสตร์	พม่า	10
28	Sky Blue		เมสออด	BMWEC	Aung Zaw Oo	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	3
29	LDF		เมสออด	BMWEC	Saw Ku Ku	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	20
30	SAW	Social Action for Women	เมสออด	BMWEC	San San and Mee Min	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาประวัติศาสตร์	พม่า	5
31	Elpis Centre		เมสออด	BMWEC	Hein Too / Niporn Athi Tha Nu Kun	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาภาษาอังกฤษ	กะเหรี่ยง	20
32	Children Development Centre	CDC	เมสออด	BMWEC	Mahn Shwe Hein	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	21
33	Agape		เมสออด	BMWEC	David Minn Naing	วิทยาลัยเทคนิค	กะเหรี่ยง	5
34	Good Morning Nursery		เมสออด	BMWEC	Daw Myint Myint Oo	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	8
35	Ah Yone Oo	Morning Dawn	เมสออด	BMWEC	Kyaw San	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	12
36	Irrawaddy Flower Garden		เมสออด	BMWEC	Tin Tin Mar	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์	พม่า	1
37	New Society		เมสออด	Independent	Wah Wah Myint	วิทยาศาสตร์บัณฑิต	พม่า	8
38	Pyo Khinn		เมสออด	BMWEC	U Thien Tun	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	14
39	Kway Ka Loke		เมสออด	Pastor Alan	Mahn Than Htoo	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาปรัชญา	กะเหรี่ยง	22
40	A Linn Young	Light School	เมสออด	PPDD	U Zaw Winn	วิทยาศาสตร์บัณฑิตสาขาคณิตศาสตร์	มอญ	2
41	Mae Sot Baptist Centre		เมสออด	Independent	Pastor Joseph	เกรด 9	กะเหรี่ยง	30
42	Ta Hla Aur Klar		เมสออด	BMWEC	Saw ell	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	25
43	Maw Taw Lu		เมสออด	BMWEC	Naw Blay	ประกาศนียบัตรด้านการจัดการ	กะเหรี่ยง	20
44	Love and Care		เมสออด	Pastor Alan	Mahn Than Htoo	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาปรัชญา	กะเหรี่ยง	22
45	Min Ma Haw		เมสออด	Many small Donors	Trudi Juliansz	ศิลปศาสตร์บัณฑิตสาขาการจัดการ ม.แคนบริดจ์	ออสเตรเลีย	1
46	BLSO	Burmese Labour Solidarity Org.	เมสออด	Pastor Alan	Than Doke	หาติเขาศาสตร์บัณฑิต ม.ช่างกุ้ง	พม่า	8
47	Champion Night		เมสออด	BMWEC	Thi Da	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มอญ	5
48	Islam Bang Baloom Night		เมสออด	BMWEC	Cho cho Mar	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	15
49	Sunset School		เมสออด	BMWEC	U Thun Tu	วิทยาลัยแพทย์ ม.ช่างกุ้ง	พม่า	2
50	Pra Hi Ta		พบพระ	BMWEC	Pra U Kaw Than La	มัธยมศึกษาตอนปลาย(โรงเรียนสงฆ์)	พม่า	7
51	Lay Kaw Htoo		เมสออด	BMWEC	Saw Em Mui	มัธยมศึกษาตอนปลาย	กะเหรี่ยง	20
52	Naung Kyo Met		เมสออด	Independent	Myo Win	หาติเขาศาสตร์บัณฑิต ม.ช่างกุ้ง	พม่า	10
53	New Day		เมสออด	Camspio	Ye Yint Aung	มัธยมศึกษาตอนปลาย	พม่า	5
54	Peace and Law (Post 10)		เมสออด	Denmark	Arkar Thainurak	หาติเขาศาสตร์บัณฑิต ม.ช่างกุ้ง	ไทย	32

no.	ชื่อศูนย์การเรือน	พื้นที่ศูนย์การเรือน (เอเคอร์)	จน.เด็กเรียน	จน.ห้องเรียน	จน.ห้องป่า	จน.ห้องนอน	จน.ห้องอาหาร	อื่นๆ	จน.ครูประจำ	จน.ครูชั่วคราว	เงินเดือนครูชั้นต่ำ	เงินเดือนครูชั้นสูง
1	All Saint's	2		8	10		2	ห้องสมุด	8		1300	2000
2	Rocky Mountain 1	1		9	6	3	1	ห้องประชุม	14		2600	4000
3	St. Peters	1		3	4	2	1		5		2000	2500
4	48 Kilometre	1		4	4				4		2000	2500
5	Green Water	1		3	2	1	1		3	1	2000	4000
6	New Blood	1		5	4	1	1		6		1000	2500
7	Holy Infant Orphanage (Evening)	2	2	1	2	2			1	4	2000	20000
8	Hle Bee	1	3	7	2		1	ห้องคอมพิวเตอร์	8	3	2500	2700
9	Kwe Ka Baung	0.5	1	12	4		3	ห้องนั่งเล่น	17		3200	3800
10	Parami	2	3	8	5				12		2500	2500
11	BHSOH	3	2	12	4	3	1		14	2	2500	3000
12	Morning Glory	3	2	5	6	3	1	สนาม	8	2	2500	4000
13	Thoo Mwe Kee	2	14	12	6	3	1	สำนักงาน	17	1	2500	2500
14	Future Garden	5	1	6	1	2	1		5	1	2500	2500
15	Nam Tok	2	3	3	4	1	1	สำนักงาน	6	1	2500	3000
16	Bwe K'far	1.5	3	7	3	1	1	สำนักงาน	5		2500	3000
17	Hsa Mu Taw	1	2	5	3				5	3	2500	2500
18	New Light	0.25	1	4	1				6	1	2000	4000
19	Moe Ma Kha	0.25	1	2	1				3		2500	2500
20	Rocky Mountain 2	4	7	7	8	3	1	ร้านค้า	7	3	2,000	2500
21	Noung Bo Deh	2	4	1	2	1			2		2500	2500
22	Hsa Thoo Lei	3	4	13	13	2	1		32	2	1800	3500
23	Nga Mi Ah Tar	2	3	1	3	1			3		2500	3000
24	Pyi Chit	2.5	3	4	2	2	1		4	2	2500	3500
25	Souh Kha Hang Sar	1.5	1	7	2	1		สำนักงาน	5	1	2500	3000
26	United Christian Nursery	6	2	4	5	1	1		5		2500	3000
27	Say Ta Nar	0.5	1	3	1				4		2500	3000
28	Sky Blue	1.5	2	2	2				5	1	2500	3000
29	LDF	0.5	1	3	2	1	1		5		2500	3000
30	SAW	4	6	12	11	2			22	1	2000	3000
31	Elpis Centre	4	2	7	6			สำนักงาน	12	1	2000	9000
32	Children Development Centre	5	4	23	28	5			51	2	1200	3000
33	Agape	0.5	4	3	6	1		สำนักงาน	5	1	2500	3000
34	Good Morning Nursery	1	1	1	1				3	1	2600	3000
35	Ah Yone Oo	5	1	1	3			ครัว	3	1	2000	2500
36	Irrawaddy Flower Garden	1.25	1	1	2				4		2500	3000
37	New Society	0.25 ทรานเฮาส์	1	4	1				3	1	2000	2500
38	Pyo Khinn	1.5	1	1	4				6	1	1500	3000
39	Kway Ka Loke	10	3	6	5	2	1		10	2	2000	2500
40	A Linn Young	1.2	3	2	2	1			5		3000	3000
41	Mae Sot Baptist Centre	0.5	1	5	4	1			7		1500	3000
42	Ta Hla Aur Klar	2	2	1	1	1			5		2500	3000
43	Maw Taw Lu	2	3	2	2	1			4	1	2500	3000
44	Love and Care	1.5	4	4	6	4	1		4		2000	2000
45	Min Ma Haw	0.75	2	3	5	2	1		3	5	อาสา	อาสา
46	BLSO	0.25	1	2	3				3	3	2500	3000
47	Champion Night	0.25	1	3	1	1			4		2000	2000
48	Islam Bang Baloom Night	0.2	1	2	1				1		2500	2500
49	Sunset School	0.2	1	2	1				3		2000	2500
50	Pra Hi Ta	8	3	3	2	2			7		2500	3000
51	Lay Kaw Htoo	1	3	1	3	1	1		3		2500	3000
52	Naung Kyo Met	0.75	1	2	1	1			1		3000	3000
53	New Day	2.5	2	2	2				5		1500	1500
54	Peace and Law (Post 10)	3.5	4	1	5	2	1	ห้องสมุด	9		6000	18500

no.	ชื่อศูนย์การเรือน	อายุของนร.ชาย	อายุของนร.หญิง	จน.นร.ทั้งหมด	จน.นร.ชายทั้งหมด	จน.นร.หญิงทั้งหมด	นร.ชั้นอนุบาล (อายุ 4-5)	นร.ชายชั้นอนุบาล	นร.หญิงชั้นอนุบาล	จน.นร.ชาย grade 1	จน.นร.หญิง grade 1	จน.นร.ชาย grade 2	จน.นร.หญิง grade 2	จน.นร.ชาย grade 3	จน.นร.หญิง grade 3	จน.นร.ชาย grade 4	จน.นร.หญิง grade 4
1	All Saint's			178	94	84	54	30	24	12	17	10	9	10	8	6	
2	Rocky Mountain 1	7 ถึง 17	7 ถึง 17	171	86	85	14	7	7	12	8	21	18	6	9	9	8
3	St. Peters	8 ถึง 12	8 ถึง 12	85	53	32	37	25	12	5	3	2	2	3	3	1	
4	48 Kilometre			151	54	97	26	12	14	2	14	6	7	4	2	1	3
5	Green Water			68	31	37	19	9	10	4	7	5	2	1	2	1	1
6	New Blood	8 ถึง 12	8 ถึง 12	165	74	70	60	35	25	8	12	12	9	6	12	6	5
7	Holy Infant Orphanage (Evening)	5 ถึง 15	5 ถึง 14	75	40	35				13	13	8	7	7	5	6	3
8	Hle Bee			227	116	111	125	65	60	20	20	14	18	7	5	7	5
9	Kwe Ka Baung			212	100	112	75	36	39	16	13	17	12	8	11	3	6
10	Parami			267	144	123	173	87	86	17	11	11	16	11	11	8	5
11	BHSON	5 ถึง 20	5 ถึง 16	242	94	102	46	24	22	7	9	9	4	4	8	6	11
12	Morning Glory			269	122	147	187	78	109	18	23	14	9	7	3	3	1
13	Thoo Mwe Kee	7 ถึง 20	7 ถึง 20	320	154	166	114	55	59	13	12	18	15	10	9	14	11
14	Future Garden			150	78	72	103	50	53	15	6	8	6	5	7		
15	Nam Tok	6 ถึง 13	6 ถึง 13	130	69	61	27	15	12	15	18	8	5	9	6	9	9
16	Bwe Klar	6 ถึง 15	6 ถึง 15	108	59	45	62	34	28	11	4	4	4	4	3	4	3
17	Hsa Mu Taw			123	69	54	51	30	21	8	6	4	6	7	4	7	7
18	New Light			178	88	90	75	39	36	15	18	15	15	12	14	7	7
19	Moe Ma Kha			86	41	45	86	41	45								
20	Rocky Mountain 2	5 ถึง 15	5 ถึง 16	148	84	64	40	19	21	11	10	10	7	13	6	10	8
21	Noung Bo Deh	6 ถึง 13	6 ถึง 13	40	24	16	24	15	12	4	18	2	1	3	3		0
22	Hsa Thoo Lei	2 ถึง 22	6 ถึง 21	575	324	251	163	82	81	15	18	18	20	16	18	30	13
23	Nga Mi Ah Tar	6 ถึง 15	6 ถึง 15	71	37	34	34	16	18	4	5	5	7	3	1	9	3
24	Pyi Chit	5 ถึง 14	7 ถึง 16	74	47	27	43	30	13	8	5	1	4	2	3	6	2
25	Souh Kha Hang Sar	2 ถึง 12	2 ถึง 14	93	51	42	53	31	22	6	5	9	5	2	1	2	4
26	United Christian Nursery			85	44	41	68	37	31	7	10						
27	Say Ta Nar			90	45	45	40	20	20	10	10	4	4	4	3	3	3
28	Sky Blue			82	44	38	55	34	21	4	8	3	3	1	3		
29	LDF	9 ถึง 13	9 ถึง 13	59	29	30	35	20	15	3	10	2	2	4	3		
30	SAW			276	143	133	82	41	41	21	16	12	8	14	13	8	13
31	Elpis Centre	8 ถึง 14	8 ถึง 14	243	142	101	119	86	33	19	13	21	21	13	7	6	5
32	Children Development Centre	6 ถึง 18	6 ถึง 18	762	433	329	201	116	85	17	17	21	12	25	30	30	20
33	Agape	3 ถึง 13	2 ถึง 13	103	55	48	88	45	43	10	5						
34	Good Morning Nursery			45	25	20	31	18	13	3	6	3	2				
35	Ah Yone Oo			58	31	27	46	28	18	1	6	1	2			1	2
36	Irrawaddy Flower Garden			102	48	54	46	25	29	6	13	8	3	5	7	1	2
37	New Society			71	38	33	27	16	11	8	7	5	8	2	4	7	3
38	Pyo Khinn			98	48	50	61	30	31	8	4	4	6	5	5	1	6
39	Kway Ka Loke	7 ถึง 12	7 ถึง 12	160	90	70	81	44	37	13	17	13	9	13	7	7	
40	A Linn Young	8 ถึง 13	8 ถึง 13	104	54	50	54	29	25	10	8	8	4			5	3
41	Mae Sot Baptist Centre			164	97	66	100	56	44	17	13	16	7	3	9	1	6
42	Ta Hia Aur Klar			63	31	37	44	19	25	4	4	4	4	1	4	3	
43	Maw Taw Lu	4 ถึง 15	4 ถึง 15	80	21	59	55	19	36	3	2	4	2	3	4	2	6
44	Love and Care	11 ถึง 17	11 ถึง 16	37	34	3											
45	Min Ma Haw	15 ถึง 23	18 ถึง 25	16	8	8											
46	BLSO			85	45	40	49	26	23	10	10	3	4	3	2	3	1
47	Champion Night			52	28	24	18	8	10	7	7	5	5	4	2	4	
48	Islam Bang Baloom Night			32	12	20	21	12	9	9							
49	Sunset School			35	20	15	11	6	5	10	2	8	4				
50	Pra Hi Ta	5 ถึง 14	5 ถึง 14	136	85	51	100	58	42	16	4	7	2	4	3		2
51	Lay Kaw Htoo	5 ถึง 13	5 ถึง 13	53	27	26	32	15	17	2	8	4	2	3	2		
52	Naung Kyo Met	6 ถึง 15	6 ถึง 15	43	20	23	7	4	3	8	8	7	7			2	188
53	New Day			89	50	39	43	26	17	2	6	3	2	1		1	3
54	Peace and Law (Post 10)	18 ถึง 24	18 ถึง 24	25	11	14											

no.	ឈ្មោះសាលា	ຈ.ນ.ប. ឆ្នាំ 5	ຈ.ນ.ប. អង្គ 5	ຈ.ນ.ប. ឆ្នាំ 6	ຈ.ន.ប. អង្គ 6	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 7	ຈ.ន.ប. អង្គ 7	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 8	ຈ.ន.ប. អង្គ 8	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 9	ຈ.ន.ប. អង្គ 9	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 10	ຈ.ន.ប. អង្គ 10	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 11	ຈ.ន.ប. អង្គ 11	ຈ.ន.ប. ឆ្នាំ 12	ຈ.ន.ប. អង្គ 12	ຈ.ន.ប. ក្រុម 12	ຈ.ន.ប. ក្រុម 12	ຈ.ន.ប. ក្រុម 12
1	All Saint's	5																		
2	Rocky Mountain 1	9	3	3	2	5	4											37	20	17
3	St. Peters																	10	10	
4	48 Kilometre	2	2																	
5	Green Water																			
6	New Blood	7	7															5	5	
7	Holy Infant Orphanage (Evening)	4	5	3	3													30	18	12
8	Hle Bee																			
9	Kwe Ka Baung	5	11	2	5	1	5	3	5	7	5	3	1							
10	Parami	5	2															170		
11	BHSOH	8	9	6	8	5	5	5	7	4	10	16	9					60	39	21
12	Morning Glory	2	2																	
13	Thoo Mwe Kee	12	11	7	14	13	20	10	7	2	8							120	69	51
14	Future Garden																			
15	Nam Tok			2														3	3	
16	Bwe K'lar	5	5															33	18	15
17	Hsa Mu Taw																			
18	New Light																			
19	Moe Ma Kha																			
20	Rocky Mountain 2	12	11	6	4													98	57	41
21	Noung Bo Deh																	15	14	1
22	Hsa Thoo Lei	32	21	38	20	25	16	20	14	20	12	14	8	14	10			157	100	57
23	Nga Mi Ah Tar																	30	15	15
24	Pyi Chit																	15	10	5
25	Souh Kha Hang Sar	1	5															2	1	1
26	United Christian Nursery																			
27	Say Ta Nar	2	3	2	2													2		2
28	Sky Blue																			
29	LDF																	3	2	1
30	SAW	9	8	6	3	1	4	2	3	7	1							30	15	15
31	Elpis Centre	7	5	5	2													9	9	
32	Children Development Centre	21	20	23	25	36	27	46	20	34	25	25	13	23	13			279	169	110
33	Agape																	30	14	16
34	Good Morning Nursery																			
35	Ah Yone Oo																			
36	Irrawaddy Flower Garden	1	2																	
37	New Society																			
38	Pyo Khinn																			
39	Kway Ka Loke																	94	57	37
40	A Linn Young																	21	10	11
41	Mae Sot Baptist Centre	3	4		5															
42	Ta Hla Aur Klar																			
43	Maw Taw Lu																	37	12	25
44	Love and Care			9	2	12		13	1									37	34	3
45	Min Ma Haw													4	7	4	1	16	8	8
46	BLSO																			
47	Champion Night																			
48	Islam Bang Baloom Night																			
49	Sunset School																			
50	Pra Hi Ta																	20	20	
51	Lay Kaw Htoo																	30	15	15
52	Naung Kyo Met																	7	4	3
53	New Day																			
54	Peace and Law (Post 10)															11	14	25	11	14

no.	ชื่อศูนย์การเรียนรู้	คาบเรียน ภูมิศาสตร์/ต่อ สัปดาห์	ชั้นเรียนภูมิศาสตร์	คาบเรียนสังคม ต่อสัปดาห์	ชั้นเรียนสังคม	คาบเรียน พหุภาษา/กีฬา ต่อสัปดาห์	ชั้นเรียนพหุภาษา/ กีฬา	คาบเรียนวัฒนธรรม พหุต่อสัปดาห์	ชั้นเรียน วัฒนธรรมพหุ	คาบเรียนศิลปะต่อ สัปดาห์	ชั้นเรียนศิลปะ	วิชาอื่นๆ
1	All Saint's	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5			1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	
2	Rocky Mountain 1	1	เกรด 1 ถึงเกรด 7	1	เกรด 1 ถึงเกรด 7	1	เกรด 1 ถึงเกรด 7			1	เกรด 1 ถึงเกรด 7	
3	St. Peters	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	
4	48 Kilometre	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	อนุบาลถึงเกรด 5			
5	Green Water	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4			1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	
6	New Blood	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	
7	Holy Infant Orphanage (Evening)											คอมพิวเตอร์
8	Hle Bee	2	เกรด 3 ถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	ภาษากระเบื้อง/ดนตรี
9	Kwe Ka Baung											
10	Parami	5	เกรด 3 ถึงเกรด 5	0.5	เกรด 1 ถึงเกรด 5	0.5	เกรด 1 ถึงเกรด 5	0.5	เกรด 1 ถึงเกรด 5			
11	BHSH	3	เกรด 1 ถึงเกรด 8	1	เกรด 9 ถึงเกรด 10	1.5	อนุบาลถึงเกรด 10	1	อนุบาลถึงเกรด 10	1	อนุบาลถึงเกรด 10	ดนตรี
12	Morning Glory						อนุบาลถึงเกรด 5		อนุบาลถึงเกรด 5		อนุบาลถึงเกรด 5	
13	Thoo Mwe Kee	3	เกรด 1 ถึงเกรด 9			9	เกรด 1 ถึงเกรด 9			เปิดภาคเรียน	อนุบาลถึงเกรด 9	ภาษากระเบื้อง/ดนตรี
14	Future Garden	5	เกรด 1 ถึงเกรด 3	5	เกรด 1 ถึงเกรด 3			5	เกรด 1 ถึงเกรด 3	1	เกรด 1 ถึงเกรด 3	
15	Nam Tok	5	เกรด 1 ถึงเกรด 6	5	เกรด 1 ถึงเกรด 6	3	เกรด 1 ถึงเกรด 6			2	เกรด 1 ถึงเกรด 6	
16	Bwe K'lar	5	เกรด 1 ถึงเกรด 5			1	อนุบาลถึงเกรด 5			1	เกรด 1 ถึงเกรด 5	
17	Hsa Mu Taw	5	เกรด 3 ถึงเกรด 4			3	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	อนุบาลถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	ภาษากระเบื้อง/ดนตรี
18	New Light	2	เกรด 3 ถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4			2	อนุบาลถึงเกรด 4	ดนตรี
19	Moe Ma Kha					10	อนุบาล			3	อนุบาล	
20	Rocky Mountain 2	4	เกรด 1 ถึงเกรด 6			2	อนุบาลถึงเกรด 6					
21	Noung Bo Deh	3	เกรด 1 ถึงเกรด 3			2	อนุบาลถึงเกรด 3	3	เกรด 1 ถึงเกรด 3	8	อนุบาลถึงเกรด 3	
22	Hsa Thoo Lei	3	เกรด 3 ถึงเกรด 11			1	อนุบาลถึงเกรด 11			2	อนุบาลถึงเกรด 11	ภาษากระเบื้อง/คอมพิวเตอร์
23	Nga Mi Ah Tar	7	เกรด 1 ถึงเกรด 4			3	อนุบาลถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	สุศึกษา
24	Pyl Chit	3	เกรด 3 ถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	2	อนุบาลถึงเกรด 4	1	เกรด 3 ถึงเกรด 4	
25	Souh Kha Hang Sar			2	เกรด 3 ถึงเกรด 5	3	อนุบาลถึงเกรด 5			1	อนุบาลถึงเกรด 5	ภาษาแม่/ดนตรี
26	United Christian Nursery					1	อนุบาลถึงเกรด 1			1	อนุบาลถึงเกรด 1	ภาษากระเบื้อง/ดนตรี
27	Say Ta Nar	2	เกรด 3 ถึงเกรด 6	2	เกรด 3 ถึงเกรด 6	2	อนุบาลถึงเกรด 6	1	เกรด 1 ถึงเกรด 6	1	อนุบาลถึงเกรด 6	ดนตรี
28	Sky Blue	3	เกรด 3			1	อนุบาลถึงเกรด 3	1	อนุบาลถึงเกรด 4			
29	LDF	2	เกรด 2 ถึงเกรด 3	1	เกรด 1 ถึงเกรด 3	1	เกรด 1 ถึงเกรด 3			1	เกรด 1 ถึงเกรด 3	ทำอาหาร
30	SAW	4	เกรด 3 ถึงเกรด 9			5	อนุบาลถึงเกรด 9	1	อนุบาลถึงเกรด 9	2	อนุบาลถึงเกรด 6	ดนตรี
31	Elpis Centre	3	อนุบาลถึงเกรด 6	3	เกรด 1 ถึงเกรด 6	1	อนุบาลถึงเกรด 6			1	อนุบาลถึงเกรด 6	ดนตรี
32	Children Development Centre	3	เกรด 3 ถึงเกรด 11	3	เกรด 9 ถึงเกรด 11	1	อนุบาลถึงเกรด 11			1	อนุบาลถึงเกรด 11	เทคโนโลยี
33	Agape	1	อนุบาลถึงเกรด 1		อนุบาลถึงเกรด 1	5	อนุบาลถึงเกรด 1			2	อนุบาลถึงเกรด 1	
34	Good Morning Nursery			5	อนุบาลถึงเกรด 2	1	อนุบาลถึงเกรด 2			1	อนุบาลถึงเกรด 2	ดนตรี
35	Ah Yone Oo	5	เกรด 3 ถึงเกรด 4	3	เกรด 3 ถึงเกรด 4	2	เกรด 1 ถึงเกรด 4	4	เกรด 1 ถึงเกรด 4	1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	ภาษากระเบื้อง
36	Irrawaddy Flower Garden	3	เกรด 3 ถึงเกรด 5			1	อนุบาลถึงเกรด 5			1	อนุบาลถึงเกรด 5	ดนตรี
37	New Society	2	เกรด 3 ถึงเกรด 4			2	อนุบาลถึงเกรด 4			2	อนุบาลถึงเกรด 4	งานฝีมือ/ดนตรี
38	Pyo Khinn	1	เกรด 2 ถึงเกรด 4	1	อนุบาลถึงเกรด 4	1	อนุบาลถึงเกรด 4			2	อนุบาลถึงเกรด 4	
39	Kway Ka Loke	5	เกรด 2 ถึงเกรด 4	5	เกรด 2 ถึงเกรด 4	1	อนุบาลถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	คอมพิวเตอร์/ศาสนา(คริสต์)
40	A Linn Young	3	เกรด 3 ถึงเกรด 4	2	อนุบาลถึงเกรด 4	1	อนุบาลถึงเกรด 4			1	เกรด 1 ถึงเกรด 4	
41	Mae Sot Baptist Centre	5	เกรด 3 ถึงเกรด 6									
42	Ta Hla Aur Klar	5	เกรด 1 ถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	ดนตรี
43	Maw Taw Lu	5	เกรด 1 ถึงเกรด 4	5	เกรด 4							ภาษากระเบื้อง/ดนตรี
44	Love and Care	4	เกรด 6 ถึงเกรด 8							1	เกรด 6 ถึงเกรด 8	คอมพิวเตอร์/ดนตรี
45	Min Ma Haw			10	เกรด 8 ถึงเกรด 11	5	เกรด 8 ถึงเกรด 11			1	เกรด 8 ถึงเกรด 11	คอมพิวเตอร์
46	BLSO	5	อนุบาลถึงเกรด 4	5	อนุบาลถึงเกรด 4	3	อนุบาลถึงเกรด 4			3	อนุบาลถึงเกรด 4	ดนตรี
47	Champion Night			5	อนุบาลถึงเกรด 4					1	อนุบาลถึงเกรด 4	
48	Islam Bang Baloom Night									1	อนุบาลถึงเกรด 1	วรรณคดี
49	Sunset School					1	อนุบาลถึงเกรด 2			1	อนุบาลถึงเกรด 2	ดนตรี
50	Pra Hi Ta	5	เกรด 3 ถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4			1	อนุบาลถึงเกรด 4	ดนตรี
51	Lay Kaw Htoo	2	เกรด 2 ถึงเกรด 3			2	อนุบาลถึงเกรด 3			1	อนุบาลถึงเกรด 3	ภาษากระเบื้อง
52	Naung Kyo Met	2	เกรด 1 ถึงเกรด 3	1	อนุบาลถึงเกรด 3	3	อนุบาลถึงเกรด 3			1	อนุบาลถึงเกรด 3	ทำอาหาร/ดนตรี
53	New Day	5	เกรด 1 ถึงเกรด 4			5	เกรด 1 ถึงเกรด 4					ดนตรี
54	Peace and Law (Post 10)			20	เกรด 11 ถึงเกรด 12							กฎหมายระหว่างประเทศ

no.	ชื่อศูนย์การเรียน	หนังสือเรียนภาษาไทย	หนังสือเรียนภาษาอังกฤษ	หนังสือเรียนคณิตศาสตร์	หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์	หนังสือเรียนภูมิศาสตร์	หนังสือเรียนประวัติศาสตร์	อื่นๆ
1	All Saint's	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย
2	Rocky Mountain 1	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3	St. Peters	มี	มี	มี	มี			
4	48 Kilometre	มี	มี	มี	มี	มี	มี	
5	Green Water	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือเรียนจำนวนมาก
6	New Blood	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสืออ่านภาษาไทยและภาษาพม่า
7	Holy Infant Orphanage (Evening)		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
8	Hle Bee	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และศิลปะ
9	Kwe Ka Baung							ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
10	Parami	มี	มี	มี	มี			
11	BHSOH	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือภาษาพม่า สังคมและศิลปะ
12	Morning Glory	มี	มี	มี	มี	มี		ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์
13	Thoo Mwe Kee	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
14	Future Garden		มี	มี	มี	มี		ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย
15	Nam Tok	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือภาษาพม่า
16	Bwe K'lar	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย
17	Hsa Mu Taw	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย
18	New Light	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
19	Moe Ma Kha		มี	มี				ต้องการหนังสือเพิ่มทุกวิชา
20	Rocky Mountain 2		มี	มี	มี	มี		
21	Noung Bo Deh	มี	มี	มี		มี		ต้องการหนังสือเรียนภาษากระเหรี่ยง
22	Hsa Thoo Lei							ต้องการหนังสือเรียนภาษากระเหรี่ยง
23	Nga Mi Ah Tar							ต้องการหนังสือเพิ่มทุกวิชา
24	Pyi Chit	มี	มี	มี	มี			หนังสือเพียงพอต่อจำนวนครู นักเรียนไม่มี
25	Souh Kha Hang Sar	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือภาษาพม่า
26	United Christian Nursery							ต้องการหนังสือเรียนภาษาพม่าและสังคม
27	Say Ta Nar	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสืออ่านนอกเวลาภาษาอังกฤษ
28	Sky Blue		มี	มี	มี	มี	มี	
29	LDF							ต้องการหนังสือเรียนวิชาสังคม
30	SAW	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสืออ่านนอกเวลาภาษากระเหรี่ยง
31	Elpis Centre		มี	มี	มี	มี	มี	
32	Children Development Centre		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
33	Agape	มี	มี					ต้องการหนังสือภาษาพม่า
34	Good Morning Nursery	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสืออ่านนอกเวลา
35	Ah Yone Oo	มี	มี	มี	มี			ต้องการหนังสือภาษาพม่า
36	Irawaddy Flower Garden		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
37	New Society		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
38	Pyo Khinn	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
39	Kway Ka Loke		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
40	A Linn Young		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
41	Mae Sot Baptist Centre		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
42	Ta Hla Aur Klar			มี				ต้องการหนังสือภาษาพม่า
43	Maw Taw Lu			มี				ต้องการหนังสือภาษาพม่า
44	Love and Care			มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือเรียนภาษาพม่าและภาษากระเหรี่ยง
45	Min Ma Haw		มี					ต้องการหนังสือเรียนภาษาพม่าและภาษากระเหรี่ยง
46	BLSO		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือเรียนชีววิทยาและสังคม
47	Champion Night		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่าและสังคม
48	Islam Bang Baloom Night		มี	มี	มี			ต้องการหนังสือภาษาพม่า
49	Sunset School		มี			มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
50	Pra Hi Ta	มี	มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
51	Lay Kaw Htoo		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
52	Naung Kyo Met		มี	มี	มี			ต้องการหนังสือเรียนภาษาพม่าและภาษากระเหรี่ยง
53	New Day		มี	มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือภาษาพม่า
54	Peace and Law (Post 10)			มี	มี	มี	มี	ต้องการหนังสือกฎหมาย

no.	ชื่อศูนย์การเริ่ม	ประชุมผู้ปกครอง (ครั้ง/ปี)	ร้อยละของนักเรียนที่มีโต๊ะเรียน	การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียน	บริการรับส่งนักเรียน	อาหารกลางวันสำหรับนักเรียน	หมายเหตุ	การดูแลสุขภาพของนักเรียน	สถานพยาบาลที่ใกล้ศูนย์ฯ
1	All Saint's	2	100			มี			แมดาวคลินิค
2	Rocky Mountain 1	2				มี		มี	
3	St. Peters	2	100			มี			โรงพยาบาลพบพระ
4	48 Kilometre	2	100			มี			โรงพยาบาลพบพระ
5	Green Water	2				มี			สถานีอนามัยบ้านเจดีย์ใต้
6	New Blood	2	80			มี			
7	Holy Infant Orphanage (Evening)		นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 50	เดิน		มี		ต้องการอาหารเช้า	แมดาวคลินิค
8	Hle Bee	3	60					ต้องการอาหารเพิ่ม	แมดาวคลินิค
9	Kwe Ka Baung	ไม่แน่	10	รถยนต์		มี			แมดาวคลินิค
10	Parami	2	50	รถยนต์		มี			แมดาวคลินิค
11	BHSON	20	100	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	มีอาหารจัดให้พร. เพียงแค่ 3 วันต่อสัปดาห์		แมดาวคลินิค
12	Moming Glory	4	50	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	มีอาหารสำหรับพร. ที่อาศัยในหอพัก	มี	สถานีอนามัยแม่ประ
13	Thoo Mwe Kee	12	100	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	ต้องการการบริหารจัดการอาหาร	มี	แมดาวคลินิค
14	Future Garden	12	20	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	ต้องการงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับจัดซื้ออาหาร	มี	โรงพยาบาลพบพระ
15	Nam Tok	10	50	รถจักรยานยนต์		มี	องค์กร TBBC ใช้งบประมาณค่าอาหาร 3 วัน	มี	สถานีอนามัยบ้านเจดีย์ใต้
16	Bwe K'lar	4	0	รถจักรยานยนต์		มี		มี	สถานีอนามัยบ้านแม่เตอ
17	Hsa Mu Taw	6	50	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	องค์กร TBBC ใช้งบประมาณค่าอาหาร 3 วัน	มี	สถานีอนามัยปางคัมภาล
18	New Light	3	20	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	มีอาหารจัดให้พร. เพียงแค่ 3 วันต่อสัปดาห์	มี	โรงพยาบาลแม่สอด
19	Moe Ma Kha	4	0	รถจักรยานยนต์		มี	มีอาหารสำหรับนักเรียน 1 วันต่อวัน	มี	
20	Rocky Mountain 2	3	100			มี		ต้องการอาหารเพิ่ม	แมดาวคลินิค
21	Noung Bo Deh	2	0						สถานีอนามัย
22	Hsa Thoo Lei	3	90	รถของทางศูนย์ฯ		มี	จัดอาหารให้นักเรียนเพียงวันศุกร์	มี	แมดาวคลินิค
23	Nga Mi Ah Tar	10	0					ผู้ปกครอง/ครูจัดอาหารให้นักเรียน	สถานีอนามัยแม่เงา
24	Pyi Chit	6	70	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี			แมดาวคลินิค
25	Souh Kha Hang Sar	6	0			มี	ต้องการอาหารเพิ่ม (ได้รับความช่วยเหลือจาก TBBC)		แมดาวคลินิค
26	United Christian Nursery	10	20			มี	ต้องการอาหารเพิ่ม (ได้รับความช่วยเหลือจาก TBBC)		แมดาวคลินิค
27	Say Ta Nar	2	100			มี	ได้รับค่าอาหารจากองค์กร HWF		แมดาวคลินิค
28	Sky Blue	6	70			มี	ได้รับค่าอาหารจากองค์กร TOPS		แมดาวคลินิค
29	LDF	6	65			มี	TBBC ยกเลิกการบริจาคอาหาร		แมดาวคลินิค
30	SAW	3	20			มี			แมดาวคลินิค
31	Elpis Centre	4	100	เดิน		มี	ครูจัดอาหารให้นักเรียน	มี	แมดาวคลินิค
32	Children Development Centre	6	100	เดิน/รถโดยสาร		มี	มีอาหารสำหรับพร. ที่อาศัยในหอพัก	มี	แมดาวคลินิค
33	Agape	5	10	เดิน			ต้องการอาหารเพิ่ม	มี	แมดาวคลินิค
34	Good Moming Nursery	5	80	เดิน		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม(ได้รับความช่วยเหลือจาก TOPS และ TBBC)		แมดาวคลินิค
35	Ah Yone Oo	5	100	เดิน		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม (ได้รับความช่วยเหลือจาก TBBC)	มี	แมดาวคลินิค
36	Irawaddy Flower Garden	6	100	เดิน		มี	มีอาหารเพียงพอสำหรับนักเรียน แต่ต้องการอาหารที่หลากหลาย	มี	แมดาวคลินิค
37	New Society	5	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 100	เดิน	รถจักรยานยนต์		นักเรียนนำอาหารมาเอง		แมดาวคลินิค
38	Pyo Khinn	3	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 100	เดิน			นักเรียนนำอาหารมาเอง	มี	โรงพยาบาลแม่สอด
39	Kway Ka Loke	5	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 70	รถบรรทุกของทางศูนย์ฯ		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม (ไม่มีองค์กรช่วยเหลือ)	มี	แมดาวคลินิค
40	A Linn Young	5	30	เดิน		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม (ได้รับความช่วยเหลือจาก TBBC)	มี	แมดาวคลินิค
41	Mae Sot Baptist Centre		100	รถยนต์		มี	มีอาหารที่จัดให้นักเรียน		
42	Ta Hla Aur Klar	3	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 50	เดิน	รถจักรยานยนต์	มี	ต้องการอาหารเพิ่ม(ได้รับการบริจาคข้าวสารจาก TOPS)	มี	โรงพยาบาลแม่ประมาด
43	Maw Taw Lu	10	0	เดิน		มี	มีอาหารจัดให้พร. เพียงแค่ 3 วันต่อสัปดาห์	มี	
44	Love and Care	10	100	อุปทูพัก		มี	มีอาหารที่จัดให้นักเรียน		แมดาวคลินิค
45	Min Ma Haw		100	อุปทูพัก		มี	มีอาหารที่จัดให้นักเรียน	มี	
46	BLSO	2	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 100	เดิน			จัดอาหารให้นักเรียนเพียงวันศุกร์	มี	โรงพยาบาลแม่สอด
47	Champion Night	2	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 10	เดิน			ไม่ต้องการอาหาร เพราะเปิดสอนตอนเย็น	มี	โรงพยาบาลแม่สอด
48	Islam Bang Baloom Night		นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 100	เดิน			ไม่ต้องการอาหาร เพราะเปิดสอนตอนเย็น	มี	โรงพยาบาลแม่สอด
49	Sunset School	3	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 100	เดิน			ไม่ต้องการอาหาร เพราะเปิดสอนตอนเย็น	มี	แมดาวคลินิค
50	Pra Hi Ta	10	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 10	เดิน		มี	อาหารไม่เพียงพอ แต่อาหารมีคุณภาพดี	มี	
51	Lay Kaw Htoo	3	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 10	เดิน		มี	ได้รับค่าอาหารจากกองทุนของแมดาวคลินิค	มี	แมดาวคลินิค
52	Naung Kyo Met	3	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 10	เดิน		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม	มี	แมดาวคลินิค
53	New Day	10	นั่งเขียนบนพื้นร้อยละ 10	เดิน	รถสามล้อ		นักเรียนนำอาหารมาเอง		แมดาวคลินิค
54	Peace and Law (Post 10)	10	100	อุปทูพัก		มี	ต้องการอาหารเพิ่ม รวมทั้งมีอุปทู		สถานีอนามัยแม่กุ

no.	ชื่อศูนย์การเรียน	ความต้องการในศูนย์การเรียน 1	ความต้องการในศูนย์การเรียน 2	ความต้องการในศูนย์การเรียน 3	สิ่งเพิ่มเติม	วันที่เก็บข้อมูล
1	All Saint's	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	สื่อการเรียนการสอน	การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	นักเรียนเข้าศึกษาต่อที่ศูนย์การเรียน CDC	10/7/2007
2	Rocky Mountain 1	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจาก	เปิดชั้นเกรด 11-12		11/7/2007
3	St. Peters	ยารักษาโรค	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ		10/7/2007
4	48 Kilometre	ยารักษาโรค	น้ำ	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ		10/7/2007
5	Green Water	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	น้ำ	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	ต้องการการปรึกษาโหมมาลาเรีย	10/7/2007
6	New Blood	อาคารห้องสมุด	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ	นักเรียน 2 คนเข้าศึกษาที่โรงเรียนไทย	11/7/2007
7	Holy Infant Orphanage (Evening)	ใบรับรองการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	น้ำประปา	โต๊ะเขียน	นักเรียนเข้าศึกษาที่โรงเรียนไทย ยกเว้นนักเรียนที่เขียนขงเขียน	11/7/2007
8	Hie Bee	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	การอบรมครู	เครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน	ต้องการครูสอนภาษาไทย	17/7/2007
9	Kwe Ka Baung	บัตรอนุญาตทำงานสำหรับครู และบัตรอนุญาตอยู่อาศัยสำหรับนร.	น้ำ	ยารักษาโรค	ต้องการความปลอดภัยของนักเรียน	17/7/2007
10	Parami	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	เครื่องแบบนักเรียน	อุปกรณ์กีฬา		18/7/2007
11	BHSH	ครูสอนภาษาไทย	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ		18/7/2007
12	Morning Glory	การอบรมครูสอนภาษาไทย	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	ต้องการให้เกิดความเข้าใจระหว่างไทยและพม่า	18/7/2007
13	Thoo Mwe Kee	หนังสือเขียน	อุปกรณ์กีฬา	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	ต้องการครูเพิ่ม 2 คน	24/7/2007
14	Future Garden	พระภิกษุสามเณร	หนังสือเขียน	โต๊ะเขียน	การพัฒนาถนน	24/7/2007
15	Nam Tok	ห้องอาหาร	ห้องประชุม	ครูไทย		1/8/2007
16	Bwe K'lar	รถรับส่งนักเรียน	หนังสือเขียนภาษาไทย	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ		1/8/2007
17	Hsa Mu Taw	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	ครู	หนังสือเขียนภาษาอังกฤษและไทย		2/8/2007
18	New Light	ความปลอดภัยของครู	โต๊ะเขียน	การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ	ต้องการที่ดินสร้างศูนย์การเรียน	2/2/2007
19	Moe Ma Kha	รถรับส่งนักเรียน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	โต๊ะเขียน	องค์กร TOPS และ TBBC สนับสนุนทางด้านอาหาร แต่ไม่เพียงพอ	2/8/2007
20	Rocky Mountain 2	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	รถรับส่ง	เครื่องแบบนักเรียน	น้ำประปา	22/8/2007
21	Noung Bo Deh	โต๊ะเขียน	โต๊ะเขียน	อุปกรณ์กีฬา		22/8/2007
22	Hsa Thoo Lei	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	เครื่องแบบ/อุปกรณ์การเรียน	การสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ	29/8/2007
23	Nga Mi Ah Tar	ไฟฟ้า	หนังสือเขียน	รถรับส่ง		11/9/2007
24	Fyi Chit	อาคารที่กว้างขวางขึ้น	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	โต๊ะเขียน	งบประมาณไม่พอจ่ายเงินเดือนครู BMWEC สนับสนุนเงินเดือนครูเพียง 3 คนจาก 6 คน	26/9/2007
25	Souh Kha Hang Sar	ครุภัณฑ์/โต๊ะเขียนและเครื่องเขียนอื่นๆ	เครื่องแบบนักเรียน	หนังสือเขียน	ต้องการหอพักเพิ่มเติม	26/9/2007
26	United Christian Nursery	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	หนังสือเขียนภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ/คณิตศาสตร์	ต้องการเครื่องแบบและน้ำประปา	9/10/2007
27	Say Ta Nar	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	อาคารเรียน	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงานของครู		9/10/2007
28	Sky Blue	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	เครื่องแบบนักเรียน/โต๊ะเขียน	ไฟฟ้า	คอมพิวเตอร์	9/10/2007
29	LDF	งบประมาณในการจัดซื้อที่ดินสร้างศูนย์การเรียนถาวร	พื้นที่ศูนย์การเรียน	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน		9/10/2007
30	SAW	บัตรอนุญาตทำงานสำหรับครู และบัตรอนุญาตอยู่อาศัยสำหรับนร.	ที่ตั้งศูนย์การเรียนแห่งใหม่	คอมพิวเตอร์	มีนักเรียนซึ่งเป็นเด็กกำพร้าอาศัยอยู่ที่ศูนย์การเรียน 10 คน	2/10/2007
31	Elpis Centre	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาคารเรียนที่กว้างขวางขึ้น	หนังสือเขียนภาษาไทย	ครูทั้งหมดต้องการรับการอบรมจากกระทรวงศึกษาธิการ	19/11/2007
32	Children Development Centre	ใบรับรองการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ		19/11/2007
33	Agape	งบประมาณในการจัดซื้อที่ดิน	รถรับส่ง	การสนับสนุน/จดทะเบียนจากกระทรวงศึกษาธิการ		20/11/2007
34	Good Morning Nursery	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	น้ำ/ห้องน้ำ	อาคารหลังใหม่	ผู้ปกครองปรารถนาจะรวมศูนย์การเรียน	20/11/2007
35	Ah Yone Oo	ไฟฟ้า/ที่สูบน้ำ	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	เครื่องแบบนักเรียน		20/11/2007
36	Inawaddy Flower Garden	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การแบ่งห้องเรียน	รถรับส่ง/เครื่องแบบนักเรียน		20/11/2007
37	New Society	อาคารหลังใหม่	ครูสอนภาษาไทย	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	ต้องการความปลอดภัย	21/11/2007
38	Pyo Khinn	การสนับสนุนค่าอาหาร	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	เครื่องแบบนักเรียน/อุปกรณ์การเรียน	ต้องการที่พักอาศัยของครู	21/11/2007
39	Kway Ka Loke	น้ำ	อาคารที่สามัคคี	รถรับส่ง/คอมพิวเตอร์	เปิดเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1/ความพร้อมของนักเรียนที่โรงเรียนที่โรงเรียนหนึ่งกับ	3/12/2007
40	A Linn Young	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	ไฟฟ้า ที่สูบน้ำ และคอมพิวเตอร์	การสนับสนุนหนังสือเขียนจากกระทรวงศึกษาธิการ		3/12/2007
41	Mae Sot Baptist Centre	หนังสือเขียนภาษาไทย	คอมพิวเตอร์	อาคารหลังใหม่/เครื่องแบบนักเรียน		3/12/2007
42	Ta Hla Aur Klar	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	อาคารใหม่และโต๊ะเขียน	เครื่องแบบนักเรียน		6/12/2007
43	Maw Taw Lu	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การจัดซื้อที่ดินสร้างศูนย์การเรียน	อาหารเพิ่ม		6/12/2007
44	Love and Care	ครูสอนคอมพิวเตอร์				7/12/2007
45	Min Ma Haw	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ	น้ำประปา	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน		7/12/2007
46	BLSO	ครูไทย	โต๊ะเขียน	รถรับส่ง	ต้องการเขียนเพลงสรรเสริญพระบารมี	14/12/2007
47	Champion Night	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ	รถรับส่ง/โต๊ะเขียน		14/12/2007
48	Islam Bang Baloom Night	หนังสือเขียน/หนังสืออ่านนอกเวลา	การอบรมครู	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน		18/12/2007
49	Sunset School	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การจดทะเบียนศูนย์การเรียนจาก	รถรับส่ง		18/12/2007
50	Pra Hi Ta	อาหาร	อาคารเรียนใหม่และโต๊ะเขียน	รถรับส่ง		19/12/2007
51	Lay Kaw Htoo	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	อาคารเรียนใหม่	ครูไทย	นักเรียนชั้นเกรด 4 ศึกษาต่อที่ศูนย์การเรียนเข้าพหุผล	19/12/2007
52	Naung Kyo Met	งบประมาณ	สนามเด็กเล่น	ครูไทย	เปิดสอนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นเกรด 4 ตอนเย็น	20/12/2007
53	New Day	ครูไทย	หนังสือเขียน	อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ		26/12/2007
54	Peace and Law (Post 10)	คอมพิวเตอร์	บัตรอนุญาตอยู่อาศัยและทำงาน	การสนับสนุนเพิ่มเติม	เปิดสถาบันสอนกฎหมาย	27/12/2007

ภาคผนวก ง

ภาพศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สอด

ศูนย์การเรียนรู้ Noung Bo Deh

ห้องพักของศูนย์การเรียนรู้ห้วยกะไหล

ศูนย์การเรียนรู้แม่สอดแบบติสต์

กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้มอดอู

ห้องเรียนของศูนย์การเรียน All Saint's

ห้องเรียนของศูนย์การเรียนบ้านทุ่ง

กิจกรรมในศูนย์การเรียนอริระวดี

ห้องเรียนของศูนย์การเรียน P'Yan Daw

กิจกรรมการอบรมครูในศูนย์การเรียน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววัลยา มั่นเกษมสิริกุล เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2527 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยศิลปากร (วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น) เมื่อปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิตในสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย